Autorul cărţii Pledoarie pentru Cristos, un reporter cu formaţie legală, sondează cu tenacitatea unui buldog dovezile în favoarea adevărului creştinismului biblic. Creştinii şi agnosticii deopotrivă au multe de învăţat din această carte plină de dinamism.

BRUCE M METZGER, PROFESOR EMERIT DE NOUL TESTAMENT, SEMINARUL TEOLOGIC PRINCETON

Lee Strobel pune întrebările pe care le-ar pune orice sceptic calculat şi dă răspunsuri convingătoare la fiecare dintre ele. Cartea sa este atât de bună încât seara după cină îi citeam soţiei mele cu voce tare. Orice spirit iscoditor ar trebui să aibă această carte.

PHILLIP E. JOHNSON, AUTOR AL UNOR BESTSELLERE ŞI PROFESOR DE DREPT, UNIVERSITATEA BERKELEY CALIFORNIA

Subiectul este tratat într-un mod absolut fascinant. Este cu adevărat o carte unică, pe care o recomand din toată inima.

RAVI ZACHARIAS Nimeni nu ştie cum să separe adevărul de ficţiune la fel de bine ca un reporter experimentat, sau să pledeze un caz la fel de bine ca o persoană educată la Facultatea de Drept Yale. Lee Strobel îşi foloseşte ambele calificări în realizarea acestei cărţi remarcabile. Pe lângă propria sa mărturie extraordinară de ateu convertit la creştinism, autorul prezintă depoziţiile incontestabile ale unor „martori experţi" recunoscuţi pentru a construi un caz bine pus la punct în favoarea lui Iisus Cristos. Mă alătur şi eu celor ce spun că Pledoarie pentru Cristos stabileşte un nou standard în rândul scrierilor apologetice contemporane.

D. JAMES KENNEDY, PH. D., PASTOR PRINCIPAL AL BISERICII PREZBITERIENE CORAL RIDGE

Nu am întâlnit niciodată un om care să se străduiască mai mult să ofere deopotrivă celor ce caută şi celor ce cred fundamentele raţionale ale credinţei creştine. Această carte va intra în rândul scrierilor clasice.

BILL HYBELS, PASTOR PRINCIPAL LA BISERICA COMUNITĂŢII WILLOW CREEK

Am fost încântat să particip la realizarea cărţii Pledoarie pentru Cristos. Este una dintre cărţile cele mai uşor de citit de pe piaţă în domeniul dovezilor în favoarea creştinismului şi cred că va avea un impact deosebit. Oricine este interesat de bazele istorice ale creştinismului ar trebui să citească această carte.

J. P. MORELAND, PROFESOR DE FILOSOFIE, ŞCOALA TEOLOGICĂ TALBOT, UNIVERSITATEA BIOLA, LAMIRADA, CALIFORNIA

Educat fiind în domeniul legal şi jurnalistic, Lee Strobel a discutat cu 13 cercetători de frunte şi autorităţi în domeniu, ridicând întrebări dificile cu privire la Iisus din Nazaret şi la consemnarea biblică a vieţii Sale. Lee ajunge la concluzia că de fapt un ateu ar avea nevoie de mult mai multă credinţă pentru a rămâne ateu decât pentru a se încrede în Iisus. Cred că Lee are dreptate. Pledoarie pentru Cristos prezintă dovezi istorice copleşitoare care arată că Iisus este cine pretinde a fi.

LUI S PALAU

O pledoarie convingătoare, o lectură captivantă.

PETER KREEFT, PROFESOR DE FILOSOFIE, COLEGIUL BOSTON

Lee Strobel îşi conduce ancheta într-un stil jurnalistic inteligent şi obiectiv, adunând cu îndemânare dovezile copleşitoare în favoarea afirmaţiilor lui Cristos. Această carte trebuie să se regăsească în sistemul de referinţe şi în biblioteca oricărui creştin şi ar trebui dăruită şi altora.

DR. BILL BRIGHT, FONDATOR ŞI PREŞEDINTE ALE ORGANIZAŢIEI CAMPUS CRUSADE FOR CHRIST INTERNAŢIONAL

Lee Strobel este printre puţinii oameni din generaţia noastră care înţelege mentalitatea scepticilor contemporani. Această lucrare excepţională este mai mult decât o lucrarea apologetică, ea răspunde întrebărilor fundamentale puse de cei ce examinează afirmaţiile lui Cristos. Este la fel de fascinantă pe cât este de convingătoare.

DR. ROBERT E. COLEMAN, DIRECTOR AL ŞCOLII DE MISIUNE MONDIALĂ ŞI EVANGHELIZARE, DIRECTOR AL INSTITUTULUI DE EVANGHELIZARE BILLY GRAHAM CENTER

Lee Strobel a scris o carte ce va deveni cu siguranţă una dintre cele mai citite lucrări din domeniul apologeticii generale. Lee foloseşte formaţia sa legală şi jurnalistică pentru a nara discuţiile purtate cu 13 cercetători evanghelici de frunte. Fostul ateu ştie cum să pună întrebările potrivite. Dovezile sunt cu adevărat convingătoare în Pledoarie pentru Cristos.

DR. THOM S. RAINER, DECAN AL ŞCOLII DE MISIUNE, EVANGHELIZARE ŞI CREŞTEREA BISERICII BILLY GRAHAM, SEMINARUL TEOLOGIC BAPTIST DE SUD, LOUISVILLE, KENTUCKY

Lucrările lui Lee Strobel sunt întotdeauna creative, captivante şi convingătoare. În cazul acestei cărţi, l-am urmărit îndeaproape, concepând o carte ce este convingătoare fără a manipula, antrenantă fără a fi greoaie şi fascinantă fără a fi siropoasă. Vă încurajez cu

entuziasm să citiți această carte avangardistă.

GARY COLLINS, PH. D., ASOCIAŢIA AMERICANĂ A CONSILIERILOR CREŞTINI

Pledoarie pentru
Cristos
Lee Strobel

Editura Cartea Creştină Oradea, 2014
Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României STROBEL, LEE
Pledoarie pentru Cristos / Lee Strobel; trad.
Claudia Guiu.
— Ed. a 2-a – Oradea: Cartea Creştină, 2014 Bibliogr.
ISBN 978 – 973 – 1990 – 38 – 5
I. Guiu, Claudia (trad.)
232.9

Originally published in the U.S.A. under the title: The Case for Christ Copyright © 11998 by Lee Strobel

Published by arrangement with The Zondervan Corporation L.L.C., a division of Harper Collins Christian Publishing, Inc.

Ediţia în limba română publicată sub titlul Pledoarie pentru Cristos de Lee Strobel Ediţia a doua © 22014 Editura Cartea Creştină str. Cuza-Vodă nr. 85

410097 Oradea-Bihor, România
Tel.: 0259 – 436.738, 0359 – 432.616; Fax: 0259 – 436.152
E-mail: comenziecc.ro; Pagina web: WWW.ECC. RO

Toate drepturile rezervate asupra prezentei ediţii în limba română.

Orice reproducere sau selecţie de texte din această carte este permisă doar cu aprobarea în scris a Editurii Cartea Creştină.

Traducerea: Claudia Guiu
Editarea: Agnes Dragomir Corectura: Ovidiu Ungur şi Ioan Pentie Coperta şi tehnoredactarea: Adrian Abrudan
ISBN 978 – 973 – 1990 – 38 – 5
Tiparul executat în Debrecen, Ungaria.

Cuprins

Introducere: Redeschiderea anchetei vieţii mele 9
PARTEA I: EXAMINAREA DATELOR
1. Dovezile martorilor oculari 19
Sunt biografiile lui Iisus vrednice de crezare?

Cu dr. Craig Blomberg
2. Testarea dovezilor aduse de martorii oculari 39
Rezistă biografiile lui Iisus la o analiză amănunţită?
Cu dr. Craig Blomberg
3. Dovezile documentare 57
Au fost păstrate cu acurateţe biografiile lui Iisus?
Cu dr. Bruce Metzger
4. Dovezile coroborante 77
Există dovezi credibile în sprijinul lui Iisus în afara biografiilor Sale? Cu dr. Edwin Yamauchi
5. Dovezile ştiinţifice 97

Arheologia confirmă sau contrazice biografiile lui Iisus?
Cu dr. John McRay
6. Dovezile de respingere 115
Este Iisus al istoriei identic cu Iisus al credinţei?
Cu dr. Gregory Boyd
PARTEA A II-A: ANALIZA LUI IISUS
7. Dovezile identităţii 137
Era Iisus cu adevărat convins că este Fiul lui Dumnezeu?
Cu dr. Ben Witherington al III-lea
8. Dovezile psihologice 151
A fost Iisus nebun când a pretins că este Fiul lui Dumnezeu? Cu dr. Gary Collins
Pledoarie pentru Cristos
9. Dovezile atributelor divine 163
A împlinit Iisus atributele lui Dumnezeu? Cu dr. D.A. Carson
10. Dovada amprentelor 181
Se potrivea Iisus – şi numai Iisus – cu identitatea lui Mesia?
Cu Luis Lapides, M. Div., Th. M.
PARTEA A III-A: CERCETAREA ÎNVIERII
11. Dovezile medicale 201
A fost moartea lui Iisus un fals şi învierea Lui o farsă?
Cu dr. Alexander Metherell
12. Dovada trupului lipsă 215
Lipsea cu adevărat trupul lui Iisus din mormânt?
Cu dr. William Lane Craig
13. Dovada apariţiilor 237

A fost Iisus văzut viu după moartea Lui pe cruce?
Cu dr. Gary Habermas
14. Dovezile circumstanţiale 257
Există fapte ce susţin învierea?
Cu dr. J.P. Moreland
Concluzie: Verdictul istoriei 271
Ce stabilesc dovezile – şi ce însemnătate are acest lucru azi?
Bibliografie 285
Note 293

MULŢUMIRI

Le sunt extrem de recunoscător tuturor celor care au contribuit într-un fel la realizarea acestei cărţi. În special, îi sunt îndatorat lui Bill Hybels, care mi-a îngăduit să realizez o serie de prezentări pe această temă în cadrul Bisericii Comunităţii Willow Creek; soţiei mele, Leslie, care a venit cu ideea de a traduce acest concept într-o carte; şi editorului meu, John Sloan, a cărui contribuţie creativă a ridicat mult valoarea acestui proiect.

De asemenea, le sunt recunoscător lui Mark Mittelberg şi Garry Poole pentru ajutorul şi încurajările lor constante; lui Chad Meister, lui Bob şi Gretchen Passantino pentru munca de cercetare şi pentru ideile lor; lui Russ Robinson pentru perspectiva juridică; asistentei mele, Jodi Walle pentru ajutorul ei nepreţuit; fiicei mele, Alison, şi fiului meu, Kyle pentru contribuţia lor din spatele scenei.

În cele din urmă, aş dori să mulţumesc cercetătorilor care mi-au îngăduit să îi intervievez pentru realizarea acestei cărţi. Am fost impresionat de fiecare dată nu numai de cunoştinţele şi înţelepciunea lor, ci şi de credinţa lor sinceră şi smerită – precum şi de dorinţa lor de a-i ajuta pe căutătorii adevărurilor spirituale să analizeze afirmaţiile extreme ale lui Cristos.

f

INTRODUCERE

Redeschiderea anchetei vieţii mele

În jargonul procurorilor, cazul de tentativă de omor împotriva lui James Dixon a fost „floare la ureche”. Caz deschis şi închis. Până şi o examinare superficială a dovezilor era suficientă pentru a se stabili că Dixon a tras asupra sergentului de poliţie Richard Scanlon, împuşcându-l în abdomen în timpul unei încăierări ce avusese loc într-un cartier din

sudul oraşului Chicago.

Pas cu pas, bucată cu bucată, martor cu martor, dovezile strângeau laţul în jurul gâtului lui Dixon. Existau amprente şi o armă, martori oculari şi un mobil, un poliţist rănit şi un acuzat cu antecedente de violenţă. Sistemul juridic penal era pregătit să închidă capcana ce urma să îl lase pe Dixon să atârne în lanţul propriei sale vinovăţii.

Faptele erau simple. Sergentul Scanlon pornise în grabă spre West Place 108, după ce un vecin alertase poliţia cu privire la un bărbat cu o armă. La sosirea lui Scanlon, Dixon era în toiul unei discuţii aprinse cu prietena sa, discuţie purtată prin uşa din faţă a locuinţei acesteia. La vederea lui Scanlon apăruse şi tatăl fetei, crezând că poate ieşi în deplină siguranţă.

Deodată se porni o luptă între Dixon şi tatăl fetei. Sergentul interveni prompt, încercând să îi despartă pe cei doi. Se auzi o detunătură; Scanlon se clătină, rănit în abdomen. Exact atunci au apărut încă două maşini ale poliţiei ce au oprit scrâşnind din pneuri, iar ofiţerii celor două echipaje au sărit să îl imobilizeze pe Dixon.

Un pistol de calibrul 22, aparţinând lui Dixon – plin de amprentele lui şi cu un glonţ tras – a fost găsit în apropiere, unde se pare că acesta l-ar fi aruncat după împuşcătură. Tatăl fetei nu era înarmat; revolverul lui Scanlon rămăsese în toc. Arsurile de pe pielea lui Scanlon provocate de praful de puşcă arătau că fusese împuşcat de la o distantă foarte mică.

Din fericire rana nu-i punea viaţa în pericol, dar era destul de gravă ca să îi aducă o medalie pentru curaj, medalie prinsă cu mândrie de pieptul sergentului de însuşi comandantul Poliţiei. Cât despre

Dixon, când poliţia i-a verificat cazierul s-a aflat că mai fusese condamnat pentru împuşcarea cuiva. Se părea că era înclinat spre violentă.

Şi iată-mă, după aproape un an, într-o sală de tribunal din Chicago aproape goală, luând notiţe, în timp ce Dixon îşi mărturisea public vina de a fi tras asupra veteranului aflat în poliţie de 15 ani. Peste toate celelalte dovezi, mărturia a pecetluit soarta cazului. Judecătorul de curte penală Frank Machala a ordonat întemniţarea lui Dixon, şi lovitura ciocănelului său a semnalat încheierea cazului. Se făcuse dreptate.

Mi-am introdus carneţelul în buzunarul interior al jachetei şi am coborât agale scările spre sala de presă. În cel mai bun caz, mă gândeam, editorul meu îmi va acorda pentru acest subiect trei paragrafe în ediţia de a doua zi a ziarului Chicago Tribune. Cam asta era tot ce merita. Nu era cine ştie ce subiect.

Cel puţin aşa credeam eu.

ŞOAPTA UNUI INFORMATOR

Am răspuns la telefonul din sala de presă şi am recunoscut imediat vocea – era informatorul pe care îl cultivasem în anul în care mă ocupasem de subiectele din clădirea tribunalului penal. Mi-am dat seama că avea pentru mine ceva extrem de „fierbinte", deoarece cu cât era mai importantă informaţia, cu atât vorbea mai repede şi mai şoptit – şi de data aceasta omul meu şoptea la telefon cu o viteză uluitoare.

— Lee, m-a întrebat el, ştii cazul Dixon?

— Da, sigur, am răspuns. Am scris despre el în urmă cu vreo două zile. Nimic deosebit.

— Nu fi atât de sigur. Se spune că la câteva săptămâni înainte de incident, sergentul Scanlon a fost la o petrecere unde s-a lăudat cu pistolul său stilou.

— Cu ce?

— Cu un pistol-stilou. E un pistol de calibrul 22 fabricat în aşa fel încât să arate ca un stilou. Sunt arme ilegale, nici măcar poliţiştii nu au voie să le poarte.

Când i-am spus că nu văd relevanţa acelui fapt, vocea lui a devenit şi mai animată:

— Uite care e ideea: nu Dixon l-a împuşcat pe Scanlon. Scanlon a fost rănit când propriul său pistol-stilou s-a descărcat din greşeală în buzu

Introducere nărui de la cămaşă. I-a înscenat totul lui Dixon, ca să nu aibă probleme din cauză că purta o armă ilegală. Nu înţelegi? Dixon e nevinovat!

— Imposibil! am exclamat.

— Verifică singur dovezile, mi-a replicat. Vezi încotro arată ele cu adevărat.

Am pus receptorul jos şi am zburat spre biroul procurorului, oprindu-mă câteva secunde pentru a-mi trage sufletul înainte de intra tacticos.

— Ştiţi cazul Dixon? am întrebat ca din întâmplare, căci nu doream să îmi joc prea devreme asul. Dacă nu vă deranjează, aş dori să mai trecem o dată peste detalii.

Sângele i-a coborât din obraji.

— Hm… nu pot discuta acest subiect, s-a bâlbâit el. Nu am nimic de comentat.

Din câte mi-am dat seama, informatorul meu îşi comunicase deja suspiciunile la biroul procurorului. Se convocase deja în secret un mare juriu care să reexamineze dovezile. Cu totul uimitor şi pe neaşteptate, cazul împotriva lui James Dixon – caz considerat anterior fără nicio fisură – a fost redeschis.

FAPTE NOI PENTRU O TEORIE NOUĂ

În acelaşi timp, mi-am început şi eu propria mea investigaţie; am studiat scena incidentului, am discutat cu martorii, am stat de vorbă cu Dixon şi am examinat dovezile fizice. Pe când verificam cazul cu /

minuţiozitate, s-a întâmplat ceva foarte ciudat: toate faptele noi pe care le descopeream – chiar şi dovezile ce susţineau odată cu atâta convingere vinovăţia lui Dixon – se potriveau perfect cu teoria pistolului-stilou.

— Martorii au declarat că înainte de sosirea lui Scanlon la locul incidentului, Dixon izbise cu arma uşa de la intrarea casei prietenei sale. Arma se descărnase în jos; în cimentul terasei din faţa uşii se vedea o scobitură ce putea fi provocată de impactul unui glonţ. Aceasta ar fi explicat glonţul ce lipsea din arma lui Dixon.

— Dixon a spus că nu a vrut să fie prins cu arma în mână, aşa că a ascuns-o în iarbă de cealaltă parte a străzii, înainte de sosirea poliţiei. Am găsit un martor care a confirmat spusele lui Dixon. Astfel se explica de ce arma fusese găsită la o distanţă destul de mare de scena incidentului, cu toate că nimeni nu îl văzuse pe Dixon aruncând-o.

— Arsurile provenite de la praful e puşcă se concentrau înăuntrul – dar nu şi deasupra – buzunarului stâng al cămăşii lui Scanlon. Gaura de pătrundere a glonţului se afla la baza buzunarului. Concluzia: o armă se descărnase cumva în interiorul buzunarului.

— Contrar afirmaţiilor din raportul poliţiei, glonţul a urmat o traiectorie descendentă. Sub buzunarul cămăşii lui Scanlon se vedea o gaură însângerată, pe unde ieşise glonţul după ce penetrase o porţiune de carne.

— Cazierul lui Dixon nu prezenta întreaga lui poveste. Deşi

petrecuse trei ani în închisoare pentru împuşcarea unei alte persoane, curtea de apel îl eliberase după ce s-a stabilit că fusese condamnat pe nedrept. S-a dovedit că poliţia a tăinuit un martor cheie al apărării şi că un martor al acuzării minţise. Cam atât despre antecedentele violente ale lui Dixon.

UN OM NEVINOVAT ESTE PUS ÎN LIBERTATE

În cele din urmă i-am pus lui Dixon întrebarea crucială:

— Dacă erai nevinovat, de ce ai pledat vinovat?

Dixon a oftat.

— A fost o înţelegere, a răspuns el, referindu-se la practica acuzării de a recomanda o sentinţă redusă dacă acuzatul pledează vinovat, scutindu-i astfel pe toţi de pierderea de timp şi de bani pe care o implică un proces. Au zis că dacă pledez vinovat, mă vor condamna la un an de închisoare. Deja petrecusem 362 zile în închisoare în aşteptarea procesului. Nu trebuia decât să recunosc fapta şi urma să plec acasă peste câteva zile. Dar dacă aş fi insistat să am parte de un proces şi juriul m-ar fi găsit vinovat – ei bine, mi-ar fi dat sentinţa maximă. Mi-ar fi dat 20 ani pentru împuşcarea unui poliţist. Nu merita să risc. Voiam să merg acasă…

— Şi atunci, am conchis eu, ai recunoscut o faptă pe care nu ai făcut-o.

Dixon a încuviinţat din cap.

— Aşa e.

«/

În cele din urmă Dixon a fost disculpat şi mai târziu a câştigat un proces împotriva departamentului de poliţie. Lui Scanlon i s-a retras medalia, a fost pus sub acuzaţie de un juriu impresionant, a pledat vinovat de conduită greşită într-o funcţie oficială şi a fost concediat din departamentul de poliţie. Cât despre mine, articolele mele au

Introducere apărut pe prima pagină a ziarului. Dar ceea ce e mult mai important, am învăţat câteva lecţii foarte importante pentru un tânăr jurnalist.

Una din lecţiile cele mai evidente a fost că dovezile pot fi aranjate în aşa fel încât să arate nu numai într-o singură direcţie. De exemplu, existau dovezi mai mult decât suficiente pentru a-l condamna pe Dixon pentru împuşcarea sergentului. Dar întrebările-cheie erau următoarele: Oare seria de dovezi era într-adevăr completă? Şi care explicaţie se potrivea cel mai bine cu totalitatea faptelor? O dată ce a apărut teoria

pistolului-stilou, a devenit evident că acest scenariu explica cel mai bine întreaga serie de dovezi.

Şi mai era o lecţie. Unul din motivele pentru care dovezile îmi păruseră la început atât de convingătoare era că ele se potriveau cu ideile mele preconcepute din acel moment. Pentru mine, Dixon era evident un om turbulent, un ratat, un şomer, produsul unei familii dezbinate. Poliţiştii erau „băieţii buni". Procurorii nu greşesc niciodată.

Privite prin aceste lentile, toate dovezile iniţiale păreau să se potrivească perfect. Acolo unde existau contradicţii sau breşe, am trecut peste ele cu naivitate. Când poliţia mi-a spus că e vorba de un caz fără fisuri, i-am crezut pe cuvânt şi nu am săpat mai adânc.

Dar când am schimbat acele lentile – renunţând la prejudecăţile mele în favoarea unei tentative de obiectivitate – am văzut cazul într-o lumină cu totul nouă. În cele din urmă am îngăduit dovezilor să mă conducă spre adevăr, indiferent dacă aceasta se potrivea sau nu cu presupunerile mele iniţiale.

Toate acestea s-au întâmplat în urmă cu peste 20 de ani. Dar lecţiile cele mai importante erau încă în viitor.

DE LA DIXON LA IISUS

Am repovestit acest caz neobişnuit pentru că, într-un fel, călătoria mea spirituală s-a asemănat în multe privinţe cu experienţa pe care am avut-o în cazul James Dixon.

Cea mai mare parte a vieţii mele am fost un sceptic. De fapt mă consideram ateu. Pentru mine existau mult prea multe dovezi că Dumnezeu era un simplu produs al dorinţei omului, al mitologiei antice, al superstiţiilor primitive. Cum ar putea oare să existe un Dumnezeu iubitor, dacă El îi condamnă pe oameni la iad numai pentru simplul motiv că nu cred în El? Cum ar putea miracolele să contrazică legile fundamentale ale naturii? Nu explica oare teoria evoluţiei într-un mod satisfăcător apariţia vieţii? Oare nu risipeşte ştiinţa credinţa în supranatural?

Cât despre Iisus, nu ştiaţi că El nu a pretins niciodată că ar fi Dumnezeu? A fost un revoluţionar, un înţelept, un iudeu iconoclast, da – dar Dumnezeu?! Nu, gândul acesta nu I-a trecut niciodată prin minte! Aş putea să vă indic o mulţime de profesori universitari care au afirmat lucrul acesta – şi cu siguranţă că putem avea încredere în spusele lor, nu-i aşa? Să recunoaştem: până şi o analiză superficială a dovezilor demonstrează convingător că Iisus a fost doar o fiinţă umană, ca mine şi

ca tine, deşi poseda daruri neobişnuite de blândeţe şi înţelepciune.

Dar adevărul este că doar atât acordasem dovezilor – o privire superficială. Citisem destule cărţi de filosofie şi de istorie ca să găsesc în ele sprijin pentru scepticismul meu – un fapt aici, o teorie ştiinţifică dincolo, un citat plin de miez, un argument abil. Desigur, vedeam că există breşe şi contradicţii, dar aveam o motivaţie puternică pentru a le ignora: un mod de viaţă egoist şi imoral, pe care aş fi fost constrâns să îl părăsesc dacă ar fi fost să îmi schimb vreodată viziunea şi să devin un ucenic al lui Iisus.

În ceea ce mă privea, cazul era închis. Dovezile erau suficiente pentru a putea concluziona liniştit că divinitatea lui Iisus nu e nimic mai mult decât invenţia fantezistă a unor oameni superstiţioşi.

Cel puţin aşa credeam eu.

RĂSPUNSURI PENTRU UN ATEU

Ceea ce m-a determinat să reexaminez probele în favoarea lui Cristos nu a mai fost un apel telefonic din partea unui informator. A fost soţia mea.

Leslie m-a şocat în toamna anului 1979 când m-a anutant că a devenit creştină. Am dat ochii peste cap şi m-am pregătit pentru tot ce poate fi mai rău, simţindu-mă victima unei înşelătorii. Mă căsătorisem cu o Leslie – Leslie cea amuzantă, Leslie cea lipsită de griji, Leslie cea gata să-şi asume riscuri – şi acum mă temeam că se va transforma într-o mironosiţă ce îşi va reprima sexualitatea şi va renunţa la modul nostru de viaţă activ şi ascendent în favoarea / /

unor nopţi de veghe şi rugăciune şi a muncii voluntare în cantine soioase pentru săraci.

Am fost însă plăcut surprins – fascinat chiar – de schimbările fundamentale survenite în caracterul, în integritatea şi în siguranţa ei de sine. În cele din urmă am dorit să cercetez motivele care determina

Introducere seră aceste schimbări subtile, dar semnificative, în atitudinile soţiei mele, aşa că am pornit o investigaţie minuţioasă a faptelor ce înconjoară cazul creştinismului.

Mi-am pus propriul interes şi prejudecăţile deoparte pe cât de bine am putut, am citit cărţi, am discutat cu experţi, am pus întrebări, am analizat istoria, am făcut investigaţii în domeniul arheologiei, am studiat literatura antică şi pentru prima oară în viaţă am disecat Biblia verset cu verset.

M-am lansat în acest caz cu mai multă energie decât în tot ce investigasem vreodată. Am pus în practică pregătirea pe care o primisem la Facultatea de Drept a Universităţii Yale, precum şi experienţa de editor pe probleme juridice la Chicago Tribune. Şi după o vreme dovezile lumii – ale istoriei, ştiinţei, filosofiei, psihologiei – au început să indice inimaginabilul.

Parcă retrăiam cazul James Dixon.

CERCETEAZĂ SINGUR

Poate şi dumneavoastră v-aţi bazat până acum concepţia spirituală pe mărturii pe care le-aţi observat în jur sau pe care le-aţi spicuit de mult de prin cărţi, de la profesorii din facultate, de la membrii familiei sau de la prieteni. Dar este oare concluzia la care aţi ajuns cea mai bună explicaţie posibilă pentru acele dovezi? Dacă ar fi să săpaţi mai adânc – să vă înfruntaţi părerile preconcepute şi să căutaţi sistematic dovezi – oare ce aţi găsi?

Aceasta este tema cărţii de faţă. De fapt, voi reface şi voi prelungi călătoria spirituală pe care am făcut-o timp de aproape doi ani. Vă voi invita să-mi staţi alături cât timp voi discuta cu 13 cercetători de frunte şi autorităţi în domeniu, care se bucură de o reputaţie academică impecabilă.

Am traversat ţara în lung şi în lat – din Minnesota până în Georgia şi din Virginia până în California – pentru a obţine părerea dumnealor, ca experţi, pentru a le expune obiecţiile pe care le aveam pe vremea când eram un sceptic, pentru a-i obliga să-şi apere poziţia cu date solide şi cu argumente convingătoare şi pentru a-i pune la încercare cu întrebările pe care le-aţi pune dumneavoastră dacă aţi avea ocazia.

În această căutare a adevărului mi-am folosit experienţa de jurnalist specializat în probleme juridice privind la mai multe categorii de dovezi – dovezile prezentate de martorii oculari, dovezile documentare, dovezile coroborante, dovezile de respingere, dovezile ştiinţifice, dovezile psihologice, dovezile circumstanţiale şi, da, chiar şi dovezile amprentelor digitale (sună şocant, nu-i aşa?).

Dar este genul de clasificări ce se întâlneşte într-o sală de judecată. Şi poate că perspectiva juridică este cea mai potrivită pentru abordarea acestui proces – cu tine în postura de jurat.

Dacă aţi fi ales în juriu la un proces real, vi s-ar cere să declaraţi la început că nu v-aţi format niciun fel de păreri preconcepute despre caz. Vi s-ar cere să juraţi că veţi fi deschis şi corect şi că veţi trage

concluziile în baza greutăţii faptelor şi nu în virtutea capriciilor şi prejudecăţilor dumneavoastră. Aţi fi îndemnat să cântăriţi cu luare aminte credibilitatea martorilor, să cerneţi cu atenţie mărturiile şi să supuneţi cu rigurozitate dovezile bunului simţ şi logicii. Eu vă voi cere să faceţi acelaşi lucru când citiţi cartea de faţă.

În cele din urmă, stabilirea verdictului cade în responsabilitatea juraţilor. Aceasta nu înseamnă că ei ajung la o certitudine sută la sută, deoarece nu putem deţine probe absolute cu privire la nimic în această viaţă. Într-un proces, juraţilor li se cere să cântărească dovezile şi să ajungă la cea mai bună concluzie posibilă. Cu alte cuvinte, revenind la cazul lui James Dixon, ce scenariu se potriveşte cel mai bine faptelor?

Aceasta este sarcina dumneavoastră. Sper că o veţi privi cu toată seriozitatea, deoarece de ea s-ar putea să depindă mult mai mult decât simpla curiozitate. Dacă Iisus este vrednic de crezare – şi îmi dau seama că la acest stadiu s-ar putea să existe un mare „dacă" pentru dumneavoastră – atunci nimic nu este mai important decât felul în care îi răspundeţi.

Dar cine a fost El cu adevărat? Cine a pretins a fi? Există vreo dovadă credibilă care să îi susţină afirmaţiile? Vom încerca să aflăm toate aceste răspunsuri acum, când ne îmbarcăm pentru zborul către Denver pentru realizarea primului nostru interviu.

1
DOVEZILE MARTORILOR OCULARI

Sunt biografiile lui Iisus vrednice de crezare?

Când l-am întâlnit pentru prima oară pe Leo Carter, un băiat timid cu voce blândă, el locuia deja de 17 ani în cel mai dur cartier din Chicago. Mărturia lui trimisese trei ucigaşi în închisoare. Şi încă mai purta înfipt în craniu un cartuş de calibrul 38 – un memento teribil al unei poveşti înfiorătoare ce a început atunci când l-a văzut pe Elijah Baptist împuşcând un băcan din cartierul lor.

Leo juca baschet împreună cu o prietenă, Leslie Scott, când l-au văzut pe Elijah – pe atunci un delincvent în vârstă de 16 ani şi cu 30 de arestări la activ – omorându-l pe Sam Blue în faţa băcăniei acestuia.

Leo îl cunoştea pe băcan din copilărie.

— Când nu mai aveam nimic de mâncare, ne dădea el câte ceva, mi-a explicat Leo cu glas şoptit. Aşa că atunci când am mers la spital şi

mi s-a spus că murise, am ştiut că va trebui să depun mărturie cu privire la ce am văzut.

Depoziţia unui martor ocular este foarte puternică. Unul dintre cele mai dramatice momente în desfăşurarea unui proces este acela în care un martor descrie cu lux de amănunte delictul pe care l-a văzut şi apoi, sigur pe sine, întinde mâna către acuzat identificându-l drept făptaşul. Elijah Baptist ştia că singura modalitate de a evita închisoarea ar fi să îi împiedice într-un fel sau altul pe Leo Carter şi pe Leslie Scott să depună mărturie.

Aşa că Elijah a pornit la vânătoare, însoţit de doi dintre tovarăşii săi. Nu după multă vreme au dat de urma lui Leo şi Leslie, care mergeau pe stradă însoţiţi de fratele lui Leo, Henry. Sub ameninţarea armelor, i-au tras pe cei trei către un doc de încărcare cufundat în întuneric, ce se afla în apropiere.

— Îmi placi, i-a spus lui Leo vărul lui Elijah, dar trebuie să o fac.

Spunând aceste cuvinte, a pus pistolul între ochii lui Leo şi a apăsat pe trăgaci.

Arma a tunat; glonţul a pătruns în unghi, a distrus ochiul drept al lui Leo şi i s-a înfipt în craniu. După ce s-a prăbuşit la pământ, cineva a mai tras odată asupra lui, şi acest glonţ s-a oprit la 5 cm de coloana vertebrală.

Din acea poziţie chircită, pretinzând că este mort, Leo i-a văzut pe fratele şi prietena lui plângând în timp ce erau executaţi fără milă de la mică distanţă. După ce Elijah şi gaşca lui au fugit, Leo s-a târât spre un loc sigur.

Cumva, sfidând toate previziunile, Leo a supravieţuit. Glonţul, aflat într-o poziţie prea precară pentru a fi îndepărtat, i-a rămas înfipt în craniu. În ciuda durerilor cumplite de cap, pe care nici măcar medicamentele puternice nu le puteau alina, el a devenit singurul martor ocular în procesul intentat lui Elijah Baptist pentru uciderea băcanului Sam Blue. Juraţii l-au crezut pe Leo, iar Elijah a fost condamnat la 80 de ani de închisoare.

Şi, încă o dată, Leo a fost singurul martor ocular ce a putut să îi înfrunte pe Elijah şi pe tovarăşii săi în procesul intentat acestora pentru uciderea fratelui şi prietenei sale. Şi încă o dată, cuvântul lui Leo a fost de ajuns pentru a-i trimite pe cei trei în închisoare pentru tot restul vieţii.

Leo Carter este unul dintre eroii mei. El s-a asigurat că s-a făcut dreptate, chiar dacă preţul pe care l-a plătit a fost foarte mare. Când mă gândesc la depoziţiile martorilor oculari, chiar şi azi – după mai bine de 20 de ani – încă îmi mai apare în faţa ochilor chipul lui.1

MĂRTURII DINTR-UN TRECUT ÎNDEPĂRTAT

Da, dovezile aduse de martorii oculari pot fi convingătoare şi irezistibile. Când un martor a avut ocazia să vadă în detaliu o crimă, când nu are prejudecăţi sau motivaţii ascunse, când martorul este cinstit şi corect, punctul culminant al identificării acuzatului în sala tribunalului poate fi de ajuns pentru a-l condamna pe acesta la închisoare sau chiar mai rău.

Declaraţia unui martor ocular este la fel de crucială şi în investigarea faptelor istorice – chiar şi în problema dacă Iisus Cristos este sau nu singurul Fiu al lui Dumnezeu.

Dar ce declaraţii ale martorilor oculari ne stau nouă la dispoziţie? Deţinem oare mărturii ale unor persoane ce au avut de-a face personal cu Iisus, care l-au ascultat învăţăturile, care I-au văzut minunile, care au asistat la moartea Sa şi care, poate, L-au întâlnit după presupusa Lui înviere? Avem oare informaţii de la „jurnaliştii" primului secol, care să fi intervievat martorii oculari, să fi pus întrebări inco mode şi să fi consemnat cu conştiinciozitate ceea ce au găsit a fi adevărat? Sau, la fel de important, cu cât succes ar face faţă aceste mărturii analizei scepticilor?

Ştiam că, la fel cum mărturia lui Leo Carter a pecetluit condamnarea a trei criminali cruzi, declaraţiile unor martori oculari venite din negura timpului ar putea ajuta la rezolvarea celei mai importante probleme spirituale. Pentru a obţine nişte răspunsuri temeinice, am aranjat o întâlnire cu un om de ştiinţă recunoscut la nivel naţional, care literalmente a scris tot ce era de scris despre acest subiect: dr. Craig Blomberg, autorul cărţii The Historical Reliability of the Gospels.

Ştiam că Blomberg e un om inteligent; de fapt, chiar şi ţinuta lui se potrivea perfect stereotipului. Înalt (1, 88 m) şi deşirat, cu părul scurt şi ondulat, pieptănat neglijent înainte, cu barba deasă şi ochelari groşi, fără rame, arăta ca unul ce ar fi putut fi şef de promoţie la încheierea liceului (a fost), care deţinea titlul de Savant cu merite naţionale (era) şi era licenţiat cu magna cum laudae al unui seminar prestigios (al Trinity Evangelical Divinity School).

Dar eu doream un om care să fie mai mult decât inteligent şi cultivat. Căutam un expert care să nu treacă cu uşurinţă peste nuanţe şi care să nu respingă cu superficialitate argumentele ce ar fi putut fi aduse împotriva creştinismului. Doream un om integru, un om care să se fi confruntat serios cu cei mai puternici critici ai credinţei şi care să vorbească cu autoritate, dar fără a face afirmaţii exhaustive, care mai degrabă ascund decât rezolvă aspectele critice.

Mi s-a spus că Blomberg era exact omul pe care îl căutam, aşa că am luat avionul spre Denver întrebându-mă dacă se va ridica la înălţimea reputaţiei sale. Trebuie să recunosc că aveam câteva îndoieli – în special când cercetările mele au scos la lumină un fapt profund neliniştitor, care probabil că el ar fi dorit să rămână ascuns: Blomberg încă speră că eroii îndrăgiţi ai copilăriei sale – echipa de fotbal Chicago Cubs – va câştiga campionatul naţional în timpul vieţii sale.

Sincer să spun, acest fapt era suficient pentru a mă face puţin suspicios în legătură cu discernământul lui.

PRIMUL INTERVIU – CRAIG L. BLOMBERG, PH. D.

Craig Blomberg este considerat una din autorităţile de primă mărime ale ţării în domeniul biografiilor lui Iisus, numite cele patru Evanghelii. Şi-a luat doctoratul în Noul Testament la Universitatea Aberdeen din Scoţia, lucrând mai târziu ca cercetător la Tyndale House, în cadrul

Universităţii Cambridge din Anglia, ca membru într-un grup internaţional de savanţi de elită ce au produs o serie de lucrări foarte apreciate despre Iisus. De doisprezece ani este profesor de Noul Testament într-o instituţie foarte respectată – seminarul din Denver.

Între cărţile scrise de Blomberg se numără Jesus and the Gospels; Interpreting the Parables; How Wide the Divide? şi comentariile asupra Evangheliei după Matei şi asupra Primei Epistole către Corinteni. De asemenea, a colaborat la editarea volumului 6 din Gospel Perspectives, ce tratează pe larg minunile lui Iisus, şi a fost coautor al lucrării Introduction to Biblical Interpretation. A colaborat la realizarea cărţii Reasonable Faith şi la o premiată lucrare Jesus under Fire cu câteva capitole despre istoricitatea Evangheliilor. Este membru al Societăţii pentru Studiul Noului Testament, al Societăţii de Literatură Biblică şi al Institutului de Cercetare Biblică.

După cum mă şi aşteptam, biroul dumnealui era ticsit de volume savante stivuite pe rafturi (până şi cravata pe care o purta avea

imprimeuri cu cărţi).

Cu toate acestea am observat imediat că pereţii biroului nu erau dominaţi de tomuri prăfuite aparţinând istoricilor antici, ci de operele de artă ale fiicelor sale. Imaginile viu colorate şi capricioase de lame, case şi flori nu erau atârnate la întâmplare, ci fuseseră în mod evident tratate ca trofee – paspoalate cu migală, înrămate cu atenţie şi semnate chiar de autoare – Elizabeth şi Rachel. Evident, mi-am zis, omul acesta are şi inimă, nu doar minte.

Blomberg vorbeşte cu precizia unui matematician (într-adevăr, a predat şi matematica la începuturile carierei sale), cântărind cu atenţie fiecare cuvânt, ezitând vizibil să depăşească chiar şi cu o nuanţă limita stabilită de dovezi. Era exact ceea ce căutam.

S-a aşezat comod într-un scaun cu spătar înalt, cu o cană de cafea în mână, în timp ce eu încercam să combat frigul specific statului Colorado, sorbind la rândul meu dintr-o cafea. Simţind că Blomberg era tipul de om ce trece direct la subiect, am hotărât să încep discuţia atacând miezul problemei.

MARTOR OCULAR AL ISTORIEI

— Spuneţi-mi, am început eu cu o urmă de provocare în glas, este oare posibil ca un om inteligent, cu o gândire critică să mai creadă că cele patru Evanghelii au fost scrise de oamenii ale căror nume le-au fost ataşate?

Blomberg şi-a pus cana de cafea pe marginea biroului şi m-a privit ţintă.

— Răspunsul este da, a zis el cu convingere.

S-a lăsat pe spate şi a continuat.

— Este important să spunem că, strict vorbind, Evangheliile sunt anonime. Dar mărturia unitară a Bisericii primare este că Matei, cunoscut de asemenea sub numele de Levi vameşul şi totodată unul dintre cei doisprezece apostoli, a fost autorul primei Evanghelii din Noul Testament; că Ioan Marcu, un tovarăş al lui Petru, a fost autorul Evangheliei pe care azi o numim „după Marcu"; şi că Luca, „medicul iubit" al lui Pavel, a scris Evanghelia după Luca şi Faptele Apostolilor.

— Cât de unitară a fost convingerea că ei sunt autorii? am întrebat eu.

— Nu se cunosc alţi candidaţi la titlul de autori ai acestor trei Evanghelii, a răspuns el. Se pare că nu a existat nicio dispută.

Chiar şi aşa, doream să testez mai departe acest aspect.

— Scuzaţi-mi scepticismul, am spus, dar ar fi avut cineva vreo motivaţie să mintă susţinând că aceşti oameni au scris Evangheliile, când de fapt ei nu le-au scris?

Blomberg a negat cu capul.

— Probabil că nu. Nu uitaţi, aceste personaje nu erau cele mai verosimile, a zis el cu un zâmbet larg. Marcu şi Luca nici măcar nu făceau parte din grupul celor doisprezece ucenici. Matei era unul dintre ei, dar având în vedere că fusese un vameş urât de popor, ar fi fost personajul cel mai infam după Iuda Iscarioteanul, care L-a trădat pe Iisus! Comparaţi aceste fapte cu ceea ce s-a întâmplat mult mai târziu, când au fost scrise fantezistele Evanghelii apocrife. Oamenii au ales ca autori fictivi ai acestor scrieri numele unor figuri exemplare şi bine-cunoscute – Filip, Petru, Maria, Iacov. Aceste nume aveau cu mult mai mare greutate decât cele ale lui Matei, Marcu şi Luca. Aşadar, ca să răspund la întrebarea dumneavoastră, nu ar fi existat niciun motiv pentru a atribui paternitatea Evangheliilor acestor trei oameni mai puţin respectaţi, dacă nu ar fi fost adevărat.

Suna logic, dar era evident că interlocutorul meu lăsa deoparte într-un mod convenabil pe unul dintre cei patru autori.

— Dar Ioan? am întrebat eu. El a fost o figură extrem de proeminentă; de fapt, nu era doar unul din cei doisprezece ucenici, ci făcea parte chiar din grupul celor trei apropiaţi ai lui Iisus, alături de Iacov şi Petru.

— Da, el este singura excepţie, a încuviinţat Blomberg din cap. Şi este foarte interesant că Evanghelia după Ioan este singura care ridică semne de întrebare cu privire la autorul ei.

— Care este aspectul controversat?

— Numele autorului este în afara oricărei dispute – este cu siguranţă Ioan, a răspuns Blomberg. Întrebarea este dacă e vorba de apostolul Ioan sau de un alt Ioan. Vedeţi dumneavoastră, mărturia unui scriitor creştin, pe nume Papias, ce datează din jurul anului 125 d.Hr., vorbeşte despre apostolul Ioan şi despre bătrânul Ioan, şi din context nu reiese clar dacă autorul se referă la aceeaşi persoană din perspective diferite sau la două persoane distincte. Dar cu această unică excepţie, restul mărturiilor timpurii îl prezintă în unanimitate pe apostolul Ioan – fiul lui Zebedei – ca autor al acestei Evanghelii.

— Şi, am întrebat eu în intenţia de a-l îmboldi să vorbească mai departe, sunteţi convins de acest lucru?

— Da, cred că majoritatea substanţială a materialului îi aparţine apostolului, a răspuns el. Cu toate acestea, dacă citiţi cu atenţie Evanghelia, veţi observa că există câteva indicii care sugerează că versetele de încheiere ar fi putut fi finalizate de către un editor. Personal, nu văd nicio problemă în a crede că o persoană apropiată de Ioan ar fi putut îndeplini acest rol, formulând ultimele versete şi realizând poate unitatea stilistică a întregului document. În orice caz, însă, a accentuat el, Evanghelia lui se bazează evident pe materialul unui martor ocular, ca şi celelalte trei Evanghelii.

SĂ NE OCUPĂM DE DETALII

Apreciam comentariile lui Blomberg de până acum, dar nu eram încă gata să trec mai departe. Problema paternităţii Evangheliilor este extrem de importantă, şi eu voiam detalii exacte – nume, date, citate. Mi-am terminat cafeaua şi am pus cana pe birou. Cu pixul gata de atac, m-am pregătit să sap mai adânc.

— Haideţi să ne întoarcem la Marcu, Matei şi Luca, am spus. Ce dovezi concrete aveţi că ei sunt autorii Evangheliilor?

Blomberg s-a aplecat înainte.

— Din nou, cea mai veche şi probabil cea mai semnificativă mărturie vine din partea lui Papias, care în jurul anului 125 d.Hr. afirma clar că Marcu consemnase cu atenţie şi acurateţe observaţiile de martor ocular ale lui Petru. De fapt, Papias spunea că Marcu „nu a făcut nicio greşeală" şi nu a inclus nicio „afirmaţie neadevărată". Tot Papias spune că Matei a păstrat şi el învăţăturile lui Iisus. Apoi Ireneu, care scrie în jurul anului 180 d.Hr., confirmă autorii tradiţionali. De fapt, iată – a zis el întinzând mâna după o carte. A deschis-o şi a citit cuvintele lui Ireneu.

Matei şi-a publicat Evanghelia printre evrei, în propria lor limbă, pe vremea când Petru şi Pavel predicau Evanghelia în Roma şi puneau bazele bisericii de acolo. După plecarea lor, Marcu – ucenicul şi traducătorul lui Petru – ne-a lăsat şi el în scris esenţa predicării lui Petru. Luca – ucenicul lui Pavel – a scris şi el o carte ce cuprinde Evanghelia predicată de învăţătorul său. Apoi Ioan – ucenicul Domnului care se şi sprijinise de pieptul Lui – a scris şi el Evanghelia sa, pe când se afla la Efes, în Asia.2

Mi-am ridicat privirea din notiţele pe care le luam.

— Bun, daţi-mi voie să clarific ceva, am zis eu. Dacă putem avea

siguranţa că Evangheliile au fost scrise de către ucenicii Matei şi Ioan, de către Marcu – tovarăşul ucenicului Petru – şi de către Luca – isto

ric şi însoţitor al lui Pavel şi un fel de jurnalist al primului secol – putem fi siguri că evenimentele pe care le-au consemnat se bazează fie direct, fie indirect, pe declaraţiile martorilor oculari.

În timp ce eu vorbeam, Blomberg îmi cântărea cu atenţie cuvintele în minte. Când am încheiat, a dat din cap aprobator.

— Exact, a spus el vioi.

BIOGRAFIILE ANTICE VS. BIOGRAFIILE MODERNE

Încă mai doream să clarific câteva aspecte problematice legate de Evanghelii. Mai exact, doream să înţeleg mai bine ce gen literar reprezentau ele.

— Când mă duc la librărie şi mă uit la secţiunea de biografii, nu văd acelaşi fel de scriere ca şi cel pe care îl întâlnesc în Evanghelii, am spus. În zilele noastre, când cineva scrie o biografie, se ocupă în amănunt de viaţa persoanei respective. Dar uitaţi-vă la Marcu – el nu vorbeşte despre naşterea lui Iisus sau despre orice alt aspect din tinereţea Lui. În schimb se concentrează asupra unei perioade de trei ani, şi jumătate din Evanghelia lui se ocupă de evenimentele ce au condus la ultima săptămână de viaţă a lui Iisus, culminând cu evenimentele acelei săptămâni. Cum explicaţi acest fapt?

Blomberg a ridicat două degete.

— Există două motive, a răspuns el. Unul de natură literară şi unul de natură teologică. Cel de natură literară este că, în general, acesta era stilul în care se scriau biografiile în lumea antică. Ei nu simţeau, aşa cum simţim noi astăzi, că este important să acorzi o importanţă egală tuturor perioadelor din viaţa unui om sau că este necesar să istoriseşti într-o ordine strict cronologică, sau chiar să citezi exact cuvintele oamenilor, atâta vreme cât se păstra esenţa spuselor lor. Greaca şi ebraica veche nici măcar nu aveau simboluri pentru ghilimele. Singurul scop pentru care credeau că istoria merită să fie consemnată în scris era că se puteau învăţa nişte lecţii de la personajele descrise. De aceea, biograful dorea să se ocupe pe larg de acele aspecte din viaţa persoanei respective care erau exemplare şi ilustrative, care i-ar fi putut ajuta pe alţii, care dădeau însemnătate unei perioade istorice.

— Şi motivul de natură teologică? am întrebat eu.

— Acesta reiese din ce am spus mai înainte. Creştinii cred că

oricât de extraordinare au fost viaţa, învăţăturile şi minunile lui Iisus, ele nu ar fi avut nicio însemnătate dacă moartea şi învierea lui Cristos, care asigură ispăşirea sau iertarea păcatelor omenirii, nu ar fi fapte dovedite istoric. De aceea, în special Marcu, fiind probabil autorul celei mai timpurii Evanghelii, acordă aproximativ jumătate din spaţiul scrierii sale evenimentelor ce au dus la ultima săptămână şi care a culminat cu moartea şi învierea lui Cristos. Având în vedere

Importanţa răstignirii, a conchis el, acest procedeu este foarte normal în contextul literaturii antice.

MISTERUL LUI Q

Pe lângă cele patru Evanghelii, cercetătorii mai fac deseori referire la ceea ce ei numesc Q, care este o prescurtare a cuvântului german Quelle, sau „sursă".3 Din cauza asemănărilor de limbaj şi conţinut, s-a presupus în mod tradiţional că Matei şi Luca s-au inspirat în scrierea propriilor Evanghelii din Evanghelia mai timpurie a lui Marcu. Pe lângă toate acestea, cercetătorii spun că Matei şi Luca au mai inclus materiale şi din această misterioasă sursă Q, materiale ce nu apar la Marcu.

— Ce este acest Q, mai exact? l-am întrebat pe Blomberg.

— Nu e nimic mai mult decât o ipoteză, a răspuns el, lăsându-se din nou comod pe spate. Cu puţine excepţii, cuprinde doar ziceri sau învăţături ale lui Iisus, care s-ar putea să fi format odată un document separat, independent. Vedeţi dumneavoastră, era un gen literar obişnuit în vremea aceea să se adune cuvintele învăţătorilor respectaţi, cam la fel cum compilăm noi azi cele mai bune piese muzicale ale unui cântăreţ şi le includem într-un album „best of". S-ar putea că aşa ceva să fi fost şi Q. Cel puţin aceasta este teoria.

Dar dacă Q a existat înainte de Evangheliile după Matei şi Luca, acesta ar constitui un material timpuriu despre Iisus. Poate, mă gândeam eu, aceasta ar putea arunca o lumină nouă asupra întrebării „cum a fost Iisus în realitate"?

— Daţi-mi voie să vă întreb ceva, am spus. Dacă am izola doar materialul din Q, ce fel de imagine a lui Iisus am obţine?

Blomberg şi-a mângâiat barba şi a privit spre tavan preţ de câteva secunde, cumpănind întrebarea.

— Ei bine, trebuie să reţineţi că această sursă Q a fost o colecţie de maxime şi drept urmare nu conţinea materialul narativ care ne-ar fi

putut da o imagine mai bine definită a lui Iisus, a răspuns el rar, alegându-şi cu grijă fiecare cuvânt. Chiar şi aşa, îl găsim aici pe Iisus făcând nişte afirmaţii foarte puternice – de exemplu, El spune că este înţelepciunea în persoană şi că prin El va judeca Dumnezeu întreaga omenire, atât pe cei care îl vor mărturisi, cât şi pe cei care îl vor tăgădui. Un tratat semnificativ de specialitate a susţinut recent că dacă izolăm toate afirmaţiile din Q obţinem aceeaşi imagine a lui Iisus – imaginea cuiva care a făcut nişte afirmaţii extrem de îndrăzneţe despre Sine – pe care o întâlnim în general în Evanghelii.

Voiam să îl forţez puţin mai departe la acest subiect.

— Ar putea fi văzut ca un făcător de minuni? am întrebat.

— Din nou, a răspuns el, trebuie să vă amintiţi că aici nu găsim multe relatări ale minunilor ca atare, deoarece acestea se găsesc în mod normal în naraţiuni, iar Q este în primul rând o listă de ziceri.

S-a oprit pentru a întinde mâna spre birou, a luat o Biblie legată în piele şi i-a răsfoit paginile uzate.

— Dar, de exemplu în Luca 7: 18 – 23 şi Matei 11: 2 – 6 ni se spune că Ioan Botezătorul şi-a trimis mesagerii la Iisus pentru a-L întreba dacă El este cu adevărat Cristosul, Mesia pe care îl aşteptau. În esenţă, răspunsul lui Iisus a fost: „Spuneţi-i să se uite la minunile Mele. Spuneţi-i ce aţi văzut: orbii văd, surzii aud, şchiopii umblă, săracilor li se propovăduieşte Evanghelia”. Deci chiar şi în Q, a concluzionat el, este evidentă lucrarea miraculoasă a lui Iisus.

Când Blomberg a menţionat Evanghelia după Matei, mi-a venit în minte o altă întrebare cu privire la felul în care fuseseră realizate Evangheliile.

— De ce să fi încorporat Matei – despre care se spune că a fost martor ocular al vieţii lui Iisus – în Evanghelia sa o parte din Evanghelia după Marcu, despre care toată lumea este de acord că nu a fost un martor direct? Dacă Evanghelia după Matei a fost realmente scrisă de un martor ocular, s-ar crede că acesta s-a bazat pe propriile sale observaţii.

Blomberg a zâmbit.

— O astfel de situaţie poate fi înţeleasă numai dacă Marcu şi-a bazat într-adevăr relatarea pe amintirile lui Petru, care a fost martor ocular, a spus el. După cum aţi spus chiar dumneavoastră, Petru era unul din apropiaţii lui Iisus şi ca atare a putut vedea şi auzi lucruri pe care ceilalţi ucenici nu le ştiau. Aşa că este logic ca Matei, deşi a fost martor

ocular, să se bazeze pe versiunea lui Petru în descrierea evenimentelor, așa cum a fost ea transmisă prin Marcu.

Într-adevăr, mi-am spus în sinea mea, are sens. De fapt, în minte mi s-a născut o analogie preluată din anii mei de jurnalistică. Mi-am amintit că făcusem odată parte dintr-un grup de jurnaliști care îl asaltaseră pe bine-cunoscutul patriarh al vieții politice din Chicago, fostul primar al orașului, regretatul Richard J. Daley – decedat între timp – pentru a-l bombarda cu întrebări referitoare la un scandal ce fierbea în sânul departamentului de Poliție. Înainte de a se refugia în limuzină, acesta a făcut câteva remarci.

Deși am fost martor ocular la evenimentul ce tocmai avusese loc,

/

am alergat imediat la un reporter radio care se aflase mai aproape de Daley și l-am rugat să deruleze caseta cu ce a spus acesta. Astfel m-am putut asigura că am consemnat corect cuvintele lui.

Se pare, cugetam eu, că la fel a făcut și Matei cu Marcu – cu toate că Matei avea propriile sale amintiri din vremea uceniciei, dorința lui de acuratețe l-a determinat să se bazeze pe anumite materiale ce proveneau direct de la Petru, din cercul celor mai apropiați de Iisus.

PERSPECTIVA UNICĂ A LUI IOAN

Satisfăcut de răspunsurile inițiale ale lui Blomberg cu privire la primele trei Evanghelii – numite sinoptice (cu sensul de „a vedea în același timp", din pricina similitudinilor schițelor și a legăturilor dintre ele4) – mi-am îndreptat atenția asupra Evangheliei după Ioan. Oricine citește toate cele patru Evanghelii va observa imediat că există diferențe evidente între Evangheliile sinoptice și Evanghelia după Ioan, iar eu doream să știu dacă aceasta înseamnă că între ele există contradicții ireconciliabile.

— Ați putea să clarificați diferențele dintre Evangheliile sinoptice și Evanghelia după Ioan? l-am întrebat pe Blomberg.

Sprâncenele i s-au ridicat imediat.

— E o întrebare imensă. a exclamat el. Sper să scriu o întreagă carte pe acest subiect.

După ce l-am asigurat că mă interesează doar aspectele esențiale ale problemei și nu o discuție exhaustivă, și-a reluat poziția comodă pe scaun.

— Ei bine, e adevărat că Evanghelia după Ioan e mai degrabă diferită decât asemănătoare, în raport cu Evangheliile sinoptice, a

început el. Doar o mică parte din relatările majore care apar în celelalte trei Evanghelii apar şi în Evanghelia după Ioan, deşi acest aspect se schimbă simţitor odată ce ajungem la ultima săptămână din viaţa lui Iisus. De acel moment paralelele sunt mult mai apropiate. De asemenea, stilul lingvistic pare să fie foarte diferit. În Evanghelia după Ioan, Iisus foloseşte o terminologie diferită, vorbeşte în predici lungi şi pare a fi prezentă o cristologie mai înaltă – cu alte cuvinte, se afirmă mai direct şi mai ostentativ că Iisus este una cu Tatăl; că e Dumnezeu însuşi; Calea, Adevărul şi Viaţa; învierea şi Viaţa.

— Care este explicaţia acestor diferenţe? am întrebat.

— Mult timp s-a considerat că Ioan ştia tot ce scriseseră Matei, Marcu şi Luca şi că nu a simţit nevoia să repete spusele lor, aşa că a ales conştient să îi completeze. Mai recent s-a ajuns la concluzia că Evanghelia după Ioan este în mare măsură independentă de celelalte trei Evanghelii, fapt ce ar putea explica nu numai alegerea diferită a materialului, ci şi perspectiva diferită asupra lui Iisus.

CEA MAI ÎNDRĂZNEAŢĂ AFIRMAŢIE A LUI IISUS

— Evanghelia după Ioan prezintă câteva elemente distinctive din punct de vedere teologic, am observat eu.

— Fără îndoială, dar merită acestea să fie numite contradicţii? Cred că răspunsul este nu, şi iată de ce: pentru aproape fiecare temă majoră sau element distinctiv din Evanghelia după Ioan putem găsi paralele în Matei, Marcu şi Luca, chiar dacă nu sunt atât de numeroase.

Aceasta era o afirmaţie curajoasă. Am hotărât imediat să o testez, ridicând probabil cea mai importantă dintre problemele referitoare la diferenţele dintre Evangheliile sinoptice şi Evanghelia după Ioan.

— Ioan afirmă foarte explicit că Îsus este Dumnezeu, fapt atribuit de unii împrejurării că el a scris mai târziu decât ceilalţi şi a început să înfrumuseţeze lucrurile, am spus eu. Găsim această temă a divinităţii şi în Evangheliile sinoptice?

— Da, o găsim, a răspuns el. Este mai mult implicită, dar o putem găsi. Gândiţi-vă la relatarea despre Iisus mergând pe ape din Matei 14: 22 – 23 şi Marcu 6: 45 – 52. Cele mai multe traduceri în limba engleză ascund elementul grecesc citându-L pe Iisus în felul următor: „Nu vă temeţi, sunt Eu”. De fapt, versiunea în limba greacă spune literal: „Nu vă temeţi, Eu sunt”. Ultimele două cuvinte sunt identice cu cele spuse de Iisus în Ioan 8: 58, când şi-a asumat numele divin „EU

SUNT", care este numele sub care Dumnezeu i S-a descoperit lui Moise în rugul aprins din Exodul 3: 14. Aşadar Iisus. Se descoperă ca fiind Cel ce deţine aceeaşi putere divină asupra naturii ca şi Yahveh, Dumnezeul Vechiului Testament.

Am aprobat din cap.

— Acesta este un exemplu. Mai aveţi şi altele?

— Da, aş putea continua în aceeaşi direcţie, a zis Blomberg. De exemplu, numele cel mai obişnuit pe care Iisus şi-l atribuie în primele trei Evanghelii este „Fiul omului" şi…

Am ridicat mâna, întrerupându-l.

— Un moment, am spus.

Am scos din servietă o carte şi am răsfoit-o până am găsit citatul pe care îl căutam.

— Karen Armstrong, fosta călugăriţă care a scris best-sellerul A History of God, spune că termenul Fiul omului „scoate pur şi simplu în evidenţă slăbiciunea şi mortalitatea condiţiei umane" şi că folosind acest nume, Iisus nu făcea altceva decât să insiste că „era o fiinţă umană fragilă care într-o bună zi va suferi şi va muri".5 Dacă aşa stau lucrurile, am spus eu, aceasta nu mai poate fi considerată o revendicare a divinităţii.

Figura lui Blomberg s-a posomorât.

— Ei bine, a spus el, în ciuda părerii generale, termenul de „Fiu al omului" nu se referă în primul rând la condiţia umană a lui Iisus, ci este o aluzie directă la textul din Daniel 7: 13 – 14.

Spunând acestea, a deschis Vechiul Testament şi a citit cuvintele profetului Daniel.

M-am uitat în timpul vedeniilor mele de noapte, şi iată că pe norii cerurilor a venit unul ca un fiu al omului; a înaintat spre Cel îmbătrânit de zile şi a fost adus înaintea Lui. I S-a dat stăpânire, slavă şi putere împărătească, ca să-i slujească toate popoarele, neamurile, şi oamenii de toate limbile. Stăpânirea Lui este o stăpânire veşnică, şi nu va trece nicidecum, şi împărăţia Lui nu va fi nimicită niciodată.

Blomberg a închis Biblia.

— Iată ce face Iisus atunci când aplică la Sine termenul de „Fiul omului", a continuat el. E vorba de cineva care se apropie de Dumnezeu însuşi în sala tronului Său ceresc şi căruia I se dă autori/ /

tate şi stăpânire universală. Asta face ca termenul de „Fiu al

omului" să fie un titlu de mărire şi nu unul de exprimare pur şi simplu a condiţiei umane.

Mai târziu am găsit comentariul unui alt cercetător pe care urma să îl consult curând în vederea realizării acestei cărţi – William Lane Craig – şi care făcea o observaţie similară.

Se consideră adeseori că termenul „Fiul omului" arată condiţia umană a lui Iisus, aşa cum expresia în oglindă, „Fiul lui Dumnezeu" indică divinitatea Lui. De fapt, lucrurile stau exact invers. Fiul Omului este o figură divină din cartea Daniel a Vechiului Testament, care va veni la sfârşitul lumii să judece omenirea şi să domnească veşnic. Aşadar, revendicarea titlului de Fiul omului este de fapt o revendicare a divinităţii.6

Blomberg a continuat astfel:

— Pe lângă toate acestea, Iisus afirmă în Evangheliile sinoptice că iartă păcatele, ceea ce doar Dumnezeu poate face. Iisus acceptă rugăciunile şi închinarea. El spune: „pe cel ce Mă mărturiseşte pe Mine, îl voi mărturisi şi Eu înaintea Tatălui Meu în ceruri". Judecata finală se bazează pe răspunsul omului la – cine? La această simplă fiinţă umană? Nu, asta ar fi o pretenţie mult prea arogantă. Judecata finală se bazează pe răspunsul omului la Iisus ca Dumnezeu. După cum vedeţi, în Evangheliile sinoptice se găsesc tot felul de materiale referitoare la divinitatea lui Cristos, divinitate care devine mai explicită în Evanghelia după Ioan.

OBIECTIVUL TEOLOGIC AL EVANGHELIILOR

Atunci când a scris această ultimă Evanghelie, Ioan s-a bucurat de avantajul de a fi avut la dispoziţie o perioadă mai lungă de timp pentru a cugeta la aspectele teologice. Aşa că l-am întrebat pe Blomberg:

— Faptul că Ioan a scris cu o tendinţă teologică mai puternică nu a dus oare la alterarea materialului istoric, făcându-l astfel mai puţin credibil?

— Nu cred că Ioan scrie mai teologic, a insistat Blomberg. El are pur şi simplu un alt set de accente teologice. Matei, Marcu şi Luca au fiecare dintre ei perspective teologice diferite pe care doresc să le scoată în evidenţă: Luca este teologul săracilor şi al aspectelor sociale; Matei este teologul care încearcă să înţeleagă relaţia dintre creştinism şi iudaism; Marcu îl prezintă pe Iisus ca fiind robul care suferă. Am putea face o listă lungă cu aspectele teologice distinctive ale Evangheliilor

după Matei, Marcu, respectiv Luca.

L-am întrerupt deoarece mă temeam că interlocutorul meu nu vede problema mai largă pe care o ridicam.

— Bine, dar aceste motivaţii teologice nu aruncă o umbră de îndoială asupra capacităţii şi dispoziţiei lor de a reda cu acurateţe cele întâmplate? am întrebat. Nu este oare destul de probabil ca obiectivul lor teologic să îi fi determinat să nuanţeze şi să deformeze istoria pe care o consemnam?

— Cu siguranţă asta înseamnă că, la fel ca în cazul oricărui alt document de natură ideologică, trebuie să luăm în considerare şi această posibilitate, a recunoscut el. Există oameni ce trag focul sub oala lor şi denaturează istoria pentru a servi propriilor interese ideologice, dar din păcate unii au ajuns la concluzia că aceasta se întâmplă întotdeauna, ceea ce este greşit. În lumea antică, ideea de a scrie istorie obiectivă, imparţială, doar pentru a face cronica unor evenimente, fără niciun scop ideologic, era de neconceput. Nimeni nu scria istorie fără motivaţia de a învăţa ceva din ea.

Am zâmbit.

— Presupun că atunci am putea spune că totul devine suspect, am sugerat.

— Da, la un anumit nivel aşa e, a răspuns el. Dar dacă putem reconstitui istoria cu o acurateţe acceptabilă din tot felul de alte surse antice, ar trebui să putem face acelaşi lucru şi din Evanghelii, cu toate că şi acestea sunt texte ideologice.

Blomberg s-a oprit câteva momente pentru a căuta analogia potrivită care să îi demonstreze ideea. În cele din urmă a spus:

— Iată o paralelă din istoria modernă, din experienţa comunităţii evreieşti, care ar putea să lămurească mai bine ce vreau să spun. Unii oameni, de obicei motivaţi de antisemitism, neagă sau diminuează ororile holocaustului. Dar cercetătorii evrei au fost cei care au deschis muzee, au scris cărţi, au păstrat artefacte şi au documentat mărturiile directe ale holocaustului. Acum, scopul lor este unul foarte ideologic – şi anume să se asigure că astfel de atrocităţi nu se vor mai repeta niciodată – dar în acelaşi timp au fost cât se poate de fideli şi obiectivi în relatarea adevărului istoric. La fel, creştinismul se bazează pe anumite afirmaţii istorice care susţin pătrunderea lui Dumnezeu în spaţiu şi timp în persoana lui Iisus din Nazaret, aşa că ideologia pe care creştinii încearcă să o promoveze necesită o cercetare istorică cât se

poate de atentă.

A făcut o pauză pentru a lăsa analogia să-şi facă efectul. Întorcându-se, m-a privit direct în faţă şi m-a întrebat:

— Înţelegeţi ce vreau să spun?

Am dat din cap în semn că înţelesesem.

ISTORIA VINE CU ŞTIRI DE ULTIMĂ ORĂ

Una este să spui că Evangheliile îşi au rădăcinile în mărturii oculare directe sau indirecte; şi cu totul alta să pretinzi că aceste informaţii au fost păstrate cu acurateţe până în momentul scrierii lor, după ani buni. Ştiam că acesta este unul din punctele cele mai controversate şi doream să îl provoc pe Blomberg cu acest subiect cât de direct posibil.

Am luat din nou populara carte a lui Karen Armstrong, A History of God.

— Uitaţi ce mai scrie aici, am zis:

Cunoaştem foarte puţine lucruri despre Iisus. Prima relatare completă a vieţii Lui a fost Evanghelia după Marcu, ce nu a fost scrisă înainte de anul 70 d.Hr., la aproximativ 40 de ani după moartea Lui. Între timp, peste faptele istorice s-au suprapus elemente mitice, ce exprimau semnificaţia pe care o dobândise Iisus pentru ucenicii Lui. Acesta este sensul pe care îl redă în principal Evanghelia după Marcu şi nu neapărat un portret exact şi credibil.

Aruncând cartea înapoi în servieta deschisă, m-am întors spre Blomberg şi am continuat:

— Unii cercetători spun că Evangheliile au fost scrise la atât de mult timp după evenimente, încât aura de legendă dobândită între timp a ajuns să distorsioneze ceea ce a ajuns în final să fie scris, transformându-L pe Iisus dintr-un simplu învăţător înţelept în mitologicul Fiu al lui Dumnezeu. Este aceasta o ipoteză rezonabilă, sau există dovezi solide că Evangheliile au fost scrise înainte – înainte ca legenda să altereze total ceea ce s-a scris în cele din urmă?

Ochii lui Blomberg s-au îngustat şi tonul i-a devenit tranşant.

— Avem aici două chestiuni separate şi este important să le păstrăm separate, a zis el. Cred că există dovezi solide ce sugerează că Evangheliile au fost scrise devreme. Dar chiar şi dacă nu ar exista aceste dovezi, argumentul lui Armstrong oricum nu stă în picioare.

— De ce nu? am întrebat.

— Datarea standard acceptată de cercetători, chiar și în cercurile foarte liberale, este următoarea: anii ’70 pentru Evanghelia după Marcu, anii ’80 pentru Evangheliile după Matei și Luca, și anii ’90

pentru Evanghelia după Ioan. Dar fiți atent: aceste date se încadrează încă în timpul vieții a numeroși martori oculari ai vieții lui Iisus, inclusiv a unor martori ostili, care ar fi corectat orice învățătură greșită ce ar fi circulat despre El. În consecință, aceste date târzii pentru scrierea Evangheliilor nici măcar nu sunt atât de târzii. De fapt, am putea face o comparație foarte instructivă. Cele mai timpurii biografii ale lui Alexandru cel Mare au fost scrise de Arrian și de Plutarh la mai mult de 400 de ani după moartea lui Alexandru, în anul 323 î.Hr., și cu toate acestea istoricii le consideră în general demne de încredere. Da, cu timpul au înflorit legende despre Alexandru, dar numai în secolele ulterioare celor doi scriitori. Cu alte cuvinte, primii 500 de ani au păstrat istoria lui Alexandru relativ intactă; materialul legendar a început să apară în următorii 500 de ani. Așadar, indiferent dacă Evangheliile au fost scrise la 60 sau la 30 de ani după viața lui Iisus, perioada de timp trecută este neglijabilă prin comparație. E aproape o nonproblemă.

Am înțeles ce voia să spună Blomberg. În același timp, aveam rezervele mele cu privire la acest subiect. Intuiția îmi spunea că cu cât e mai scurtă perioada de timp scursă între un eveniment și consemnarea lui scrisă, cu atât e mai puțin probabil ca acea scriere să cadă victimă legendelor și amintirilor inexacte.

— Să zicem că accept punctul dumneavoastră de vedere pentru moment și să ne întoarcem la datarea Evangheliilor, am spus. Ați afirmat că dumneavoastră credeți că acestea ar fi fost scrise anterior datelor menționate.

— Da, anterior, a zis el. Și putem sprijini această afirmație privind în cartea Faptelor Apostolilor, care a fost scrisă de Luca. Cartea Faptele Apostolilor pare neterminată – Pavel este o figură centrală a cărții și se află sub arest la domiciliu în Roma. Aici cartea se sfârșește

brusc. Ce se întâmplă cu Pavel? Nu aflăm din Faptele Apostolilor probabil pentru că această carte a fost scrisă înainte de condamnarea la moarte a lui Pavel.

Blomberg devenea din ce în ce mai animat pe măsură ce își continua argumentația.

— Aceasta înseamnă că Faptele Apostolilor nu poate fi datată mai târziu de anul 62 d.Hr. Acum că am stabilit acest reper, ne putem

întoarce în timp. De vreme ce cartea Faptele Apostolilor reprezintă partea a doua dintr-o lucrare în două părţi, ştim că prima parte – Evanghelia după Luca – trebuie să fi fost scrisă înainte de această dată. Şi deoarece Luca încorporează în Evanghelia sa părţi din Evanghelia după Marcu, aceasta înseamnă că Evanghelia după

Marcu a fost scrisă încă şi mai devreme. Dacă acordăm să zicem un /

an pentru fiecare dintre ele, ajungem la concluzia că Evanghelia după Marcu a fost scrisă nu mai târziu de anul 60, poate chiar în ultima parte a anilor ’50. Dacă Iisus a fost condamnat la moarte în anul 30 sau 33, avem de-a face cu un interval de cel mult treizeci – treizeci şi ceva de ani.

S-a lăsat pe spătarul scaunului cu un aer triumfal.

— Din punct de vedere istoric, în special dacă facem comparaţie cu cazul lui Alexandru cel Mare, a spus el, asta e o stire-bombă!

Într-adevăr, era impresionant. Intervalul de timp scurs între evenimentele vieţii lui Iisus şi scrierea Evangheliilor era scurtat până la punctul în care devenea neglijabil după standardele istorice. Cu toate acestea, voiam să mai forţez puţin subiectul. Ţelul meu era să dau timpul înapoi cât de mult posibil pentru a ajunge la cele mai timpurii informaţii despre Iisus.

SĂ NE ÎNTOARCEM LA ÎNCEPUTURI

M-am ridicat şi m-am îndreptat agale spre bibliotecă.

— Haideţi să vedem dacă nu putem merge şi mai departe, am zis întorcându-mă spre Blomberg. Cât de devreme putem data credinţele fundamentale în ispăşirea realizată de Iisus, în învierea şi legătura Sa unică cu Dumnezeu?

— Este important să ne reamintim un lucru: cărţile Noului Testament nu au apărut în ordine cronologică, a început el. Evangheliile au fost scrise după scrierea marii majorităţi a epistolelor lui Pavel, a cărui lucrare ca scriitor a început probabil în ultima parte a anilor ’40. Cele mai multe din epistolele sale majore au apărut în anii ’50. Pentru a descoperi cele mai timpurii informaţii, trebuie să mergem la epistolele lui Pavel şi să ne punem întrebarea: „Există semne că în scrierea lor au fost folosite surse încă şi mai timpurii?”

— Şi, l-am îndemnat eu, ce aflăm?

— Aflăm că Pavel a încorporat în epistolele sale crezuri, mărturisiri de credinţă sau imnuri din cele mai vechi timpuri ale

Bisericii creştine. Acestea coboară în timp până în zorii Bisericii, imediat după înviere. Cele mai cunoscute crezuri apar în Filipeni 2: 6 – 11, text care afirmă că Iisus este „Dumnezeu în însăşi natura Sa" şi în Coloseni 1: 15 – 20, text care îl descrie ca fiind „chipul Dumnezeului nevăzut", care a creat toate lucrurile şi prin care toate lucrurile sunt împăcate cu Dumnezeu, „făcând pace prin sângele crucii Lui". Acestea sunt cu siguranţă semnificative prin faptul că ne arată care erau convingerile primilor creştini cu privire la Iisus. Dar poate cel mai important crez referitor la Iisus ca personalitate istorică este exprimat în 1 Corinteni 15, unde Pavel foloseşte un limbaj tehnic pentru a arăta că transmite această tradiţie orală într-o formă relativ fixă.

Blomberg a găsit pasajul în Biblie şi a început să mi-l citească.

V-am învăţat înainte de toate, aşa cum am primit şi eu: că Cristos a murit pentru păcatele noastre, după Scripturi; că a fost îngropat şi a înviat a treia zi, după Scripturi; şi că S-a arătat lui Chifa, apoi celor doisprezece. După aceea S-a arătat la peste cinci sute de fraţi deodată, dintre care cei mai mulţi sunt încă în viaţă, iar unii au adormit. În cele din urmă S-a arătat lui Iacov, apoi tuturor apostolilor.

— Acum iată care e ideea, a continuat Blomberg. Dacă răstignirea a avut loc în anul 30 d.Hr., convertirea lui Pavel a avut loc cu aproximaţie în anul 32 d.Hr. Imediat după aceea Pavel a fost dus la Damasc, unde a întâlnit un creştin pe nume Anania şi câţiva alţi ucenici. Prima lui întâlnire cu apostolii în Ierusalim ar fi trebuit să aibă loc în jurul anului 35 d.Hr. Cam în aceeaşi perioadă, Pavel a primit acest crez, care fusese deja formulat şi circula în Biserica primară. Acum, avem aici faptele cheie ale morţii lui Iisus pentru păcatele noastre, plus o listă detaliată a celor cărora li S-a arătat după înviere – toate acestea datând dintr-o perioadă de doi până la cinci ani de la evenimentele în sine! Aici nu poate fi vorba despre mitologie ulterioară, formulată la patruzeci şi ceva de ani după evenimente, după cum sugerează Karen Armstrong. Putem susţine cu argumente solide că credinţa creştină în înviere, deşi nescrisă, poate fi datată la aproximativ doi ani după evenimentul ca atare. Acest lucru are o importanţă imensă, a zis el ridicând puţin tonul pentru a-şi sublinia spusele. Acum nu mai comparăm o perioadă de 30 până la 60 de ani cu cea de 500 de ani considerată acceptabilă în cazul altor date, ci e vorba de un interval de numai doi ani!

Nu puteam nega importanţa acestor dovezi. Fără îndoială că păreau să pună la pământ acuzaţia că învierea – citată de creştini ca fiind

confirmarea supremă a divinităţii lui Iisus – ar fi doar un concept mitologic format de-a lungul unor perioade lungi de timp, pe măsură ce legenda a alterat depoziţiile martorilor oculari ai vieţii lui Cristos. În cazul meu, problema aceasta era mult prea familiară; în calitate de sceptic, ea fusese una dintre cele mai mari obiecţii pe care le aveam împotriva creştinismului.

M-am sprijinit de bibliotecă. Discutaserăm multe aspecte, iar afirmaţia crucială a lui Blomberg părea să fie un moment potrivit pentru a lua o pauză.

O SCURTĂ PAUZĂ

Era după-amiază târziu. Stătuserăm de vorbă destul de mult timp fără nicio pauză. Cu toate acestea, nu voiam să pun punct conversaţiei noastre fără să supun relatările martorilor oculari aceloraşi teste la care le-ar supune un avocat sau un jurnalist. Trebuia să ştiu: ar rezista ele unei astfel de analize sau ar fi denunţate ca discutabile, în cel mai bun caz, şi îndoielnice, în cel mai rău caz?

Întrucât bazele erau puse deja, l-am invitat pe Blomberg să se ridice şi să-şi dezmorţească picioarele înainte de a ne aşeza din nou pentru a relua discuţia.

Deliberări întrebări pentru reflecţie sau studiu în grup

1. În ce fel au fost influenţate opiniile dumneavoastră cu privire la un eveniment oarecare de relatarea unui martor ocular? Ce factori folosiţi

de obicei pentru a evalua sinceritatea şi acurateţea unei relatări? Cum credeţi că ar face faţă Evangheliile unei astfel de analize?

2. Credeţi că Evangheliile ar putea să aibă un obiectiv teologic ca să fie în acelaşi timp demne de crezare în ceea ce relatează? De ce da sau de ce nu? Găsiţi utilă analogia holocaustului folosită de Blomberg pentru clarificarea acestui aspect?

3. Cum şi de ce vă afectează prezentarea făcută de Blomberg informaţiilor timpurii despre Iisus opinia cu privire la credibilitatea Evangheliilor?

Pentru dovezi suplimentare

Mai multe resurse pe această temă

Barnett, Paul, Is the New Testament History? Ann Arbor, Mich., Vine, 1986.

Jesus and the Logic of History, Grand Rapids, Eerdmans, 1997.

Blomberg, Craig, The Historical Reliability of the Gospels,

Downers Grove, III., Inter Vârşity Press, 1987.

Bruce, F.F., The New Testament Documents: Are They Reliable? Grand Rapids, Eedermans, 1960.

France, R.T., The Evidence for Jesus, Downers Grove, III., Inter Vârşity Press, 1986.

2

TESTAREA DOVEZILOR ADUSE DE MARTORII OCULARI

Rezistă biografiile lui Iisus la o analiză amănunţită?

Vocea lui Michael McCullough, în vârstă de 16 ani, era atât de slabă, încât juraţii nu o puteau auzi peste pufăitul uşor al aparatului ce îi regla respiraţia şi îl menţinea în viaţă. O persoană capabilă să citească de pe buze trebuia să stea aplecată peste patul lui, să descifreze ce spune şi să îi repete mărturia în faţa Curţii organizate ad-hoc.

Paralizat de la gât în jos din cauza unui glonţ ce i-a retezat coloana vertebrală, starea lui Michael era prea fragilă pentru a fi transportat la tribunal în vederea procesului celor doi tineri acuzaţi de a-l fi atacat. În schimb judecătorul, juraţii, acuzaţii, avocaţii, reporterii şi spectatorii s-au înghesuit în salonul de spital al lui Michael, care a fost declarat o filială temporară a Curţii Mobile a Districtului Cook.

Interogat fiind de către avocaţii acuzării, Michael şi-a amintit cum ieşise din apartamentul său situat într-o zonă de blocuri sociale din Chicago, cu doi dolari în buzunar. A spus că fusese acostat pe casa scărilor de cei doi acuzaţi, care l-au împuşcat intenţionat în faţă pe când încercau să îi fure banii. Relatarea lui a fost susţinută de alţi doi tineri care urmăriseră îngroziţi scena atacului.

Acuzaţii nu au negat nici măcar o clipă că au tras asupra lui Michael; dar au susţinut că arma s-a descărcat accidental, în timp ce o agitau în aer. Avocaţii apărării ştiau că singura modalitate de a-şi putea scăpa clienţii cu o condamnare redusă era să submineze mărturia ce afirma că atacul a fost un act răuvoitor şi premeditat de violenţă.

Au făcut tot ce le-a stat în puteri ca să arunce îndoieli asupra relatării martorilor oculari. Au pus sub semnul întrebării capacitatea martorilor de a vedea cele întâmplate, dar nu au reuşit. Au încercat să exploateze contradicţiile dintre relatări, dar acestea se armonizau în punctele principale. Au cerut mai multe dovezi care să coroboreze mărturiile, dar era evident că nu mai erau necesare.

Au făcut insinuări cu privire la caracterul celor implicaţi, dar atât victima, cât şi martorii erau tineri ce nu avuseseră niciodată probleme

cu legea şi nu aveau niciunul cazier. Sperau să demonstreze că aceştia ar fi avut prejudecăţi faţă de acuzaţi, dar nu au putut găsi niciun exemplu. Au pus la îndoială faptul că unul dintre martori, un băiat de nouă ani pe nume Keith, era destul de în vârstă pentru a înţelege ce înseamnă să spui adevărul sub prestare de jurământ, dar era evident pentru toţi că ştia.

Întrucât avocaţii acuzării nu au fost în stare să clatine credibilitatea victimei şi a martorilor acuzării, cei doi acuzaţi au fost găsiţi vinovaţi de tentativă de omor şi condamnaţi la 50 de ani de închisoare. Optsprezece zile mai târziu Michael a murit.1

Avocaţii apărării au o slujbă interesantă: ei trebuie să ridice semne de întrebare, să genereze îndoieli, să sondeze punctele slabe şi vulnerabile ale relatării unui martor. Ei realizează acest lucru supunând mărturia la o varietate de teste. Ideea este că mărturiile sincere şi / exacte vor rezista acestei analize amănunţite, în timp ce mărturiile false, exagerate sau înşelătoare vor fi demascate.

În cazul lui Michael, justiţia a învins deoarece juraţii şi-au dat seama că atât martorii cât şi victima relatau cu sinceritate şi precizie experienţa prin care trecuseră.

Să ne întoarcem acum la investigaţia noastră cu privire la dovezile istorice referitoare la Iisus. Venise vremea să supun mărturia dr. Blomberg la testele care urmau fie să îi scoată în evidenţă slăbiciunile, fie să îi sublinieze forţa. Multe dintre ele sunt chiar testele folosite de avocaţii apărării în cazul lui Michael, cu atâţia ani în urmă.

— Există opt teste diferite pe care aş vrea să le discut cu dumneavoastră, i-am zis lui Blomberg când ne-am aşezat din nou, după pauza de 15 minute.

Blomberg şi-a umplut cana cu cafea neagră aburindă şi s-a lăsat pe spătarul scaunului. Nu eram sigur, dar mi se părea că aşteaptă cu nerăbdare provocarea.

— Daţi-i drumul, a zis el.

1. TESTUL INTENŢIEI

Acest test caută să determine dacă autorul avea intenţia – afirmată / sau implicită – de a păstra cu acurateţe istoria.

— Oare aceşti scriitori din primul secol au fost interesaţi să consemneze ce s-a întâmplat în fapt? am întrebat.

Blomberg a aprobat printr-o mişcare a capului.

— Da, au fost, a zis el. Puteţi observa asta la începutul Evangheliei după Luca, preambul ce seamănă foarte mult cu prefaţa oricărui alt document istoric sau biografic din Antichitate considerat în general credibil.

Luând Biblia, Blomberg a citit începutul Evangheliei după Luca:

Fiindcă mulţi s-au apucat să alcătuiască o istorisire amănunţită despre lucrurile care s-au petrecut printre noi, după cum ni le-au încredinţat cei ce le-au văzut cu ochii lor de la început, şi au ajuns slujitori ai Cuvântului, am găsit şi eu cu cale, preaalesule Teofile, după ce am făcut cercetări cu de-amănuntul asupra tuturor acestor lucruri de la obârşia lor, să ţi le scriu în şir, unele după altele, ca să poţi cunoaşte astfel temeinicia învăţăturilor pe care le-ai primit prin viu grai.2

— După cum vedeţi, a continuat Blomberg, Luca precizează clar că intenţionează să scrie cu acurateţe despre faptele pe care le-a investigat şi pe care le-a găsit a fi bine susţinute de martori.

— Dar celelalte Evanghelii? am întrebat eu. Ele nu încep cu declaraţii similare; înseamnă asta că autorii lor nu aveau aceleaşi intenţii?

— Este adevărat că Evangheliile după Marcu şi Matei nu conţin afirmaţii atât de explicite, a venit răspunsul lui Blomberg. Cu toate acestea, ele sunt apropiate de Evanghelia după Luca ca gen literar şi pare rezonabil să credem că intenţia istorică a lui Luca oglindea îndeaproape şi intenţia lor.

— Şi Ioan? am întrebat eu.

— Singura declaraţie de scop pe care o mai avem în Evanghelii apare în Ioan 20: 31. „Dar lucrurile acestea au fost scrise, pentru ca voi să credeţi că Iisus este Cristosul, Fiul lui Dumnezeu; şi crezând, să aveţi viaţa în Numele Lui”.

— Asta sună mai degrabă a declaraţie teologică decât istorică, am obiectat eu.

— Sunt de acord, a răspuns Blomberg. Dar pentru a fi convins îndeajuns încât să crezi, teologia trebuie să izvorască dintr-o istorie exactă. În plus, există o dovadă implicită a cărei importanţă nu poate fi neglijată. Gândiţi-vă la felul în care sunt scrise Evangheliile – sobru şi responsabil, cu detalii incidentale precise, cu o grijă şi o exactitate evidente. Nu veţi găsi aici înfloriturile bizare şi mitologizările ostentative întâlnite în numeroase alte scrieri antice. Ce semnifică toate

acestea împreună? a întrebat el. Apoi tot el a răspuns: Pare destul de evident că autorii Evangheliilor au încercat să consemneze exact ceea ce se întâmplase.

Răspuns la obiecţii

Dar oare chiar aşa să fi fost? Există un scenariu concurent şi con/ / tradictoriu promovat de unii critici.

Aceştia spun că primii creştini erau convinşi că Iisus urma să revină în timpul vieţii lor pentru a pune capăt istoriei, aşa că nu au considerat necesar să păstreze vreo consemnare istorică a vieţii sau învăţăturilor Sale. La urma urmei, de ce să se mai deranjeze dacă El oricum va veni dintr-un moment într-altul şi va pune punct istoriei?

— Aşadar, am zis eu, câţiva ani mai târziu, când a devenit evident că Iisus nu urma să revină curând, şi-au dat seama că nu au niciun material istoric exact pe care să se bazeze în scrierea Evangheliilor. Nu se consemnase nimic în scop istoric. Oare nu aşa s-a întâmplat?

— Cu siguranţă că au existat de-a lungul istoriei secte şi grupuri, inclusiv religioase, în cazul cărora acest argument este valabil, dar nu şi în cazul creştinismului timpuriu, a răspuns Blomberg.

— De ce nu? l-am întrebat eu. Ce avea creştinismul atât de deosebit?

— În primul rând, cred că premisa este puţin exagerată. Adevărul este că majoritatea învăţăturilor lui Iisus presupun trecerea unei perioade semnificative de timp înainte de sfârşitul lumii, a zis el. Iar în al doilea rând, chiar dacă unii dintre urmaşii lui Iisus au crezut că El va reveni relativ curând, amintiţi-vă că creştinismul s-a născut din iuda

Ism. Timp de opt secole evreii au trăit în tensiunea dintre afirmaţiile repetate ale profeţilor ce spuneau că Ziua Domnului este aproape şi continuarea istoriei Israelului. Şi cu toate acestea, urmaşii acelor profeţi le-au consemnat, le-au preţuit şi le-au păstrat cuvintele. Având în vedere că urmaşii lui Iisus II considerau chiar mai mult decât un

profet, mi se pare foarte rezonabil să cred că au făcut şi ei acelaşi lucru.

Deşi argumentul părea într-adevăr rezonabil, unii cercetători au mai ridicat o obiecţie pe care doream să i-o prezint lui Blomberg.

— Se spune că deseori primii creştini credeau că Iisus, care plecase fizic dintre ei, mai comunica prin ei mesaje, sau „profeţii" pentru

biserica din care făceau parte, am spus. De vreme ce aceste profeţii erau considerate ca având la fel de mare autoritate ca şi cuvintele lui

Iisus însele din vremea când trăia pe pământ, primii creştini nu făceau distincţie între aceste afirmaţii mai noi şi cuvintele autentice ale lui Iisus cel istoric. Ca urmare, Evangheliile amestecă aceste două tipuri de material, aşa că nu ştim exact care sunt cuvintele lui Iisus cel istoric şi care nu. Pentru mulţi, aceasta este o acuzaţie tulburătoare.

Cum răspundeţi la ea?

— Acest argument are chiar mai puţin suport istoric decât cel anterior, a spus el cu un zâmbet. De fapt, chiar în Noul Testament există dovezi ce răstoarnă această ipoteză. Sunt cazuri în care se face referire la profeţii creştine timpurii, dar se face distincţie întotdeauna între acestea şi cuvintele Domnului. De exemplu, în 1 Corinteni 7, Pavel distinge clar între cuvântul primit din partea Domnului şi citatele ce îi aparţin lui Iisus cel istoric. În cartea Apocalipsa, putem deosebi clar cele câteva cazuri în care Iisus îi vorbeşte direct profetului – presupus în mod tradiţional a fi apostolul Ioan – de cele în care Ioan redă propriile sale viziuni inspirate. Iar în 1 Corinteni 14, unde Pavel discută criteriile adevăratelor profeţii, el vorbeşte despre responsabilitatea Bisericii locale de a-i testa pe profeţi. Bazându-ne pe formaţia sa ebraică, ştim că între aceste criterii trebuie să se fi numărat şi întrebarea dacă aceste profeţii s-au împlinit şi dacă noile afirmaţii sunt în concordanţă cu cuvintele Domnului revelate anterior. Dar argumentul cel mai puternic nici măcar nu îl întâlnim în Evanghelii. După înălţarea lui Iisus au apărut o serie de controverse ce ameninţau Biserica primară – ar trebui credincioşii să fie tăiaţi împrejur, cum ar trebui reglementată vorbirea în limbi, cum să se păstreze unitatea între evrei şi neamuri, ce roluri se cuvin femeilor în lucrare, dacă credincioşii pot sau nu să divorţeze de soţii lor necreştini. Aceste probleme ar fi putut fi rezolvate cu uşurinţă dacă primii creştini ar fi interpretat pur şi simplu Evangheliile în lumina unor declaraţii ale lui Iisus din lumea de dincolo. Dar acest lucru nu s-a întâmplat niciodată. Faptul că aceste controverse au continuat ne demonstrează că primii creştini erau interesaţi de distincţia între cele întâmplate în timpul vieţii lui Iisus şi dezbaterile de mai târziu din biserici.

2. TESTUL ABILITĂŢII /

Chiar dacă autorii au avut intenţia să consemneze într-un mod credi/

bil istoria, au reuşit oare să facă acest lucru? Cum putem fi noi siguri că materialele referitoare la viaţa şi învăţăturile lui Iisus au fost păstrate intacte timp de 30 de ani, înainte de a fi scrise în cele din urmă în Evanghelii?

L-am întrebat pe Blomberg:

— Nu sunteţi de acord că amintirile inexacte, proiecţia propriilor credinţe şi apariţia legendelor ar fi contaminat ireparabil tradiţia despre Iisus încă înainte de scrierea Evangheliilor?

Blomberg a început să-mi răspundă, stabilind în primul rând contextul.

— Trebuie să ne amintim că ne aflăm într-o tară străină, într-un timp şi spaţiu îndepărtat şi într-o cultură care nu inventase încă computerele, nici măcar tiparul, a răspuns el. Cărţile – sau mai degrabă sulurile de papirus – erau relativ rare. Ca urmare educaţia, închinarea, predarea şi învăţarea în comunităţile religioase – toate acestea se făceau pe cale orală. Rabinii deveniseră celebri fiindcă memorau întreg Vechiul Testament. Aşa că nu ar fi fost nimic ieşit din comun pentru ucenicii lui Iisus să memoreze mult mai mult decât conţinutul tuturor celor patru Evanghelii puse la un loc – şi să-l fi transmis cu acurateţe.

— Staţi aşa, am exclamat eu. La drept vorbind, o astfel de capacitate de memorare pare incredibilă. Cum este posibilă?

— Într-adevăr, este greu să ne imaginăm astăzi aşa ceva, a recunoscut el, dar aici e vorba de o cultură orală, în cadrul căreia se punea mare accent pe memorare. Şi nu uitaţi că între 80% şi 90% din cuvintele lui Iisus erau în formă poetică în original. Aceasta nu înseamnă neapărat că rimau, dar aveau măsură, versuri echilibrate, paralelism şi aşa mai departe – şi acestea au fost de mare ajutor în memorare. Un alt lucru care trebuie menţionat este că definiţia memorării era mult mai flexibilă atunci. În studiul culturilor cu tradiţie orală exista liber

tatea de a varia cuantumul de istorisire ce se spunea la un moment dat – ce se includea, ce se lăsa afară, ce se parafraza, ce se explica şi aşa mai departe. Un studiu sugerează că în Orientul Mijlociu antic, între 10% şi 40% din reiterarea orală a unei tradiţii sacre putea varia de la o ocazie la alta. Cu toate acestea, existau întotdeauna puncte fixe ce nu puteau fi modificate, iar comunitatea avea dreptul să intervină şi să-l corecteze pe povestitor dacă greşea în acele aspecte importante

ale relatării. Este o – aici Blomberg a făcut o pauză, căutând în minte cuvântul potrivit – coincidenţă interesantă că acesta este de regulă procentajul de variaţie între Evangheliile sinoptice în orice pasaj.

Blomberg făcea o aluzie; dar eu doream să fie mai explicit.

— Mai exact, am zis eu. Ce vreţi să spuneţi mai exact?

— Vreau să spun că este foarte probabil ca mare parte din similitudinile şi deosebirile dintre Evangheliile sinoptice să poată fi explicate pornind de la ideea că ucenicii şi alţi creştini din acea vreme memoraseră mare parte din ceea ce spusese sau făcuse Iisus, dar s-au simţit liberi să relateze aceste informaţii în diferite forme, păstrând însă întotdeauna semnificaţia originară a învăţăturilor şi faptelor lui Iisus.

Chiar şi aşa, aveam încă îndoieli cu privire la capacitatea acestor primi creştini de a păstra intactă tradiţia orală. Îmi aminteam mult prea bine de acele jocuri din copilărie în care cuvintele erau deformate în doar câteva minute.

Telefonul fără fir

Probabil că aţi jucat şi dumneavoastră telefonul fără fir: un copil îi şopteşte altuia ceva la ureche – de exemplu „eşti prietenul meu cel mai bun" – şi mesajul acesta este şoptit de la copil la copil într-un cerc mare, până ajunge la capăt cu totul distorsionat – poate „eşti pepenele cel nebun".

— Haideţi să fim sinceri, i-am spus lui Blomberg. Nu e aceasta o analogie bună pentru ce s-a întâmplat probabil cu tradiţia orală referitoare la Iisus?

Blomberg nu a acceptat această explicaţie.

— Nu, deloc, a zis el. Şi iată de ce: Când memorezi cu atenţie ceva şi ai grijă să nu transmiţi mai departe până nu eşti sigur că ai învăţat corect, faci ceva cu totul diferit de telefonul fără fir. În acest joc, jumătate din distracţie constă în faptul că unul dintre participant s-ar putea să nu înţeleagă sau chiar să nu audă bine din prima şi nu are voie să ceară să i se repete mesajul. Apoi transmiţi mesajul imediat mai departe, pe un ton la fel de şoptit, care măreşte probabilitatea ca următoarea persoană să înţeleagă o boacănă şi mai mare. Aşa că, într-adevăr, după ce mesajul a circulat într-un grup de 30 de persoane, rezultatele pot fi hilare.

— Atunci de ce, am întrebat eu, nu este o analogie bună pentru transmiterea tradiţiei orale antice?

Blomberg a luat o înghiţitură de cafea înainte de a continua.

— Dacă doriţi cu adevărat să elaborăm această analogie în lumina sistemului de verificare şi control al comunităţilor primului secol, ar trebui ca fiecare a treia persoană din joc să întrebe cu voce tare şi clar prima persoană: „E corect până aici?" şi să modifice mesajul dacă a fost distorsionat. Comunitatea urmărea în permanenţă ce se spunea şi intervenea pentru a face corecturile necesare pe parcurs. Astfel se păstra integritatea mesajului, a zis el. Iar rezultatul era cu totul diferit de cel al jocului copilăresc de-a „telefonul fără fir".

3. TESTUL CARACTERULUI

Acest test vizează caracterul autorilor, dacă sunt sau nu demni de încredere. Exista vreo dovadă de necinste sau imoralitate ce ar fi putut altera capacitatea sau dorinţa lor de a transmite cu acurateţe istoria?

Blomberg a clătinat capul în semn de negaţie.

— Pur şi simplu nu avem nicio dovadă rezonabilă care să sugereze că ar fi fost altceva decât persoane de o mare integritate, a spus el. Îi vedem relatând cuvintele şi acţiunile unui om care i-a chemat la un

nivel de integritate mai exigent decât a cunoscut vreodată oricare altă religie. Au fost gata să îşi trăiască crezul până acolo încât zece dintre cei unsprezece ucenici rămaşi au fost condamnaţi la morţi înspăimântătoare, ceea ce dovedeşte un caracter extraordinar. În ceea ce priveşte sinceritatea, credibilitatea, virtutea şi moralitatea, aceşti oameni au avut vieţi demne de invidiat.

4. TESTUL CONSECVENTEI

Iată un test pe care scepticii îl invocă deseori spunând că Evangheliile nu îl trec. La urma urmei, nu sunt ele iremediabil contradictorii? Nu apar discrepanţe ireconciliabile între diversele relatări din Evanghelii? Şi dacă aşa stau lucrurile, cum am putea crede ce spun ele?

Blomherg a recunoscut existenţa a numeroase puncte în care Evangheliile par a se contrazice.

— Acestea merg de la variaţii minore în exprimare până la cele mai cunoscute contradicţii aparente, a spus el. Convingerea mea proprie este că o dată ce ţinem seama de elementele despre care am discutat mai devreme – parafrazări, prescurtări, adăugiri explicative, selecţii, omisiuni – Evangheliile sunt foarte compatibile între ele după standardele antice, singurele standarde după care este corect să le

judecăm.

— Ironia este că – am precizat eu – dacă Evangheliile ar fi fost identice între ele, cuvânt cu cuvânt, ar fi apărut acuzaţii că autorii au conspirat dinainte între ei pentru a-şi coordona relatările şi aceasta ar fi aruncat îndoieli asupra lor.

— Aşa este, a încuviinţat Blomberg. Dacă Evangheliile ar fi fost prea compatibile, acest fapt în sine le-ar invalida ca mărturii independente. S-ar fi spus atunci că avem doar o singură mărturie pe care toţi ceilalţi o repetă papagaliceşte.

Gândul meu a zburat imediat la cuvintele lui Simon Greenleaf de la Facultatea de Drept a Universităţii Harvard, una dintre cele mai importante figuri juridice şi autorul unui tratat influent despre dovezi. După ce a studiat compatibilitatea dintre cei patru autori ai Evangheliilor, a făcut următoarea evaluare: „Există suficiente discrepanţe care să arate că nu ar fi putut fi vorba de un aranjament anterior între ei; şi în acelaşi timp există un acord substanţial care să arate că erau cu toţii naratori independenţi ai aceluiaşi eveniment extraordinar". 3

Din perspectiva unui istoric clasic, savantul german Hans Stier a încuviinţat la rândul său că acordul în datele fundamentale şi / / divergenţele în detalii sugerează credibilitate, deoarece relatările contrafăcute tind să fie pe deplin compatibile şi armonizate. „Orice istoric, a scris el, devine deosebit de sceptic în momentul în care un eveniment extraordinar este relatat numai în consemnări lipsite cu desăvârşire de contradicţii". 4

Cu toate că acest lucru este adevărat, nu voiam să ignor dificultăţile ridicate de aparentele discrepanţe dintre Evanghelii. Am decis să sondez mai departe acest aspect şi să îl pun pe Blomberg în faţa unor contradicţii aparent clare, folosite deseori de sceptici ca exemple pentru lipsa de credibilitate a Evangheliilor.

Explicarea contradicţiilor

Am început cu relatarea binecunoscută a unei vindecări.

— În Matei ni se spune că un sutaş a venit personal să îi ceară lui Iisus să-i vindece robul, am spus eu. Pe când în Luca ni se spune că i-a trimis pe bătrâni să facă acest lucru. Avem aici o contradicţie evidentă, nu-i aşa?

— Nu, nu cred, a răspuns Blomberg. Gândiţi-vă la următorul aspect: în ziua de azi auzim la ştiri afirmaţii de genul „Preşedintele a

anunţat azi…”, când de fapt discursul a fost scris de persoana ce îndeplineşte această sarcină şi la un moment dat în procesul elaborării sale a fost transmis de către Secretarul de presă – în cazul cel mai fericit, preşedintele s-a uitat peste el. Cu toate acestea, nimeni nu acuză difuzarea acestei ştiri ca fiind eronată. La fel, în lumea antică, era perfect acceptat şi de înţeles ca acţiunile să fie deseori atribuite unor persoane când de fapt ele s-au realizat prin subordonaţii sau emisarii lor – în acest caz prin bătrânii lui Israel.

— Aşadar vreţi să spuneţi că Matei şi Luca pot avea amândoi dreptate în acelaşi timp?

— Exact asta vreau să spun, a răspuns el.

Părea plauzibil, aşa că am venit cu un al doilea exemplu.

— Ce credeţi despre faptul că Luca şi Marcu spun că Iisus a trimis demonii în turma de porci la Gherasa, pe când Matei spune că totul s-a întâmplat în Gadara. Oamenii se uită la acest exemplu şi spun că e vorba despre o contradicţie evidentă şi ireconciliabilă – e vorba despre două locuri diferite. Caz închis.

— Ei bine, nu închideţi încă acest caz, mi-a zis Blomberg, chicotind înfundat. Iată o posibilă soluţie: una din denumiri desemnează o localitate, iar cealaltă o provincie.

Explicaţia aceasta mi s-a părut puţin prea facilă. Părea că trece prea uşor peste dificultăţile reale ridicate de acest aspect.

— Lucrurile sunt totuşi ceva mai complicate, am spus eu. Localitatea Gherasa nu era nicidecum în apropiere de Marea Galileei şi cu toate acestea se spune că tocmai acolo au mânat demonii turma de porci după ce au fost trimişi în aceştia, ducându-i la moarte de pe povârnişul unei râpe.

— Bun, e o observaţie bună, a spus el. Dar s-au descoperit ruine ale unei localităţi aflate exact pe locul respectiv, pe malul estic al Mării Galileei. Numele localităţii în limba engleză este deseori pronunţat „Khersa”, dar fiind un cuvânt ebraic tradus sau transliterat în limba greacă, s-ar putea ca pronunţia lui să fi fost foarte apropiată de „Gherasa”. Aşa că se prea poate să fie vorba de localitatea Khersa – nume a cărui pronunţie în limba greacă era Gherasa – din provincia Gadara.

— Bine lucrat, am recunoscut cu un zâmbet. Cedez în această problemă. Dar există o alta care nu e la fel de simplă: ce spuneţi despre discrepanţele între genealogiile lui Iisus din Matei şi din Luca? Scepticii se referă adesea la ele ca fiind iremediabil contradictorii.

— Avem din nou un caz cu mai multe opţiuni, a spus el.

— Cum ar fi?

— Cele mai întâlnite sunt următoarele două: Matei prezintă genealogia lui Iosif, fiindcă cea mai mare parte a capitolului introductiv al Evangheliei sale este văzut din perspectiva lui Iosif; ca tată adoptiv, Iosif era strămoşul legal prin care se putea stabili descendenţa regală a lui Iisus. Acestea sunt teme importante pentru Matei. La rândul său, Luca ar fi urmărit genealogia lui Iisus prin Maria. Şi de vreme ce atât Iosif cât şi Maria sunt descendenţi ai lui David, de la

un anumit punct genealogiile lor converg. O a doua opţiune este că ambele genealogii reflectă filiaţia prin Iosif, pentru a se crea astfel cadrul legal necesar. Dar una este genealogia umană a lui Iosif – cea din Evanghelia după Luca – iar cealaltă este genealogia legală a lui Iosif, iar cele două linii se despart în punctele în care unul dintre strămoşii lui Iosif nu a avut urmaş direct. În acest caz, moştenitorii legali erau stabiliţi prin diferite practici vetero testamentare. Problema este complicată şi mai mult prin omiterea unor nume, fapt perfect acceptabil după standardele lumii antice. Şi apoi există variantele textuale – numele traduse dintr-o limbă într-alta au primit deseori pronunţii diferite, fiind apoi uşor confundate cu numele altor persoane.

Blomberg îşi demonstrase cu succes ideea: există cel puţin câteva explicaţii raţionale. Chiar dacă nu sunt fără fisuri, ele asigură cel puţin o armonizare rezonabilă a relatărilor conţinute în Evanghelii.

Nedorind ca discuţia noastră să degenereze într-un joc de-a „hai să-l zăpăcim pe omul de ştiinţă", am decis să trec mai departe, între timp am convenit împreună cu Blomberg că cea mai bună abordare generală ar fi să studiem fiecare aspect în parte pentru a vedea dacă există vreo posibilitate raţională de a rezolva conflictul aparent dintre Evanghelii. Cu siguranţă că nu ducem lipsă de cărţi de referinţă ce examinează cu minuţiozitate – uneori până la detaliile cele mai infime – cum ar putea fi împăcate aceste elemente divergente.5

— Mai apoi, a zis Blomberg, există cazuri în care va trebui să suspendăm sentinţa şi să spunem pur şi simplu că, de vreme ce am îămurit marea majoritate a textelor şi am stabilit că sunt demne de încredere, putem să pornim de la aceeaşi prezumţie şi atunci când nu suntem siguri de unele detalii.

5. TESTUL PREJUDECĂŢILOR

Acest test analizează dacă autorii Evangheliilor au avut anumite prejudecăţi care să le fi nuanţat lucrările. Aveau ei vreun interes care să denatureze materialele pe care le relatau?

— Nu putem subestima faptul că aceşti oameni îl iubeau pe Iisus, am subliniat eu. Nu erau nişte observatori neutri; erau ucenicii Lui devotaţi. Să nu-i fi determinat oare aceasta să modifice lucrurile, ca să-l înfrumuseţeze imaginea?

— Ei bine, trebuie să recunosc un lucru, a răspuns Blomberg; acest fapt creează premisele pentru aşa ceva. Dar, pe de altă parte, oamenii pot să cinstească şi să respecte pe cineva atât de mult încât acest respect să îi determine să-i consemneze viaţa cu maximă acurateţe. Astfel şi-ar demonstra dragostea faţă de acea persoană. Şi cred că aşa s-a întâmplat şi în acest caz. Mai mult decât atât, ucenicii nu aveau nimic de câştigat în afară de critici, ostracizare şi martiraj. Cu siguranţă că nu aveau nimic de câştigat din punct de vedere financiar. Dimpotrivă, toate acestea i-ar fi putut forţa să tacă, să se lepede de Iisus, să îi minimalizeze meritele, să uite chiar că L-au cunoscut – cu toate acestea, datorită integrităţii lor, au proclamat ceea ce au văzut, chiar şi atunci când acest lucru însemna suferinţă şi moarte.

6. TESTUL MUŞAMALIZĂRII /

Când oamenii depun mărturie cu privire la evenimente pe care le-au văzut, ei încearcă deseori să se protejeze pe ei înşişi sau pe alţii uitând în mod convenabil să menţioneze detalii jenante sau greu de explicat. Drept urmare, acest fapt ridică îndoieli asupra veridicităţii întregii lor mărturii.

Aşa că l-am întrebat pe Blomberg:

— Au inclus autorii Evangheliilor în scrierile lor materiale ce ar putea fi jenante, sau le-au muşamalizat ca să arate ei cât mai bine? Au relatat vreun fapt care să fi fost incomod sau dificil de explicat pentru ei?

— De fapt există mai multe astfel de exemple, a zis el. O mare parte din învăţăturile lui Iisus sunt numite zicerile dificile ale lui Iisus. Unele dintre acestea sunt foarte solicitante din punct de vedere etic. Dacă ar fi fost să inventez o religie după placul meu, probabil nu mi-aş fi cerut să fiu desăvârşit, precum Tatăl Meu din ceruri este desăvârşit, sau nu aş fi definit adulterul în aşa fel încât să includă şi pofta din inima mea.

— Dar, am protestat eu, există afirmaţii solicitante şi în alte religii.

— Da, este adevărat, şi tocmai de aceea cele mai convingătoare dintre aceste ziceri dificile ar putea fi jenante pentru învăţătura pe care Biserica a dorit s-o dea cu privire la Iisus.

Acest răspuns mi s-a părut vag.

— Daţi-mi câteva exemple, am zis.

Blomberg s-a gândit câteva momente, apoi a zis:

— De exemplu, în Marcu 6: 5 ni se spune că Iisus a putut face puţine minuni în Nazaret din pricina credinţei puţine a locuitorilor, ce pare să fi limitat puterea lui Iisus. În Marcu 13: 32, Iisus spune că nu ştie nici ziua şi nici ora revenirii Sale, ceea ce pare să îi fi limitat omniscienţa. Acum, la urma urmei, teologia nu a avut probleme cu acest gen de afirmaţii, deoarece Pavel însuşi spune în Filipeni 2: 5 – 8 că, în Cristos, Dumnezeu şi-a limitat voluntar şi conştient exercitarea independentă a atributelor Sale divine. Dar dacă m-aş simţi liber să tratez neglijent istoria Evangheliilor, ar fi mult mai convenabil să las pur şi simplu deoparte aceste materiale, şi atunci nu aş mai fi nevoit să le explic. Botezul lui Iisus este un alt exemplu. Se poate explica de ce Iisus, care era fără păcat, a îngăduit să fie botezat, dar de ce să nu simplifici lucrurile şi să omiţi pur şi simplu acest episod? Pe cruce Iisus a strigat „Dumnezeul Meu, Dumnezeul Meu, pentru ce M-ai părăsit?” Ar fi fost în interesul autorilor să omită acest pasaj deoarece ridică mult prea multe semne de întrebare.

— Cu siguranţă, am adăugat eu, că există numeroase materiale jenante despre ucenici.

— Categoric, a spus Blomberg. Descrierea pe care i-o face Marcu lui Petru nu este aproape niciodată măgulitoare. Şi el este cel care dă tonul! Ucenicii L-au înţeles greşit pe Iisus în repetate rânduri. Iacov şi Ioan doreau locurile de la dreapta şi de la stânga lui Iisus, iar El a trebuit să le dea lecţii dure despre conducerea prin slujire. De cele mai multe ori ucenicii apar ca un grup de oameni egoişti, interesaţi şi mărginiţi. Acum, ştim deja că autorii Evangheliilor erau selectivi; Evanghelia după Ioan se încheie, oarecum hiperbolic, cu afirmaţia că lumea întreagă nu ar putea cuprinde toate informaţiile ce s-ar fi putut scrie despre Iisus. Aşa că, dacă au omis o parte din ele, acest fapt în sine nu ar trebui considerat neapărat o falsificare a relatării. Dar iată ce este important: dacă nu s-au simţit liberi să omită anumite detalii atunci când acest

lucru ar fi fost convenabil şi salutar, este oare plauzibil să credem că ar fi adăugat şi contrafăcut materiale lipsite de bază istorică?

Blomberg a lăsat întrebarea să plutească un timp, după care a concluzionat cu convingere:

— Eu aş zice că nu.

7. TESTUL COROBORĂRII

Am lansat următoarea problemă, întrebându-l pe Blomberg:

— Atunci când Evangheliile menţionează oameni, locuri şi evenimente, verifică ele dacă acestea sunt corecte – în cazul în care pot fi verificate din surse independente?**

— Da, se dovedesc a fi corecte, şi cu cât cercetăm mai mult, cu atât se confirmă mai multe detalii, a răspuns Blomberg. Pe parcursul ultimilor 100 de ani, săpăturile arheologice au scos mereu şi mereu la lumină descoperiri ce au confirmat referinţe specifice din Evanghelii, în special din Evanghelia după Ioan – ca o ironie, tocmai din Evanghelia considerată atât de suspectă! Da, există unele aspecte nerezolvate şi au fost cazuri în care descoperirile arheologice au creat noi probleme, dar acestea reprezintă o minoritate infimă în raport cu numărul exemplelor de coroborare. Pe lângă toate acestea, putem afla din surse necreştine o mulţime de fapte ce se coroborează cu învăţăturile şi evenimentele cheie din viaţa Lui. Şi când stai să te gândeşti că istoricii antici se ocupau în cea mai mare parte doar de conducători politici, împăraţi, regi, bătălii militare, oficialităţi religioase şi curente filosofice majore, este remarcabil cât de multe putem afla despre Iisus şi despre ucenicii Săi, deşi nu intrau în niciuna dintre aceste categorii la vremea în care scriau aceşti istorici.

Era un răspuns util şi concis. Cu toate acestea, deşi nu aveam niciun motiv să mă îndoiesc de evaluarea lui Blomberg, am decis că ar merita să mai investighez acest aspect. Am luat pixul şi am făcut o însemnare pe marginea notelor: obţine opiniile experţilor arheologi şi istorici.

8. TESTUL MĂRTURIILOR ADVERSE

Acest test pune întrebarea: Au existat persoane care ar fi contrazis sau corectat Evangheliile dacă acestea ar fi fost distorsionate sau false? Cu alte cuvinte, găsim exemple de contemporani ai lui Iisus care să se fi plâns că Evangheliile ar fi pur şi simplu greşite?

— Mulţi oameni au avut motive să dorească să discrediteze această mişcare şi ar fi făcut-o dacă ar fi putut pur şi simplu să redea

mai bine istoria, a zis Blomberg. Dar uitaţi-vă ce au spus adversarii Lui. În scrierile iudaice de mai târziu Iisus este numit un vrăjitor ce a dus Israelul în rătăcire – recunoscând prin aceasta că făcea lucrări miraculoase, deşi autorii acestor scrieri contestau sursa puterii Sale. Aceasta ar fi fost o ocazie perfectă pentru a spune ceva de genul: „Creştinii vă vor spune că a făcut minuni, dar noi am venit să vă spunem că nu este adevărat". Cu toate acestea, nu vedem pe niciunul dintre oponenţii Săi spunând acest lucru. Dimpotrivă, ei recunosc implicit că relatarea Evangheliilor – anume că Iisus a făcut minuni – este adevărată.

L-am întrebat pe Blomberg:

— Ar fi putut mişcarea creştină să prindă rădăcini chiar în Ierusalim – chiar acolo unde Iisus şi-a desfăşurat mare parte din lucrarea Sa, unde a fost răstignit, îngropat şi unde a înviat – dacă oamenii care L-au cunoscut ar fi ştiut că ucenicii exagerau sau distorsionau faptele Lui?

— Nu cred, a răspuns Blomberg. Imaginea pe care o avem este cea a unei mişcări foarte vulnerabile şi fragile la început, supusă persecuţiei. Dacă criticii ar fi putut să o atace în baza faptului că ar fi fost plină de falsuri şi distorsionări, ar fi făcut-o. Dar, a subliniat el în concluzie, tocmai asta nu vedem nicăieri.

O credinţă susţinută de fapte

Recunosc – eram impresionat de Blomberg. Bine informat şi cu o exprimare clară, erudit şi convingător, construise o argumentaţie puternică în favoarea credibilităţii Evangheliilor. Dovezile aduse în sprijinul autorilor tradiţionali, analiza datelor extrem de timpurii ale credinţelor fundamentale legate de Iisus, raţionamentul său bine conturat în apărarea acurateţei tradiţiei orale, examinarea atentă a aparentelor discrepanţe – toată mărturia lui îmi oferise un fundament puternic pe care să construiesc în continuare.

Cu toate acestea, mai aveam mult până să pot stabili dacă Iisus este unicul Fiu al lui Dumnezeu. De fapt, după discuţia avută cu Blomberg, mi-a devenit clară şi următoarea mea sarcină – să determin dacă aceste Evanghelii – dovedite de Blomberg a fi atât de demne de încredere – ne-au fost transmise cu acurateţe de-a lungul secolelor. Cum putem fi siguri că textele pe care le citim noi azi seamănă cât de cât cu ceea ce s-a scris în primul secol? Mai mult decât atât, de unde ştim că Evangheliile ne spun tot adevărul despre Iisus?

M-am uitat la ceas. Dacă traficul nu era foarte aglomerat, mai

puteam încă prinde avionul înapoi spre Chicago. Pe când îmi adunam notiţele şi îmi deconectam reportofonul, privirile mi s-au oprit întâmplător la desenele de pe pereţii lui Blomberg – şi dintr-odată l-am văzut nu ca pe un savant, nu ca pe un scriitor, nu ca pe un profesor universitar, ci ca pe un tată care se aşază seara la căpătâiul patului fiicelor sale şi le vorbeşte în şoaptă despre lucrurile cu adevărat importante în viaţă.

M-am întrebat: oare ce le spune despre Biblie, despre Dumnezeu, despre acest Iisus care face nişte afirmaţii atât de îndrăzneţe despre Sine?

Nu am rezistat tentaţiei de a-l supune unui ultim tir de întrebări.

— Ce puteţi spune despre propria dumneavoastră credinţă? l-am întrebat eu. Care a fost efectul tuturor acestor cercetări asupra convingerilor dumneavoastră?

Abia mi-am încheiat întrebarea că răspunsul a şi venit.

— Fără îndoială că le-a întărit. Ştiu din cercetările mele că există

dovezi foarte solide în sprijinul credibilităţii relatărilor conţinute în Evanghelii.

A tăcut un moment, apoi a continuat.

— Ştiţi, este ironic: Biblia consideră că este lăudabilă credinţa ce nu are nevoie de dovezi. Amintiţi-vă ce i-a răspuns Iisus lui Toma Necredinciosul: „Pentru că M-ai văzut, ai crezut. Ferice de cei ce n-au văzut, şi au crezut". Ştiu că dovezile nu pot constrânge sau impune credinţa. Nu putem suplini rolul Duhului Sfânt, ceea ce reprezintă o sursă frecventă de preocupare pentru creştini atunci când aud astfel de discuţii. Dar vă pot spune următorul lucru: există numeroase relaţări despre cercetători ai Noului Testament care nu fuseseră creştini, dar care studiind aceste probleme au ajuns la credinţa în Cristos. Şi există şi nenumăraţi cercetători creştini a căror credinţă a devenit mai / / / /

puternică, mai solidă, mai fundamentată din pricina dovezilor – şi din această categorie fac parte şi eu.

Cât despre mine, eu făceam parte din prima categorie – nu, nu eram un savant, ci un sceptic, un iconoclast, un reporter dur în căutarea adevărului despre acest Iisus care pretindea a fi Calea, Adevărul şi Viaţa.

Mi-am închis servieta şi m-am ridicat să îi mulţumesc lui / /

Blomberg. Urma să iau avionul înapoi spre Chicago satisfăcut că,

încă o dată, căutarea mea spirituală începuse cu dreptul.

Deliberări întrebări pentru reflecţie sau studiu în grup

1. În ce fel răspunsurile lui Blomberg la cele opt teste v-au afectat încrederea în credibilitatea Evangheliilor. De ce?

2. Care dintre aceste opt teste consideraţi că este cel mai convingător? De ce?

3. Când oamenii în care aveţi încredere descriu acelaşi eveniment cu mici diferenţe de detaliu, vă îndoiţi automat de credibilitatea lor sau căutaţi dacă există vreo posibilitate rezonabilă de a reconcilia relatările lor? Cât de convingătoare vi s-a părut analiza lui Blomberg în problema aparentelor contradicţii dintre Evanghelii?

Pentru dovezi suplimentare

Mai multe resurse pe această temă

Archer, Gleason L., The Encyclopedia of Bible Difficulties. Grand Rapids, Zondervan, 1982.

Blomberg, Craig, „The Historical Reliability of the New Testament", în Reasonable Faith, de William Lane Craig, 193 – 231, Westchester, 111., Crossway, 1994.

„Where Do We Start Studying Jesus?", în Jesus under Fire, editată de Michael J. Wilkins şi J.P. Moreland, pag. 17 – 50, Grand Rapid, Zondervan, 1995.

Dunn, James, The Living Word, Philadelphia, Fortress, 1988.

Marshall, I. Howard, I Believe in the Historical Jesus, Grand Rapids, Eerdmans, 1977.

3

DOVEZILE DOCUMENTARE

Au fost păstrate cu acurateţe biografiile lui Iisus?

În calitate de reporter la Chicago Tribune, eram un „şoarece documentar" – petreceam nenumărate ore scotocind prin dosarele tribunalelor. adulmecând ştiri fierbinţi. Era o activitate obositoare şi consumatoare de timp, dar răsplata merita efortul. Reuşeam de obicei s-o iau înaintea concurenţei cu ştiri de prima pagină.

De exemplu, într-o bună zi am dat peste stenogramele unor întâlniri strict secrete ale marelui juriu, care din neatenţie fuseseră puse într-un dosar public. Articolele mele ce au urmat acestei descoperiri au scos la lumină măsluiri masive în cazul unora din cele mai mari proiecte de amenajări publice din Chicago, inclusiv în construcţia unor autostrăzi importante.

Dar cea mai uimitoare descoperire de documente secrete pe care am făcut-o vreodată a fost în legătură cu un caz răsunător în care Compania Ford Motors era acuzată de omor prin imprudenţă, în urma morţii în flăcări a trei tineri aflaţi într-un automobil Pinto / /

model mic. Era pentru prima oară când un fabricant american era acuzat într-un caz penal pentru comercializarea unui produs bănuit a fi periculos.

Când am consultat dosarul tribunalului din minuscula localitate Winamac, Indiana, am găsit zeci de rapoarte interne confidenţiale ale companiei Ford, care dovedeau că fabricantul de automobile ştia dinainte că modelul Pinto ar putea exploda în cazul că ar fi lovit din spate la o viteză de aproximativ 20 de mile pe oră. Documentele arătau că fabricantul a decis să nu amelioreze siguranţa automobilului pentru a economisi câţiva dolari la fiecare maşină produsă şi pentru a mări spaţiul destinat bagajelor.

Un avocat al companiei Ford, care se plimba din întâmplare pe coridoarele tribunalului, m-a zărit fotocopiind aceste documente. A alergat înnebunit pentru a obţine un ordin judecătoresc de interzicere a accesului public la acele dosare.

Dar era deja prea târziu. Articolul meu, intitulat „Rapoartele interne secrete dovedesc: Compania Ford a ignorat pericolul de incendiere al noului model Pinto", se vedea scris cu litere mari pe prima pagină din Tribune, răspândindu-se apoi în toată ţara.

AUTENTIFICAREA DOCUMENTELOR

Una e să obţii rapoartele interne secrete ale unei corporaţii şi alta e să le verifici autenticitatea. Înainte ca un jurnalist să poată da publicităţii conţinutul lor sau înainte ca un procuror să poată admite aceste documente ca dovezi într-un proces, trebuie să se ia anumite măsuri pentru a se ajunge la certitudinea că sunt autentice.

În ceea ce priveşte aşa-numitele documente Pinto, ar fi putut fi oare contrafăcut antetul companiei pe paginile care conţineau acele rapoarte? Ar fi putut fi falsificate semnăturile? Cum puteam şti sigur? Şi de vreme ce rapoartele fuseseră fotocopiate de mai multe ori, cum puteam fi sigur că nu a fost modificat conţinutul lor? Cu alte cuvinte, cum puteam să mă asigur că fiecare document copiat era identic cu raportul original, care nu se afla în posesia mea?

Chiar mai mult decât atât, cum puteam fi sigur că aceste rapoarte spuneau tot adevărul? La urma urmei, ele reprezentau doar o mică

parte din corespondenţa internă a companiei Ford. Oare nu cumva existau şi alte rapoarte interne, ascunse încă publicului, care, dacă ar fi fost date publicităţii, ar fi aruncat o lumină cu totul diferită asupra incidentului?

Acestea sunt întrebări semnificative şi au o relevantă la fel de mare / r şi în examinarea Noului Testament. Când ţin în mână o Biblie, eu ţin de fapt în mână copii ale unor consemnări istorice străvechi. Manuscrisele originale ale biografiilor lui Iisus – Evangheliile după Matei, Marcu, Luca, respectiv Ioan – precum şi toate celelalte cărţi ale Noului şi Vechiului Testament au devenit de mult praf şi pulbere. Aşadar cum pot fi sigur că aceste versiuni moderne – rezultatul final a nenumărate copieri – seamănă cât de cât cu ce au scris autorii lor în original?

În plus, de unde ştiu eu că aceste patru biografii spun tot adevărul? Dar dacă au existat şi alte biografii ale lui Iisus, care au fost cenzurate deoarece Bisericii primare nu i-a plăcut imaginea lui Iisus pe care acestea o proiectau? Cum aş fi putut avea siguranţa că politica Bisericii nu a redus la tăcere biografii ale lui Iisus care au fost la fel de exacte ca şi cele patru incluse în cele din urmă în Noul Testament şi care ar fi aruncat o lumină nouă şi importantă asupra cuvintelor şi faptelor acestui controversat tâmplar din Nazaret?

Aceste două probleme – dacă biografiile lui Iisus au fost păstrate cu acurateţe pentru noi şi dacă nu cumva au existat biografii la fel de exacte care să fi fost suprimate de către Biserică – meritau o analiză atentă. Ştiam că există un savant recunoscut la nivel mondial ca o /

autoritate de primă mărime în acest domeniu. Am zburat spre Newark şi de acolo am pornit cu o maşină închiriată spre Princeton pentru a-i face o vizită anunţată în ultimul moment.

AL DOILEA INTERVIU: BRUCE M. METZGER, PH. D.

L-am găsit pe domnul Bruce Metzger, în vârstă de 84 ani, într-o după-amiază de sâmbătă, la locul său obişnuit, biblioteca Seminarului Teologic Princeton unde, spune dânsul zâmbind, „îmi place să scutur praful de pe cărţi".

De fapt, dumnealui a scris unele dintre cele mai bune cărţi de aici, în special pe tema textelor Noului Testament. În total a scris sau a editat 50 de cărţi, dintre care: The New Testament: Its Background, Growth and Content; The Text of the New Testament; The Canon of the New Testament; Manuscripts of the Greek Bible; Textual Commentary on the

Greek New Testament; Introduction to the Apocrypha şi The Oxford Companion to the Bible. Multe dintre ele au fost traduse în limbile germană, chineză, japoneză, coreeană, malgasă şi altele. De asemenea, este coeditor al The New Oxford Annotated Bible with the Apocrypha şi editor general al peste 25 volume din seria Instrumente şi studii nou-testamentare.

Studiile lui Metzger cuprind o diplomă de masterat din partea Seminarului Teologic Princeton şi o diplomă de masterat, dar şi una de doctorat din partea Universităţii Princeton. Cinci colegii şi universităţi i-au decernat titluri de Doctor Honoris Causa, printre care se numără Universitatea St. Andrews din Scoţia, Universitatea Munster din Germania şi Universitatea Potchefstroom din Africa de Sud.

În 1969 a activat ca şi cercetător rezident la Tyndale House, Cambridge, Marea Britanie. În 1974 a fost membru invitat la Clare Hall, Universitatea Cambridge, iar la Colegiul Wolfson, Oxford, în 1979. Momentan este profesor emerit la Seminarul Teologic Princeton, după 46 ani de carieră ca profesor de Noul Testament.

Metzger este preşedinte al Comitetului pentru Noua Versiune Standard Revizuită a Bibliei, membru corespondent al Academiei Britanice şi activează în Curatoriul Institutului Vetus Latina de la /

Mănăstirea Beuron, Germania. A fost preşedintele Societăţii pentru

Literatură Biblică, al Societăţii Internaţionale pentru Studiul Noului Testament şi al Societăţii Patristice Nord-Americane.

Dacă parcurgeţi notele de subsol ale oricărei cărţi de referinţă pentru studiul Noului Testament aveţi toate şansele să daţi la fiecare pas peste citate din Metzger. Cărţile lui reprezintă bibliografie obligatorie în universităţi şi seminarii din lumea întreagă. Este privit cu mult respect de către cercetători de diferite concepţii teologice.

Din diferite puncte de vedere, Metzger, născut în 1914, este un reprezentant al unei generaţii trecute. A coborât dintr-un Buick cenuşiu căruia îi spune „trăsurica mea pe benzină", purtând un costum gri şi cravată-şal albastră cu imprimeuri – ţinuta cea mai lejeră pe care o adoptă pentru vizitele sale la bibliotecă, chiar şi la sfârşit de săptămână. Părul său alb este pieptănat îngrijit; ochii strălucitori şi plini de viaţă îi sunt încadraţi de ochelari fără rame. Păşeşte mai încet decât înainte, dar nu întâmpină niciun fel de dificultăţi când urcă metodic scările până la

etajul doi, unde îşi desfăşoară cercetarea într-un birou obscur şi auster.

Şi nu şi-a pierdut nici simţul umorului. Mi-a arătat o cutie de tablă pe care a moştenit-o în calitate de preşedinte al Comitetului pentru Noua Versiune Standard Revizuită a Bibliei. A deschis capacul pentru a-mi arăta cenuşa unei Biblii în versiunea standard revizuită / (RSV) ce fusese arsă în timpul unei demonstraţii de protest organizată de un predicator fundamentalist, în 1952.

— Se pare că nu i-a plăcut modificarea operată de Comitet în textul din Evrei 1: 9, unde am schimbat termenul „parteneri" din versiunea King James cu „tovarăşi", a explicat Metzger râzând înfundat. A acuzat membrii Comitetului că ar fi comunişti!

Deşi vorbeşte cu ezitări uneori şi are tendinţa de a răspunde prin clişee, cum ar fi „chiar aşa", Metzger se menţine în continuare în avangarda cercetării Noului Testament. Când i-am cerut nişte date statistice, nu a folosit cifrele apărute în 1992 în cartea sa despre Noul Testament – făcuse noi cercetări pentru a obţine date actualizate. Mintea sa ageră îşi aminteşte cu uşurinţă detalii despre oameni şi locuri şi este perfect familiarizat cu toate dezbaterile curente între experţii Noului Testament. De fapt, aceştia apelează în continuare la el pentru analiză fină şi înţelepciune.

Biroul său, cam de dimensiunile unei celule, este lipsit de ferestre şi vopsit într-un cenuşiu instituţional. Are două scaune de lemn; a insistat ca eu să îl ocup pe cel mai confortabil. Aceasta face parte din farmecul său. Este de o bunătate profundă, de o modestie surprinzătoare, discret şi cu un spirit blând ce m-a făcut să-mi doresc să îmbătrânesc şi eu într-o bună zi cu aceeaşi graţie delicată.

Am stat puţin de vorbă pentru a ne cunoaşte mai bine, apoi am abordat primul subiect pe care doream să-l discutăm: cum putem fi siguri că biografiile lui Iisus ne-au fost transmise cu acurateţe?

COPII ALE COPIILOR COPIILOR

— Voi fi sincer cu dumneavoastră, i-am spus lui Metzger. Când am auzit prima oară că nu a supravieţuit niciun text original al Noului Testament, am fost foarte sceptic. M-am gândit – dacă tot ce avem sunt copii ale copiilor copiilor, cum putem avea siguranţa că Noul Testament pe care îl avem azi seamănă cât de cât cu ce s-a scris iniţial? Cum răspundeţi la această problemă?

— Această problemă nu apare numai în cazul Bibliei; este o întrebare pe care ne-o putem pune în legătură cu orice document ce ne-a parvenit din antichitate, a răspuns el. Dar ceea ce se poate spune în favoarea Noului Testament, mai ales în comparaţie cu alte scrieri străvechi, este multitudinea nemaiîntâlnită de copii ce au supravieţuit.

— De ce este important acest aspect? am întrebat eu.

— Ei bine, cu cât avem mai multe copii concordante, în special dacă acestea provin din zone geografice diferite, cu atât mai bine pot fi ele comparate pentru a se determina forma documentului original. Singura explicaţie a concordanţei acestor copii ar fi faptul că fac parte din acelaşi arbore genealogic al descendenţei manuscriselor.

— Bun, am zis eu. Înţeleg de ce este util să avem cât mai multe copii din locuri diferite. Dar ce puteţi spune despre vechimea acestor documente? Cu siguranţă că şi acesta este un aspect important, nu-i aşa?

— Chiar aşa, a răspuns el. Şi acesta este un alt aspect favorabil Noului Testament. Avem copii încă din primele generaţii după scrierea originalelor, pe când în cazul altor texte antice au trecut poate cinci, opt sau chiar zece secole între originale şi prima copie păstrată. Pe lângă manuscrisele greceşti, avem traduceri relativ timpurii ale Evangheliilor în alte limbi – în latină, siriacă şi coptă. Şi dincolo de acestea, mai avem ceea ce putem numi traduceri secundare, realizate puţin mai târziu, ca şi cele în limbile armeană şi gotică. Şi apoi multe altele – în georgiană, etiopiană – o mare varietate de limbi.

— Cu ce ne ajută acest fapt?

— Chiar dacă nu am avea azi manuscrisele în limba greacă, dacă am pune cap la cap informaţiile culese din aceste traduceri relativ timpurii am putea chiar să reproducem conţinutul Noului Testament. Mai mult decât atât, chiar dacă am fi pierdut toate manuscrisele în limba greacă şi traducerile timpurii, tot am putea reproduce conţinutul Noului Testament din multitudinea de citate conţinute în comentariile, predicile, scrisorile ş.a.m.d. aparţinând primilor părinţi ai Bisericii.

Deşi toate acestea păreau impresionante, îmi era greu să cântăresc aceste dovezi izolat. Aveam nevoie de un context pentru a aprecia mai bine unicitatea Noului Testament. Cum se prezintă acesta în comparaţie cu alte opere binecunoscute ale antichităţii?

UN MUNTE DE MANUSCRISE

— Când spuneţi că avem o mulţime de manuscrise, am zis eu, cum

apar acestea în comparaţie cu alte cărţi ale antichităţii general acceptate ca fiind credibile? vorbiţi-mi, de exemplu, despre scrierile unor autori care au trăit aproximativ pe timpul lui Iisus.

Metzger mi-a anticipat întrebarea, aşa că şi-a consultat notiţele cu însemnări pe care le-a adus cu sine.

— Să ne uităm la Tacit, istoricul roman care a scris Analele Romei Imperiale aproximativ în jurul anului 116 d.Hr., a început el. Primele sale şase cărţi există azi într-un singur manuscris, care a fost copiat în jurul anului 850 d.Hr. Cărţile 11 până la 16 se află în alt manuscris, ce datează din secolul al XI-lea. Cărţile 7 până la 10 s-au pierdut. Aşadar este un interval mare de timp între momentul în care Tacit şi-a căutat informaţiile şi le-a consemnat în scris, şi datarea singurelor copii păstrate. În ceea ce-l priveşte pe Josephus – un istoric din primul secol – avem nouă manuscrise în limba greacă din lucrarea sa, Războiul evreilor, copii scrise în secolele al X-lea, al XI-lea şi al XII-lea. Există o traducere în limba latină datând din secolul al IV-lea şi materiale ruseşti medievale din secolele al XI-lea

sau al XII-lea.

Aceste date erau surprinzătoare. Există un fir foarte subţire de manuscrise ce leagă aceste scrieri antice de lumea modernă.

— Prin comparaţie, câte manuscrise ale Noului Testament în limba greacă există azi? am întrebat eu.

Ochii lui Metzger s-au deschis larg:

— Au fost catalogate peste 5.000, a zis el entuziasmat, vocea urcându-i cu o octavă.

Acesta era un munte de manuscrise în comparaţie cu muşuroaiele lui Tacit şi Josephus!

— E ceva neobişnuit pentru lumea antică? Ce lucrare ar fi pe locul doi?

— Mulţimea materialelor ce ţin de Noul Testament este aproape stânjenitoare în comparaţie cu celelalte scrieri ale antichităţii, a zis el. După Noul Testament, cea mai mare cantitate de mărturii manuscrise aparţin Iliadei lui Homer, care era biblia vechilor greci. Azi există mai puţin de 650 manuscrise greceşti ale acestei opere, unele dintre ele fiind foarte fragmentare. Aceste manuscrise ne parvin din secolele al II-lea şi al III-lea d.Hr. şi din următoarele secole.

Când stai să te gândeşti că Homer şi-a compus epopeea în jurul anului 800 î.Hr., îţi dai seama că este vorba despre o distanţă foarte mare în timp.

„Distanţă foarte mare în timp" era prea puţin spus; era vorba de 1.000 ani! De fapt, nici nu se putea compara: dovezile manuscrise pentru Noul Testament erau copleşitoare în comparaţie cu alte scrieri respectate ale antichităţii – opere pe care savanţii zilelor noastre le acceptă ca fiind autentice fără nicio urmă de şovăială.

Deoarece mi-a aţâţat curiozitatea cu privire la manuscrisele Noului Testament, l-am rugat pe Metzger să îmi descrie câteva dintre ele.

— Cele mai vechi sunt fragmente de papirus, care era un material folosit pentru scris, extras din planta de papirus ce creştea în mlaştinile Deltei Nilului, în Egipt, a zis el. S-au păstrat 99 de fragmente de papirus ce conţin unul sau mai multe pasaje sau cărţi din Noul Testament. Cele mai însemnate papirusuri scoase la lumină au fost Papirusurile Biblice Chester Beatty, descoperite aproximativ în 1930. Primul dintre acestea conţine fragmente din cele patru Evanghelii şi cartea Faptele Apostolilor şi datează din secolul al III-lea. Cel de-al doilea papirus din această colecţie conţine fragmente mari din opt epistole ale lui Pavel, plus fragmente din Epistola către Evrei, datând din preajma anului 200. Al treilea papirus conţine o parte însemnată din cartea Apocalipsa, datând din secolul al III-lea. Un alt grup de importante manuscrise pe papirusuri au fost achiziţionate de un bibliofil elveţian, M. Martin Bodmer. Cel mai vechi dintre ele, datând din preajma anului 200, conţine aproximativ două treimi din Evanghelia după Ioan. Un alt papirus, ce conţine fragmente din Evangheliile după Luca şi Ioan, datează din secolul al III-lea.

În acest moment, distanţa în timp dintre scrierea biografiilor lui Iisus şi primele manuscrise era extrem de mică. Dar care este cel mai vechi manuscris pe care îl avem? Şi, mă întrebam eu, cât de mult ne putem apropia în timp de scrierile originale, numite de experţi „autografe"?

BUCĂŢICA DE HÂRTIE CE A SCHIMBAT ISTORIA

— Care este cel mai vechi fragment pe care îl avem azi din întregul Nou Testament, am întrebat eu?

Metzger nu a avut nevoie de prea mult timp pentru a găsi răspunsul.

— Este vorba de un fragment din Evanghelia după Ioan, ce conţine material din capitolul 18. Cuprinde cinci versete – trei pe o parte şi două pe cealaltă – şi măsoară aproximativ 6, 35 cm. pe 8, 9 cm., a zis el.

— Cum a fost descoperit?

— A fost achiziţionat în Egipt încă în 1920, dar a stat mulţi ani neobservat între alte fragmente similare de papirusuri. Apoi, în 1934, C.H. Roberts de la Colegiul Saint John, Oxford, se afla la biblioteca John Rylands din Manchester, Marea Britanie, şi sorta aceste papirusuri. Imediat a recunoscut în fragmentul respectiv o parte din Evanghelia după Ioan. A reuşit să-l dateze după stilul scrierii.

— Şi care a fost concluzia lui? am întrebat. Cât de vechi era?

— Concluzia lui a fost că fragmentul respectiv provine din anii 100 – 150 d.Hr. O mulţime de alţi paleografi renumiţi, ca de exemplu Sir Frederic Kenyon, Sir Harold Bell, Adolf Deissman, W.H.B. Hatch, Ulrich Wilcken ş.a., au fost de acord cu această evaluare. Deissman era convins că fragmentul datează cel puţin din vremea lui Hadrian, care a domnit între anii 117 şi 138 d.Hr., sau chiar a lui Traian, care a domnit între anii 98 şi 117 d.Hr.

Era o descoperire uluitoare. Motivul: teologii germani sceptici din secolul trecut au susţinut cu tărie că cea de-a patra Evanghelie nici măcar nu fusese compusă până cel devreme în anul 160 – la o distanţă prea mare în timp de evenimentele vieţii lui Iisus pentru a avea vreo utilitate istorică. Aceştia au reuşit să influenţeze gândirea a generaţii întregi de savanţi ce au luat în derâdere credibilitatea Evangheliei.

— Ceea ce îmi spuneţi dumneavoastră desfiinţează cu totul acea teorie, am adăugat eu.

— Categoric, a zis el. Avem aici un fragment dintr-o copie foarte timpurie a Evangheliei după Ioan, provenind de la o comunitate de pe malul Nilului, în Egipt, departe de Efes, în Asia Mică, unde se presupune că a fost compus originalul Evangheliei.

Această descoperire a revoluţionat literalmente viziunea popula ră asupra istoriei, împingând compunerea Evangheliei după Ioan mult mai aproape de zilele în care Iisus umbla pe pământ. Mi-am propus în sinea mea să consult un arheolog cu privire la existenţa altor descoperiri ce ar sprijini încrederea pe care o putem avea în cea de-a

patra Evanghelie.

O MULŢIME DE DOVEZI

Deşi manuscrisele păstrate pe papirusuri reprezintă cele mai vechi copii ale Noului Testament, mai există şi copii antice scrise pe pergament, acesta fiind făcut din piei de vită, oaie, capră şi antilopă.

— Mai avem şi aşa-numitele manuscrise unciale, scrise numai cu majuscule în limba greacă, a explicat Metzger. Avem azi 306 astfel de manuscrise, multe dintre ele datând încă din secolul al III-lea. Cele mai importante sunt Codex Sinaiticus, care este singura copie completă a Noului Testament scrisă în întregime în unciale şi Codex Vaticanus, care nu este chiar completă. Ambele datează din preajma anului 350 d.Hr. Un nou stil de scriere, mai cursiv, a apărut în jurul anului 800 d.Hr. Este numit stilul minuscul şi avem 2856 astfel de manuscrise.

Avem apoi lecţionarele, care conţin pasaje din Noul Testament în ordinea în care trebuia să fie citite de bisericile primare în anumite perioade ale anului. A fost catalogat un număr total de 2403 astfel de texte. Astfel totalul manuscriselor păstrate în limba greacă se ridică la 5664.

Pe lângă documentele în limba greacă, a zis el, mai există încă mii de manuscrise antice ale Noului Testament în alte limbi. Sunt între 8.000 şi 10.000 de manuscrise în latina vulgară, plus un total de 8.000 manuscrise în etiopiană, slavă şi armeană. În total există aproximativ 24.000 manuscrise.

— Care este aşadar opinia dumneavoastră? am întrebat din dorinţa de a confirma clar ceea ce voia să spună. Având în vedere multitudinea manuscriselor şi perioada de timp scursă între scrierea originalelor şi primele copii păstrate, cum stă Noul Testament în comparaţie cu alte opere binecunoscute ale antichităţii?

— Extrem de bine, a răspunse el. Putem avea mare încredere în acurateţea cu care ne-au fost transmise aceste materiale, în special în comparaţie cu alte lucrări literare ale antichităţii.

Această concluzie este împărtăşită de cercetători recunoscu ţi din lumea întreagă. Regretatul F.F. Bruce, distins profesor al Universităţii Manchester din Marea Britanie şi autor al lucrării The New Testament /

Documents: Are They Reliable? a spus: „Nu există nicio altă

lucrare de literatură antică în lumea întreagă care să se bucure de o atestare textuală solidă atât de bogată ca Noul Testament". 2

Metzger menţionase deja numele lui Sir Frederic Kenyon, fost director al Muzeului Britanic şi autor al lucrării The Paleography of Greek Papyri. Kenyon a spus: „În niciun alt caz intervalul de timp scurs între compunerea cărţii şi data primelor manuscrise nu este la fel de scurt ca în cazul Noului Testament". 3

Concluzia lui: „Astfel a fost îndepărtat şi ultimul bastion al îndoielii cu privire la faptul că scripturile ne-au fost transmise într-un grad substanţial aşa cum au fost scrise". 4

Dar cum rămâne cu discrepanţele dintre diferitele manuscrise? în vremea în care nu existau încă fotocopiatoarele rapide ca fulgerul, manuscrisele erau copiate laborios cu mâna de către scribi, literă cu literă, cuvânt cu cuvânt, rând cu rând, într-un proces predispus erorii. Doream să mă concentrez asupra întrebării dacă aceste greşeli de copiere nu ne-au lăsat Biblia modernă iremediabil încurcată în inadvertenţe.

EXAMINAREA ERORILOR

— Ţinând cont de asemănările în ortografierea diferitelor litere greceşti şi de condiţiile primitive în care lucrau scribii, pare inevitabilă strecurarea în text a erorilor de copiere, am spus eu.

— Chiar aşa, a încuviinţat Metzger.

— De fapt, nu există oare literalmente zeci de mii de variaţii între manuscrisele antice care ne-au parvenit?

— Ba chiar aşa.

— Şi nu înseamnă asta că nu putem avea încredere în ele? am întrebat eu, pe un ton mai mult acuzator decât iscoditor.

— Nu domnule, nu înseamnă, a răspuns Metzger cu fermitate. Mai întâi daţi-mi voie să vă spun următorul lucru: ochelarii nu au fost inventaţi până în anul 1373 în Veneţia şi sunt sigur că au existat cazuri de astigmatism între scribii din antichitate. La aceasta se adaugă faptul că era dificil în orice circumstanţe să citeşti manuscrise şterse cu cerneala cojită din loc în loc. Şi apoi mai existau şi alte elemente de risc – neatenţia din partea scribilor, de exemplu. Aşa că, este adevărat, deşi de cele mai multe ori scribii lucrau cu o atenţie meticuloasă, s-au strecurat şi greşeli. Dar, a adăugat el imediat, există şi factori ce contracarau aceste erori. De exemplu, uneori memoria îi juca feste

scribului. În intervalul dintre momentul în care se uita la text şi cel în care scria cuvintele respective, putea modifica ordinea acestora. Putea să scrie cuvintele corecte, însă într-o ordine greşită. Dar acest aspect nu trebuie să ne alarmeze, deoarece limba greacă, spre deosebire de limba engleză, este o limbă flexionară.

— Adică… l-am îndemnat eu.

— Adică în limba noastră e o mare diferenţă între afirmaţia „Câinele muscă omul" şi „Omul muscă câinele" – ordinea cuvintelor în propoziţie este importantă în limba noastră. Dar nu şi în limba greacă. Un cuvânt funcţionează ca subiect al propoziţiei indiferent de poziţia lui în succesiunea cuvintelor; în consecinţă, sensul propoziţiei nu este denaturat în cazul în care cuvintele nu se află în ceea ce considerăm noi ordinea corectă. Aşadar, este adevărat, există anumite variaţii între manuscrise, dar în general este vorba despre variaţii lipsite de consecinţe, ca în exemplul de mai sus. Un alt exemplu ar fi diferenţele în ortografiere.

Cu toate acestea, numărul mare de „variante" – sau diferenţe între manuscrise – era neliniştitor. Văzusem estimări ce se ridicau /

până la 200.000 de astfel de variante. Însă Metzger a minimalizat însemnătatea acestor cifre.

— Numărul pare mare, dar este puţin înşelător din cauza felului în care se numără variantele, a zis el. Mi-a explicat apoi că dacă un singur cuvânt este ortografiat diferit în 2000 manuscrise, acestea se socotesc a fi 2000 variante.

Apoi m-am concentrat asupra celui mai important aspect:

— Câte dintre doctrinele majore ale Bisericii sunt puse în pericol din cauza variantelor?

— Nu ştiu să fie în pericol vreo doctrină, a răspuns el sigur pe sine.

— Niciuna?

— Niciuna, a repetat el. Acum, Martorii lui Iehova vin la uşile noastre şi spun: „Bibliile voastre greşesc în versiunea King James la textul din 1 Ioan 5: 7 – 8, unde se vorbeşte despre „Tatăl, Cuvântul şi Duhul Sfânt: şi aceştia trei una sunt". Ei spun: „Acest lucru nu apare în primele manuscrise". Ceea ce este în mare măsură adevărat. Cred că aceste cuvinte se regăsesc doar în şapte sau opt copii, toate datând din secolele al XV-lea sau al XVI-lea. Recunosc că aceste cuvinte nu fac parte din ceea ce a fost inspirat să scrie autorul epistolei 1 Ioan. Dar acest fapt

nu clintește mărturia puternic susținută a Bibliei privind doctrina Trinității. La botezul lui Iisus Tatăl vorbește, Fiul Său preaiubit este botezat și Duhul Sfânt. Se pogoară asupra Lui. În încheierea epistolei 2 Corinteni, Pavel spune: „Harul Domnului Iisus Cristos, și dragostea lui Dumnezeu, și împărtășirea Sfântului Duh, să fie cu voi cu toți!" Există multe pasaje în care Trinitatea este reprezentată.

— Așadar variațiile, atunci când acestea apar, tind să fie mai degrabă minore decât substanțiale?

— Da, da, așa este; și cercetătorii se străduiesc cu mare atenție să rezolve problema acestor variații încercând să ajungă la sensul original. Nici cele mai semnificative variații nu răstoarnă vreo doctrină a Bisericii. Orice Biblie bună are note care atenționează cititorul asupra variantelor ce ar putea avea o oarecare importanță. Dar, repet, acestea sunt rare.

Atât de rare încât cercetătorii Norman Geisler și William Nix con/

cluzionează: „Noul Testament, așadar, nu numai că a supraviețuit în mai multe manuscrise decât orice altă carte din antichitate, ci a supraviețuit și într-o formă mai pură decât orice altă mare operă – într-o formă ce este 99, 5% pură".

Cu toate acestea, chiar dacă este adevărat că transmiterea Noului Testament de-a lungul istoriei s-a făcut cu o acuratețe fără precedent, de unde știm că avem astfel toate datele?

Cum rămâne cu acuzațiile conform cărora conciliile Bisericii au /

redus la tăcere documente la fel de legitime deoarece nu le-a convenit imaginea pe care o ofereau cu privire la Iisus? De unde știm noi că cele 27 cărți ale Noului Testament reprezintă cele mai bune și mai credibile informații? Oare de ce Bibliile noastre conțin Evangheliile după Matei, Marcu, Luca, respectiv Ioan, pe când multe alte Evanghelii antice – Evanghelia după Filip, Evanghelia după egipteni, Evanghelia adevărului, Evanghelia nașterii Mariei – au fost excluse?

Venise timpul să abordăm problema „canonului", un termen ce vine din limba greacă și înseamnă „regulă", „normă" sau „standard" și care descrie cărțile ce au fost acceptate ca oficiale în biserici și incluse în Noul Testament. Metzger este considerat a fi o autoritate marcantă în acest domeniu.

„UN GRAD ÎNALT DE UNANIMITATE".

— Cum au stabilit liderii Bisericii primare care cărți să fie

considerate ca autoritare şi care să fie respinse? am întrebat eu. Ce criterii au folosit pentru a determina ce documente să fie incluse în Noul Testament?

— În esenţă, Biserica primară a avut trei criterii, a zis el. În primul rând, era necesar ca respectivele cărţi să aibă autoritate apostolică – adică să fi fost scrise fie de către apostolii înşişi, care au fost martori oculari ai evenimentelor despre care scriau, fie de urmaşii acelor apostoli. Astfel, în cazul lui Marcu şi Luca – deşi ei personal nu s-au numărat printre cei 12 apostoli, tradiţia timpurie spune că Marcu era ajutorul lui Petru, iar Luca era tovarăşul lui Pavel. În al doilea rând, era criteriul conformităţii cu ceea ce se numea regula credinţei. Cu alte cuvinte, documentul respectiv era în concordanţă cu tradiţia creştină fundamentală pe care Biserica o recunoştea ca normativă? Şi în al treilea rând, era criteriul continuităţii acceptării şi al folosirii documentului respectiv de Biserică în general.

— Aplicau aceste criterii pur şi simplu şi lăsau piesele să cadă la întâmplare? am întrebat.

— Ei bine, nu ar fi tocmai corect să spunem că aceste criterii au fost aplicate pur şi simplu mecanic, a răspuns el. Cu siguranţă că au existat diferite opinii în legătură cu întrebarea căruia dintre aceste criterii ar fi trebuit să i se confere o greutate mai mare. Dar este remarcabil că deşi limitele canonului au rămas indecise un timp, în primele două secole exista un grad înalt de unanimitate în privinţa celei mai mari părţi a Noului Testament. Şi acest lucru era valabil pentru congregaţii foarte diferite împrăştiate pe un teritoriu foarte vast.

— Aşadar, am zis eu, cele patru Evanghelii incluse azi în Noul Testament au întrunit aceste criterii, pe când celelalte nu?

— Da, a răspuns el. A fost, dacă putem spune aşa, un exemplu de „supravieţuire a celui mai adaptat". Referindu-se la canon, Arthur Darby Nock obişnuia să le spună studenţilor săi de la Harvard: „Cele mai circulate drumuri din Europa sunt şi cele mai bune; de aceea sunt ele atât de circulate". Este o analogie bună. Comentatorul britanic William Barclay s-a exprimat astfel: „Este purul adevăr să spui: cărţile Noului Testament au devenit canonice deoarece nimeni nu a putut să le împiedice să devină canonice". Putem spune cu certitudine că nicio altă carte a antichităţii nu s-a putut compara cu Noul Testament în ceea ce priveşte importanţa ei pentru istoria şi doctrina creştină. Când studiem istoria timpurie a canonului, primim convingerea că Noul Testament

conţine cele mai bune surse pentru istoria lui Iisus. Cei care au hotărât limitele canonului au avut o perspectivă clară şi echilibrată asupra Evangheliei lui Cristos. Citiţi singur celelalte documente. Acestea au fost scrise mai târziu decât cele patru Evanghelii, în secolele al II-lea, al III-lea, al IV-lea, al V-lea şi chiar al VI-lea, la mult timp după vremea lui Iisus, şi sunt în general destul de banale. Poartă nume – cum ar fi Evanghelia după Petru şi Evanghelia după Maria – ce nu au nicio legătură cu autorii lor reali. Pe de altă parte, cele patru Evanghelii incluse în Noul Testament au fost repede acceptate cu o remarcabilă unanimitate ca fiind autentice în relatările lor.

Cu toate acestea ştiam că anumiţi cercetători liberali, cu precădere membri ai mult mediatizatului Seminar Iisus, cred că Evanghelia după Toanta ar trebui ridicată la un statut egal cu cele patru Evanghelii tradiţionale. Oare această misterioasă Evanghelie a căzut victimă războaielor politice din sânul Bisericii, fiind în cele din urmă exclusă din pricina doctrinelor sale nepopulare? Am hotărât să examinez acest aspect cu ajutorul doctorului Metzger.

„CUVINTELE SECRETE" ALE LUI IISUS

— Domnule dr. Metzger, Evanghelia după Toma, ce s-a numărat printre documentele Nag Hamadi descoperite în Egipt în 1945, susţine că ar conţine „cuvintele secrete spuse de Iisus cel viu şi consemnate de Didimus Iuda Toma". De ce a fost ea exclusă de Biserică?

Metzger era pe deplin familiarizat cu lucrarea respectivă.

— Evanghelia după Toma a fost scoasă la lumină într-o copie în limba coptă datând din secolul al V-lea, pe care eu am tradus-o în limba engleză, a zis el. Ea conţine 114 ziceri atribuite lui Iisus, fără a cuprinde şi vreo naraţiune a faptelor Sale, şi pare să fi fost scrisă în limba greacă, în Siria, în jurul anului 140 d.Hr. În anumite cazuri, cred că această Evanghelie relatează corect spusele lui Iisus, cu mici modificări.

Aceasta era cu siguranţă o afirmaţie interesantă.

— Dezvoltaţi ideea, vă rog, am zis eu.

— De exemplu, în Evanghelia după Toma, Iisus spune: „O cetate construită pe un munte înalt nu poate fi ascunsă". Aici a fost adăugat adjectivul înalt, dar restul corespunde textului din Evanghelia după Matei. Sau Iisus spune: „Daţi Cezarului ce este al Cezarului, daţi lui Dumnezeu ce este al lui Dumnezeu şi daţi-Mi Mie ce este al Meu". În acest caz a fost adăugată această parte finală. Însă există în Evanghelia după Toma anumite lucruri care sunt cu totul străine Evangheliilor

canonice. Iisus spune: „Despică lemnul; Eu sunt acolo. Ridică o piatră şi Mă vei găsi acolo”. Acesta-i panteism, ideea conform căreia Iisus este coextensiv cu substanţa acestei lumi. Această teorie este contrară a tot ce se găseşte în Evangheliile canonice. Evanghelia după Toma se încheie cu o notă ce spune: „Lăsaţi-o pe Maria să plece de la noi, căci femeile nu sunt demne de viaţă”. Iisus este citat ca spunând: „Iată, o voi conduce ca să o fac bărbat, pentru ca şi ea să devină un spirit viu, asemănător cu voi, bărbaţii. Căci orice femeie ce va deveni bărbat va intra în împărăţia cerurilor”.

Sprâncenele lui Metzger s-au arcuit, ca şi cum ar fi fost surprins de cuvintele pe care tocmai le pronunţase.

— Ei bine, acesta nu este Iisus pe care îl cunoaştem din Evangheliile canonice! a zis el cu emfază.

— Ce spuneţi despre acuzaţia că Evanghelia după Toma ar fi fost intenţionat exclusă de către conciliile Bisericii ca urmare a unui soi de conspiraţie a tăcerii? am întrebat.

— Această acuzaţie este pur şi simplu inexactă din punct de vedere istoric, a venit răspunsul lui Metzger. Conciliile şi sinoadele bisericeşti din secolul al V-lea şi următoarele nu au făcut altceva decât să ratifice ceea ce fusese deja acceptat atât de capii Bisericii, cât şi de creştinii simpli. Nu este corect să se spună că Evanghelia după Toma a fost exclusă prin decretul vreunui conciliu; corect ar fi să se spună că Evanghelia după Toma s-a exclus singură! Nu se armoniza cu celelalte mărturii cu privire la Iisus pe care primii creştini le-au acceptat ca fiind demne de încredere.

— Aşadar nu aţi fi de acord cu nimeni care ar încerca să ridice Evanghelia după Toma la acelaşi statut cu cele patru Evanghelii? am întrebat.

— Întocmai, nu aş fi deloc de acord. Cred că Biserica primară a făcut un act chibzuit atunci când a respins-o. Dacă ar fi să o includem acum, după părerea mea, ar însemna să acceptăm ceva de o validitate mai mică decât celelalte Evanghelii, a răspuns el. Nu mă înţelegeţi greşit. Cred că Evanghelia după Toma este un document interesant, dar este impregnat cu afirmaţii panteiste şi antifeministe ce nu merită altceva din partea Bisericii decât un picior în posterior, dacă înţelegeţi ce vreau să spun. Trebuie să ştiţi un lucru: canonul nu a fost rezultatul unei serii de competiţii implicând politica Bisericii. Canonul reprezintă mai degrabă separarea rezultată ca urmare a percepţiei intuitive a

credincioşilor creştini. Ei au putut auzi glasul Păstorului cel Bun în Evanghelia după Ioan; în Evanghelia după Toma acest glas se auzea doar înăbuşit şi distorsionat, amestecat cu multe alte lucruri. Când s-a decretat canonul, acesta a ratificat doar ceea ce sensibilitatea generală a Bisericii stabilise deja. Vedeţi, canonul este mai degrabă o listă de cărţi normative decât o listă normativă de cărţi. Aceste documente nu şi-au derivat autoritatea din faptul că au fost selectate; fiecare dintre ele deţinea această autoritate înainte ca o persoană să le fi adunat pe toate la un loc. Biserica primară le-a ascultat doar şi a simţit că sunt relatări pline de autoritate. A

spune azi că acest canon a apărut doar după ce conciliile şi sinoadele l-au decretat este ca şi cum am spune: „Haideţi să cerem unor academii de muzicieni să decreteze că muzica lui Bach şi Beethoven este /

minunată". Eu unul aş spune: „Mare scofală! Ştiam asta dinainte de a se fi dat decretul". Ştim acest lucru datorită sensibilităţii ce ne / / spune care muzică este bună şi care nu. La fel este şi cu canonul.

Chiar şi aşa, am arătat că unele cărţi ale Noului Testament – în speţă Iacov, Evrei şi Apocalipsa – au fost acceptate mai greu în canon decât altele.

— Ar trebui să le suspectăm din cauza aceasta? am întrebat eu.

— După părerea mea, acest fapt arată tocmai cât de atentă era Biserica primară, a răspuns el. Nu erau deloc porniţi să ia cu toptanul orice bucăţică de document ce se întâmpla să conţină ceva despre Iisus. Dimpotrivă, dovedeşte deliberare şi analiză atentă. Desigur, există şi azi fracţiuni din biserica siriană ce refuză să accepte Apocalipsa, şi totuşi oamenii ce aparţin acestei biserici sunt credincioşi creştini. Din punctul meu de vedere, eu accept Apocalipsa ca pe o parte minunată a Scripturilor.

A dat afirmativ din cap.

— Cred că se sărăcesc singuri neacceptând-o.

„INCOMPARABILUL" NOU TESTAMENT

Metzger fusese foarte convingător. Nu-mi mai rămăsese nicio îndoială întemeiată legată de întrebarea dacă textul Noului Testament s-a păstrat şi a fost transmis cu acurateţe de-a lungul secolelor. Un distins predecesor al lui Metzger la Seminarul Teologic Princeton, Benjamin Warfield, ce a deţinut patru titluri de doctor şi a predat Teologia sistematică până la moartea sa, în 1921, a spus:

Dacă am compara starea actuală a textului Noului Testament cu cea a oricărei alte scrieri antice, trebuie… să o declarăm a fi minunat de corectă. Cu atâta grijă a fost copiat Noul Testament – o grijă ce fără îndoială că izvora dintr-o reală reverenţă faţă de cuvintele sale sfinte… Noul Testament [este] inegalabil între scrierile antice prin puritatea textului aşa cum a fost el transmis şi păstrat în uz.

În ceea ce privește documentele ce au fost acceptate în Noul Testament, în general nu a existat nicio dispută serioasă cu privire la autoritatea a douăzeci din cele douăzeci şi şapte de cărţi ale Noului Testament – de la Matei la Filimon, plus 1 Petru şi 1 Ioan. Acestea cuprind, desigur, şi cele patru Evanghelii ce reprezintă biografiile lui Iisus. Restul de şapte cărţi, deşi puse un timp sub semnul întrebării de către unii lideri ai Bisericii primare, „au fost în cele din urmă pe deplin recunoscute de Biserică în general", după cum s-a exprimat Geisler şi Nix.

Cât despre „pseudoepigrafe", proliferarea evangheliilor, epistolelor şi apocalipselor în primele secole după Iisus – ce cuprind Evangheliile după Nicodim, Barnaba, Bartolomeu, Andrei, Epistola lui Pavel către laodiceeni, Apocalipsa lui Ştefan şi altele – acestea sunt „fanteziste şi eretice… nefiind nici autentice, nici valoroase ca întreg", şi „efectiv niciun Părinte, canon sau conciliu ortodox" nu a considerat că ar avea autoritatea sau meritul de a fi incluse în Noul Testament.

De fapt, am acceptat provocarea lui Metzger şi am citit multe dintre aceste scrieri. În comparaţie cu relatările atente, sobre şi precise de martori oculari ale Evangheliilor după Matei, Marcu, Luca şi Ioan, aceste lucrări merită pe deplin descrierea făcută de Eusebiu, istoricul Bisericii primare: „sunt total absurde şi ireverenţioase". Se aflau mult prea departe în timp de lucrarea lui Iisus pentru a aduce vreo contribuţie semnificativă la investigaţia mea, deoarece au fost scrise în secolele al V-lea şi al VI-lea, iar trăsăturile lor mitice le descalifică din perspectiva credibilităţii istorice.

Acestea fiind stabilite, venise vremea ca investigaţia mea să avanseze la următoarea fază. Eram curios: Câte dovezi avem în sprijinul acestui tâmplar făcător de minuni din primul secol, în afara Evangheliilor? Oare istoricii antici confirmă sau contrazic afirmaţiile Noului Testament cu privire la viaţă, învăţăturile şi minunile Sale? Ştiam că pentru a afla răspunsul va trebui să merg până în Ohio, ca să-l vizitez

pe unul dintre cercetătorii de frunte ai ţării în acest domeniu.

Pe când ne ridicam în picioare, i-am mulţumit domnului dr. Metzger pentru timpul şi explicaţiile acordate. Dumnealui mi-a zâmbit cu căldură şi s-a oferit să mă conducă până jos. Nu doream să-i mai răpesc timp din după-amiaza de sâmbătă, dar curiozitatea nu m-a lăsat să plec de la Princeton fără să-mi clarific un ultim aspect.

— Toate aceste decenii de cercetare, studiu, elaborare de manuale şi cufundare în detaliile textelor Noului Testament – cum au contribuit toate acestea la credinţa dumneavoastră personală? am întrebat.

— Oh, a exclamat el, părând fericit să discute acest subiect. Văzând consistenţa cu care ne-au parvenit aceste materiale într-o multitudine de copii, dintre care unele foarte, foarte vechi, baza credinţei mele personale a fost întărită.

— Aşadar, am început eu, cercetările nu v-au slăbit credinţa – A intervenit înainte de a apuca eu să-mi închei propoziţia.

— Dimpotrivă, a întărit el, au zidit-o. Toată viaţa am pus întrebări, m-am adâncit în texte, le-am studiat cu mare atenţie şi astăzi ştiu cu siguranţă că încrederea mea în Iisus a fost bine plasată.

S-a oprit cercetându-mi faţa. Apoi a adăugat, accentuând:

— Foarte bine plasată.

Deliberări întrebări pentru reflecţie sau studiu în grup

1. După ce aţi citit discuţia cu dr. Metzger, cum aţi cota acurateţea procesului prin care ne-a fost transmis Noul Testament? Specificaţi câteva din motivele pentru care consideraţi că acest proces este sau nu demn de încredere?

2. Luaţi un exemplar al Noului Testament şi examinaţi câteva din notele de subsol ce menţionează diferitele variante. Ce exemple aţi găsit? în ce măsură prezenţa acestor notaţii vă afectează înţelegerea pasajelor?

3. Vi se par rezonabile criteriile în baza cărora s-a decis includerea unui document în Noul Testament? De ce da sau de ce nu? Credeţi că ar trebui adăugate şi alte criterii? Care sunt dezavantajele cercetătorilor de azi atunci când critică deciziile Bisericii primare cu privire la includerea în Biblie a unui anumit document?

Pentru dovezi suplimentare

Mai multe resurse pe această temă

Bruce, F.F., The Canon of Scripture, Downers Grove, III.,

InterVarsity Press, 1988.

Geisler, Norman L. şi William E. Nix, A Generat Introduction to the Bible, 1968; retipărită, Chicago, Moody Press, 1980.

Metzger, Bruce M., The Canon of the New Testament, Oxford, Clarendon Press, 1987.

The Text of the New Testament, New York, Oxford Univ. Press, 1992.

Paţia, Arthur G., The Making of the New Testament, Downers Grove, III., InterVarsity Press, 1995.

4

DOVEZILE COROBORANTE

Există dovezi credibile în sprijinul lui Iisus în afara biografiilor Sale?

Harry Alemán s-a întors împungând cu degetul spre mine. „Tu, a scuipat el cuvântul cu dezgust. De ce tot scrii chestiile alea despre mine?"

Apoi a făcut stânga-împrejur şi a dispărut în întunericul scărilor din dos, încercând să scape de reporterii ce îl urmăreau prin clădirea tribunalului.

De fapt ar fi fost greu să fii reporter criminalist în Chicago anilor '70 şi să nu scrii despre Harry Alemán. La urma urmei, era cel mai proeminent ucigaş plătit al sindicatului crimei. Şi locuitorii oraşului Chicago au o plăcere perversă de a citi despre mafie.

Procurorii îşi doreau cu disperare să îl închidă pe Alemán pentru o execuţie în stil mafiot pe care suspectau că ar fi comis-o cu sânge rece la ordinul capilor sindicatului. Problema consta, desigur, în găsirea cuiva dispus să depună mărturie împotriva unui mafiot cu o reputaţie înfiorătoare ca Alemán.

Atunci a apărut marea lor şansă. Unul dintre apropiaţii lui Alemán, Loius Almeida, a fost arestat pe când se pregătea să-l omoare pe unul dintre oficialii sindicatului muncii din Pennsylvania. Acuzat de port ilegal de armă şi condamnat la un deceniu de închisoare, Almeida a consimţit să depună mărturie împotriva lui Alemán în cazul nerezolvat al uciderii liderului sindicatului şoferilor de că-mi/

oane din Chicago – în schimbul acceptului procurorilor de a arăta indulgenţă în cazul lui Almeida.

Asta însemna că Almeida avea un motiv pentru a coopera, ceea ce-i umbrea desigur credibilitatea într-o anumită măsură. Procurorii şi-

au dat seama că mărturia lui va trebui sprijinită pentru a asigura condamnarea lui Alemán, aşa că au pornit în căutarea unei persoane care să coroboreze relatarea lui Almeida.

Dicţionarul Webster defineşte verbul a corobora astfel: „A întări / /

credibilitatea; a confirma: El a coroborat relatarea mea despre accident.”1 Dovezile coroborante sprijină alte mărturii; ele confirmă sau susţin elementele esenţiale ale relatării unui martor ocular. Acestea / /

pot fi documente publice, fotografii, mărturia suplimentară a unei a doua sau a treia persoane. Ele pot consolida întreaga mărturie a cuiva sau doar părţi cheie ale acesteia.

Dovezile coroborante au efectiv rolul corzilor de susţinere care menţin dreaptă şi nemişcată o antenă înaltă. Cu cât există mai multe astfel de dovezi, cu atât cazul este mai bine instrumentat şi mai sigur.

Dar unde ar fi putut găsi procurorii elemente care să coroboreze povestea lui Almeida? Acestea au venit dintr-o sursă surprinzătoare: un cetăţean liniştit şi cu respect faţă de lege, pe nume Bobby Lowe, le-a spus investigatorilor că în timp ce îşi plimba câinele l-a văzut pe Alemán ucigându-l pe liderul sindical. În ciuda notorietăţii terifiante a lui Alemán, Lowe a consimţit să susţină relatarea lui Almeida şi să depună mărturie împotriva mafiotului.

PUTEREA COROBORĂRII

La procesul lui Alemán, Lowe şi Almeida au uimit juraţii cu relatările lor. Almeida a povestit cum a condus maşina cu care a fugit făptaşul, iar povestea lui a fost completată de Lowe, care a descris cât se poate de simplu cum l-a văzut pe Alemán ucigându-şi victima pe un trotuar public în seara zilei de 27 septembrie 1972.

Procurorii credeau că au instrumentat un caz fără fisuri împotriva temutului ucigaş plătit, dar în timpul procesului au simţit că ceva nu e în ordine. Scepticismul lor a fost trezit în momentul în care Alemán a decis să nu fie judecat în cadrul unui proces cu juraţi, optând în schimb pentru un judecător care să îi audieze cazul.

La încheierea procesului cele mai negre suspiciuni ale procurorilor s-au adeverit: în ciuda mărturiilor convingătoare depuse de Lowe şi Almeida, judecătorul l-a declarat pe Alemán nevinovat şi l-a repus în libertate.

Ce se întâmplase? Amintiţi-vă, acest proces a avut loc în Districtul

Cook, Illinois, unde corupţia se insinuează deseori. Mulţi ani mai târziu s-a descoperit că judecătorului i se strecuraseră 10.000 $ în schimbul achitării lui Alemán. Când un informator al FBI-ului a dezvăluit luarea de mită, judecătorul, care între timp se pensionase, s-a sinucis, iar procurorii l-au acuzat din nou de omor pe Alemán.

La vremea la care s-a ţinut al doilea proces, legea fusese modifica tă astfel încât procurorii puteau să ceară ca un juriu să audieze cazul. Aşa au şi făcut – şi în sfârşit, la 25 ani după comiterea crimei, Alemán a fost găsit vinovat şi a primit o condamnare de o sută până la trei sute de ani de închisoare.2

În ciuda amânărilor, povestea lui Alemán arată cât de importante pot fi dovezile coroborante. Ele sunt la fel de adevărate şi în cazul problemelor istorice. Am văzut deja, prin mărturia dr. Craig Blomberg, că Evangheliile cuprind mărturii directe excelente cu privire la viaţă, învăţăturile, moartea şi învierea lui Iisus. Dar există şi alte mărturii, care să le coroboreze pe acestea? Există scrieri în afara Evangheliilor care să confirme sau să susţină vreunul din aspectele esenţiale legate de Iisus sau de creştinismul primar?

Cu alte cuvinte, există vreo documentaţie suplimentară care să ajute la pecetluirea cazului în favoarea lui Cristos, aşa cum mărturia lui Bobby Lowe a pecetluit cazul împotriva lui Harry Alemán? Răspunsul, după părerea următorului nostru martor, este da – iar cantitatea şi calitatea acestor dovezi s-ar putea să vă surprindă.

AL TREILEA INTERVIU: EDWIN M. YAMAUCHI, PH. D.

La intrarea în clădirea impunătoare de cărămidă ce găzduieşte biroul lui Edwin Yamauchi de la Universitatea Miami, în pitorescul Oxford, Ohio, am trecut pe sub o boltă de piatră ce purta inscripţia: „Veţi cunoaşte adevărul şi adevărul vă va face liberi”. Fiind unul dintre experţii de seamă ai ţării în domeniul istoriei antice, Yamauchi şi-a petrecut cea mai mare parte a vieţii în căutarea adevărului istoric.

Născut în Hawaii în anul 1937, fiul unor imigranţi din Okinawa, începuturile lui Yamauchi au fost umile. Tatăl său murise chiar înaintea atacului japonez de la Pearl Harbor, lăsând-o pe mama lui în situaţia de a-şi câştiga existenţa sărăcăcioasă ca menajeră a unor familii înstărite. Deşi era lipsită de o educaţie formală, ea şi-a încurajat fiul să citească şi să studieze, dăruindu-i cărţi frumos ilustrate, care i-au inoculat o dragoste de învăţătură ce l-a însoţit toată viaţa.

Realizările sale academice sunt cu siguranţă impresionante.

După ce şi-a obţinut diploma de licenţă în ebraică şi elenistică, Yamauchi a obţinut diplomele de masterat şi de doctorat în Studii Mediteraneene la Universitatea Brandeis.

I s-au acordat opt burse, din partea Consiliului de Cercetare Rutgers, a Fondului Naţional pentru Ştiinţe Umane, a Societăţii Filosofice Americane ş.a. A studiat douăzeci şi două de limbi, printre care arabă, chineza, egipteană, rusa, siriaca, ugaritica şi chiar dialectul indian commanche.

A susţinut şaptezeci şi una de lucrări în faţa diferitelor societăţi ştiinţifice; a predat în peste o sută de seminarii, universităţi şi colegii, între care Yale, Princeton şi Cornell; a activat ca preşedinte al Institutului pentru Cercetare Biblică şi ca preşedinte al Conferinţei pentru credinţă şi istorie; şi a publicat optzeci de articole în treizeci şi şapte de reviste de specialitate.

În 1968 a participat la primele săpături realizate la templul lui Irod din Ierusalim, scoţând la lumină dovezi ale distrugerii acestuia în anul 70 d.Hr. Studiile arheologice au reprezentat şi tema a numeroase cărţi ale sale, cum ar fi: The Stones and the Scriptures; The Scriptures and Archaeology; şi The World of the First Christians.

Deşi s-a născut într-un mediu budist, Yamauchi îl urmează pe Cristos încă din anul 1952 – anul naşterii mele. Eram deosebit de /

curios să văd dacă îndelungatul său devotament faţă de Cristos avea să îi nuanţeze evaluarea dovezilor istorice. Cu alte cuvinte, dacă se va limita cu scrupulozitate la fapte sau va fi tentat să tragă concluzii ce ar trece dincolo de limita justificată de dovezi?

Felul de a fi al lui Yamauchi mi s-a părut blând şi nepretenţios. Deşi vorbeşte în general încet are o putere de concentrare extraordinară. Dă răspunsuri complete şi detaliate la întrebări, oprindu-se adeseori pentru a-şi suplimenta răspunsul verbal cu fotocopii ale articolelor de specialitate scrise de el pe subiectul respectiv. Un bun cercetător ştie că niciodată nu poţi avea prea multe informaţii.

În biroul său înţesat de cărţi, în inima unui campus împădurit, arzând în culorile toamnei, ne-am aşezat pentru a vorbi despre subiectul care, chiar şi după atâţia ani de cercetare şi predare, încă îi mai aprinde o luminiţă în priviri.

CONFIRMAREA EVANGHELIILOR

Din pricina interviului realizat cu Blomberg, nu doream să sugerez că ar trebui să mergem dincolo de Evanghelii pentru a găsi

dovezi credibile cu privire la Iisus. Aşa că am început prin a-l întreba pe Yamauchi:

— În calitate de istoric, aţi putea să-mi evaluaţi credibilitatea istorică a Evangheliilor în sine?

— În general, Evangheliile sunt nişte resurse excelente, a răspuns el. De fapt, sunt cele mai demne de încredere, complete şi credibile surse despre Iisus. Sursele incidentale nu adaugă prea multe informaţii detaliate; dar ele au o mare valoare ca dovezi coroborante.

— Bun, despre asta vreau să discutăm – despre dovezile coroborante, am zis eu. Haideţi să fim sinceri: unii iau în derâdere cantitatea acestor dovezi. De exemplu, în 1979, Charles Templeton a scris un roman intitulat Act of God, în care un arheolog fictiv face o afirmaţie ce reflectă convingerile multor oameni.

Am scos cartea şi am citit paragraful respectiv.

Biserica [creştină] îşi fundamentează pretenţiile în principal pe învăţăturile unui tânăr evreu obscur cu pretenţii mesianice care, să fim sinceri, nu a făcut cine ştie ce impresie în timpul vieţii sale. Nu apare nici măcar un singur cuvânt despre el în istoria laică. Nici măcar un cuvânt. Nicio menţiune despre el din partea romanilor. Nici măcar o referire din parte lui Josephus.3

— Acum, am zis eu pe un ton uşor incisiv, nu prea par să existe dovezi coroborante cu privire la viaţa lui Iisus în afara Bibliei.

Yamauchi a zâmbit şi a dat din cap.

— Arheologul lui Templeton greşeşte pur şi simplu, a răspuns el pe un ton ce nu admitea replică, deoarece avem referiri foarte, foarte importante la Iisus în lucrările lui Josephus şi Tacit. Evangheliile însele spun că mulţi din cei ce L-au auzit – chiar şi membri ai familiei Sale nu au crezut în Iisus cât timp a trăit; şi cu toate acestea a lăsat o impresie atât de puternică, încât azi oamenii de pretutindeni îşi amintesc de El, pe când Irod cel Mare, Pilat din Pont şi alţi conducători antici nu sunt atât de cunoscuţi. Aşadar cu siguranţă că a lăsat o impresie puternică asupra celor ce au crezut în El.

S-a oprit puţin, apoi a adăugat:

— Desigur, nu a făcut nicio impresie asupra celor ce nu au crezut în El.

MĂRTURIA UNUI TRĂDĂTOR

Templeton şi Yamauchi l-au menţionat amândoi pe Josephus, un istoric al primului secol, binecunoscut de către specialişti, dar al cărui

nume este cu totul străin celor mai mulţi oameni de azi.

— Spuneţi-mi câteva lucruri despre el, am zis eu, şi spuneţi-mi în ce fel este mărturia lui coroborantă în ceea ce îl priveşte pe Iisus.

— Da, desigur, a răspuns Yamauchi încrucişându-şi picioarele şi aşezându-se mai confortabil în scaun. Josephus a fost un istoric evreu foarte important al primului secol. S-a născut în anul 37 d.Hr. şi a scris cea mai mare parte a lucrărilor sale către sfârşitul primului secol. În autobiografia sa, el îşi apără comportamentul din timpul războiului iudeo-roman, ce a avut loc între anii 66 şi 74 d.Hr. Vedeţi dumneavoastră, el s-a predat generalului roman Vespasian în timpul asediului de la Iotapata, deşi mare parte dintre colegii săi au preferat să se sinucidă în loc să se predea.

Profesorul a chicotit şi a continuat:

— Josephus a hotărât că Dumnezeu nu voia ca el să se sinucidă. Apoi a devenit un apărător al romanilor.

Josephus părea să fi fost un personaj pitoresc; voiam mai multe detalii despre el, ca să îi înţeleg mai bine motivaţiile şi prejudecăţile.

— Faceţi-mi un portret al lui, am zis.

— Era un preot, un fariseu, şi era oarecum egoist. Cea mai ambiţioasă lucrare a sa este numită Antichităţi iudaice, o istorie a poporului evreu de la creaţie până la acel moment. Probabil a terminat lucrarea în jurul anului 93 d.Hr. După cum vă puteţi da seama, din pricina colaborării lui cu romanii atât de urâţi de popor, Josephus le era extrem de antipatic compatrioţilor săi. Dar a devenit foarte popular printre creştini, deoarece face o referire în scrierile sale la Iacov, fratele lui Iisus şi la Iisus însuşi.

Aveam aşadar primul exemplu de coroborare în favoarea lui Iisus din afara Evangheliilor.

— Spuneţi-mi ce ştiţi despre acele referiri, am zis.

Yamauchi a răspuns:

— În Antichităţi iudaice autorul descrie cum un mare preot pe nume Anania a profitat de moartea guvernatorului roman Festus – care este menţionat şi în Noul Testament – pentru a porunci uciderea lui Iacov.

S-a aplecat spre bibliotecă, a luat un volum gros şi l-a răsfoit până la pagina a cărei poziţie părea să o ştie pe de rost.

— Ah, aici este, a zis el. „A convocat o întrunire a Sanhedrinului şi a adus înaintea lor un om pe nume Iacov, fratele lui Iisus, numit

Cristosul, şi încă câţiva. I-a acuzat de încălcarea legii şi i-a predat pentru a fi uciși cu pietre". 4 Nu cunosc niciun cercetător, a afirmat Yamauchi cu convingere, care să fi contestat cu succes acest pasaj. L.H. Feldman observa că dacă acest pasaj ar fi fost o adăugire creştină ulterioară, aceasta ar fi fost probabil concepută în termeni mai laudativi la adresa lui Iacov. Aşadar iată o referire la fratele lui Iisus – care

se pare că s-a convertit cu ocazia arătării lui Cristos cel înviat, dacă comparăm Ioan 7: 5 cu 1 Corinteni 15: 7 – şi o coroborare a faptului că unii oameni îl considerau pe Iisus a fi Cristosul, ceea ce înseamnă „Unsul" sau „Mesia".

„TRĂIA ÎN ACEA VREME IISUS…"

Ştiam că Josephus scrisese un pasaj şi mai lung referitor la Iisus, pasaj numit Testimonium Flavianum. Ştiam, de asemenea, că acest pasaj era printre cele mai aprig disputate din literatura antică deoarece la suprafaţă pare să asigure o deplină coroborare a vieţii, minunilor, morţii şi învierii lui Iisus. Dar este acest pasaj autentic? Nu cumva a fost contrafăcut de-a lungul anilor de susţinători ai lui Iisus?

I-am cerut părerea lui Yamauchi şi am înţeles imediat că păşisem pe un teren de mare interes pentru el. Şi-a întins picioarele şi s-a îndreptat în scaun.

Este un pasaj fascinant, a zis el cu entuziasm, aplecându-se înainte cu cartea în mână. Dar aveţi dreptate, este controversat.

După aceea mi-a citit următorul pasaj.

Cam în acea vreme trăia Iisus, un om înţelept, dacă poate fi numit aievea om. El a fost autorul unor uluitoare minuni şi învăţătorul oamenilor care erau bucuroşi să afle adevărul. A atras de partea lui o mulţime de iudei, dar şi o mulţime de păgâni. Acesta a fost Cristos. Chiar dacă Pilatus, datorită acuzaţiilor aduse de fruntaşii poporului nostru, l-a ţintuit pe cruce, n-au încetat să-l iubească cei ce l-au îndrăgit de la început. Căci li s-a arătat a treia zi iarăşi viu, aşa cum au prezis profeţii trimişi de Dumnezeu, înfăptuind şi o mie de alte miracole. De atunci şi până azi dăinuie poporul creştinilor, care îşi trage numele de la dânsul.5

Bogăţia de afirmaţii coroborante era cât se poate de evidentă.

— Aţi admis că acest text este controversat – care a fost concluzia

specialiştilor cu privire la acest pasaj? am întrebat eu.

— Cercetarea acestui pasaj a dus la formarea a trei curente, a

răspuns el. Din motive lesne de înţeles, primii creştini l-au considerat a fi o atestare minunată şi pe deplin autentică a lui Iisus şi a învierii Sale. Le-a plăcut mult. Apoi întregul pasaj a fost pus sub semnul întrebării de cel puţin câţiva cercetători din perioada Iluminismului. Dar azi există un consens remarcabil atât între cercetătorii evrei, cât şi între cei creştini că pasajul este autentic în general, deşi s-ar putea să existe în el câteva interpolări.

Am ridicat o sprânceană.

— Interpolări – aţi putea să explicaţi ce înseamnă asta?

— Înseamnă că primii copişti creştini au înserat unele expresii pe care un scriitor iudeu cum era Josephus nu le-ar fi scris, a zis Yamauchi.

A indicat o propoziţie din carte.

— De exemplu, primul rând spune: „Cam în acea vreme trăia Iisus, un om înţelept". Această propoziţie nu este folosită în mod uzual de creştini cu referire la Iisus, aşa că pare a fi autentică, scrisă de Josephus. Dar următoarea propoziţie spune: „Dacă poate fi numit aievea om". Această afirmaţie implică ideea că Iisus ar fi mai mult decât o fiinţă umană, ceea ce pare a fi o interpolare.

Am încuviinţat din cap pentru a-l lăsa să înţeleagă că i-am urmărit raţionamentul până aici.

— În continuare se spune: „El a fost autorul unor uluitoare minuni şi învăţătorul oamenilor care erau bucuroşi să afle adevărul.

A atras de partea lui o mulţime de iudei, dar şi o mulţime de păgâni". Acest pasaj pare să fie în concordanţă cu vocabularul folosit de Josephus în alte părţi şi este în general considerat autentic. Dar apoi urmează această afirmaţie lipsită de orice ambiguitate: „Acesta a fost Cristos". Se pare că aici avem o interpolare.

— Deoarece, l-am întrerupt eu, Josephus spune atunci când se referă la Iacov că Iisus era „numit Cristosul".

— Aşa este, zise Yamauchi. Este foarte puţin probabil ca Josephus să fi spus aici clar că Iisus este Mesia, când în altă parte a spus doar că era considerat Mesia de către adepţii Lui. Următoarea parte a pasajului – care vorbeşte despre procesul şi răstignirea lui Iisus şi despre faptul că urmaşii Lui L-au iubit în continuare – nu este deloc excepţional şi este considerat a fi autentic. Apoi apare propoziţia: „Căci li S-a arătat a treia zi iarăşi viu". Din nou, aceasta este o declaraţie clară de credinţă în înviere şi ca urmare este puţin probabil să fi fost scrisă de Josephus.

Aşadar aceste trei elemente par să fie interpolări.

— Care este concluzia? am întrebat eu.

— Concluzia ar fi că probabil pasajul lui Josephus a făcut referire iniţial la Iisus, dar fără cele trei puncte pe care le-am menţionat. Dar chiar şi aşa, Josephus coroborează informaţii importante cu privire la Iisus: că a fost liderul martirizat al Bisericii din Ierusalim şi că a fost un învăţător înţelept care şi-a atras de partea Sa urmaşi numeroşi şi de durată, în ciuda faptului că a fost crucificat în timpul domniei lui Pilat, la instigarea unor lideri evrei.

IMPORTANŢA LUI JOSEPHUS

Cu toate că aceste referiri ofereau o verificare independentă importantă cu privire la Iisus, mă întrebam de ce oare un istoric de talia lui

Josephus nu a avut mai multe de spus despre o figură atât de importantă a primului secol. Ştiam că anumiţi sceptici, cum ar fi filosoful Michael Martin de la Universitatea Boston, au venit cu aceeaşi critică.

Aşa că l-am rugat pe Yamauchi să-mi spună care este răspunsul lui la afirmaţia lui Martin, care nu crede că Iisus ar fi trăit vreodată: „Dacă Iisus a trăit, ar fi fost de aşteptat ca Josephus… să fi spus mai multe despre el… Este neaşteptat că Josephus l-a menţionat… în treacăt în vreme ce alte figuri mesianice şi Ioan Botezătorul sunt prezentaţi cu lux de amănunte". 6

Răspunsul lui Yamauchi a părut neobişnuit de puternic.

— Din vreme în vreme unii oameni au încercat să nege existenţa lui Iisus, dar aceasta este realmente o cauză pierdută, a zis el cu exasperare în glas. Există dovezi copleşitoare că Iisus chiar a existat, iar aceste întrebări ipotetice sunt foarte eronate şi lipsite de consistenţă. Dar aş răspunde astfel: pe Josephus îl interesau problemele politice şi lupta împotriva Romei, de aceea Ioan Botezătorul a fost mai important pentru el, deoarece părea să reprezinte o ameninţare politică mai mare decât Iisus.

L-am întrerupt imediat.

— Staţi puţin. Dar nu l-au prezentat unii specialişti pe Iisus ca fiind un zelot sau cel puţin un simpatizant al cauzei zeloţilor? am întrebat referindu-mă la un grup revoluţionar din primul secol ce se opunea politic conducerii romane.

Yamauchi a respins obiecţia cu o mişcare a mâinii.

— Această poziţie nu are suport în Evanghelii, a răspuns el,

pentru că, amintiţi-vă, Iisus nici măcar nu a obiectat la plata birului către romani. Aşadar, deoarece Iisus şi urmaşii Lui nu reprezentau o ameninţare politică imediată, este lesne de înţeles de ce Josephus nu este mai interesat de această sectă – deşi privită prin prisma evenimentelor ulterioare s-a dovedit a fi cât se poate de importantă.

— Deci, după părerea dumneavoastră, cât de semnificative sunt aceste două referiri pe care le găsim la Josephus?

— Foarte semnificative, a răspuns Yamauchi, în special fiindcă relatările sale cu privire la războiul evreiesc s-au dovedit a fi foarte corecte; de exemplu aceste relatări au fost coroborate cu săpăturile arheologice de la Masada, precum şi cu scrierile unor istorici ca Tacit. Este considerat a fi un istoric demn de crezare, iar menţionarea lui referitoare la Iisus este considerată foarte importantă.

„O SUPERSTIŢIE CÂT SE POATE DE DĂUNĂTOARE".

Yamauchi tocmai îl menţionase pe cel mai important istoric roman al primului secol, iar eu doream să discutăm despre ce a avut de spus Tacit despre Iisus şi despre creştinism.

— Aţi putea să-mi explicaţi mai clar ce anume coroborează Tacit? am întrebat eu.

Yamauchi a dat din cap.

— Tacit a consemnat ceea ce reprezintă probabil cea mai importantă referire la Iisus în afara Noului Testament, a zis el. În anul 115 d.Hr. el afirmă explicit că Nero i-a persecutat pe creştini ca ţapi ispăşitori, pentru a abate suspiciunile de la propria sa persoană în urma marelui incendiu ce a devastat Roma în anul 64 d.Hr.

Yamauchi s-a ridicat şi s-a îndreptat spre un raft, căutând cu privirea o anumită carte.

— Ah, da, iat-o, a zis el luând un volum gros şi răsfoindu-l până când a găsit pasajul pe care-l căuta, apoi mi l-a citit.

Nero a pus vina şi a aplicat cele mai desăvârşite torturi asupra unei clase urâte pentru ticăloşiile sale, numită de către populaţie „creştini". Cristus, de la care se trage numele lor, a suferit pedeapsa capitală în timpul domniei lui Tiberiu, din mâinile unuia dintre procuratorii noştri, Pilat din Pont, şi o superstiţie cât se poate de dăunătoare, deşi oprită pentru moment, a izbucnit din nou nu numai în ludea, prima sursă a răului, ci chiar şi în Roma… în consecinţă, au fost arestaţi întâi toţi cei ce s-au declarat vinovaţi: apoi, în urma informaţiilor obţinute de la ei, a fost condamnată o mulţime imensă de

oameni, nu atât pentru vina de a fi incendiat oraşul, cât pentru ură împotriva omenirii.7 (Tacit, Anale)

Acest pasaj îmi era deja cunoscut şi mă întrebam cum ar răspunde Yamauchi observaţiei făcute de un cercetător de frunte ca J.N.D. Anderson.

— El avansează supoziţia că atunci când Tacit spune că această „superstiţie cât se poate de dăunătoare" a fost „oprită pentru moment", dar apoi „a izbucnit din nou", el atestă involuntar credinţa primilor creştini că Iisus a fost crucificat şi apoi a înviat, am zis eu. Sunteţi de acord cu el?

Yamauchi s-a gândit o clipă.

Cu siguranţă că aceasta este interpretarea pe care unii cercetători o dau acestui text, a răspuns el, părând a evita să-şi exprime opinia, aşa cum îi cerusem.

Dar apoi a făcut o afirmaţie crucială:

— Indiferent dacă pasajul a avut acest scop specific sau nu, el ne arată un fapt remarcabil şi anume: că răstignirea era cea mai oribilă soartă pe care o putea avea cineva, iar faptul că a existat o mişcare ce pornea de la un om crucificat trebuia explicat. Cum se poate explica răspândirea unei religii bazată pe adorarea unui om ce a suferit moartea cea mai infamă cu putinţă? Desigur, răspunsul creştin este că El a înviat. Alţii, dacă nu cred acest fapt, trebuie să găsească o teorie alternativă. Dar, după părerea mea, niciuna dintre concepţiile alternative nu este foarte convingătoare.

L-am rugat să caracterizeze greutatea scrierilor lui Tacit despre Iisus.

— Ele reprezintă o dovadă importantă din partea unui martor ostil privind succesul şi răspândirea creştinismului, pe baza unei figuri istorice – Iisus – care a fost crucificat în timpul domniei lui Pilat din Pont, a zis el. Şi este semnificativ faptul că Tacit a consemnat că „o mulţime imensă de oameni" au ţinut cu atâta putere la convingerile lor, încât au fost dispuşi mai degrabă să moară decât să se lepede de ele.

CÂNTÂND IMNURI „CA UNUI DUMNEZEU".

Ştiam că un alt roman, numit Pliniu cel Tânăr, s-a referit şi el la creştinism în scrierile sale.

— Şi el a coroborat câteva aspecte importante, nu-i aşa? am

întrebat eu.

— Așa este. A fost nepotul lui Pliniu cel Bătrân, faimosul enciclopedist ce a murit la erupția Vezuviului din 79 d.Hr. Pliniu cel Tânăr a devenit guvernator al Bitiniei, în nord-vestul Turciei. Mare parte din corespondența cu prietenul său, împăratul Traian, s-a păstrat până în zilele noastre.

Yamauchi a scos fotocopia unei pagini de carte, spunând:

— În cartea a zecea a acestor scrisori, el face o referire specifică la creștinii pe care îi arestase.

I-am întrebat dacă sunt creștini și dacă recunosc acest lucru. Am repetat întrebarea a doua și a treia oară, avertizându-i de pedeapsa ce îi așteaptă. Dacă stăruiesc, dau ordin să fie conduși spre execuție; căci, indiferent de natura faptei recunoscute, sunt convins că încăpățânarea și îndărătnicia lor de nezdruncinat nu trebuie să treacă nepedepsite…

Au mai declarat că singura lor vină sau greșeală nu s-a ridicat la mai mult de atât: că se întruneau regulat înainte de ivirea zorilor într-o anumită zi pentru a cânta alternativ între ei imnuri spre slava lui Cristos ca unui Dumnezeu și pentru a se lega prin jurământ nu în vederea unui scop criminal, ci ca să se abțină de la furt, tâlhărie și adulter…

Acest fapt m-a făcut să decid că era cu atât mai necesar să scot adevărul prin tortură de la două roabe, numite de ei diaconițe. Nu am aflat altceva decât un fel de cult degenerat dus până la extrem.8

Cât de importantă este această referire? am întrebat.

— Foarte importantă. A fost scrisă probabil în jurul anului 111 d.Hr. și atestă răspândirea rapidă a creștinismului atât în orașe, cât și în zonele rurale; între toate clasele sociale, atât între roabe, cât și între cetățenii romani, deoarece spune că pe creștinii care sunt cetățeni romani îi trimite la Roma pentru a fi judecați. Și se vorbește despre adorarea lui Iisus ca Dumnezeu, despre faptul că creștinii aveau niște standarde morale înalte și nu erau ușor clintiți din convingerile lor.

ZIUA ÎN CARE PĂMÂNTUL S-A ÎNTUNECAT

Pentru mine, una dintre cele mai problematice referințe din Noul Testament este cea în care autorii Evangheliilor afirmă că Pământul s-a întunecat în timp ce Iisus atârna pe cruce. Nu era acesta un simplu procedeu literar folosit pentru a accentua importanța răstignirii, și nu o referire la un eveniment istoric real? La urma urmei, dacă întunericul ar fi căzut peste întreg Pământul, nu ar fi menționat oare acest eveniment extraordinar și în afara Bibliei?

Dr. Gary Habermas a scris însă despre un istoric pe nume Thallus, care în anul 52 d.Hr. a compus o istorie a lumii est-mediteraneene de după Războiul Troian. Deşi lucrarea lui Thallus s-a pierdut, aceasta a fost citată de către Julius Africanus în jurul anului 221 d.Hr. – şi ea face referire la întunericul despre care vorbesc Evangheliile! 9

— Ar putea fi vorba aici despre o coroborare independentă a acestei afirmaţii biblice? am întrebat eu.

Yamauchi a explicat:

— În acest pasaj Julius Africanus spune: „Thallus, în cartea a treia a istoriei sale, explică întunericul spunând că a fost vorba de o eclipsă de soare – fără un motiv justificat, după părerea mea". Se pare că Thallus spune da, a fost întuneric în timpul răstignirii, dar el avansa ideea că acesta ar fi fost cauzat de o eclipsă. Apoi Africanus argumentează că nu se poate să fi fost o eclipsă, având în vedere momentul în care avut loc răstignirea.

Yamauchi a întins mâna spre birou pentru a lua o bucată de hârtie.

— Daţi-mi voie să citez ce spune cercetătorul Paul Maier despre întunericul acela într-o notă de subsol a cărţii sale din 1968 – Pontius

Pilate, a zis el şi a citit următoarele cuvinte:

Este evident că acest fenomen a fost vizibil la Roma, la Atena şi în alte oraşe mediteraneene. După părerea lui Tertullian… a fost un „eveniment mondial" sau „cosmic". Phlegon, un autor grec din Carla, a scris o cronologie la puţin timp după anul 137 d.Hr. şi a consemnat că în al patrulea an al celei de-a doua sute două Olimpiade (adică în 33 d.Hr.) a avut loc „cea mai mare eclipsă de soare" şi că „s-a făcut noapte în cea de-a şasea oră din zi (adică la amiază), astfel încât chiar şi stelele au apărut pe boltă. A fost un mare cutremur în Bitinia, iar în Niceea s-au prăbuşit multe lucruri". 10

Yamauchi a concluzionat astfel:

— Iată aşadar, după cum punctează Paul Maier, o atestare nonbiblică a întunericului din timpul răstignirii lui Iisus. Se pare că unii au simţit nevoia să-i găsească o explicaţie naturală, spunând că a fost vorba de o eclipsă.

UN PORTRET AL LUI PILAT

Când Yamauchi l-a menţionat pe Pilat, mi-am amintit că unii critici au pus la îndoială acurateţea Evangheliilor din cauza felului în

care îl prezintă pe acest lider roman. În timp ce Noul Testament îl prezintă ca fiind şovăitor şi dispus să cedeze presiunii mulţimii de evrei şi să îl răstignească pe Iisus, alte relatări istorice îl descriu ca pe un om încăpăţânat şi inflexibil.

— Oare nu avem aici o contradicţie între Biblie şi istoricii laici? am

Întrebat eu.

— Nu, deloc, a zis Yamauchi. Studiul lui Maier cu privire la Pilat arată că protectorul sau patronul acestuia a fost Sejanus, şi că Sejanus a căzut de la putere în anul 31 d.Hr., deoarece complotase împotriva împăratului.

Eram nedumerit.

— Ce legătură are asta cu ce discutam noi? am întrebat.

— Ei bine, această pierdere ar fi făcut ca poziţia lui Pilat să fie foarte slăbită în anul 33 d.Hr., data cea mai probabilă a răstignirii lui Iisus, a răspuns profesorul. Deci este lesne de înţeles de ce Pilat ar fi ezitat să îi supere pe evrei în acel moment şi să-şi creeze mai multe probleme cu împăratul. Ceea ce înseamnă că descrierea biblică este foarte probabil corectă.11

ALTE RELATĂRI EBRAICE

După ce am discutat în primul rând despre dovezile coroborante de origine romană cu privire la Iisus, doream acum să schimb direcţia discuţiei şi să văd dacă există şi alte relatări ebraice, în afară de cea a lui Josephus, care să verifice vreo informaţie despre Iisus. L-am întrebat pe Yamauchi despre referirile la Iisus din Talmud, o importantă lucrare ebraică încheiată în jurul anului 500 d.Hr., care încorporează Mişna, compusă în preajma anului 200 d.Hr.

— Evreii, în general, nu intrau mult în detalii când era vorba de eretici, a răspuns el. Există pasaje în Talmud care îl menţionează pe Iisus, numindu-L un fals Mesia care practica magia şi care a fost pe drept condamnat la moarte. De asemenea reia zvonul conform căruia Iisus s-ar fi născut din relaţia Mariei cu un soldat roman, sugerând că naşterea Lui a fost oarecum neobişnuită.

— Aşadar, am zis eu, aceste referinţe ebraice coroborează unele date despre Iisus, deşi sub o formă negativă.

— Da, aşa este, a zis el. Iată cum s-a exprimat profesorul M.

Wilcox într-un articol apărut într-un îndreptar de specialitate:

Literatura ebraică tradiţională, deşi îl menţionează pe Iisus doar în treacăt (menţionări ce trebuie folosite în orice caz cu precauţie), sprijină afirmaţia Evangheliilor că Iisus a fost un vindecător şi un făcător de minuni, chiar dacă atribuie aceste activităţi vrăjitoriei. În plus, ele păstrează amintirea faptului că El a fost un învăţător, că a avut ucenici (cinci) şi că, cel puţin la începuturile perioadei rabinice, nu toţi înţelepţii ajunseseră la concluzia finală că a fost „eretic" sau un „escroc".12

DOVEZI DIN AFARA BIBLIEI

Cu toate că găseam destul de multe referiri la Iisus în afara Evangheliilor, mă întrebam de ce nu sunt şi mai multe. Deşi ştiam că au supravieţuit puţine documente istorice din primul secol, am întrebat:

— În general, nu ar fi trebuit să ne aşteptăm să găsim mai multe informaţii despre Iisus în scrierile antice din afara Bibliei?

— Când se pun bazele unei mişcări religioase, deseori se întâmplă ca abia după mai multe generaţii oamenii încep să consemneze diferite lucruri referitoare la ea, a zis Yamauchi. Dar cert este că deţinem o documentaţie istorică mai bogată în ceea ce îl priveşte pe Iisus decât în cazul oricărui alt fondator de religie din antichitate.

Această afirmaţie m-a surprins cu garda jos.

— Adevărat? am întrebat. Puteţi să-mi elaboraţi puţin ideea?

— De exemplu, deşi Gafele lui Zoroastru, datând din preajma anului 1.000 î.Hr., sunt considerate autentice, cea mai mare parte a scripturilor zoroastriene nu au fost consemnate în scris decât după secolul al III-lea d.Hr. Cea mai cunoscută biografie parsi a lui Zoroastru a fost scrisă în anul 1278 d.Hr. Scripturile lui Buddha, care a trăit în secolul al VI-lea î.Hr., nu au fost consemnate în scris decât după începutul erei creştine, iar prima biografie a lui Buddha a fost scrisă în secolul I d.Hr. Deşi Coranul consemnează zicerile lui

Mohamed, care a trăit între anii 570 şi 632 d.Hr., biografia lui a fost scrisă abia în anul 767 – la mai mult de un secol după moartea sa. Aşadar situaţia lui Iisus este unică – şi chiar impresionantă în ceea ce priveşte cantitatea de informaţii pe care le putem afla despre El în afara Noului Testament.

Am vrut să ne oprim la această temă şi să rezumăm tot ce spicuisem despre Iisus din surse nonbiblice.

— Să presupunem că nu am avea nicio scriere din Noul Testament sau din altă lucrare creştină, am spus. Ce concluzii am putea trage fără ele despre Iisus, adică din sursele antice necreştine, cum sunt Josephus, Talmudul, Tacitus, Pliniu cel Tânăr şi alţii?

Yamauchi a zâmbit.

— Tot am avea o cantitate considerabilă de dovezi istorice importante; de fapt, acestea ne-ar oferi un fel de contur al vieţii lui Iisus, a zis el.

Apoi a continuat, ridicând câte un deget pentru a sublinia fiecare idee.

— În primul rând, am şti că Iisus a fost un învăţător iudeu; în al doilea rând, mulţi oameni au crezut că vindeca bolnavi şi scotea demoni; în al treilea rând, unii au crezut că El este Mesia; în al patrulea rând, a fost respins de conducătorii iudeilor; în al cincilea rând, a fost crucificat în timpul lui Pilat din Pont, sub domnia lui Tiberiu; în al şaselea rând, în ciuda morţii Sale umilitoare, urmaşii Lui, care credeau că trăieşte, s-au răspândit totuşi până dincolo de graniţele Palestinei, astfel încât mulţi dintre ei se găseau în Roma în jurul anului 64 d.Hr.; şi în al şaptelea rând, o mare diversitate de oameni de la oraş şi de la tară – bărbaţi şi femei, robi şi slobozi – 1 se închinau Lui ca Dumnezeu.

Există într-adevăr o cantitate impresionantă de dovezi coroborante independente. Şi nu numai că putem reconstrui contururile vieţii lui Iisus din surse extrabiblice, dar multe date despre El le putem afla din materiale atât de vechi, încât precedă practic Evangheliile însele.

COROBORAREA DETALIILOR TIMPURII

Apostolul Pavel nu L-a întâlnit niciodată pe Iisus înainte de moartea acestuia, dar a spus că L-a întâlnit pe Cristosul înviat, iar mai târziu s-a consultat cu câţiva dintre martorii oculari pentru a se asigura că predică acelaşi mesaj ca şi ei. Deoarece a început să-şi scrie epistolele cu mai mulţi ani înainte de scrierea Evangheliilor, acestea conţin consemnări extrem de timpurii cu privire la Iisus – atât de timpurii încât nimeni nu poate pretinde cu succes că au fost denaturate de legende.

— Luke Timothy Johnson, un cercetător de la Universitatea Emory, susţine că epistolele lui Pavel reprezintă nişte „verificări externe valoroase" ale „vechimii şi omniprezenţei" tradiţiilor referitoare la Iisus, 13 i-am zis lui Yamauchi. Sunteţi de acord?

Stăteam deja de mult timp de vorbă. Yamauchi s-a ridicat un

moment pentru a-şi întinde picioarele înainte de a se aşeza din nou.

— Fără îndoială că scrierile lui Pavel sunt cele mai timpurii din Noul Testament, a spus el, şi fac nişte referiri foarte semnificative la viaţa lui Iisus.

— Puteţi să ne spuneţi care sunt? am întrebat eu.

— Ei bine, Pavel afirmă că Iisus a fost un descendent al lui David, că a fost Mesia, că a fost trădat, judecat, răstignit pentru păcatele noastre şi îngropat, şi că a treia zi a înviat şi a fost văzut de mulţi oameni – printre care s-a numărat şi Iacov, fratele lui Iisus, care nu crezuse în El înainte de răstignire. Este de asemenea interesant că Pavel nu menţionează unele lucruri de mare însemnătate din Evanghelii – de exemplu pildele şi minunile lui Iisus – ci se concentrează asupra morţii şi învierii Lui ispăşitoare. Acestea erau, în viziunea lui Pavel, cele mai importante aspecte legate de Iisus – şi, într-adevăr, acestea l-au transformat pe Pavel dintr-un persecutor al creştinilor în cel mai important misionar creştin al istoriei, care a fost gata să treacă prin tot felul de greutăţi şi privaţiuni pentru credinţa lui. Pavel coroborează şi unele aspecte importante privind caracterul lui Iisus – smerenia, supunerea, dragostea Lui faţă de păcătoşi şi aşa mai departe. În al doilea capitol din Filipeni îi îndeamnă pe creştini să aibă în ei gândul lui Cristos. Acesta este un pasaj binecunoscut, în care Pavel citează probabil fragmente dintr-un imn creştin timpuriu ce vorbeşte despre golirea lui Cristos de Sine. Deşi egal cu Dumnezeu, El a luat chip de om, de rob, şi a suferit pedeapsa supremă – crucificarea. Aşadar epistolele lui Pavel sunt o mărturie importantă în favoarea divinităţii lui Cristos – el îl numeşte pe Iisus „Fiul lui Dumnezeu" şi „chipul lui Dumnezeu".

L-am întrerupt pe interlocutorul meu spunând:

— Faptul că Pavel, care provenea dintr-o cultură iudaică monoteistă, I S-a închinat lui Iisus ca Dumnezeu este extrem de semnificativ, nu-i aşa?

— Da, a răspuns el, şi subminează o teorie răspândită, conform căreia conceptul de divinitate a lui Cristos a fost importat în creştinism mai târziu, fiind preluat din credinţele Neamurilor. Pur şi simplu nu este adevărat. Chiar şi Pavel, la acea dată foarte timpurie, 1 Se închina lui Iisus ca Dumnezeu. Trebuie să spun că toate elementele coroborante aduse de Pavel sunt de o extremă importanţă. Mai avem apoi şi alte epistole timpurii scrise de martori oculari – de Iacov şi Petru. Iacov, de pildă, aminteşte de Predica lui Iisus de pe munte.

Avem, de asemenea, volume întregi de scrieri aparţinând „părinţilor apostolici", care au fost primii scriitori creştini de după scrierea Noului Testament. Ei au fost autorii Epistolei lui Clement din Roma, Epistolelor lui Ignatius, Epistolei lui Policarp, Epistolei lui Barnaba ş.a. În multe locuri, aceste scrieri atestă fapte fundamentale legate de Iisus – în special învăţăturile Sale, răstignirea şi învierea Sa şi natura Lui divină.

— Pe care dintre aceste scrieri o consideraţi a fi cea mai semnifi

câţiva? am întrebat.

Yamauchi a cântărit un timp întrebarea. Deşi nu a numit niciuna dintre ele ca fiind cea mai însemnată, a citat totuşi cele şapte epistole ale lui Ignatius, socotindu-le printre cele mai importante scrieri ale părinţilor apostolici. Ignatius, episcop al Antiohiei, în Siria, a fost martirizat în timpul domniei lui Traian, înainte de anul 117 d.Hr.

— Semnificativ la Ignatius, a zis Yamauchi, este că a accentuat atât divinitatea, cât şi umanitatea lui Iisus, împotriva ereziei docetiste care nega că Iisus ar fi fost cu adevărat om. De asemenea, el a subliniat bazele istorice ale creştinismului; într-una din epistole, scrisă în drum spre execuţie, a afirmat că Iisus a fost realmente persecutat sub Pilat, a fost cu adevărat crucificat şi a înviat din morţi, iar cei ce cred în El vor învia şi ei la rândul lor.14

Puneţi toate acestea la un loc – Josephus, istoricii şi demnitarii romani, scrierile ebraice, epistolele lui Pavel şi ale părinţilor apostolici – şi veţi avea dovezi convingătoare ce vor corobora toate elementele esenţiale găsite în biografiile lui Iisus. Chiar de ar fi să se arunce până şi ultimul exemplar al Evangheliilor, tot am avea o imagine extrem de captivantă a lui Iisus – de fapt un portret al unicului Fiu al lui Dumnezeu.

M-am ridicat şi i-am mulţumit lui Yamauchi pentru timpul şi explicaţiile acordate.

— Ştiu că mai sunt multe lucruri despre care am putea vorbi, căci s-au scris cărţi întregi pe acest subiect, am zis eu. Dar înainte de a încheia aş dori să vă mai pun o ultimă întrebare. Una personală, dacă îmi permiteţi.

Profesorul s-a ridicat în picioare.

— Desigur, spuneţi, zise el.

Mi-am rotit privirea prin modestul său birou, ticsit până la refuz cu cărţi şi manuscrise, consemnări şi jurnale de specialitate, dischete de calculator şi lucrări, toate rezultatul unei vieţi dedicate cercetării unei lumi demult apuse.

— Aţi petrecut patruzeci de ani studiind istoria antică şi arheologia, am zis eu. Care a fost rezultatul în propria dumneavoastră viaţă spirituală? Studiile v-au întărit ori v-au slăbit credinţa în Iisus Cristos?

A privit un moment spre podea, apoi şi-a ridicat privirea şi a fixat-o în ochii mei. Mi-a spus pe un ton ferm, dar sincer:

Fără îndoială – studiile mele mi-au întărit şi mi-au îmbogăţit enorm viaţa spirituală. M-au ajutat să înţeleg mai hine contextul cultural şi istoric al evenimentelor. Ceea ce nu înseamnă că nu recunosc că mai există încă probleme neelucidate; în viaţa aceasta nu vom ajunge la cunoaşterea deplină. Dar acestea nici măcar nu clintesc credinţa mea în credibilitatea esenţială a Evangheliilor şi a restului Noului Testament. Cred că explicaţiile alternative, care încearcă să justifice răspândirea creştinismului prin raţiuni sociologice şi psihologice, sunt foarte slabe.

A clătinat din cap.

— Foarte slabe.

Apoi a adăugat:

— În ce mă priveşte, dovezile istorice mi-au întărit angajamentul faţă de Iisus Cristos – Fiul lui Dumnezeu care ne iubeşte, a murit pentru noi şi a fost înviat din morţi. E cât se poate de simplu.

ADEVĂRUL CARE NE FACE LIBERI

Ieşind din clădirea biroului lui Yamauchi am intrat într-o mare de

/

studenţi de colegiu ce se agitau de ici-colo pentru a ajunge la următorul curs. Mă gândeam ce rezultate satisfăcătoare avusese călătoria mea în micul Oxford, Ohio. Venisem aici să găsesc elemente coroborante în favoarea lui Iisus şi plecam cu un rezervor bogat de materiale ce confirmau fiecare aspect major al vieţii, minunilor şi divinităţii Sale, precum şi al victoriei Lui asupra morţii.

Ştiam că scurta noastră conversaţie abia dacă zgâriase puţin suprafaţa problemelor. Purtam sub braţ cartea The Verdict of History, pe care o recitisem în vederea acestui interviu. În ea, istoricul Gary Habermas discută în detaliu treizeci şi nouă de surse antice care

docu/mentează viaţa lui Iisus, din care enumeră peste o sută de fapte relatate cu privire la viaţă, învăţăturile, răstignirea şi învierea lui Iisus.15

Mai mult decât atât, douăzeci şi patru din sursele citate de Habermas, printre care se numără şapte surse laice şi numeroase crezuri timpurii ale Bisericii, fac referiri specifice la natura divină a lui Iisus. „Aceste crezuri arată că Biserica nu a început să îi înveţe pe oameni doctrina divinităţii lui Iisus o generaţie mai târziu, după cum se repetă atât de des în teologia contemporană, deoarece această doctrină este clar prezentă încă de la începuturile Bisericii", scrie Habermas. Concluzia lui: „Cea mai bună explicaţie a acestor crezuri este că ele reprezintă fidel înseşi învăţăturile lui Iisus". 16

Iată o coroborare uluitoare pentru cea mai importantă afirmaţie făcută de cea mai influentă persoană care a trăit vreodată.

Îmi ridicam fermoarul hainei în drum spre maşină. Privind încă o dată în urmă, am văzut soarele de octombrie luminând inscripţia în piatră pe care o observasem prima oară la intrarea în campusul acestei universităţi profund seculare: „Veţi cunoaşte adevărul şi adevărul vă va face liberi".

Deliberări întrebări pentru reflecţie sau studiu în grup

1. Vi s-a întâmplat vreodată să vă îndoiţi de relatarea cuiva până în momentul în care acea persoană a adus dovezi coroborante? Prin ce se aseamănă acea experienţă cu găsirea dovezilor coroborante despre care vorbeşte dr. Yamauchi?

2. Care consideraţi că este cel mai puternic element coroborant discutat de Yamauchi? De ce?

3. Sursele antice spun că primii creştini s-au agăţat cu tărie de convingerile lor şi nu le-au tăgăduit în faţa torturii. De ce credeţi că aveau convingeri atât de puternice?

Pentru dovezi suplimentare

Mai multe resurse pe această temă

Bruce, F.F., Jesus and Christian Origins outside the New Testament, Grand Rapids, Eedermans, 1974.

Habermas, Gary, The Historical Jesus, Joplin, Mo., Collège Press, 1996.

McDowell, Josh şi Bill Wilson, He Walked among Us, Nashville, Nelson, 1988. (trad. rom. El a umblat printre noi, Editura Cartea Creştină, Oradea, 1994).

5
DOVEZILE ŞTIINŢIFICE

Arheologia confirmă sau contrazice biografiile lui Iisus?

Prânzul luat împreună cu medicul Jeffrey MacDonald părea oarecum desprins de lumea aceasta. Şedea acolo, mestecând liniştit un sandviş cu ton şi cartofi prăjiţi în sala de conferinţe a unui tribunal din Carolina de Nord, făcând remarci glumeţe şi simţindu-se în general bine. Într-o încăpere din apropiere o duzină de juraţi luau o pauză după ce tocmai le fuseseră prezentate o serie de dovezi înfiorătoare ce îl incriminau pe MacDonald că şi-ar fi ucis cu brutalitate soţia şi cele două fetiţe.

Pe când ne terminam masa, nu m-am putut abţine să nu-i pun lui MacDonald câteva întrebări evidente:

— Cum poţi să te comporţi de parcă totul ar fi în ordine? am întrebat cu un amestec de uimire şi indignare în glas. Nu te preocupă deloc gândul că juraţii te-ar putea găsi vinovat?

MacDonald a fluturat sandvişul pe jumătate mâncat în direcţia aproximativă a camerei juraţilor.

— Ei? chicoti el. Nu mă vor condamna ei pe mine!

Apoi, realizând cât de cinic sunau cuvintele lui, a adăugat grăbit:

— Ştii, sunt nevinovat.

A fost ultima oară când l-am văzut râzând. Peste câteva zile fostul membru al Beretelor Verzi şi medic de urgenţă a fost găsit vinovat de uciderea prin înjunghiere a soţiei sale, Colette, şi a fiicelor sale – Kimberly, în vârstă de cinci ani şi Kristen, în vârstă de doi ani. A fost imediat condamnat la închisoare pe viaţă şi ridicat în cătuşe.

MacDonald, a cărui poveste a fost relatată cu multă măiestrie de Joe McGinniss în bestsellerul şi filmul Fatal Vision, a fost suficient de infatuat încât să creadă că alibiul lui îl va ajuta să scape nepedepsit pentru crimă.

Le-a spus investigatorilor că el dormea pe canapea când nişte derbedei aflaţi sub influenţa drogurilor l-au trezit în toiul nopţii. A spus că s-a luptat cu ei, iar în timpul luptei a fost înjunghiat şi lovit până când şi-a pierdut cunoştinţa. Când s-a trezit şi-a găsit familia măcelărită.

Detectivii au fost sceptici încă de la început. În sufragerie se vedeau prea puţine urme ale unei lupte pe viaţă şi pe moarte. Rănile lui

MacDonald erau superficiale. Deşi avea probleme cu vederea, reuşise cumva să facă o descriere detaliată a atacatorilor săi, cu toate că nu purta ochelarii la momentul respectiv.

Dar scepticismul singur nu poate aduce condamnarea; pentru aceasta e nevoie de dovezi solide. În cazul lui MacDonald, detectivii s-au bazat pe dovezile ştiinţifice pentru a descâlci hăţişul de minciuni şi pentru a-l condamna pentru crime.

Există o gamă largă de dovezi ştiinţifice folosite de obicei în procese – de la determinarea ADN-ului la antropologia judiciară sau la toxicologie. În cazul lui MacDonald serologia (analiza sângelui) şi traseologia (studiul urmelor) au fost cele care l-au expediat la penitenciar.

Printr-o coincidenţă extraordinară – şi pentru procurori fortuită – fiecare membru al familiei MacDonald avea o grupă sanguină diferită. Analizând locurile în care s-au găsit pete de sânge, investigatorii au putut reconstitui succesiunea evenimentelor acelei nopţi fatale – şi aceasta contrazicea flagrant versiunea lui MacDonald cu privire la cele întâmplate.

Studiul ştiinţific al fibrelor minuscule din pijamaua albastră, găsite împrăştiate în diverse locuri, dezminţea şi el alibiul lui MacDonald, iar analiza microscopică a demonstrat că găurile din pijamaua lui nu puteau fi produse, aşa cum pretindea el, de un spărgător de gheaţă mânuit de intruşi. Pe scurt, cei ce au obţinut de fapt condamnarea lui MacDonald au fost specialiştii în halate albe din laboratorul FBI-ului.1

Dovezile ştiinţifice pot aduce contribuţii importante şi în problema acurateţei relatărilor nou-testamentare cu privire la Iisus. Dacă serologia şi toxicologia nu pot arunca nicio rază de lumină asupra acestui aspect, o altă categorie de dovezi ştiinţifice – disciplina arheologiei – are o importanţă majoră pentru credibilitatea Evangheliilor.

Numită uneori „studiul gunoaielor durabile", arheologia presupune descoperirea artefactelor, a arhitecturii, artei, monedelor, monumentelor, documentelor şi a altor vestigii ale culturilor antice. Experţii studiază aceste relicve pentru a afla cum era viaţa pe când Iisus umbla pe drumurile prăfuite ale străvechii Palestine.

Au fost descoperite sute de vestigii arheologice datând din secolul I şi eram curios: subminau ele, sau sprijineau, relatările

martorilor oculari cu privire la Iisus? în acelaşi timp, curiozitatea îmi era temperată de scepticism. Auzisem prea mulţi creştini făcând afirmaţii exagerate, cum că arheologia poate dovedi mult mai multe decât o face în realitate. Nu mă interesau astfel de afirmaţii.

Aşadar am pornit în căutarea unei autorităţi recunoscute în domeniu, care să fi săpat personal printre ruinele Orientului Mijlociu, care să posede o cunoaştere enciclopedică a descoperirilor antice dar şi suficientă rezervă ştiinţifică pentru a recunoaşte limitele arheologiei, explicând în acelaşi timp cum poate aceasta clarifica aspectele vieţii din secolul I.

AL PATRULEA INTERVIU: JOHN MCRAY, PH. D.

În studiul arheologiei mulţi studenţi şi cercetători apelează la manualul obiectiv de 432 pagini al lui McRay, Archaeology and the New Testament. Când reţeaua de televiziune Arts and Entertainment a vrut /

să se asigure de acurateţea programului său, Misterele Bibliei, l-a solicitat pe McRay. Iar când revista National Geographic a avut nevoie de un om de ştiinţă care să poată explica complexitatea lumii biblice, telefonul a sunat din nou în biroul lui McRay de la respectatul Colegiu Wheaton, aflat într-o zonă suburbană a oraşului Chicago.

După ce a studiat la Universitatea Ebraică, la Şcoala Biblică şi Arheologică Franceză din Ierusalim, la Şcoala Teologică din cadrul Universităţii Vanderbilt şi la Universitatea Chicago (unde şi-a luat doctoratul în 1967), McRay este profesor de Noul Testament şi Arheologie la Wheaton de mai bine de cincisprezece ani. Articolele sale au apărut în şaptesprezece enciclopedii şi dicţionare, cercetările sale au fost prezentate în Bulletin of the Near East Archaelogy Society şi în alte jurnale academice, iar dumnealui a prezentat douăzeci şi nouă de lucrări de specialitate înaintea unor societăţi profesionale.

McRay a fost de asemenea cercetător asociat şi membru în consiliul de administraţie al Institutului de Cercetare Arheologică W.F. Albright din Ierusalim; membru în consiliul de administraţie al Şcolilor Americane pentru Cercetări Orientale; este membru activ în consiliul de administraţie al Societăţii Arheologice a Orientului Apropiat; şi membru în consiliile editoriale ale publicaţiilor Arhaelogy in the Biblical World şi Bulletin of Biblical Research, tipărite de Institutul pentru Cercetare Biblică.

Oricât de mult i-ar plăcea lui McRay să scrie şi să predea despre

lumea antică, este întotdeauna încântat de ocaziile de a explora personal şantierele arheologice. A coordonat echipele de excavare la

Cezareea, Sepphoris şi Herodium, toate aflate în Israel, de-a lungul unei perioade de opt ani. A studiat situri arheologice romane din Anglia şi Ţara Galilor, a studiat săpăturile efectuate în Grecia şi a reconstituit mare parte din călătoriile apostolului Pavel.

La vârsta de 66 ani, părul lui McRay a devenit argintiu, iar lentilele ochelarilor săi s-au îngroşat – cu toate acestea încă emană un aer de aventură. Deasupra mesei de scris din biroul lui – şi chiar deasupra patului de acasă – se desfăşoară o fotografie panoramică detaliată a Ierusalimului. „Trăiesc în umbra lui", a remarcat el cu o notă de dor în glas, arătându-mi diferitele locaţii ale excavaţiilor şi descoperirilor semnificative.

Biroul său găzduieşte o canapea confortabilă de genul celor ce se găsesc de obicei în pridvorul caselor de ţară. M-am aşezat pe ea în timp ce McRay, îmbrăcat nepretenţios într-o cămaşă cu gulerul deschis şi o haină sport ce părea destul de purtată pentru a fi confortabilă, s-a lăsat pe spătarul scaunului de la birou.

Căutând să testez dacă va supraestima influenţa arheologiei, am hotărât să încep discuţia întrebându-l ce nu ne poate spune arheologia cu privire la credibilitatea Noului Testament. La urma urmei, după cum scrie şi McRay în manualul său, chiar dacă arheologia poate stabili că oraşele Medina şi Meca au existat în vestul Arabiei în secolele al VI-lea şi al VII-lea, aceasta nu dovedeşte că Mohamed a trăit acolo sau că scrierile Coranului sunt adevărate.

— Arheologia a adus câteva contribuţii importante, a început el, cu o tărăgănare pe care o deprinsese din copilăria petrecută în sud-estul statului Oklahoma, dar desigur că nu poate dovedi că Noul Testament este Cuvântul lui Dumnezeu. Dacă facem săpături în Israel şi găsim situri antice care corespund cu locurile în care Biblia ne spune că le vom găsi, acest fapt demonstrează acurateţea Bibliei din punct de vedere istoric şi geografic. Dar nu confirmă că ceea ce a spus Iisus Cristos este corect. Adevărurile spirituale nu pot fi confirmate sau infirmate de descoperirile arheologice.

Drept analogie mi-a oferit povestea lui Heinrich Schliemann, care a pornit în căutarea Troiei în efortul de a dovedi acurateţea istorică a Iliadei.

— De găsit, a găsit Troia, a observat McRay cu un zâmbet blând,

dar asta nu a dovedit că Iliada este adevărată. A demonstrat că era exactă doar în referinţa sa geografică.

O dată ce am stabilit anumite limite cu privire la ceea ce nu poate stabili arheologia, eram nerăbdător să încep să explorez ce ne poate spune ea despre Noul Testament. Am hotărât să lansez discuţia pe acest subiect printr-o observaţie izvorâtă din experienţa mea de reporter de formaţie juridică.

SĂPÂND DUPĂ ADEVĂR

În încercarea de a determina dacă un martor spune sau nu adevărul, jurnaliştii şi avocaţii testează toate elementele ce pot fi testate din mărturia sa. Dacă investigaţia arată că persoana respectivă a greşit în privinţa detaliilor, aceasta aruncă îndoieli considerabile asupra veridicităţii întregii sale poveşti. Pe de altă parte, dacă detaliile se verifică, acest fapt indică – fără a reprezenta o probă concludentă, ci doar o dovadă – posibilitatea ca martorul să fie demn de crezare în întreaga sa relatare.

De exemplu, dacă cineva spune că a făcut o călătorie de la St. Louis la Chicago şi menţionează că s-a oprit în Springfield, Illinois, pentru a vedea filmul Titanic la Cinema Odeon şi că a mâncat un baton mare de ciocolată Clark pe care l-a cumpărat de la magazinul din incinta cinematografului, investigatorii ar putea stabili dacă un astfel de cinematograf există în Springfield, dacă la data respectivă rula filmul menţionat şi dacă a vândut marca de ciocolată specificată în momentul când omul nostru pretinde că a fost acolo. Dacă descoperirile lor îi contrazic afirmaţiile acelei persoane, acest fapt îi afectează serios credibilitatea. Dacă detaliile se verifică, asta nu dovedeşte că întreaga lui poveste este adevărată, dar îi întăreşte reputaţia de a fi credibil.

Într-un sens, asta face şi arheologia. Premisa este că dacă detaliile incidentale ale unui istoric antic sunt confirmate ca fiind corecte în repetate rânduri, acest fapt întăreşte încrederea noastră în alte materiale scrise de acelaşi istoric, dar care nu pot fi atât de uşor verificate.

Aşadar i-am cerut lui McRay părerea lui de expert.

— Arheologia confirmă sau subminează Noul Testament atunci când verifică detaliile relatărilor sale?

Răspunsul lui McRay nu a întârziat:

— O, fără îndoială, credibilitatea Noului Testament este întărită, a zis el, întocmai cum este întărită credibilitatea oricărui document

străvechi atunci când excavaţiile demonstrează că autorul a indicat cu acurateţe un anumit loc sau eveniment.

Mi-a dat drept exemplu propriile sale săpături în Cezareea, pe coasta Israelului, unde împreună cu alţii a participat la excavarea portului lui Irod cel Mare.

— Mult timp oamenii au pus la îndoială validitatea unei afirmaţii a lui Josephus, istoricul secolul I, care susţinea că acest port ar fi fost la fel de mare ca cel din Pireu, principalul port al Atenei. Oamenii au crezut că Josephus s-a înşelat, căci judecând după stâncile de la suprafaţa apei actualului port, acesta nu este foarte mare. Dar când am început excavaţiile subacvatice, ne-am dat seama că portul se întindea foarte departe în larg sub nivelul apei, că se prăbuşise şi că dimensiunile lui totale erau într-adevăr comparabile cu cele ale portului din Pireu. Aşadar se pare că Josephus a avut totuşi dreptate. Aceasta era încă o dovadă a faptului că Josephus ştia ce spune.

Dar cum rămâne cu autorii Noului Testament? Ştiau ei într-adevăr ce spun? Voiam să ridic această problemă în următoarea rundă de întrebări.

ACURATEŢEA ISTORICULUI LUCA

Medicul şi istoricul Luca a fost autorul atât al Evangheliei ce îi poartă numele, cât şi al cărţii Faptele Apostolilor, scrieri ce luate la un loc formează aproximativ un sfert din întreg Noul Testament. În consecinţă, credibilitatea istoricului Luca este crucială.

— Când arheologii verifică detaliile scrierilor sale, am întrebat eu, ce găsesc ei – a fost Luca atent sau neglijent?

— Consensul general atât între cercetătorii liberali cât şi între cei conservatori este că Luca este un istoric foarte precis, a răspuns McRay. Este erudit, elocvent, limba greacă folosită de el se apropie de forma sa clasică, scrie ca un om educat, iar descoperirile arheologice arată în mod repetat că Luca este foarte exact în ce are de spus.

De fapt, a adăugat el, au existat numeroase ocazii, asemănătoare istoriei portului, în care cercetătorii au crezut iniţial că Luca a greşit într-o privinţă sau alta, pentru ca descoperirile ulterioare să confirme că ceea ce a scris el era corect.

De exemplu, în Luca 3: 1 el spune că Lisania a fost tetrarhul Abilenei în jurul anului 27 d.Hr. Mulţi ani cercetătorii au folosit acest pasaj pentru a demonstra că Luca nu ştia ce vorbeşte, fiind îndeobşte

cunoscut că Lisania nu fusese tetrarh, ci conducătorul Chalcisului cu o jumătate de secol mai devreme. Dacă Luca nu a consemnat corect nici măcar acest fapt fundamental, sugerau ei, nimic din ce a scris el nu este demn de crezare.

Atunci a intervenit arheologia.

— Mai târziu s-a găsit o inscripţie din vremea domniei lui Tiberiu, 14 – 37 d.Hr., ce îl numeşte pe Lisania tetrarh al Abilenei, lângă Damasc – exact aşa cum precizase Luca, a explicat McRay. S-a dove dit că au existat de fapt doi demnitari pe nume Lisania! Şi încă o dată s-a dovedit că Luca a avut perfectă dreptate.

Un alt exemplu este Faptele Apostolilor 17: 6, unde Luca face referire la „politarhii" – termen tradus prin „dregători ai cetăţii" – din cetatea Tesalonic. Mult timp s-a crezut că Luca a greşit, deoarece nu s-a găsit nicio atestare a folosirii termenului „politarhi" în documentele romane antice, a zis McRay. Dar mai târziu s-a găsit o inscripţie pe o arcadă datând din secolul I, care începe cu „în vremea politarhilor…" Puteţi merge să o vedeţi personal la British Museum. Iar apoi, ce să vezi, arheologii au descoperit peste treizeci şi cinci de inscripţii ce menţionează politarhii, multe dintre ele în Tesalonic, datând chiar din vremea la care se referă Luca. Încă o dată criticii s-au înşelat şi s-a / / dovedit că Luca a avut dreptate.

Mi-a venit însă în minte o obiecţie:

— Da, dar în Evanghelia sa, Luca spune că Iisus intra în Ierihon când l-a vindecat pe orbul Bartimeu, pe când Marcu spune că ieşea din Ierihon.2 Nu este aceasta o contradicţie clară ce aruncă îndoieli

asupra credibilităţii Noului Testament?

McRay nu a părut iritat de incisivitatea întrebării mele.

— Deloc, a venit răspunsul lui. Pare doar să fie o contradicţie, deoarece gândiţi în termeni contemporani, în care oraşele sunt construite şi rămân pe loc. Dar asta nu a fost neapărat regula cu secole în urmă. În vremurile antice Ierihonul era aşezat în cel puţin patru locaţii, aflate la până la un sfert de milă depărtare una de alta. Cetatea a fost distrusă şi reconstruită în apropierea unei alte surse de apă, a unui drum nou, a unui munte sau altceva de genul acesta. Ideea este că puteai să ieşi dintr-un loc în care era aşezat Ierihonul şi să intri într-altul, aşa cum te muţi dintr-o suburbie a oraşului Chicago într-alta.

— Vreţi să spuneţi că este posibil ca şi Marcu, şi Luca să aibă dreptate? am întrebat.

— Aşa este. Este posibil ca Iisus să fi ieşit dintr-o zonă a Ierihonului şi să fi intrat într-alta în acelaşi timp.

Din nou arheologia a găsit răspunsul la o altă obiecţie adusă Evangheliei după Luca. Şi ţinând seama de partea însemnată din Noul Testament scrisă de el, este foarte important că s-a stabilit acurateţea scrupuloasă a scrierilor istoricului Luca în cele mai mici detalii. Un arheolog vestit a examinat cu atenţie referirile lui Luca în ceea ce priveşte treizeci şi două de ţări, cincizeci şi patru de cetăţi şi nouă insule, fără să găsească nici măcar o singură greşeală.3

Iată care e ideea: „Dacă Luca s-a străduit să fie atât de exact în relatarea lui istorică" – afirmă una din cărţile scrise pe acest subiect – „ce motiv logic am avea să presupunem că ar fi fost credul sau inexact în relatarea aspectelor mult mai importante nu numai pentru el, ci şi pentru alţii?" 4

Aspecte cum ar fi învierea lui Iisus – cea mai puternică dovadă a divinităţii Sale – despre care Luca spune că a fost ferm stabilită prin „numeroase dovezi convingătoare" (Faptele Apostolilor 1: 3).*

CREDIBILITATEA EVANGHELIILOR DUPĂ IOAN ŞI MARCU

Se poate ca arheologia să sprijine credibilitatea lui Luca, dar el nu este singurul autor al Noului Testament. Mă întrebam ce au de spus oamenii de ştiinţă despre Ioan, a cărui Evanghelie a fost uneori considerată suspectă, deoarece vorbea despre locuri ce nu puteau fi verificate. Unii cercetători l-au acuzat că, întrucât nu a reuşit să consemneze corect nici măcar aceste detalii fundamentale, Ioan nu avea cum să fi fost aproape de evenimentele vieţii lui Iisus.

Această concluzie însă a fost răsturnată în ultimii ani.

— S-au făcut mai multe descoperiri ce au demonstrat acurateţea relatărilor lui Ioan, a subliniat McRay. De exemplu, Ioan 5: 1 – 15 relatează că Iisus a vindecat un slăbănog lângă scăldătoarea Betesda. Ioan ne dă un detaliu: scăldătoarea avea cinci pridvoare, sau porticuri. Mult timp acest pasaj a fost citat ca dovadă a lipsei de acurateţe a relatării lui Ioan, deoarece nu se găsise un astfel de loc. Dar recent a fost dezgropată scăldătoarea Betesda – se află la o adâncime de aproximativ 12 m sub nivelul solului – şi evident că avea cinci porticuri, adică terase sau culoare cu colonade, exact aşa cum apare în descrierea lui Ioan. Şi există şi alte descoperiri – scăldătoarea Siloamului din Ioan 9: 7; fântâna lui Iacov din Ioan 4: 12; locaţia probabilă a locului numit „Pardosit cu

pietre", în apropierea porţii Jaffa, unde Iisus a apărut înaintea lui Pilat în Ioan 19: 13; chiar şi identitatea lui Pilat – toate acestea conferind credibilitate istorică Evangheliei după Ioan.

— Aşadar aceste descoperiri resping acuzaţia că Evanghelia după Ioan ar fi fost scrisă la atât de mult timp după moartea lui Iisus, încât nu poate fi corectă, am zis eu.

— Categoric, a răspuns el.

De fapt, McRay reitera ceea ce îmi spusese dr. Bruce Metzger despre fragmentul din copia după Ioan 18 ce fusese găsit de arheologi şi datat de către specialiştii de frunte în domeniul papirologiei în jurul anului 125 d.Hr. Demonstrând existenţa acestor copii ale Evangheliei după Ioan la o dată atât de timpurie şi într-un loc atât de îndepărtat ca

Egiptul, arheologia demontează cu succes speculaţia conform căreia Evanghelia după Ioan ar fi fost compusă târziu în secolul al II-lea, la o distanţă prea mare în timp după Iisus pentru a fi credibilă.

Alţi cercetători au atacat Evanghelia după Marcu, considerată în general a fi prima relatare scrisă a vieţii lui Iisus. Ateul Michael Martin îl acuză pe Marcu de ignoranţă în ceea ce priveşte geografia Palestinei, ceea ce, spune el, demonstrează că acesta nu avea cum să fi trăit în acea regiune în timpul lui Iisus. El citează în special Marcu 7: 31: „Iisus a părăsit ţinutul Tirului şi a venit iarăşi prin Sidon la marea Galileei, trecând prin ţinutul Decapole". „S-a dovedit, spune Martin, că urmând aceste indicaţii, Iisus S-ar fi îndepărtat de marea Galileei". 5

Când i-am menţionat lui McRay critica adusă de Martin, interlocutorul meu s-a încruntat, apoi a început o activitate febrilă – a scos dintr-un raft versiunea în limba greacă a Evangheliei după Marcu, a apucat în grabă o concordanţă şi a desfăcut nişte hărţi mari ale Palestinei antice.

— Se pare că aceşti critici consideră că Iisus se urcă pur şi simplu în maşină şi goneşte ca fulgerul pe autostradă, ceea ce, evident, nu s-a întâmplat, a zis el.

Citind textul în limba în care a fost scris, ţinând cont de terenul muntos şi drumurile probabile din regiunea aceea şi luând în considerare maniera prolixă în care era folosit toponimul „Decapole" pentru a desemna o confederaţie de zece cetăţi ce variau din vreme în vreme, McRay a trasat pe hartă o rută logică ce corespundea exact cu descrierea lui Marcu.

— Când punem totul în contextul adecvat, a concluzionat el,

relatarea lui Marcu nu are niciun cusur.

Din nou, datele arheologice au ajutat la explicarea unui aspect ce iniţial părea derutant în Noul Testament. I-am pus lui McRay o întrebare generală în acest sens: a întâlnit vreodată o descoperire arheologică care să contrazică flagrant vreo referinţă a Noului Testament?

Interlocutorul meu a clătinat din cap.

— Arheologia nu a scos la iveală niciun element care să contrazică fără echivoc Biblia, a răspuns el sigur pe sine. Dimpotrivă, după cum am văzut, multe opinii ale cercetătorilor sceptici care au fost considerate „fapte" de-a lungul anilor, arheologia le-a demascat a fi greşite.

Cu toate acestea, mai aveam de rezolvat câteva aspecte. Mi-am scos notiţele şi m-am pregătit să îl provoc pe McRay cu trei enigme vechi de când lumea, pe care credeam că arheologia le va găsi greu de explicat.

ENIGMA 1: RECENSĂMÂNTUL

Relatările naşterii lui Iisus susţin că Maria şi Iosif au fost obligaţi din cauza recensământului să se întoarcă la cetatea de baştină a lui Iosif – Betleemul.

— Daţi-mi voie să fiu cât se poate de direct: asta pare pur şi simplu o absurditate, am zis eu. Cum ar fi putut guvernul să-i oblige pe toţi cetăţenii să se întoarcă la locul naşterii lor? Există dovezi arheo

logice că un astfel de recensământ a avut loc vreodată?

McRay a scos un exemplar al cărţii sale.

— De fapt, descoperirea unor acte antice de recensământ au adus o clarificare semnificativă acestei practici, a spus el răsfoind paginile.

După ce a găsit referinţa pe care o căuta, a citat un ordin guvernamental oficial, datând din anul 104 d.Hr.

Gaius Vibius Maximus, prefect al Egiptului [spune]: Văzând că a venit vremea pentru recensământul din casă în casă, este necesar să-i obligăm pe toţi cei ce din diferite motive locuiesc în afara provinciei lor să se întoarcă la propriile lor case, pentru a îndeplini procedura obişnuită de recensământ, dar şi pentru a-şi cultiva cu hărnicie pământurile.6

— După cum vedeţi, a zis el închizând cartea, practica respectivă este confirmată de documentul citat mai înainte, deşi această modalitate specifică de numărare a oamenilor vă poate părea ciudată. Un alt papirus, datând din anul 48 d.Hr., sugerează că recensământul

viza întreaga familie.

Cu aceasta însă problema nu era pe de-a-ntregul rezolvată. Luca spune că recensământul care i-a adus pe Iosif şi Maria la Betleem a avut loc pe când Quirinius era guvernator al Siriei şi în timpul domniei lui Irod cel Mare.

— Aceasta ridică o problemă importantă, am subliniat eu, deoarece Irod a murit în anul 4 î.Hr., iar Quirinius a devenit conducător al Siriei abia în anul 6 d.Hr., organizând recensământul la scurt timp după aceea. Între cele două momente este o perioadă lungă de timp: cum rezolvaţi o discrepanţă atât de mare între date?

McRay ştia că ridic o problemă cu care arheologii s-au luptat ani de zile. Drept răspuns mi-a zis:

— Un eminent arheolog pe nume Jerry Vardaman s-a străduit din greu să explice această problemă. El a găsit o monedă ce purta numele lui Quirinius scris cu litere foarte mici, pe care le numim „micrografice". Această monedă îl plasează pe Quirinius ca proconsul al Siriei şi Ciliciei din anul 11 î.Hr. până după moartea lui Irod.

Eram nedumerit.

— Şi asta ce înseamnă? am întrebat.

— Înseamnă că au existat, se pare, doi dregători cu numele Quirinius, a răspuns el. Nu e un lucru neobişnuit să avem mai mulţi oameni cu acelaşi nume roman, aşa că nu avem niciun motiv să ne îndoim că au existat doi cu numele de Quirinius. Astfel că recensământul a avut loc sub domnia primului Quirinius. Având în vedere că recensământul se făcea cu o ciclicitate de 14 ani, datele se potrivesc.

Mie mi se părea puţin speculativ, dar decât să împotmolesc conversaţia, am decis să reţin problema pentru a o analiza ulterior mai amănunţit.

Când am întreprins cercetări mai amănunţite, am aflat că Sir William Ramsay, regretatul arheolog şi profesor al Universităţilor Oxford şi Cambridge din Marea Britanie, venise cu o teorie asemănătoare. În baza diferitelor inscripţii, domnia sa a concluzionat că a existat un singur Quirinius, dar că el a condus Siria în două etape diferite, inclusiv în perioada primului recensământ.7

Alţi cercetători subliniază că textul lui Luca poate fi tradus astfel: „Acest recensământ a avut loc înainte ca Quirinius să fie guvernator în

Siria", fapt care ar rezolva şi el problema.8

Problema nu era clarificată întocmai cum aş fi vrut eu. Dar trebuia să recunosc că McRay şi alţii veniseră cu explicaţi plauzibile. Puteam concluziona liniştit că se organizau recensăminte în vremea naşterii lui Iisus şi că există dovezi ce atestă că oamenilor într-adevăr / /

Îi se cerea să se întoarcă la cetăţile în care s-au născut – ceea ce şi acum mi se pare ciudat!

ENIGMA 2: EXISTENTA NAZARETULUI

Mulţi creştini nu ştiu că scepticii afirmă de multă vreme că Nazaretul nu a existat la vremea în care Noul Testament spune că Iisus şi-ar fi petrecut copilăria acolo.

Într-un articol intitulat „Unde Iisus nu a umblat niciodată", scriitorul ateu Frank Zindler observa că Nazaretul nu este menţionat nici în /

Vechiul Testament, nici de Pavel, nici în Talmud (deşi sunt citate alte şaizeci şi trei de cetăţi galileene), nici de Josephus (care a enumerat alte patruzeci şi cinci de cetăţi şi sate din Galileea, inclusiv Japha, care se afla la doar o milă distanţă de locaţia Nazaretului de azi). Niciun istoric sau geograf antic nu menţionează Nazaretul înainte de începutul secolului al IV-lea.9 Numele apare pentru prima dată în literatura ebraică într-un poem scris în jurul secolului al VII-lea d. Cr.10

Această absenţă a dovezilor trezeşte suspiciuni. Aşa că am ridicat direct problema în faţa lui McRay:

— Există vreo confirmare arheologică a existenţei Nazaretului în secolul I?

Problema nu îi era necunoscută lui McRay.

— Dr. James Strânge de la Universitatea South Florida este expert în acest domeniu, iar domnia sa descrie Nazaretul ca fiind o localitate foarte mică, ce se întindea pe aproximativ 60 de acri, şi cu o populaţie de cel mult 480 de locuitori la începutul secolului I, a răspuns McRay.

Dar aceasta era o concluzie, iar eu voiam o dovadă.

— De unde ştie acest lucru? am întrebat.

— Ei bine, Strânge spune că la căderea Ierusalimului, în anul 70 d.Hr., Templul nu mai avea nevoie de preoţi deoarece era distrus, aşa că aceştia au fost trimişi în alte locuri, până sus în Galileea. Arheologii au descoperit o listă scrisă în limba aramaică ce prezintă cele douăzeci şi

patru de „neamuri” sau familii de preoţi ce au fost mutaţi în alte părţi, iar dintre aceste familii se menţionează că una a fost mutată la Nazaret. Ceea ce arată că micuţul sătuc trebuie să fi

existat în vremea aceea.

În plus, a afirmat că săpăturile arheologice au dezgropat în apropierea Nazaretului morminte datând din secolul I, fapt care stabileşte limitele satului, deoarece legea iudaică prevedea ca înmormântările să se facă în afara localităţii în sine. Două dintre aceste morminte conţineau obiecte cum ar fi lămpi de ceramică, vase de sticlă şi vaze datând din secolele I, al III-lea sau al IV-lea.

McRay a luat o carte scrisă de un renumit arheolog, Jack Finegan, publicată de Princeton University Press. A răsfoit-o, apoi a citit analiza lui Finegan: „În baza descoperirilor din morminte… se poate concluziona că în perioada romană Nazaretul era o aşezare cu un puternic caracter iudaic”. 11

McRay a ridicat privirea spre mine.

— Au existat discuţii cu privire la localizarea unor situri din secolul I, cum ar fi locaţia exactă a mormântului lui Iisus, dar între arheologi nu au existat niciodată îndoieli serioase cu privire la locaţia Nazaretului. Responsabilitatea de a aduce dovezi ar trebui să aparţină celor ce îi contestă existenţa.

Părea just. Chiar şi în general scepticul Ian Wilson, menţionând vestigiile precreştine găsite în 1955 sub Biserica Bunei Vestiri din Nazaretul de azi, a reuşit să admită: „Asemenea descoperiri sugerează că Nazaretul ar fi existat în vremea lui Iisus, dar fără îndoială că a fost o localitate mică şi insignifiantă”. 12

Atât de insignifiantă încât acum înţelegem mai bine reflecţia lui Natanael din Ioan 1: 46: „Nazaret! a spus el – Poate ieşi ceva bun din Nazaret?”

ENIGMA 3: MĂCELUL DIN BETLEEM

Evanghelia după Matei descrie o scenă înspăimântătoare: Irod cel Mare, rege al Iudeii, simţindu-se ameninţat de naşterea unui copilaş şi temându-se că acesta i-ar putea smulge tronul mai târziu, îşi trimite trupele să ucidă toţi copiii cu vârste sub doi ani din Betleem. Avertizat de un înger, însă, Iosif fuge în Egipt împreună cu Maria şi cu Iisus. Ei au revenit în Nazaret abia după moartea lui Irod, întregul episod împlinind trei profeţii străvechi cu privire la Mesia. (Vezi Matei 2: 13 – 23)

Problema? Nu există nicio confirmare independentă a acestui masacru. Nu apare nimic în scrierile lui Josephus sau la alţi istorici. Nu există nicio bază arheologică. Niciun fel de consemnări sau documente.

— Cu siguranţă că un eveniment de asemenea proporţii ar fi fost observat şi de altcineva în afară de Matei, am insistat eu. În absenta totală a oricărei coroborări istorice sau arheologice, nu este oare logic să tragem concluzia că măcelul nu a avut niciodată loc?

— Înţeleg de ce spuneţi acest lucru, a răspuns McRay, căci azi un astfel de eveniment ar fi probabil transmis pe CNN şi pe toate canalele de ştiri.

Am încuviinţat. De fapt, în 1997 şi 1998 veneau valuri constante de relatări despre extremiştii musulmani ce organizau mereu în Algeria raiduri tip comando pentru nimicirea unor sate întregi, inclusiv femei şi copii. Lumea întreagă era cu ochii pe ei.

— Dar, a adăugat McRay, trebuie să vă întoarceţi cu gândul în secolul I şi să reţineţi câteva lucruri. În primul rând, probabil că Betleemul nu era mai mare decât Nazaretul; câţi copii de vârsta respectivă s-ar fi putut afla într-un sătuc de 500 – 600 oameni? Nu mii, nici sute, dar cu siguranţă că ar fi fost câţiva. În al doilea rând, Irod cel Mare era un împărat sângeros: a ucis membri ai propriei sale familii; a executat o mulţime de oameni despre care credea că i-ar putea ameninţa tronul. Aşa că uciderea unor prunci din Betleem nu avea cum să atragă atenţia în lumea romană. Şi în al treilea rând, nu exista televiziune, nici radio, nici ziare. Ar fi durat mult timp până să se răspândească vestea, mai ales dintr-un sătuc atât de mic, aflat într-un ţinut deluros uitat de lume, iar istoricii aveau lucruri mult mai importante despre care să scrie.

Ca jurnalist tot îmi era greu să înţeleg aşa ceva.

— Acesta nu era cine ştie ce subiect? am întrebat cu o umbră de

neîncredere în glas.

— Nu cred că era, cel puţin nu în zilele acelea, a zis el. Un nebun ce ucide tot ce pare să fie o potenţială ameninţare la adresa lui – asta era ceva obişnuit pentru Irod. Mai târziu, desigur, după ce s-a dezvoltat creştinismul, incidentul a căpătat o mai mare importanţă, dar m-aş fi mirat să fi făcut mare vâlvă la vremea respectivă.

Se prea poate, dar era ceva greu de imaginat pentru un jurnalist

antrenat să adulmece ştirile într-o eră a comunicaţiilor mondiale rapide. În acelaşi timp, trebuia să admit că din câte ştiam despre peisajul sângeros al Palestinei antice, explicaţia lui McRay părea logică.

Mai rămăsese un singur domeniu pe care doream să îl investighez. Şi pentru mine acesta era cel mai fascinant dintre toate.

ENIGMA SULURILOR DE LA MAREA MOARTĂ

Trebuie să recunosc, arheologia are ceva fascinant. Morminte antice, inscripţii criptice gravate în piatră sau însemnate pe papirus, bucăţi de ceramică spartă, monede vechi – toate acestea reprezintă indicii ademenitoare pentru un cercetător inveterat. Dar puţine vestigii ale trecutului au aţâţat interesul oamenilor ca Sulurile de la Marea / /

Moartă – sute de manuscrise datând dintre anii 250 î.Hr. şi 68 d.Hr., care au fost descoperite în 1947 în nişte peşteri aflate la 20 mile la răsărit de Ierusalim. Se pare că au fost ascunse acolo de către o sectă strictă de iudei numiţi esenieni, înainte ca romanii să le distrugă aşezarea.

S-au făcut nişte afirmaţii bizare cu privire la aceste suluri, inclusiv în absurda carte a lui John Marco Allegro, în care acesta emite ipoteza că creştinismul derivă dintr-un cult al fertilităţii ai cărui adepţi se drogau cu ciuperci halucinogene! 13 O ipoteză mai legitimă, dar nu mai puţin discutată, a fost emisă de expertul papirolog José O'Callaghan, care a spus că un fragment din sulurile de la Marea Moartă face parte din cel mai vechi manuscris al Evangheliei după Marcu descoperit vreodată, datat la abia 17 – 20 de ani după crucificarea lui Iisus. Mulţi cercetători însă privesc în continuare cu scepticism interpretarea lui.14

În orice caz, nicio incursiune în arheologia secolului I nu ar fi completă fără o discuţie despre sulurile de la Marea Moartă.

— Fac aceste suluri vreo referire directă la Iisus? l-am întrebat pe McRay.

Ei bine, nu; Iisus nu este menţionat în mod specific în niciunul dintre suluri, a răspuns el. Aceste documente ne oferă în primul rând informaţii despre viaţa şi obiceiurile iudeilor.

Apoi a scos nişte hârtii şi mi-a arătat un articol publicat la sfârşitul anului 1997.

— Însă, a adăugat el, unul dintre aceste manuscrise, numit 4Q521, a avut o evoluţie interesantă, care ne-ar putea spune ceva despre cine pretindea Iisus a fi.

Această afirmaţie mi-a stârnit interesul.

— Vorbiţi-mi despre el, am zis eu în grabă.

McRay mi-a dezvăluit misterul. Evanghelia după Matei relatează cum Ioan Botezătorul, întemniţat fiind şi frământat de îndoieli cu privire la identitatea lui Iisus, îşi trimite ucenicii să îi pună acestuia monumentala întrebare: „Tu eşti Acela care are să vină sau să aşteptăm pe altul?" (Matei 11: 3). Căuta un răspuns direct la întrebarea dacă Iisus era mult aşteptatul Mesia.

De-a lungul secolelor creştinii şi-au pus tot felul de întrebări cu privire la răspunsul mai degrabă enigmatic al lui Iisus. În loc să spună direct da sau nu, Iisus le răspunde: „Duceţi-vă de spuneţi lui Ioan ce auziţi şi ce vedeţi: Orbii îşi capătă vederea, şchiopii umblă, leproşii sunt curăţiţi, surzii aud, morţii înviază, şi săracilor li se propovăduieşte Evanghelia" (Matei 11: 4 – 5).

Răspunsul lui Iisus este o aluzie la Isaia 35. Dar dintr-un anume motiv Iisus include şi propoziţia „morţii înviază", care este vădit absentă din textul Vechiul Testament.

Aici intervine manuscrisul 4Q521. Manuscrisul nonbiblic din colecţia de la Marea Moartă, scris în ebraică, este datat la 30 ani înainte de naşterea lui Iisus. El conţine o versiune a textului din Isaia 61 f r care cuprinde propoziţia lipsă: „morţii înviază".

— [Cercetătorul expert în aceste suluri, Craig] Evans a insistat că propoziţia din 4Q521 este fără îndoială înrădăcinată într-un context mesianic, a continuat McRay. Acesta se referă la minunile pe care le va face Mesia când va veni şi când cerul şi pământul I se vor supune. Aşadar când Iisus i-a răspuns în felul acesta lui Ioan, răspunsul lui nu a fost deloc ambiguu. Ioan ar fi recunoscut imediat în aceste cuvinte o afirmare clară a faptului că Iisus este Mesia.

McRay mi-a întins articolul în care era citat Evans cu următoarele cuvinte: „4Q521 arată clar că apelul [lui Iisus] la Isaia 61 este într-adevăr mesianic. În esenţă, Iisus îi spune lui Ioan prin intermediul mesagerilor săi că au loc evenimente mesianice. Şi astfel răspunde la întrebarea lui Ioan: Da, El este Cel ce avea să vină". 15

M-am rezemat de spătarul scaunului. Pentru mine, descoperirea lui Evans era o confirmare remarcabilă a identităţii lui Iisus. Mi se părea uluitor felul cum arheologia modernă a reuşit în cele din urmă să dezlege misterul semnificaţiei unei afirmaţii prin care Iisus pretindea cu îndrăzneală, în urmă cu aproape două mii de ani, că este cu adevărat

Unsul lui Dumnezeu.

„O CARTE DE REFERINŢE DE O ACURATEŢE REMARCABILĂ".

Confirmarea repetată din partea arheologiei a acurateţei Noului Testament oferă o coroborare importantă pentru credibilitatea sa. Acest lucru contrastează flagrant cu efectul devastator pe care îl are arheologia în cazul mormonismului.

Cu toate că Joseph Smith, fondatorul bisericii mormone, pretindea că opera sa, Cartea lui Mormon, ar fi „cea mai exactă dintre toate cărţile de pe pământ", 16 arheologia nu a reuşit să găsească nici măcar un argument în favoarea afirmaţiilor cărţii cu privire la evenimente ce se presupune că s-ar fi petrecut cu mult timp în urmă pe continentul american.

Îmi amintesc că am scris la Smithsonian Institute ca să întreb dacă există dovezi care să susţină pretenţiile mormonismului, ca să mi se răspundă, în termeni lipsiţi de orice echivoc, că arheologii nu văd „nicio legătură directă între arheologia Lumii Noi şi subiectul cărţii respective".

După cum au concluzionat John Ankerberg şi John Weldon într-o carte scrisă pe această temă: „Cu alte cuvinte, nu a fost localizat niciunul din oraşele citate în Cartea lui Mormon, nu s-a găsit nicio persoană, niciun loc, nicio naţiune, niciun nume, niciun artefact, nicio scriptură sau inscripţie din Cartea lui Mormon… nu s-a găsit niciodată nimic care să demonstreze că această Carte a lui Mormon ar fi altceva decât mit sau invenţie". 17

Cu totul altfel stau lucrurile cu Noul Testament. Concluziile lui McRay sunt repetate de numeroşi alţi oameni de ştiinţă, printre care şi eminentul arheolog australian Clifford Wilson, care a scris: „Cei ce cunosc faptele recunosc acum că Noul Testament trebuie acceptat ca o carte de referinţe de o acurateţe remarcabilă". 18

După ce Craig Blomberg stabilise credibilitatea fundamentală a documentelor Noului Testament, după ce Bruce Metzger a confirmat acurateţea transmiterii acestora de-a lungul istoriei, după ce Edwin Yamauchi a demonstrat larga coroborare din partea istoricilor antici şi a altora, iar acum John McRay a arătat cum susţine arheologia credibilitatea lor, trebuia să mă declar de acord cu Wilson. Pledoaria pentru Cristos, deşi departe de a fi completă, se construia pe o fundaţie

tare ca piatra.

În acelaşi timp, ştiam că unii profesori cu greutate nu sunt de acord cu această evaluare. I-aţi văzut citaţi în revista Newsweek şi!

Intervievaţi la ştirile de seară discutând despre reevaluarea radicală a lui Iisus. A venit vremea să le înfrunt criticile înainte de a-mi duce investigaţia mai departe. Aceasta presupunea o călătorie la Minnesota pentru a intervieva un exuberant cercetător educat la Yale, pe nume dr. Gregory Boyd.

Deliberări întrebări pentru reflecţie sau studiu în grup

1. Specificaţi câteva din neajunsurile şi avantajele folosirii arheologiei în coroborarea Noului Testament?

2. Faptul că Luca şi alţi autori ai Noului Testament s-au dovedit fideli în redarea cu acurateţe a detaliilor incidentale vă întăreşte încrederea că ar fi fost la fel de atenţi şi în consemnarea

evenimentelor mai importante? De ce da sau de ce nu?

3. De ce consideraţi că analiza dr. McRay cu privire la enigma recensământului, a existentei Nazaretului şi a măcelului de la

Betleem este plauzibilă sau neplauzibilă?

4. După ce aţi analizat dovezile martorilor oculari, cele documentare, coroborante şi ştiinţifice din pledoaria pentru Cristos, opriţi-vă şi evaluaţi-vă concluziile. Pe o scală de la 0 la 10, unde 0 înseamnă „totală neîncredere" iar 10 „încredere absolută" în credibilitatea fundamentală a Evangheliilor, în ce punct v-aţi plasa în acest moment? Enumeraţi câteva din motivele pentru care aţi optat pentru evaluarea respectivă.

Pentru dovezi suplimentare

Mai multe resurse pe această temă

Finegan, Jack, The Archaeology of the New Testament, Princeton, Princeton University Press, 1992.

McRay, John, Archaeology and the New Testament, Grand Rapids, Baker, 1991.

Thompson, J.A., The Bible and Archaeology, Grand Rapids, Eedermans, 1975.

Yamauchi, Edwin, The Stones and the Scriptures, New York, J.B. Lippencott, 1972.

DOVEZILE DE RESPINGERE

Este Iisus al istoriei identic cu Iisus al credinţei?

Se întâmplă mereu în episoadele din Perry Mason şi în romanele broşate, dar foarte rar în dramele legale de fiecare zi. Aşa că atunci când martorul ocular într-un proces de crimă a refuzat să îl identifice pe acuzat ca fiind făptaşul, mărturisind în schimb că el este ucigaşul, întreaga asistenţă a fost uluită – iar eu am avut un subiect grozav pentru Chicago Tribune.

Richard Moss era acuzat că ar fi împuşcat un tânăr de 19 ani din Chicago în faţa unei taverne aflate într-un cartier din nord-vestul oraşului. Prietenul de o viaţă al lui Moss, Ed Passeri, a fost citat ca martor pentru a descrie altercaţia ce a dus la crimă.

Passeri a descris scena ce avusese loc în faţa localului Rusty Nail Pub, apoi avocatul apărării l-a întrebat ce s-a întâmplat cu victima.

Fără să clipească, Passeri i-a răspuns că, după ce victima l-a înjunghiat cu o foarfecă:

— L-am împuşcat.

Grefierul Curţii a rămas cu gura căscată. Procurorii îşi agitau braţele în aer. Judecătorul a întrerupt imediat şedinţa pentru a-l informa pe Passeri cu privire la dreptul său constituţional de a nu se auto-incrimina. După toate acestea, acuzatul a fost interogat şi a spus da, aşa este – Passeri a fost cel care a comis crima.

— Ceea ce a făcut Passeri [mărturisind] a fost un act de curaj pur, a trâmbiţat avocatul apărării.

Dar procurorii nu erau convinşi.

— Care curaj? a întrebat unul dintre ei. Passeri ştie că nu îl paşte pericolul de a fi pus sub acuzare deoarece toate dovezile pe care le avem îl indică pe Richard Moss drept vinovat!

Convinşi fiind încă de vinovăţia lui Moss, procurorii ştiau că trebuie să prezinte dovezi puternice pentru a contrazice afirmaţia lui

Passeri. În termeni legali, aveau nevoie de „dovezi de respingere", care sunt definite drept orice fel de probe aduse pentru a „explica, contracara sau infirma" relatarea unui martor.1

În ziua următoare procurorii au interogat alţi trei martori care au spus că nu încape îndoială – Moss era ucigaşul. Evident, în baza acestor mărturii şi a altora, juraţii l-au găsit vinovat pe Moss.2

Procurorii au procedat corect. Când greutatea copleşitoare a dovezilor înclina clar balanţa spre vinovăţia acuzatului, au avut

înţelepciunea de a se arăta sceptici în faţa afirmaţiei nefondate a unei persoane ce avea interesul legitim să-şi ajute prietenul.

POATE FI CONTESTAT SEMINARUL IISUS?

Ce legătură are acest concept legal al dovezilor de respingere cu ancheta referitoare la Iisus?

După ce am ascultat dovezile foarte convingătoare şi bine argumentate prezentate de cercetătorii pe care i-am consultat în vederea scrierii acestei cărţi, trebuia să-mi îndrept atenţia spre opiniile fundamental opuse ale unui grup restrâns din lumea academică, opinii ce făcuseră subiectul unui vârtej de reportaje în mass-media.

Sunt sigur că aţi văzut aceste articole. În ultimii ani presa de ştiri a fost saturată de reportaje lipsite de spirit critic cu privire la Seminarul Iisus, un grup auto-instituit ce reprezintă un procentaj minuscul din numărul cercetătorilor Noului Testament, dar care generează un interes cu totul invers proporţional cu influenţa grupului.

Participanţii la acest seminar, pricepuţi în ale publicităţii, au atras presa printr-un vot cu bile colorate asupra a ceea ce credeau ei despre afirmaţiile lui Iisus citate în Evanghelii. Bila roşie însemna că este cert că Iisus a spus acel lucru sau ceva asemănător; bila roz însemna că probabil Iisus a spus acel lucru; bila gri însemna că Iisus nu a spus acel lucru, dar ideile sunt asemănătoare cu ale Lui; iar bila neagră însemna că Iisus nu a spus deloc acele cuvinte.

În cele din urmă au ajuns la concluzia că Iisus nu a spus 82% din cuvintele atribuite Lui de Evanghelii. Cea mai mare parte din restul de 18% erau considerate oarecum îndoielnice, determinându-se astfel că doar 2% din cuvintele lui Iisus sunt autentice.3 în goana lor după controverse şi lipsiţi fiind de expertiza necesară pentru a analiza metodologia folosită de Seminar, jurnaliştii au vărsat fluvii de cerneală pe acest subiect.

Apoi Seminarul a publicat The Five Gospels, care conţine cele patru

Evanghelii tradiţionale, plus discutabila Evanghelie după Toma, cuvintele lui Iisus fiind codificate în culori, conform constatărilor grupului. Răsfoiţi-o doar, şi veţi vedea pasaje întinse tipărite în negru şi mult prea puţine în roşu. De exemplu, singurele cuvinte din rugăciunea domnească despre care membrii Seminarului sunt convinşi că îi aparţin lui Iisus sunt „Tatăl nostru”.

Dar eu doream să trec dincolo de titlurile din ziare şi să dezgrop,

după cum îi place comentatorului Paul Harvey să spună, „restul poveştii". Trebuia să aflu dacă există dovezi de respingere credibile care să conteste aceste opinii îngrijorătoare şi larg mediatizate. Se bazau constatările Seminarului Iisus pe cercetări ştiinţifice imparţiale, sau erau ca şi mărturia nefericită a lui Passeri: bine-intenţionate, dar în cele din urmă nefondate?

Pentru a afla răspunsuri la aceste întrebări, am făcut un drum de şase ore cu maşina până la St. Paul, Minnesota, pentru a-l consulta pe dr. Gregory Boyd, un profesor de teologie educat în cele mai bune Universităţi americane (Ivy League), ale cărui cărţi şi articole au înfruntat direct Seminarul Iisus.

AL CINCILEA INTERVIU: GREGORY A. BOYD, PH. D.

Prima ciocnire a lui Boyd cu Seminarul Iisus are loc în 1996, când a scris o critică devastatoare la adresa perspectivelor liberale asupra lui Iisus, numită Cynic Sage or Son of God? Recovering the Real Jesus în an Age of Revisionist Replies. * Tomul de 416 pagini înţesat cu note de subsol a fost onorat de cititorii revistei Christianity Today drept cartea favorită a anului. Binecunoscuta lui carte în ediţie broşată, Jesus under Siege, preia aceleaşi teme la un nivel mai accesibil.

Printre cărţile lui Boyd se numără şi volumul premiat Letters from a Skeptic, în care dezbate aspectele dificile ale creştinismului împreună cu tatăl său – la vremea aceea plin de îndoieli – şi care culminează cu convertirea tatălui la o viaţă de creştin devotat, şi God at War: The

— J

Bible and Spiritual Conflict. În plus, a contribuit ca cercetător la realizarea versiunii The Quest Study Bible, destinată celor ce pun întrebări intelectuale cu privire la credinţa creştină.

După ce a obţinut diploma de licenţă în filosofie la Universitatea din Minnesota, Boyd a dobândit diploma de masterat în teologie (cum laudae) la Şcoala Teologică a Universităţii Yale şi doctoratul (magna cum laudae) la Seminarul Teologic Princeton.

Cu toate acestea, nu este tipul intelectualului închis în turnul său de fildeş. Cu părul negru ondulat, silueta subţire şi zâmbetul strâmb.

Boyd arată ca o variantă academică a actorului de comedie Howie Mandell. Şi, tot ca Mandell, e un ghem de energie cinetică.

Cuvintele ţâşnesc din el ca apa dintr-o conductă spartă. Emite idei sofisticate şi concepte teologice într-un ritm ameţitor. Se foieşte,

gesticulează, se vânzolește pe scaun. Nu are timp să-și aranjeze cămașa în pantaloni de jur-împrejur, să îndosarieze avalanșa de hârtii risipite prin birou sau să aranjeze pe rafturi cărțile depozitate în grămezi dezordonate pe podea. E prea ocupat să gândească, să dezbată, să se îndoiască, să se întrebe, să viseze, să contemple, să inventeze – și se implică într-un proiect după altul.

De fapt, o singură carieră nu îl poate cuprinde. Pe lângă postul de profesor de teologie la Colegiul Betel este și pastor al bisericii din Woodland Hills, unde predicile lui pline de pasiune au dus la creșterea numărului de membri activi de la 42 în 1992 la 2500 azi. Acest mediu obiectiv îl ajută să se ancoreze în realitatea vieții de zi cu zi.

Ca să se distreze, se angajează în dezbateri cu ateii. Și-a măsurat forțele cu răposatul Gordon Stein asupra întrebării „Există Dumnezeu?" S-a contrazis cu pastorul „convertit" la scepticism Dan Barker pe subiectul „A înviat Iisus din morți?" Iar în cadrul unui program sponsorizat de Centrul Islamic din Minnesota a înfruntat un musulman pe tema: „Este Dumnezeu Trinitate?" Mintea ageră a lui Boyd, spiritul ascuțit, empatia față de oameni și rezervorul adânc de cunoștințe biblice și filosofice fac din el un adversar formidabil.

Mai mult decât atât, îmbină cultura populară cu cercetarea sobră mai bine ca oricare alt om pe care îl cunosc. Se pricepe la fotbal la fel de bine ca la notele de subsol. Poate începe o propoziție cu o observație improvizată despre un film nou și să o încheie cu o referință stratosferică la o enigmă filosofică profundă. Se simte la fel de bine citind Dilbert și urmărind serialul Seinfeld, sau lucrând la impresionanta lui carte: Trinity and Process: A Critical Evaluation and Reconstruction of Hartshorne's Di-Polar Theism towards a Trinitarian Metaphysics.

Stilul său neprotocolar și familiar (care alt cercetător biblic își permite să folosească termeni ca „fistichiu" și „țăcănit"?) m-a făcut imediat să mă simt în largul meu când ne-am înghesuit în biroul său de la etajul doi. Curând mi-am dat seama că Boyd era „încălzit" și gata de atac.

SCRIERI ALE ARIPII RADICALE

Am hotărât să pornesc de la perspectiva consumatorului obișnuit de știri.

— Oamenii pun mâna pe un ziar sau pe o revistă, citesc

concluziile Seminarului Iisus şi presupun că acestea reprezintă curentul principal în cercetarea Noului Testament, am zis eu. Aşa să fie oare?

— Nu, a răspuns el cu grimasa unui om ce tocmai a muşcat dintr-o lămâie. Nu, nu, nu aşa stau lucrurile. Dar aveţi dreptate – oamenii îşi fac această impresie.

S-a foit în scaun până a găsit o poziţie destul de confortabilă pentru a începe să-mi povestească.

— Când revista Time a publicat primul articol important despre Seminarul Iisus, a zis el, eu tocmai eram angajat în discuţii despre creştinism cu cineva cu care încercam să stabilesc o relaţie. Omul f /

acesta avea o fire foarte sceptică şi era destul de ameţit de ideile New Age. Aveam un prieten comun internat în spital şi când am mers să îl vizitez, celălalt era deja acolo şi citea Time. Când am intrat în salon mi-a zis: „Ei bine, Greg, se pare că cercetătorii nu sunt de acord cu tine", şi mi-a aruncat revista în faţă!

Boyd a clătinat din cap a tristeţe şi neîncredere.

— Vedeţi dumneavoastră, acel articol i-a oferit un motiv ca să nu mă mai ia în serios. Deşi ştia că sunt cercetător, a interpretat articolul în sensul că majoritatea cercetătorilor – sau cel puţin cei ce nu sunt fundamentalişti ţăcăniţi – susţin concepţiile cuprinse în el.

Înţelegeam prea bine ce voia să spună Boyd, căci ascultasem mult prea mulţi oameni punând semnul egalităţii între Seminarul Iisus şi toţi cercetătorii Bibliei.

— Credeţi că această impresie este un accident? am întrebat.

— Ei bine, cert este că Seminarul Iisus se prezintă astfel, a răspuns Boyd. De fapt, acesta este unul dintre aspectele cele mai iritante, nu numai pentru evanghelici, ci şi pentru ceilalţi cercetători. Dacă te uiţi la cartea publicată de ei – The Tive Gospels – descoperi că promulgă în ea „cei şapte stâlpi ai înţelepciunii scolastice", de parcă ar trebui să urmezi metodologia lor dacă vrei să fii un adevărat cărturar. Dar numeroşi cercetători, provenind dintr-o varietate de medii, au rezerve serioase cu privire la unul sau chiar la cei mai mulţi dintre aceşti „stâlpi". Şi apoi Seminarul Iisus şi-a intitulat propria traducere a Bibliei „Versiunea scolastică" – ei bine, asta ce presupune? Că celelalte versiuni nu sunt scolastice?

S-a oprit un moment, apoi a atacat direct miezul problemei.

— Iată care este adevărul, a zis el. Seminarul Iisus reprezintă un

număr extrem de mic de cercetători radicali ce se situează la extrema stângă a gândirii nou-testamentare. Nu reprezintă nicidecum curentul principal în cercetarea Noului Testament. Ironic este că au propriul lor tip de fundamentalism. Ei spun că felul lor de a face lucrurile este cel corect, punct. Boyd a zâmbit. În numele diversităţii, a adăugat el chicotind, pot să fie foarte înguşti.

SĂ ÎL DESCOPERIM PE „ADEVĂRATUL" IISUS

— Cel puţin, am comentat eu, participanţii la Seminarul Iisus au fost foarte deschişi în ceea ce priveşte obiectivele lor, nu-i aşa?

— Da, aşa este. Au afirmat foarte explicit că vor să salveze Biblia de fundamentalism şi să îi elibereze pe americani de credinţa „naivă" că Iisus al Bibliei este „adevăratul" Iisus. Ei spun că vor un Iisus care să fie relevant pentru zilele noastre. Unul dintre ei a spus că Iisus cel tradiţional nu. Se adresează nevoilor cauzate de criza ecologică, criza nucleară, criza feminismului, aşa că avem nevoie de o nouă imagine a lui Iisus. După cum s-a exprimat un altul, avem nevoie de „o nouă ficţiune". Una dintre particularităţile lor este că se adresează direct maselor şi nu altor cercetători. Vor să-şi scoată

constatările din turnul de fildeş şi să le aducă în stradă pentru a influenţa opinia publică. Ceea ce gândesc ei este o formă cu totul nouă de creştinism.

Ideea unui Iisus nou, a unei credinţe noi, a unui creştinism nou mă intriga.

— Vorbiţi-mi aşadar despre Iisus descoperit de Seminarul Iisus, am zis eu. Cum este El?

— În esenţă au descoperit ce au intenţionat să descopere. Unii cred că a fost un revoluţionar politic, alţii cred că a fost un fanatic religios, alţii – un făcător de minuni, alţii – un feminist, unii – un adept al egalitarismului, alţii – un personaj subversiv; există o mare diversitate de păreri, a spus el.

Apoi s-a concentrat asupra aspectului-cheie:

— Dar există un aspect cu care toţi sunt de acord: Iisus trebuie să fie înainte de toate un Iisus naturalist. Cu alte cuvinte, indiferent ce altceva se spune despre El, Iisus a fost un om ca dumneavoastră şi ca mine. Poate că a fost un om extraordinar, poate că a înţeles şi a valorificat potenţialul nostru inerent ca nimeni altul, dar nu a avut nimic supranatural. Aşadar ei spun că Iisus şi primii Săi ucenici nu L-au văzut ca Dumnezeu sau ca Mesia, şi nu au găsit nicio semnificaţie specială

morţii Lui. Crucificarea a fost un eveniment nefericit şi prematur, iar poveştile despre învierea Lui au apărut mai târziu ca o încercare de a accepta trista realitate.

SĂ DĂM DOVEZILOR O ŞANSĂ

M-am ridicat şi m-am îndreptat spre bibliotecă în timp ce îmi formulam următoarea întrebare.

— Bun, dar dumneavoastră personal aveţi credinţa că Iisus a înviat, şi poate că credinţa dumneavoastră vă afectează prea mult perspectiva, am zis eu. Seminarul Iisus se prezintă ca fiind într-o căutare nepărtinitoare a adevărului, spre deosebire de oamenii dedicaţi din punct de vedere religios – oameni ca dumneavoastră – care au scopuri teologice.

Boyd s-a răsucit în scaun pentru a mă vedea.

— Oh, dar nu aşa stau lucrurile, a insistat el. Participanţii la Seminarul Iisus sunt cel puţin la fel de părtinitori ca şi evanghelicii – eu aş spune chiar mai mult. Ei pornesc în cercetarea lor de la un întreg set de supoziţii, ceea ce facem de fapt cu toţii într-o oarecare măsură. Cea mai importantă dintre presupoziţiile lor – care, în paranteză fie spus, nu este rezultatul unor cercetări nepărtinitoare – este că Evangheliile nu sunt credibile nici măcar la modul general. Ei prezintă concluzia aceasta încă de la început, deoarece Evangheliile cuprind lucruri ce par să fie improbabile din punct de vedere istoric, cum ar fi miracolele – mersul pe apă, învierea morţilor. Aceste lucruri, spun ei, pur şi simplu nu se întâmplă. Naturalismul este cel care spune că fiecărui efect din lumea naturală sau fizică îi corespunde o cauză naturală.

— Bun, dar nu aşa îşi trăiesc oamenii de obicei viaţa? am întrebat eu. Încercaţi să spuneţi că ar trebui să căutăm explicaţii supranaturale pentru tot ce se întâmplă?

— Toată lumea este de acord că nimeni nu apelează la cauze supranaturale dacă nu este necesar, a răspuns Boyd. Dar aceşti cercetători merg dincolo de această părere generală şi spun că niciodată nu trebuie să facem acest lucru. Ei operează în baza presupoziţiei că toate evenimentele istoriei se petrec conform propriei lor experienţe şi de vreme ce nu au văzut niciodată nimic supranatural, ei presupun că niciodată în decursul istoriei nu au avut loc miracole. Iată ce fac ei: elimină posibilitatea supranaturalului încă de la început şi apoi spun: „Acum veniţi cu dovezi în favoarea lui Iisus". Nu e de mirare că obţin

rezultatele pe care le obţin!

Voiam să inversez puţin rolurile.

— Ei bine, dumneavoastră cum aţi proceda? am întrebat.

— Aş porni de la ideea că nu trebuie să apelezi la explicaţii supranaturale dacă nu e nevoie. Într-adevăr, mai întâi trebuie să căutăm explicaţii naturale. Şi eu procedez aşa în viaţa mea de zi cu zi. Cade un copac – probabil termitele sunt de vină. E oare posibil să fi fost răsturnat de un înger? Ei bine, nu aş trage această concluzie decât dacă aş avea dovezi clare cu privire la acest fapt. Aşadar accept asta. Dar nu pot accepta prezumţia enormă că ştim destule despre Univers pentru a afirma că Dumnezeu – dacă există Dumnezeu – nu ar putea niciodată să intervină în lumea noastră într-un mod supranatural. Este o presupunere cât se poate de arogantă. Nu este o prezumţie fundamentată istoric; dar acum intrăm în domeniul metafizicii. Cred că ar trebui să existe un anumit grad de modestie în cercetarea istoriei pentru a spune: „Ştii ceva? Este posibil ca Iisus Cristos să fi înviat cu adevărat din morţi. Este posibil ca ucenicii să fi văzut cu adevărat ce spun Evangheliile că au văzut. Şi dacă nu există nicio altă explicaţie adecvată pentru aceste dovezi, haideţi să cercetăm şi această posibilitate". Cred că doar aşa putem acorda o şansă dovezilor.

CRITICA CRITERIILOR

Pentru a ajunge la concluzia că Iisus nu a spus cea mai mare parte a cuvintelor din Evanghelii, membrii Seminarului Iisus au folosit un set propriu de presupoziţii şi criterii. Dar sunt standardele acestea rezonabile şi adecvate? Nu cumva au fost măsluite din start, ca zarurile „aranjate" în aşa fel încât să dea rezultatele dorite de la început?

— Presupoziţiile şi criteriile lor creează probleme multiple, a început Boyd să analizeze abordarea acestui grup. De exemplu, dacă nu au dovezi solide care să îi determine să-şi schimbe părerea, ei presupun că Biserica de mai târziu a pus acele cuvinte în gura lui Iisus. Această presupunere îşi are rădăcinile în suspiciunile pe care le au cu privire la Evanghelii, suspiciuni ce izvorăsc din presupunerea că nu se pot întâmpla lucruri supranaturale. Istoricii operează de obicei în virtutea premisei că responsabilitatea lor este să dovedească falsitatea sau lipsa de credibilitate a unor fapte, deoarece, în general, oamenii nu sunt mitomani. În lipsa acestei presupuneri, am şti foarte puţine despre istoria antică. Seminarul Iisus întoarce pe dos această premisă şi spune că trebuie să dovedeşti că acele cuvinte îi aparţin lui îsus. Iar apoi vin cu

nişte criterii îndoielnice pentru a face acest lucru. Cercetătorii ar trebui să aplice criterii adecvate pentru a determina dacă Iisus a spus sau nu un anumit lucru. Dar sunt împotriva ideii că, dacă Iisus nu întruneşte aceste criterii, nu se poate să fi spus acel lucru. Acest gen de concluzii negative pot reprezenta o problemă.

Toată acea discuţie teoretică a început să mă deruteze, în loc să-mi clarifice unele aspecte. Aveam nevoie de nişte exemple concrete pentru a înţelege ce vrea să spună Boyd.

— Spuneţi-mi câteva din criteriile specifice pe care le-au folosit, am spus.

— Unul dintre ele este numit criteriul dublei disimilarităţi, a răspuns el. Aceasta înseamnă că ei pot să creadă că Iisus a spus un anumit lucru numai dacă nu seamănă cu ceva ce ar putea spune un rabin sau Biserica de mai târziu. Dacă nu, ei presupun că acel lucru a ajuns în Evanghelii dintr-o sursă iudaică sau creştină. Problema evidentă este că Iisus era iudeu şi a pus bazele Bisericii creştine, aşa că nu ar trebui să ne surprindă dacă vorbeşte ca un iudeu şi ca un creştin! Totuşi, ei au aplicat criteriul acesta pentru a ajunge la concluzia negativă că Iisus nu a spus prea multe. Apoi este criteriul multiplei atestări, ceea ce înseamnă că putem fi siguri că Iisus a spus un anumit lucru numai dacă acel lucru se găseşte în mai multe surse. Acest test poate fi folositor în confirmarea unor ziceri. Dar de ce să argumentăm contrariul – dacă apare într-o singură sursă, zicerea nu este valabilă? De fapt, marea majoritate a datelor din istoria antică se bazează pe surse singulare. În general, dacă o sursă este considerată credibilă – şi eu as susţine că avem o sumedenie de motive să credem că

Evangheliile sunt credibile – ea trebuie să fie considerată credibilă chiar dacă nu poate fi confirmată şi prin alte surse. Chiar şi atunci când afirmaţiile lui Iisus se regăsesc în două sau trei dintre Evanghelii, ei tot nu consideră că împlinesc criteriul multiplei atestări. Dacă o anumită afirmaţie apare în Evangheliile după Matei, Marcu, respectiv Luca, ei consideră că acestea reprezintă o singură sursă, deoarece presupun că Matei şi Luca au folosit materialul lui Marcu în scrierea propriilor Evanghelii. Ei nu vor să admită că un număr tot mai mare de cercetători au rezerve serioase asupra teoriei conform căreia Matei şi Luca au folosit materialul lui Marcu. Având în vedere aceste crite/ rii, ne dăm seama cât de dificilă este dovedirea atestării multiple.

Boyd dorea să continue, dar i-am spus că am înţeles ce voia să spună: criteriile măsluite, ca şi zarurile aranjate, duc inevitabil la rezultatele dorite de la început.

IISUS – FĂCĂTORUL DE MINUNI

Una dintre abordările folosite de cercetătorii naturalişti este să caute /

paralele între Iisus şi alte personalităţi ale istoriei antice pentru a demonstra că afirmaţiile şi faptele Sale nu au fost chiar unice. Obiectivul lor este să combată ideea că Iisus a fost fără asemănare.

— Cum răspundeţi în această problemă? l-am întrebat pe Boyd. De exemplu, în antichitate au existat rabini care scoteau demoni ori se rugau pentru ploaie, şi aceasta venea, aşa că unii cercetători spun că Iisus e doar un alt exemplu al unui astfel de făcător de minuni iudeu. Rezistă aceste paralele?

Aveam să-l văd pe polemistul Boyd în plină acţiune, întrucât mi-a răspuns punct cu punct într-o problemă complexă, fără ajutorul notiţelor. Mă bucuram că înregistrez această conversaţie; dacă m-aş fi mulţumit să iau notiţe, niciodată nu aş fi reuşit să ţin pasul cu ritmul de mitralieră cu care îşi prezenta argumentele.

— De fapt, paralelele pălesc repede când le priveşti mai îndeaproape, a început el, accelerând pe măsură ce continua. În primul rând, centralitatea supranaturalului în viaţa lui Iisus nu are absolut nicio paralelă în istoria iudaică. În al doilea rând, natura radicală a miracolelor Sale îl deosebeşte de toţi ceilalţi. Acestea nu se reduceau

doar la a aduce ploaia în urma rugăciunilor Lui, ci este vorba de vindecarea unor orbi, surzi leproşi şi gârbovi, de potolirea unor furtuni, de înmulţirea pâinilor şi peştilor, de învierea unor fii şi fiice. Pentru toate acestea nu există nicio paralelă. În al treilea rând, cel mai important element distinctiv în cazul lui Iisus este că a înfăptuit aceste miracole prin propria Sa autoritate. El spune: „Dar, dacă Eu scot dracii cu degetul lui Dumnezeu, împărăţia lui Dumnezeu a ajuns până la voi" – referindu-Se la Sine. Şi afirmă: „Am fost uns să vestesc robilor slobozenia". El îi dă lui Dumnezeu Tatăl creditul pentru ceea ce face, dar nu îl vedem niciodată cerându-l lui Dumnezeu Tatăl să facă acel lucru – îl face El în puterea lui Dumnezeu Tatăl. Iar pentru aceasta nu există nicio paralelă. Şi toate sunt în perfectă concordanţă cu modul distinct în care Iisus vorbeşte despre Sine – „toată puterea Mi-a fost dată", „toţi să

cinstească pe Fiul cum cinstesc pe Tatăl", „Cerul şi pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece". Nu îi găsim nicăieri pe rabini spunând astfel de lucruri.

După ce am ascultat izbucnirea nestăvilită de argumente, am zis cu un zâmbet uşor:

Aşadar, ce vreţi să spuneţi?

Boyd a început să râdă.

Orice paralele cu rabinii făcători de minuni, a răspuns el, ar fi mult, mult forţate.

IISUS ŞI UIMITORUL APOLLONIUS

Nu aveam de gând să mă las intimidat de talentul polemic al lui

Boyd. Am hotărât să îi ridic o problemă mai dificilă: paralelele aparent mai pronunţate între Iisus şi un personaj istoric numit Apollonius din Tyana.

— Cunoaşteţi dovezile la fel de bine ca mine, i-am zis lui Boyd. Avem de-a face cu o persoană din secolul I despre care se spune că a vindecat boli şi a scos demoni; care se pare că a înviat din morţi o fetiţă; şi care le-a apărut după moarte câtorva dintre adepţii săi. Oamenii arată spre acest om şi spun: „Aha! Dacă veţi spune că povestea lui Apollonius este legendară, de ce nu am spune acelaşi lucru şi despre povestea lui Iisus?"

Boyd încuviinţa din cap, indicându-mi că îmi urmăreşte ideea.

— Recunosc că la prima vedere pare impresionant, a zis el. Când am auzit pentru prima oară despre Apollonius, pe vremea studenţiei, am fost foarte surprins. Dar dacă analizăm istoria cu calm şi obiectivitate, vom vedea că presupusele paralele nu stau în picioare.

Aveam nevoie de date concrete, nu de generalităţi.

— Continuaţi, i-am zis. Faceţi tot ce puteţi ca să le doborâţi.

— Bun. În primul rând, biograful său, Philostratus, a scris la un secol şi jumătate după Apollonius, pe când Evangheliile au fost scrise la distanţă de o generaţie de Iisus. Cu cât este mai mare apropierea de eveniment, cu atât sunt mai puţine şansele să se fi dezvoltat elementul legendar, să fi apărut erorile sau confuzia în amintiri. În al doilea rând, avem patru Evanghelii, coroborate cu scrierile lui Pavel, care într-o oarecare măsură pot fi verificate cu ajutorul unor materiale nebiblice, cum ar fi Josephus şi alţii. În cazul lui Apollonius, avem o singură sursă.

În plus, Evangheliile trec testul standard de evaluare a credibilităţii istorice, ceea ce nu putem spune şi despre povestirile lui Apollonius. Mai presus de toate acestea, Philostratus a primit însărcinarea de a scrie o biografie a lui Apollonius din partea unei împărătese ce dorea să construiască un templu dedicat acestuia. Era o adeptă a lui Apollonius, aşadar Philostratus ar fi avut un motiv de ordin financiar să înfrumuseţeze povestea şi să îi ofere împărătesei ceea ce aceasta îşi dorea. De cealaltă parte, autorii Evangheliilor nu aveau nimic de câştigat – şi mult de pierdut – scriind povestea lui Iisus, şi nu aveau niciun motiv ascuns, cum ar fi câştigul financiar. De asemenea, felul în care scrie Philostratus este foarte diferit de stilul Evangheliilor. Acestea redau perspectiva plină de siguranţă a martorului ocular, de parcă ar fi existat acolo o cameră de luat vederi. Dar Philostratus include în lucrarea lui o serie de afirmaţii neverificate, cum ar fi „se spune că…" sau „unii spun că această fetiţă murise; alţii spun că era doar bolnavă". Spre lauda sa, face un pas înapoi şi tratează poveştile ca poveşti. Şi acum vine bomba: Philostratus a scris la începutul secolului al III-lea în Capadocia, unde creştinismul apăruse deja de mai multă vreme. Aşadar el a fost cel care a împrumutat din creştinism, şi nu invers. Ne putem imagina că ucenicii lui Apollonius au văzut în creştinism o concurenţă şi şi-au spus: „Chiar aşa? Ei bine, Apollonius a făcut aceleaşi lucruri pe care le-a făcut şi Iisus!" Ceva de genul: „Tatăl meu îl poate bate pe tatăl tău!" Şi încă un ultim aspect: Sunt dispus să admit că este posibil ca Apollonius să fi făcut nişte lucruri miraculoase sau cel puţin i-a făcut pe oameni să creadă că le-a făcut. Dar asta nu compromite cu nimic dovezile în favoarea lui Iisus. Chiar dacă acceptăm dovezile în favoarea lui Apollonius, tot ne mai rămâne să găsim o explicaţie pentru dovezile în favoarea lui Iisus.

IISUS ŞI „RELIGIILE MISTERELOR".

Bun, m-am gândit în sinea mea – să mai încercăm o dată. Numeroşi studenţi de colegiu sunt învăţaţi că multe dintre temele vieţii lui Iisus sunt doar ecouri ale anticelor „religii ale misterelor", în care apar zei ce mor şi învie, ritualuri ale botezului şi comuniunii.

— Ce credeţi despre aceste paralele? am întrebat.

— Acest argument a fost foarte popular la începutul secolului, dar s-a stins în general, deoarece era foarte discreditat. Pe de o parte, ţinând seama de periodizare, dacă vrem neapărat să susţinem teoria împrumutului, acesta trebuie să se fi făcut dinspre creştinism înspre

religiile misterelor şi nu viceversa. De asemenea, religiile misterelor erau nişte sisteme religioase de genul fă-ce-îţi-place, care împrumutau idei din diferite locuri. Iudeii, însă, îşi păzeau cu străşnicie convingerile de influenţele exterioare. Se considerau un popor pus deoparte şi se împotriveau cu tărie ideilor şi ritualurilor păgâne.

După părerea mea, cele mai interesante potenţiale paralele erau legendele mitologice despre zeii ce mor şi învie.

— Nu sunt oare aceste povestiri asemănătoare cu convingerile creştine? am întrebat.

— Deşi este adevărat că unele religii ale misterelor conţineau povestiri despre zei ce mor şi învie, aceste povestiri gravitează întotdeauna în jurul ciclului morţii şi al renaşterii în viaţa naturală, a zis Boyd. Culturile agricole mor toamna şi revin la viaţă primăvara. Oamenii exprimă minunea acestui fenomen mereu repetabil prin povestiri mitologice despre zei ce mor şi învie. Aceste povestiri au fost îmbrăcate întotdeauna în forma legendelor. Ele descriau evenimente petrecute „odată ca niciodată". Să comparăm aceste descrieri cu prezentarea lui Iisus Cristos în Evanghelii. Acestea vorbesc despre o persoană care realmente a trăit cu câteva zeci de ani înainte şi se dau nume – de exemplu, a fost crucificat sub domnia lui Pilat din Pont, pe când Caiafa era mare preot, iar tatăl lui Alexandru şi al lui Rufus I-a purtat crucea. Acestea sunt date istorice concrete. Nu au nimic în comun cu povestirile despre ce s-a întâmplat „odată ca niciodată". Creştinismul nu are nicio legătură cu ciclurile vieţii sau cu recolta. Are însă legătură cu o credinţă cât se poate de iudaică – dar care lipseşte din religiile misterelor – cu privire la învierea morţilor, la viaţa veşnică şi împăcarea cu Dumnezeu. Cât despre sugestia că doctrinele nou-testamentare despre botez sau comuniune ar proveni din religiile misterelor, asta e pur şi simplu o aberaţie. Pe de o parte, dovezi ale acestor presupuse paralele datează de după secolul al II-lea, aşadar orice împrumut ar fi venit dinspre creştinism şi nu invers. Iar când le privim mai îndeaproape, asemănările dispar. De exemplu, pentru a ajunge la un nivel superior în cultul lui Mitra, adepţii acestuia trebuia să stea sub un taur în timp ce acesta era înjunghiat, pentru a fi îmbăiaţi în sângele şi măruntaiele lui. Apoi se alăturau celorlalţi şi mâncau taurul. Acum, a sugera că iudeii ar fi găsit atractivă această practică barbară şi ar fi dorit să modeleze botezul şi comuniunea după ea este extrem de implauzibil.

De aceea marea majoritate a cercetătorilor nu acceptă această teorie.

EVANGHELIILE SECRETE ŞI CRUCILE VORBITOARE

Pe cât îi era biroul de dezorganizat, pe atât de ascuţită şi sistematică era gândirea lui Boyd. Analiza pe care a făcut-o acestor paralele atât de mediatizate nu mai lăsa loc pentru îndoială. Aşa că am hotărât să abordez un alt domeniu despre care presa vorbeşte adesea: „noile descoperiri" ce constituie deseori subiectul cărţilor publicate de participanţii la Seminarul Iisus.

— S-a scris mult în presa adresată publicului larg despre Evanghelia după Toma, despre Evanghelia secretă după Marcu, Evanghelia Crucii şi Q, am spus eu. S-au făcut cu adevărat noi descoperiri care să schimbe imaginea noastră despre Iisus?

Boyd a oftat exasperat.

— Nu, nu au apărut niciun fel de descoperiri noi care să ne spună ceva nou despre Iisus. Evanghelia după Toma a fost descoperită cu mult timp în urmă, dar acum este folosită numai pentru a crea o imagine alternativă a lui Iisus. S-ar putea ca unele teorii despre Evanghelia lui Toma să fie noi, dar Evanghelia în sine nu este deloc nouă. Cât despre sursa Q, aceasta nu este o descoperire, ci mai degrabă o teorie ce există de un secol şi jumătate, teorie ce încearcă să explice materialul pe care îl au în comun Luca şi Matei. Nou este doar felul cât se poate de îndoielnic în care cercetătorii de stânga îşi folosesc presupoziţiile pentru a împărţi acest ipotetic Q în diferite straturi de dezvoltare a legendelor, cu scopul de a-şi susţine teoriile preconcepute.

Ştiam că John Dominic Crossan, probabil cel mai influent dintre cercetătorii Seminarului Iisus, a emis nişte afirmaţii categorice cu privire la o evanghelie numită Evanghelia Secretă după Marcu. De fapt, el susţine că s-ar putea ca Evanghelia Secretă după Marcu să fie o versiune necenzurată a Evangheliei după Marcu şi să conţină elemente confidenţiale, destinate iniţiaţilor în cele spirituale.4 Unii au folosit aceste texte pentru a pretinde că Iisus ar fi fost de fapt un magician sau că o parte din primii creştini practicau homosexualitatea. Acest scenariu conspirativ a captat imaginaţia presei.

Ce dovezi există în favoarea acestei teorii? l-am întrebat pe Boyd.

Răspunsul lui a venit imediat:

— Niciuna.

Deşi se părea că nu simte nevoia să dezvolte acest subiect, eu l-

am rugat să explice ce vrea să spună.

— Nu avem o Evanghelie secretă după Marcu, a zis el. Avem doar un cercetător care a găsit un citat al lui Clement din Alexandria, datând de la sfârşitul secolului al II-lea, despre care se presupune că provine din această Evanghelie. Iar acum chiar şi acest citat a dispărut fără urmă în mod misterios. Nu avem acest text, nu avem niciun citat din el, şi chiar dacă am avea un citat din el, nu am avea niciun motiv să credem că ne oferă informaţii valide cu privire la Iisus ca persoană istorică sau la ceea ce credeau despre El primii creştini. Pe deasupra, ştim deja că acest Clement era cunoscut ca fiind foarte credul şi gata să accepte scrieri contrafăcute. Aşadar Evanghelia secretă după Marcu este o lucrare inexistentă, citată într-un text inexistent acum, de către un autor ce a trăit la sfârşitul secolului al II-lea, despre care se ştia că era foarte naiv în acest domeniu. Marea majoritate a cercetătorilor nu îi acordă niciun fel de credibilitate. Din nefericire, cei ce o consideră credibilă se bucură de mare atenţie din partea presei, deoarece mass-media adoră senzaţionalul.

Crossan mai dă crezare şi textului numit de el Evanghelia Crucii.

— Acesta se prezintă mai bine? am întrebat.

— Nu, cei mai mulţi cercetători nu îi acordă credibilitate, deoarece cuprinde un material legendar extrem de fantezist. De exemplu.

Iisus iese din mormânt şi este uriaş – ajunge până dincolo de bolta cerului – şi crucea iese şi ea din mormânt şi vorbeşte! Evident.

Evangheliile mult mai sobre sunt mai credibile decât orice am găsi în această relatare. Ea se potriveşte mai bine cu scrierile apocrife de mai târziu. De fapt, se bazează pe materialul biblic, aşa că ar trebui să fie datată mai târziu.

Spre deosebire de majoritatea copleşitoare a experţilor în cercetarea biblică, Seminarul Iisus acordă un statut extrem de înalt Evangheliei după Toma, ridicând-o la un nivel egal cu cele patru Evanghelii tradiţionale. În capitolul 3, dr. Bruce Metzger a criticat aspru această poziţie, dovedind că este nefondată.

I-am cerut lui Boyd părerea sa.

— De ce Evangheliei după Toma nu i se cuvine această onoare?

— Este unanim recunoscut că această Evanghelie a fost influenţată semnificativ de gnosticism, o mişcare religioasă din secolele al II-lea, al III-lea şi al IV-lea ce susţinea că deţine informaţii, cunoştinţe

sau revelaţii secrete, care le permit oamenilor să cunoască cheia Universului. Mântuirea venea prin ceea ce ştii – gnosis în limba greacă însemnând „cunoaştere", a zis el. Aşadar cei mai mulţi cercetători datează Evanghelia după Toma la mijlocul secolului al II-lea, în al cărui mediu cultural se încadrează perfect. Iată un exemplu: Aici se afirmă că Iisus ar fi spus „Orice femeie ce se face bărbat va intra în împărăţia cerurilor". Aceasta contrazice atitudinea pe care ştim că o avea Iisus faţă de femei, dar se potriveşte perfect cu mentalitatea gnostică. Însă Seminarul Iisus s-a fixat în mod arbitrar asupra anumitor pasaje din Evanghelia după Toma, argumentând că aceste pasaje reprezintă un strat timpuriu al tradiţiilor privitoare la Iisus, anterior chiar Evangheliilor canonice. Deoarece în niciunul dintre aceste pasaje Iisus nu pretinde lucruri extraordinare despre Sine şi nu înfăptuieşte nimic supranatural, ei susţin că cele mai timpurii concepţii despre Iisus spun că a fost doar un mare învăţător. Dar întregul raţionament este circular. Singurul motiv pentru care ei cred că aceste pasaje din Evanghelia după Toma sunt timpurii este că ele cuprind o imagine a lui Iisus despre care aceşti cercetători credeau deja că este imaginea iniţială a lui Iisus. Adevărul este că nu avem niciun motiv serios să preferăm Evangheliilor nou-testamentare, datate în secolul I, Evanghelia după Toma, scrisă în secolul al II-lea.

ISTORIE VS. CREDINŢĂ

Iisus al istoriei şi Iisus al credinţei: Seminarul Iisus crede că există o / /

prăpastie mare între cele două concepte. Din punctul lor de vedere, Iisus, ca persoană istorică, a fost un bărbat inteligent, ironic, contracultural, care nu a pretins niciodată că ar fi Fiul lui Dumnezeu, pe când Iisus al credinţei este un mănunchi de idei menite să îi facă pe oameni să se simtă bine, care îi ajută să trăiască frumos, dar care la urma urmei se bazează pe proiecţiile propriilor dorinţe.

— Nu numai că există o prăpastie între Iisus al istoriei şi Iisus al credinţei, a spus Boyd, când am abordat acest subiect. Dacă pui sub semnul îndoielii orice afirmaţie ce susţine că Iisus are o natură divină

şi împacă oamenii cu Dumnezeu, între cele două concepte apare de-a dreptul o contradicţie. În general, ei îl definesc astfel pe Iisus al credinţei: există simboluri religioase care au o mare însemnătate pentru

oameni – simbolul divinităţii lui Iisus, simbolul crucii, al iubirii jertfitoare de sine, al învierii. Cu toate că oamenii nu cred efectiv că aceste lucruri s-au întâmplat cu adevărat, ele îi inspiră să trăiască o viaţă frumoasă, să învingă angoasa existenţială, să realizeze noi potenţialităţi, să învie speranţa în mijlocul deznădejdii – etc., etc., etc.

Boyd a ridicat din umeri:

— Scuză-mă, a spus el, dar am auzit chestiile astea de atâtea ori încât simt că îmi ies pe urechi! Aşadar, aceşti liberali susţin că cercetarea istorică nu poate să îl descopere pe Iisus al credinţei, deoarece Iisus al credinţei nu este fixat în istorie. El este doar un simbol, a continuat Boyd. Dar atenţie: Iisus nu simbolizează nimic decât dacă este fixat în istorie. Crezul de la Niceea nu spune: „Am dori ca aceste lucruri să fie adevărate", ci spune: „Iisus Cristos a fost crucificat sub Pilat din Pont, iar a treia zi a înviat din morţi", şi continuă de aici. Adevărul teologic se bazează pe adevărul istoric. Aşa vorbeşte Noul Testament. Să ne uităm la predica lui Petru din capitolul 2 al cărţii Faptele Apostolilor. El se ridică şi spune: „Oameni buni, voi sunteţi martori ai acestor lucruri; nu s-au făcut în taină. Mormântul lui David este încă aici, dar Dumnezeu L-a înviat pe Iisus din morţi. De aceea proclamăm că este Fiul lui Dumnezeu". Dacă înlăturăm minunile, înlăturăm şi învierea, iar apoi nu vom mai avea ce să proclamăm. Pavel spune că dacă Iisus nu a înviat din morţi, credinţa noastră este în van, zadarnică, lipsită de conţinut.

Boyd s-a oprit o clipă. Tonalitatea vocii i-a scăzut cu o gradaţie, trecând de la predică la exprimarea intensă a unei convingeri personale.

— Eu nu vreau să-mi întemeiez viaţa pe un simbol, a zis el hotărât. Eu vreau ceva real, iar credinţa creştină a fost dintotdeauna fundamentată în realitate. Ceea ce nu este fundamentat în realitate este credinţa cercetătorilor liberali. Ei sunt cei ce urmează o himeră, dar creştinismul nu este o himeră.

SĂ COMBINĂM ISTORIA CU CREDINŢA

Petrecusem deja mult timp discutând despre Iisus aşa cum îl prezintă Seminarul Iisus – un Iisus simbolic, dar un Iisus ce nu poate oferi lumii altceva decât iluzia speranţei. Înainte de a pleca însă, doream să vorbim despre Iisus al lui Gregory Boyd. Voiam să ştiu dacă Iisus pe care îl cercetează şi despre care scrie cărţi de specialitate în calitate de profesor universitar de teologie este acelaşi îsus pe care îl predică în

biserica lui în fiecare duminică dimineaţa.

— Daţi-mi voie să clarific ceva, am spus eu. Iisus al dumneavoastră – acel Iisus la care vă raportaţi – este atât Iisus al istoriei, cât şi Iisus al credinţei.

Boyd şi-a încleştat pumnii, de parcă tocmai aş fi înscris un gol:

— Da, exact aşa e, Lee! a exclamat el.

Deplasându-se până pe marginea scaunului, mi-a explicat limpede ce îl îndemnaseră cercetările – şi inima sa – să creadă.

— Uite cum stau lucrurile: dacă iubeşti pe cineva, dragostea ta trece dincolo de datele pe care le ştii despre acea persoană, dar îşi are fundamentul în acele date. De exemplu, îţi iubeşti soţia pentru că e superbă, e bună, e dulce, e blândă. Toate acestea sunt date despre soţia ta, şi de aceea o iubeşti. Dar dragostea ta pentru ea merge mai departe. Ai putea să ştii toate aceste lucruri despre soţia ta, şi totuşi să nu fii îndrăgostit de ea şi să nu îţi pui încrederea în ea, dar o faci. Aşadar, decizia trece dincolo de dovezi şi, cu toate acestea, ea există şi în baza acestor dovezi. La fel e când te îndrăgosteşti de Iisus. A avea o relaţie cu Iisus Cristos trece dincolo de cunoaşterea unor date istorice despre El, dar este fundamentată în acele date istorice. Cred în Iisus în baza dovezilor istorice, dar relaţia mea cu Iisus trece dincolo de dovezi. Trebuie să îmi pun încrederea în El şi să umblu cu El în fiecare zi.

L-am întrerupt pentru a-i spune:

— Da, dar sunteţi gata să recunoaşteţi că creştinismul face unele afirmaţii despre Iisus ce sunt pur şi simplu greu de crezut?

— Da, desigur că recunosc, a răspuns el. De aceea mă bucur că avem dovezi atât de puternice care ne arată că sunt adevărate. Din punctul meu de vedere, a adăugat el, totul se reduce la atât: comparaţia nu îşi are locul. Dovezile care atestă că Iisus a fost cine au spus ucenicii că a fost – că a făcut minunile pe care le-a făcut, că a înviat din morţi, că a făcut afirmaţiile pe care le-a făcut – sunt pur şi simplu la o distanţă de ani-lumină de orice motiv aş avea să cred că cercetătorii de stânga din Seminarul Iisus ar avea dreptate. Dar ce au aceşti cercetători? Ei bine, au o scurtă aluzie la o evanghelie „secretă" pierdută, conţinută într-o scrisoare datând de la sfârşitul secolului al II-lea şi văzută din nefericire de o singură persoană, scrisoare care ea însăşi este pierdută acum. Apoi

mai au o relatare a crucificării și învierii datând din secolul al III-lea ce are ca personaj principal o cruce vorbitoare și despre care mai puțin de o mână de cercetători cred că ar data dinainte de scrierea Evangheliilor. Există apoi un document gnostic din secolul al II-lea din care câțiva cercetători vor să dateze cât mai devreme anumite părți, pentru a-și susține propriile prejudecăți. Și apoi mai există un document ipotetic construit pe presupuneri șubrede care este tăiat în felii tot mai subțiri cu ajutorul raționamentelor circulare.

Boyd s-a trântit înapoi în scaun.

— Nu, îmi pare rău, a zis el clătinând capul. Nu cred. E mult mai logic să îmi pun încrederea în Evanghelii – care trec cu brio testul analizei istorice – decât să îmi pun speranțele în ce spune Seminarul Iisus.

UN COR DE CRITICI

Revenind în camera mea de motel, am derulat în minte discuția cu Boyd. Eram de acord cu el: dacă Iisus al credinței nu este în același timp și Iisus al istoriei, este neputincios și neînsemnat. Dacă nu este fixat în realitate, dacă nu și-a stabilit divinitatea prin faptul că a înviat din morți, e doar un simbol menit să îi facă pe oameni să se simtă bine, la fel de irelevant ca Moș Crăciun.

Dar avem dovezi că e mai mult decât atât. Audiasem deja probele puternic fundamentate aduse de martorii oculari, de dovezile documentare, de dovezile coroborante și de dovezile științifice ce sprijină afirmația Noului Testament că El este Dumnezeu întrupat, iar acum mă pregăteam să pornesc din nou la drum pentru a dezgropa și mai multe materiale istorice despre caracterul și învierea Lui.

Până un alta, Greg Boyd nu este o voce singulară ce se ridică împotriva Seminarului Iisus, ci face parte dintr-o mișcare crescândă de critici venite nu doar din partea unor figuri proeminente ale mișcării evanghelice conservatoare, dar și din partea altor cercetători respectați ce reprezintă o varietate de medii teologice.

Exemplul cel mai apropiat se afla pe noptiera camerei mele de motel; am întins mâna și am ridicat o carte intitulată The Real Jesus, pe care o cumpărasem recent. Autorul este dr. Luke Timothy Johnson, mult stimatul profesor de Noul Testament și originile creștinismului la Școala Teologică Candler din cadrul Universității Emory. Johnson este romano-catolic și a fost călugăr benedictin înainte de a se dedica cercetării biblice și de a scrie numeroase cărți de largă influență.

Johnson îşi încrucişează sistematic sabia cu Seminarul Iisus, spunând că acesta „în niciun caz nu reprezintă crema cercetării nou-testamentare", ci că urmează un proces „părtinitor împotriva autenticităţii tradiţiilor evanghelice", iar rezultatele sale au fost „stabilite deja în avans".5 Dumnealui concluzionează: „Aceasta nu este cercetare competentă, nici măcar cercetare critică. Este o şaradă ieftină". 6

În continuare sunt citaţi alţi distinşi cercetători cu opinii asemănătoare, cum ar fi dr. Howard Clark Kee, care a spus că Seminarul este „o ruşine a lumii academice", sau Richard Hayes de la Universitatea Duke, a cărui recenzie pe marginea cărţii The Five Gospels afirma următoarele: „Cazul instrumentat de această carte nu ar sta în picioare în niciun tribunal". 7

Am închis cartea şi am stins lumina. A doua zi urma să îmi reiau /

vânătoarea de dovezi care să stea în picioare.

Deliberări întrebări pentru reflecţie sau studiu în grup

1. Aţi citit în presă relatări despre opiniile Seminarului Iisus? Care a fost răspunsul dumneavoastră la cele citite? V-au lăsat acele articole impresia că descoperirile Seminarului ar reprezenta opinia majorităţii cercetătorilor? Ce pericole ne pândesc dacă ne bazăm pe mass-media când este vorba de relatarea problemelor de acest gen?

2. Ar trebui oare ca în propria dumneavoastră investigaţie cu privire la Iisus să eliminaţi din start orice posibilitate a supranaturalului, sau ar fi mai bine să vă permiteţi să analizaţi toate dovezile istorice, chiar dacă acestea ar arăta că au avut loc şi evenimente miraculoase? De ce?

3. Boyd a spus: „Eu nu vreau să îmi întemeiez viaţa pe un simbol. Eu vreau ceva real…" Sunteţi sau nu de acord cu el? De ce? Este / de ajuns ca Iisus să fie un simbol al speranţei sau este important pentru dumneavoastră să aveţi siguranţa că viaţa, învăţăturile şi învierea Lui sunt fundamentate istoric? De ce?

Pentru dovezi suplimentare

Mai multe resurse pe această temă

Boyd, Gregory A., Cynic Sage or Son of God? Recovering the Real Jesus în an Age of Revisionist Replies, Wheaton, III., Bridge Point, 1995.

Jesus under Siege, Wheaton, III., Victor, 1995.

Johnson, Luke Timothy, The Real Jesus, San Francisco, Harper

San-Francisco, 1996.
Wilkins, Michael J. şi J.P. Moreland, editori, Jesus under Fire, Grand Rapids, Zondervan, 1995.

PARTEA A II-A

Analiza lui Iisus

7

DOVEZILE IDENTITĂŢII /

Era Iisus cu adevărat convins că este Fiul lui Dumnezeu?

John Douglas are misterioasa capacitate de a scruta mintea unor oameni pe care nu i-a întâlnit niciodată.

În calitate de psiholog criminalist al Biroului Federal de Investigaţii (FBI), Douglas adună informaţii de la locul crimei şi apoi se foloseşte de pătrunderea sa psihologică pentru a examina personalitatea făptaşului aflat încă în liberate.

Caz concret: Douglas a prezis că „Ucigaşul de pe potecă", un criminal în serie ce bântuia zonele împădurite din apropiere de San Francisco între 1979 şi 1981, era un bărbat cu un defect de vorbire, tendinţe de cruzime fată de animale, care suferea de enurezis şi era

r piroman. Desigur, persoana arestată în cele din urmă şi condamnată în acest caz se potrivea întocmai acestei descrieri.1

Cu un doctorat în psihologie, cu ani de experienţă ca detectiv şi posedând un talent înnăscut pentru înţelegerea comportamentului uman, Douglas a devenit celebru pentru dibăcia sa în domeniul psihologiei criminale. Este coautor a numeroase cărţi pe această temă, devenite bestsellere, iar când Jodie Foster a câştigat premiul Oscar pentru interpretarea ei din Tăcerea mieilor, i-a mulţumit public lui Douglas, figura reală după care s-a construit personajul mentorului ei din cadrul FBI.

Cum poate Douglas să înţeleagă procesele gândirii cuiva cu care nu a vorbit niciodată? „Comportamentul reflectă personalitatea", a explicat Douglas unui reporter al revistei Biography.2

Cu alte cuvinte, Douglas examinează atent dovezile rămase la locul faptei şi, acolo unde este posibil, discută cu victimele pentru a afla exact ce a spus şi ce a făcut criminalul. Din aceste indicii – reminiscenţe ale comportamentului unei persoane – el deduce construcţia psihologică a celui în cauză.

Să trecem acum la Iisus: fără a avea posibilitatea de a sta de vorbă cu El, cum am putea să pătrundem în mintea Lui şi să examinăm care

I-au fost motivaţiile, intenţiile şi percepţia despre Sine? Cum am putea şti cine credea El că este şi care considera că este misiunea Lui?

„Privindu-l comportamentul", ar răspunde Douglas. În cazul în care vrem să aflăm dacă Iisus S-a crezut Mesia sau Fiul lui Dumnezeu – sau dacă S-a considerat un simplu rabin ori profet – trebuie să ne uităm la ce a făcut, ce a spus şi cum S-a raportat la alţii.

Această întrebare – ce credea Iisus despre Sine – este crucială. Unii profesori susţin că susţinători exagerat de zeloşi au suprapus mitul divinităţii lui Iisus peste tradiţia despre El, la ani buni după moartea Sa. Adevăratul Iisus, cred aceşti profesori, S-ar răsuci în mormânt dacă ar şti că oamenii I se închină. Dacă dăm la o parte stratul de legendă şi ne întoarcem la primele materiale despre El, vom afla, spun ei, că nu a aspirat niciodată să fie mai mult decât un învăţător itinerant şi uneori un instigator.

Dar sunt oare dovezile istorice de partea lor? Pentru a afla, am luat avionul spre Lexington, Kentucky, şi de acolo am condus maşina pe şosele şerpuitoare pe lângă o serie de ferme pitoreşti de cai, pentru a-l găsi pe cercetătorul a cărui carte primită cu mult entuziasm, The Christology of Jesus, tratează tocmai acest subiect.

AL ŞASELEA INTERVIU: BEN WITHERINGTON AL III-LEA, PH. D.

Nu e mare lucru de văzut în micul Wilmore, Kentucky, în afară de Seminarul Teologic Asbury, unde am găsit biroul lui Ben Witherington la etajul patru al unei clădiri în stil colonial, situată departe de drumul principal al acestei comunităţi rustice. Cu ospitalitatea graţioasă a unui gentleman din Sud, gazda mea născută în Carolina de Nord mi-a oferit un scaun confortabil şi o cafea, pe când ne aşezam ca să discutăm despre percepţia de Sine a lui Iisus din Nazaret.

Subiectul îi este foarte familiar lui Witherington, care a scris, printre altele, următoarele cărţi: Jesus the Sage; The Many Paces of the Christ; The Jesus Quest; Jesus, Paul and the End of the World; şi Women in the Ministry of Jesus, şi ale cărui articole despre Iisus au apărut în dicţionare şi jurnale de specialitate.

Educat la Seminarul Teologic Gordon-Conwell (unde a obţinut d i ploma de Masterat în Teologie, summa cum laude) şi la Universitatea Durham în Marea Britanie (unde a obţinut Doctoratul în Teologie cu specializarea în Noul Testament), Witherington a predat la Asbury, la

Seminarul Teologic Ashland, la Şcoala Teologică din cadrul Universităţii Duke şi la Gordon-Conwell. Este membru al Societăţii / / /

pentru Studiul Noului Testament, al Societăţii pentru Literatură Biblică şi al Institutului pentru Cercetare Biblică.

Exprimându-se clar şi metodic, cântărind cu atenţie fiecare cuvânt, stilul lui Witherington este categoric academic, însă vocea lui trădează un sentiment distinct de fascinaţie – de reverenţă chiar – / / faţă de acest subiect. Această atitudine a devenit şi mai vizibilă atunci / /

când m-a invitat să fac turul unui studio bine echipat, în care mixase imagini ale lui Iisus cu piese muzicale ale căror versuri scot în evidenţă compasiunea, jertfa, umanitarismul şi măreţia vieţii şi lucrării Sale.

Pentru un cercetător care scrie despre Iisus o proză riguroasă de specialitate, atent nuanţată şi înţesată de note de subsol, această combinaţie de imagine şi muzică reprezintă o modalitate poetică de explorare a acelei feţe a lui Iisus pe care numai artele creative pot încerca să o capteze.

Întorşi în biroul lui Witherington, am decis să încep examinarea percepţiei de Sine a lui Iisus cu o întrebare ce se naşte deseori în mintea cititorilor ce iau pentru prima oară cunoştinţă de textul Evangheliilor.

— Adevărul este că Iisus a fost puţin misterios în ceea ce priveşte identitatea Lui, nu-i aşa? l-am întrebat pe Witherington în timp ce acesta îşi lua un scaun şi se aşeza în faţa mea. De obicei. Se ferea să

proclame deschis că este Mesia sau Fiul lui Dumnezeu. Oare pentru că nu. Se gândea la Sine în aceşti termeni, sau avea alte motive?

— Nu, nu este din cauză că nu S-ar fi gândit la Sine în aceşti termeni, a zis Witherington aşezându-se comod în scaun şi încrucişându-şi picioarele. Dacă ar fi anunţat pur şi simplu: „Oameni buni, eu sunt Dumnezeu", această afirmaţie ar fi fost înţeleasă ca „Eu sunt Iahve", deoarece iudeii din acea vreme nu cunoşteau deloc conceptul Trinităţii. Ei îl cunoşteau doar pe Dumnezeu Tatăl – pe care îl numeau Iahve – nu şi pe Dumnezeu Fiul şi Dumnezeu Duhul Sfânt. Aşadar, dacă cineva ar fi spus că este Dumnezeu, afirmaţia aceasta nu ar fi avut niciun sens pentru ei şi ar fi fost interpretată ca o blasfemie flagrantă. Şi L-ar fi împiedicat în efortul Său de a-i convinge pe oameni să îi asculte mesajul. În plus, se conturaseră deja o serie de aşteptări cu

privire la cum va arăta Mesia, iar Iisus nu voia să fie fixat în categoriile altora. În consecinţă, era foarte precaut cu ceea ce spunea în public. În particular, cu ucenicii Lui, lucrurile stăteau altfel, dar Evangheliile ne relatează în primul rând ce a făcut El în public.

SĂ EXPLORĂM CELE MAI TIMPURII TRADIŢII

Apărută în 1977, cartea scrisă de teologul britanic John Hick împreună cu alţi şase colegi cu aceleaşi păreri a stârnit o furtună de controverse, întrucât susţinea că Iisus nu S-a perceput niciodată pe Sine drept Dumnezeu întrupat sau drept Mesia. Aceste concepte, au scris ei, s-au dezvoltat mai târziu şi au fost adăugate în Evanghelii în aşa fel încât să pară că Iisus însuşi face aceste afirmaţii despre Sine.

Pentru a analiza această acuzaţie, Witherington s-a întors la cele mai vechi tradiţii referitoare la Iisus – la materialul cel mai primitiv, despre care se ştie sigur că nu este contaminat de elemente legendare – şi a descoperit indicii convingătoare în ceea ce priveşte percepţia de Sine a lui Iisus.

Doream să ne adâncim în această cercetare pornind de la următoarea întrebare:

— Ce indicii putem găsi despre percepţia de Sine a lui Iisus din felul în care S-a raportat la alţii?

Witherington s-a gândit un moment, apoi a răspuns:

— Să ne uităm la relaţia Lui cu ucenicii. Iisus are doisprezece ucenici, dar observaţi că El nu este unul dintre cei doisprezece.

Deşi părea un detaliu lipsit de greutate, Witherington a spus că este foarte semnificativ.

— Dacă cei doisprezece reprezintă Israelul înnoit, care este locul lui Iisus? a întrebat el. Iisus nu este doar o parte din Israel, nu e numai un membru al grupului răscumpărat, El este Cel ce formează grupul – tot aşa cum Dumnezeu în Vechiul Testament şi-a format poporul şi a pus deoparte cele douăsprezece seminţii ale lui Israel. Acesta este un indiciu al felului în care Iisus. Se percepea pe Sine.

În continuare Witherington a prezentat un alt indiciu, ce poate fi găsit în relaţia lui Iisus cu Ioan Botezătorul.

— Iisus spune: „Dintre cei născuţi din femei, nu este niciunul mai mare decât Ioan Botezătorul”. El a spus aceste lucruri, dar apoi a mers chiar mai departe în lucrarea Lui decât Ioan – de exemplu, a făcut minuni. Ce ne spune acest lucru despre felul în care. Se percepea pe

Sine? însă relaţia Lui cu liderii religioşi ai vremii este probabil cea mai relevantă. Iisus face o afirmaţie radicală: nu ce intră pe gură îl spurcă pe om, ci ceea ce iese din inima lui. La drept vorbind, această afirmaţie dă la o parte pasaje foarte extinse din cartea Leviticul a Vechiului Testament, cu reglementările sale minuţioase legate de curăţie. Acum, fariseilor nu le-a plăcut acest mesaj. Ei doreau să păstreze lucrurile aşa cum erau, dar Iisus a spus: „Nu, Dumnezeu are alte planuri. Are de gând să facă ceva nou". Trebuie să ne punem întrebarea ce fel de persoană crede că are autoritatea să pună deoparte Scripturile iudaice de inspiraţie divină şi să le substituie cu propriile sale învăţături. Şi ce se poate spune despre relaţia Lui – dacă o putem numi aşa – cu autorităţile romane? Trebuie să ne întrebăm de ce L-au crucificat. Dacă ar fi fost un simplu înţelept inofensiv ce spunea nişte pilde nevinovate, cum de a sfârşit pe cruce, mai ales în preajma Paştelui evreiesc, când niciun evreu nu vrea ca alt evreu să fie execu/

tat? Trebuie să existe un motiv pentru care înscrisul de deasupra capului Său spunea: „Acesta este regele iudeilor".

Witherington a lăsat acest ultim comentariu să plutească un moment în aer, înainte de a oferi el însuşi explicaţia:

— Fie că Iisus a afirmat verbal acest lucru, a zis el, fie cineva a crezut că a făcut-o.

CU DEGETUL LUI DUMNEZEU

Dacă relaţiile lui Iisus ne oferă un indiciu al felului în care El S-a perceput pe Sine, Witherington a spus că faptele Lui – în special miracolele – aduc informaţii suplimentare. Am ridicat însă mâna să îl opresc.

— Cu siguranţă că nu puteţi spune că minunile pe care le-a făcut Iisus dovedesc că El Se credea Dumnezeu, am zis, deoarece mai târziu propriii Săi ucenici au făcut exact aceleaşi lucruri – şi fără îndoială că ei nu emiteau pretenţii la divinitate.

— Nu, nu faptul că a făcut minuni ne clarifică nouă percepţia Lui de Sine, a răspuns Witherington. Important este cum îşi interpretează El minunile.

— Ce vreţi să spuneţi? l-am întrebat.

— Iisus spune: „Dar dacă Eu scot dracii cu degetul lui Dumnezeu, împărăţia lui Dumnezeu a ajuns până la voi". El nu e ca alţi făcători de minuni care realizează lucruri miraculoase, după care viaţa îşi urmează făgaşul. Nu – pentru Iisus, minunile Sale sunt un semn ce indică venirea

împărăţiei lui Dumnezeu. Ele anticipează împărăţia. Şi asta îl deosebeşte pe Iisus.

L-am întrerupt din nou.

— Vă rog să dezvoltaţi puţin ideea, am zis eu. În ce fel îl deosebeşte?

A

— Iisus îşi percepe minunile ca aducând după ele ceva fără precedent – venirea stăpânirii lui Dumnezeu, a răspuns Witherington. El nu. Se vede pe Sine un simplu făcător de minuni, ci chiar Cel în care şi prin care se împlinesc promisiunile lui Dumnezeu. Iar aceasta este o afirmare nu foarte voalată a transcendentei.

Am dat din cap aprobator. Acum înţelegeam ce vrea să spună. Acestea fiind spuse, am revenit asupra cuvintelor lui Iisus pentru a găsi şi alte indicii ale felului în care S-a perceput pe Sine.

— A fost numit Rabuni, sau „Rabi" de către ucenicii Săi, am zis eu. Asta nu presupune că a fost un învăţător ca şi ceilalţi din vremea aceea?

Witherington a zâmbit.

— De fapt, a zis el, metoda lui Iisus de a învăţa este radical nouă. El îşi începe învăţăturile cu expresia „Adevărat, adevărat vă spun", ceea ce ar însemna „Depun mărturie dinainte cu privire la adevărul lucrurilor pe care urmează să vi le spun". Asta era ceva cu totul revoluţionar.

— De ce? am întrebat eu.

— În iudaism, a răspuns el, era necesară mărturia a doi martori, astfel că martorul A depunea mărturie cu privire la adevărul spuselor martorului B şi viceversa. Dar Iisus depune singur mărturie cu privire la adevărul propriilor Sale cuvinte. În loc să îşi bazeze învăţăturile pe autoritatea altora, El vorbeşte prin propria Sa autoritate. Aşadar iată pe Cineva care consideră că are o autoritate mai presus de cea a profeţilor Vechiului Testament. El credea că deţine nu numai inspiraţia divină, ca regele David, ci şi autoritatea divină şi puterea rostirii divine nemijlocite.

— Pe lângă expresia „adevărat, adevărat vă spun" în învăţăturile Sale, Iisus a folosit şi termenul „Ava" cu referire la Dumnezeu. Ce ne spune acest detaliu despre felul în care. Se privea pe Sine? am întrebat.

— Termenul „Ava" sugerează intimitatea relaţiei dintre un copil şi tatăl său, a explicat Witherington. Interesant este că în iudaismul primar termenul era folosit de ucenici pentru un învăţător iubit. Iisus

însă l-a folosit pentru Dumnezeu – şi din câte îmi dau eu seama, El şi urmaşii Lui au fost singurii care s-au rugat lui Dumnezeu în acest fel.

Când l-am rugat pe Witherington să explice importanţa acestui fapt, el a spus:

— În contextul în care opera Iisus, iudeii evitau să pronunţe numele lui Dumnezeu. Numele Lui era cuvântul cel mai sacru ce putea fi rostit, şi se temeau să nu greşească în pronunţarea lui. Atunci când se adresau lui Dumnezeu, spuneau ceva de genul: „Cel Sfânt, binecuvântat să fie El", dar nu foloseau numele Lui personal.

— Iar Ava este un termen personal, am zis eu.

— Foarte personal, a răspuns. Este termenul de alint folosit de un copil ce îi spune părintelui său: „Tată drag, ce ai vrea să fac?"

Dar am sesizat o aparentă inadvertenţă.

Staţi o clipă, am exclamat. Faptul că Iisus S-a rugat folosind termenul „Ava" nu poate însemna că El credea că este Dumnezeu, deoarece le-a cerut ucenicilor să folosească acelaşi termen în rugăciunile lor, iar ei nu erau Dumnezeu.

— De fapt, a venit răspunsul lui Witherington, semnificaţia termenului „Ava" este următoarea: Iisus este iniţiatorul unei relaţii intime ce până atunci nu fusese posibilă. Se pune întrebarea ce fel de persoană poate modifica termenii de raportare la Dumnezeu? Ce fel de persoană poate iniţia o nouă relaţie de legământ cu Dumnezeu?

Această distincţie mi se părea logică.

— Aşadar, cât de semnificativă consideraţi că este folosirea termenului „Ava" de către Iisus?

Foarte semnificativă, a răspuns el. Acest fapt presupune că Iisus. Se bucura de o intimitate cu Dumnezeu absolut unică în iudaismul vremii Sale. Iată care e ideea: Iisus spune de fapt că numai printr-o relaţie cu El devine posibil acest limbaj al rugăciunii – această relaţie de tip „Ava" cu Dumnezeu. Asta spune foarte mult despre felul în care S-a perceput pe Sine.

Witherington a început să vorbească despre un alt indiciu important, faptul că Iisus S-a referit în mod repetat la Sine ca „Fiul Omului", dar l-am informat că unul din experţii cu care discutasem înainte, Craig Blomberg, mi-a explicat deja că acest termen se referă la textul din Daniel 7. Termenul respectiv, a încuviinţat Witherington, este foarte important din perspectiva percepţiei de Sine mesianice sau transcendentale a lui Iisus.

În acel moment m-am oprit ca să recapitulez pe scurt spusele lui Witherington de până atunci. Când am pus cap la cap indiciile desprinse din relaţiile, minunile şi cuvintele Lui, percepţia propriei Sale identităţi a devenit cât se poate de limpede.

Dovezile cele mai timpurii nu prea mai lăsau loc de îndoială că Iisus S-a considerat ceva mai mult decât un făcător de miracole, un învăţător şi un profet printre alţi profeţi. Existau numeroase dovezi pentru a conchide că S-a perceput pe Sine în termeni unici şi supremi – dar cât de cuprinzătoare era această percepţie de Sine?

PORTRETUL LUI IISUS REALIZAT DE IOAN

În deschiderea Evangheliei sale, Ioan foloseşte un limbaj maiestuos şi lipsit de ambiguitate pentru a proclama cu îndrăzneală divinitatea lui Iisus.

La început era Cuvântul, şi Cuvântul era cu Dumnezeu, şi Cuvântul era Dumnezeu. El era la început cu Dumnezeu. Toate lucrurile au fost făcute prin El; şi nimic din ce a fost făcut, n-a fost făcut fără El… Şi Cuvântul S-a făcut trup, şi a locuit printre noi, plin de har, şi de adevăr. Şi noi am privit slava Lui, o slavă întocmai ca slava singurului născut din Tatăl.

Ioan 1: 1 – 3, 14

Îmi amintesc când am citit această prezentare regală, la prima lectură din viaţa mea a Evangheliei după Ioan. Îmi amintesc că m-am întrebat atunci: Oare ce ar spune Iisus dacă ar citi cuvintele lui Ioan despre El? Ar sări înapoi şi ar spune: „Oh, Ioan nu M-a înţeles deloc! Mi-a mitologizat şi Mi-a înfrumuseţat imaginea de nu Mă mai recunosc nici Eu!" sau ar da din cap aprobator şi ar zice: „Da, sunt toate acestea – şi chiar mai mult"?

Mai târziu am descoperit cuvintele cercetătorului Raymond Brown, care a ajuns la următoarea concluzie: „Nu văd nicio problemă în teoria ce spune că dacă Iisus… ar fi citit Evanghelia după Ioan, ar fi găsit-o ca pe o exprimare adecvată a identităţii Sale". 3

Acum aveam ocazia să aflu direct de la Witherington – care şi-a petrecut întreaga viaţă analizând detaliile erudite referitoare la percepţia de Sine a lui Iisus – dacă era de acord cu evaluarea lui Brown.

Răspunsul a venit fără ezitare şi fără echivoc:

— Da, sunt de acord, a zis el. Nu văd nicio problemă aici. Când ne ocupăm de Evanghelia după Ioan ne ocupăm de o imagine oarecum interpretată a lui Iisus, dar totodată cred că aceasta este o imagine

logică, dedusă din trăsăturile implicite ale lui Iisus ca persoană istorică. Şi aş mai adăuga ceva: chiar dacă am elimina Evanghelia după Ioan, tot nu am reuşi să evocăm imaginea unui Iisus nemesianic pe baza materialului din celelalte Evanghelii. Pur şi simplu nu există aşa ceva acolo.

Imediat mi-am amintit de faimosul schimb de replici consemnat în Evanghelia după Matei, în care Iisus îşi întreabă ucenicii în timpul unei discuţii particulare: „Cine ziceţi că sunt Eu?" Petru îi răspunde clar: „Tu eşti Cristosul, Fiul Dumnezeului celui viu". În loc să evite subiectul, Iisus confirmă observaţia lui Petru: „Ferice de tine Simone, fiul lui Iona, fiindcă nu carnea şi sângele ţi-au descoperit lucrul acesta, ci Tatăl Meu care este în ceruri". (Vezi Matei 16: 15 – 17)

Chiar şi aşa, unele prezentări populare ale lui Iisus, cum ar fi în filmul Ultima ispitire a lui Cristos, îl prezintă esenţialmente nesigur de identitatea şi misiunea Sa, împovărat de ambiguitate şi angoasă.

— Există vreo dovadă, l-am întrebat pe Witherington, că Iisus ar fi avut vreodată crize de identitate?

— Criză de identitate nu, deşi cred că au existat momente de confirmare a identităţii Sale, a răspuns profesorul. La botezul Său, la ispitirea Sa, pe muntele schimbării la faţă, în grădina Ghetsimani – toate acestea reprezintă momente de criză în care Dumnezeu I-a confirmat cine este şi care este misiunea Lui. De exemplu, nu cred că este o întâmplare faptul că lucrarea Lui nu a început în deplina sa amploare înainte să fi fost botezat, când a auzit glasul care spunea: „Tu eşti Fiul Meu preaiubit, în Tine îmi găsesc toată plăcerea Mea".

— Care credea El că este misiunea Lui?

— El a înţeles că misiunea Lui era să elibereze poporul lui Dumnezeu, aşa că lucrarea Sa a fost îndreptată către Israel.

— În mod specific către Israel, am accentuat eu.

— Da, aşa este, a zis Witherington. Există puţine dovezi că ar fi căutat şi Neamurile în timpul lucrării Sale – aceasta urma să fie misiunea Bisericii de mai târziu. Vedeţi, promisiunile profeţilor fuseseră adresate poporului Israel – şi la Israel trebuia El să vină.

„EU ŞI TATĂL UNA SUNTEM".

În cartea lui, Reasonable Faith, William Lane Craig documentează printr-o cantitate însemnată de dovezi că la 20 de ani după răstignire exista deja o cristologie bine formulată ce îl proclama pe Iisus ca Dumnezeu întrupat.

Istoricul Bisericii Jaroslav Pelikan a subliniat că cea mai veche predică creştină, cea mai veche relatare despre un martir creştin, cea mai veche consemnare păgână despre Biserică şi cea mai veche rugăciune liturgică (1 Corinteni 16: 22), toate se referă la Iisus ca Domn şi Dumnezeu. Pelikan a spus: „Este limpede că acesta era mesajul credinţei şi învăţăturii date de Biserică – şi anume că «Dumnezeu» / / / / era un termen adecvat pentru Iisus Cristos". 4

În lumina acestor informaţii, l-am întrebat pe Witherington:

— Vedeţi vreo posibilitate ca această credinţă să se fi dezvoltat – şi încă atât de repede – dacă Iisus nu şi-ar fi revendicat o calitate mesianică sau transcendentală?

Witherington a rămas neclintit pe poziţie.

— Doar dacă sunteţi pregătit să susţineţi cu argumente că ucenicii au uitat complet cum era Iisus ca figură istorică şi că nu au avut nicio legătură cu tradiţiile ce au început să apară la 20 ani după moartea Lui, a zis el. Sincer să spun, din punctul de vedere al istoricului, asta nu ar avea nicio logică.

Apoi a adăugat că, atunci când avem de-a face cu istoria, totul este posibil, dar nu tot ce e posibil e şi la fel de probabil.

— Este oare probabil, a întrebat el, ca toate aceste lucruri să fi fost inventate în primii 20 de ani după moartea lui Iisus, pe când trăiau încă martori ce puteau atesta ce fel de persoană istorică a fost El? Mie mi se pare că o astfel de ipoteză istorică este cât se poate de improbabilă. Adevărata problemă ce se ridică este următoarea: ce s-a întâmplat imediat după răstignirea lui Iisus, încât a schimbat gândirea ucenicilor care se lepădaseră de El, se dovediseră nesupuşi şi chiar îl părăsiseră? Foarte simplu – s-a întâmplat cu ei ceva asemănător cu ceea ce experimentase Iisus la botezul Său – li s-a confirmat că Iisus era tot ceea ce speraseră ei a fi.

Şi ce era El, mai exact? în încheierea discuţiei noastre, l-am rugat pe Witherington să recapituleze. Luând în considerare rezultatele tuturor cercetărilor sale, care era concluzia lui personală privind percepţia lui Iisus despre Sine? Am pus întrebarea, m-am aşezat comod şi l-am lăsat să vorbească – ceea ce a şi făcut, cu elocventă şi convingere.

— Iisus credea că este persoana desemnată de Dumnezeu să aducă în istoria omenirii actul culminant al mântuirii pregătite de Dumnezeu. Credea că este agentul lui Dumnezeu în împlinirea acestui act – că este autorizat de Dumnezeu, împuternicit de Dumnezeu, că

vorbeşte în numele lui Dumnezeu şi că este călăuzit de Dumnezeu în ducerea la îndeplinire a acestei sarcini. Aşadar, ceea ce spunea Iisus, Dumnezeu spunea. Ceea ce făcea Iisus, era lucrarea lui Dumnezeu. Conform conceptului iudaic de „agent", „agentul unui om este ca acel om". Vă amintiţi că Iisus i-a trimis pe apostoli, spunându-le: „Orice v-au făcut vouă, Mie Mi-au făcut"? Exista o legătură puternică între un om şi agentul trimis de el într-o misiune. Ei bine, Iisus credea că Se află într-o misiune divină, iar misiunea aceea era de a răscumpăra poporul lui Dumnezeu. Acest lucru implica ideea că poporul lui Dumnezeu era pierdut şi că Dumnezeu trebuia să facă ceva – aşa cum a făcut întotdeauna – intervenind şi readucându-i pe drumul cel bun. Dar de data aceasta exista o diferenţă. Era ultima

oară. Era ultima şansă. A crezut Iisus că El este Fiul lui Dumnezeu, Unsul lui Dumnezeu? Răspunsul este da. S-a văzut El pe Sine ca Fiul Omului? Răspunsul este da. S-a văzut pe Sine ca ultimul Mesia? Da, aşa S-a văzut. A crezut El că oricine altcineva mai prejos decât Dumnezeu ar putea mântui lumea? Nu, nu cred că a crezut aşa ceva. Şi aici paradoxul devine cât se poate de încâlcit: Dumnezeu urma să mântuiască lumea prin moartea Fiului Său. Prin cel mai uman dintre toate actele umane – moartea. Acum, Dumnezeu, în natura Sa divină, nu moare. Atunci cum avea Dumnezeu să rezolve problema? Cum urma să devină Dumnezeu Mântuitorul rasei umane? Pentru a împlini această sarcină trebuia să vină în chip de fiinţă umană. Şi Iisus a crezut că El e acela care trebuia s-o facă. În Marcu 10: 45, Iisus spune: „Nu am venit să-mi se slujească, ci Eu să slujesc şi să-mi dau viaţa răscumpărare pentru mulţi". Aceasta este fie cea mai înaltă formă de megalomanie, fie exemplul unuia care crede cu adevărat, aşa cum a spus, că „Eu şi Tatăl una suntem". Cu alte cuvinte: „Am autoritatea să vorbesc în numele Tatălui; am puterea să acţionez în numele Tatălui; dacă Mă respingeţi pe Mine, îl respingeţi pe Tatăl".

Chiar dacă am elimina cea de-a patra Evanghelie şi am citi doar Evangheliile sinoptice, am ajunge la aceeaşi concluzie. Şi aceasta este concluzia la care ne-ar conduce Iisus dacă am face un studiu biblic şi l-am pune această întrebare. Este necesar să ne întrebăm: De ce niciun alt iudeu din secolul I nu are azi milioane de adepţi? De ce nu există o mişcare a adepţilor lui Ioan Botezătorul? De ce, dintre toate figurile secolului I, incluzându-i aici şi pe împăraţii romani, Iisus este adorat şi

azi, în timp ce toţi ceilalţi s-au prăbuşit în pulberea istoriei? Pentru că acest Iisus – Iisus al istoriei – este totodată şi Domnul cel viu. Pentru că este încă printre noi, în timp ce toţi ceilalţi au dispărut de mult.

CHIAR ÎN LOCUL LUI DUMNEZEU

Ca şi Witherington, numeroşi alţi cercetători au analizat cu migală cele mai vechi dovezi cu privire la Iisus şi au ajuns la aceleaşi concluzii.

Craig a scris: „Iată un om care S-a văzut pe Sine drept Fiul lui Dumnezeu într-un sens unic, care a susţinut că acţionează şi vorbeşte cu autoritate divină, care S-a considerat a fi făcător de minuni şi care a crezut că destinul veşnic al oamenilor depinde de credinţa sau necredinţa lor în El". 5

Apoi a adăugat o remarcă cu totul senzaţională: „Indicii suficiente pentru a susţine o percepţie de Sine puternic cristologică a lui Iisus sunt prezente chiar şi în acele 20 de procente diluate din afirmaţiile lui Iisus recunoscute ca autentice de către Seminarul Iisus". 6

Dovezile ce ne îngăduie să tragem concluzia că Iisus a intenţionat să se plaseze în locul lui Dumnezeu sunt „cât se poate de convingătoare", a confirmat teologul Royce Gordon Gruenler.7

Afirmaţiile lui Iisus sunt atât de extraordinare, a spus Craig, încât este inevitabil să ne punem întrebarea dacă nu cumva a fost nebun. Craig a remarcat că în încheierea studiului său epic ce tratează tocmai acest aspect, James Dunn s-a simţit constrâns să comenteze: „Nu putem ignora o ultimă întrebare: A fost Iisus nebun?" 8

Pe aeroportul din Lexington, pe când aşteptam cursa ce avea să mă ducă înapoi la Chicago, am introdus câteva fise într-un telefon public şi am stabilit o întrevedere pentru a sta de vorbă cu unul din experţii cei mai de seamă ai ţării în domeniul psihologiei.

A venit vremea să aflu răspunsul şi la această întrebare.

Deliberări întrebări pentru reflecţie sau studiu în grup

1. Arătaţi câteva din motivele pentru care Iisus era evaziv când trebuia să dezvăluie în public cine este? Specificaţi câteva feluri în care o proclamare timpurie a divinităţii Sale ar fi dăunat misiunii Sale?

2. Menţionaţi câteva din dificultăţile pe care le întâmpinăm atunci când încercăm să determinăm ce au crezut despre ele însele anumite figuri istorice? Ce indicii consideraţi că ar fi cele mai utile în această încercare? De ce v-au convins sau nu indiciile oferite de

Witherington că Iisus. Se credea Dumnezeu şi Mesia?

3. Iisus i-a învăţat pe ucenicii Lui să folosească termenul „Ava", adică „Tată drag", atunci când se adresează lui Dumnezeu. Ce vă spune acest lucru despre relaţia lui Iisus cu Tatăl? Vi se pare atrăgător acest tip de relaţie? De ce da sau de ce nu?

Pentru dovezi suplimentare

Mai multe resurse pe această temă

Craig, William Lane, „The Self-understanding of Jesus", în Reasonable

Dovezile identităţii r

Faith, de William Lane Craig, 233 – 254, Westchester, III., Crossway, 1994.

Marshall, I. Howard, The Origins of New Testament Christology, Downers Grove, III., InterVarsity Press, 1976.

Moule, C.F.D., The Origins of Christology, Cambridge, Cambridge Univ. Press, 1977.

Witherington, Ben III, The Christology of Jesus, Minneapolis, Fortress, 1990.

8

DOVEZILE

PSIHOLOGICE

A fost Iisus nebun când a pretins că este Fiul lui Dumnezeu?

Când un psiholog sau un psihiatru depune mărturie, va purta o pălărie conică înaltă de cel puţin 60 cm. Suprafaţa acestei pălării va fi imprimată cu steluţe şi fulgere. În plus, i se va cere să poarte o barbă albă nu mai scurtă de 45 cm şi să sublinieze elementele cruciale ale mărturiei sale împungând aerul cu o baghetă. Ori de câte ori un psiholog sau un psihiatru va depune mărturie, aprodul va reduce intensitatea luminilor în sala de judecată şi va lovi de două ori un gong chinezesc.

Când, în 1997, senatorul de New Mexico, Duncan Scott, a propus acest amendament la legile statului, nimeni nu avea niciun dubiu cu privire la atitudinea sa faţă de experţii ce mărturisesc că acuzatul nu este în deplinătatea facultăţilor psihice şi deci nu poate fi socotit răspunzător în faţa legii pentru faptele sale. Se pare că cinismul lui Scott a fost împărtăşit de majoritatea colegilor săi – aceştia au aprobat prin vot propunerea lui sarcastică! Gluma a mers până la Camera Reprezentanţilor, care a blocat-o, împiedicând-o în cele din urmă să devină lege.1

Trebuie să recunoaştem, există un curent de scepticism în sălile tribunalelor în legătură cu psihiatrii şi psihologii ce depun mărturie cu privire la sănătatea psihică a acuzaţilor, la capacitatea acestora de a coopera cu avocatul lor în pregătirea apărării şi la deplinătatea facultăţilor lor psihice în momentul înfăptuirii delictului de care sunt acuzaţi. Dar chiar şi aşa, cei mai mulţi avocaţi recunosc că profesioniştii din domeniul sănătăţii psihice asigură sistemului juridic penal importante informaţii psihologice de mare fineţe.

Îmi amintesc un caz în care o gospodină blajină era acuzată că şi-ar fi ucis soţul. La prima vedere nu părea să fie diferită de mama oricăruia dintre noi – bine îmbrăcată, plăcută, blândă, arăta de parcă tocmai s-ar fi întors de la cuptorul unde a pregătit prăjituri proaspete cu fulgi de ciocolată pentru copiii din cartier. L-am luat în derâdere pe psihologul care a mărturisit că nu este capabilă din punct de vedere psihic să stea în faţa Curţii.

Apoi avocatul ei a chemat-o să depună mărturie. La început mărturia ei a fost clară, raţională şi lucidă. Dar încet-încet a devenit tot mai bizară, pe măsură ce relata cu calm şi multă seriozitate cum fusese atacată de o serie de indivizi faimoşi precum Dwight Eisenhower şi stafia lui Napoleon. Când şi-a încheiat relatarea, niciunul dintre cei prezenţi în sala de judecată nu se mai îndoia că femeia era cu totul ruptă de realitate. Judecătorul a hotărât internarea ei într-un ospiciu până când starea sănătăţii ei va permite să facă faţă acuzaţiilor ce i se aduceau.2

Primele impresii pot fi înşelătoare. Dar sarcina psihologului este să privească sub masca acuzatului şi să tragă concluzii cu privire la starea sănătăţii lui psihice. Este o ştiinţă inexactă, ceea ce înseamnă că pot apărea greşeli şi chiar abuzuri, dar în general mărturiile psihologice aduc garanţii importante pentru acuzaţi.

Dar ce legătură au toate acestea cu Iisus? În capitolul precedent, dr. Ben Witherington al III-lea a dovedit convingător că până şi cele mai timpurii materiale legate de Iisus ni-L arată ca susţinând că este Dumnezeu întrupat. Acest fapt ridică firesc problema sănătăţii psihice a lui Iisus la momentul în care a făcut aceste afirmaţii.

În căutarea unei evaluări experte a sănătăţii psihice a lui Iisus, am pornit cu maşina către o clădire de birouri dintr-o suburbie a oraşului Chicago pentru a obţine mărturia uneia dintre cele mai de seamă figuri

ale țării în domeniul psihologiei.

AL ȘAPTELEA INTERVIU: GARY R. COLLINS, PH. D.

Posesor al unei diplome de masterat în psihologie din partea Universității din Toronto și al uneia de doctorat în psihologie clinică din partea Universității Purdue, Collins studiază, predă și scrie despre comportamentul uman de treizeci și cinci ani. A fost profesor de psihologie la Școala Teologică Evanghelică Trinity timp de 20 ani, în cea mai mare parte în calitate de șef al catedrei de psihologie.

Collins, un ghem de energie și entuziasm, este un autor prolific. A scris aproape 150 de articole pentru jurnale și alte periodice, este editor al Christian Counseling Today și editor colaborator la Journal of Psychology and Theology.

De asemenea, a scris nu mai puțin de 45 cărți pe teme legate de psihologie, printre care se numără The Magnificent Mind; Family Shock; Can You Trust Psychology? precum și clasicul manual Christian Counseling: A Comprehensive Guide. În plus, a fost editor general al lucrării în treizeci de volume, Resources for Christian Counseling, o serie de cărți destinate profesioniștilor din domeniul sănătății mentale.

L-am găsit pe Collins într-un birou luminos și vesel din clădirea Asociației Americane a Consilierilor Creștini, o societate cu 15.000 membri, al cărei președinte este. Cu păr grizonant și ochelari cu rame argintii, arăta spilcuit într-un pulover castaniu pe gât, jachetă sport de tweed și pantaloni gri (dar, îmi pare rău, îi lipseau pălăria conică și barba albă unduitoare).

Am început discuția cu un gest înspre fereastră, dincolo de care zăpada se așternea ușor peste brazi.

— La câteva mile distantă de aici, în direcția aceea, se află un ospiciu de stat, am zis eu. Dacă am merge până acolo, sunt sigur că am găsi câțiva oameni care pretind că sunt Dumnezeu. Am zice că sunt nebuni. Iisus a declarat că este Dumnezeu – a fost și El nebun?

— Dacă vreți răspunsul scurt, a zis Collins cu un zâmbet ușor, acesta este nu.

— Dar, am insistat, subiectul acesta este legitim și merită o analiză mai amănunțită. Experții spun că cei ce suferă de psihoze maniacale pot părea raționali cea mai mare parte a timpului, și cu toate acestea să aibă convingerea grandioasă că sunt niște indivizi fără seamăn. Unii dintre ei reușesc chiar să atragă discipoli care cred în

geniul lor. Poate că aşa s-a întâmplat şi în cazul lui Iisus, am sugerat eu.

— Ei bine, este adevărat că oamenii cu probleme psihice pretind deseori a fi altcineva, a răspuns Collins împreunându-şi mâinile după ceafă. Uneori pretind a fi Iisus însuşi, sau preşedintele Statelor Unite, sau o altă personalitate – cum ar fi Lee Strobel, a zis luându-mă peste picior. Dar, a continuat, psihologii nu se uită doar la ce spune omul, ci merg mult mai adânc. Ei se uită la emoţiile lui, deoarece persoanele cu tulburări psihice sunt deseori deprimate fără motiv, îşi exprimă furia cu vehemenţă sau poate sunt marcate de anxietate. Dar uitaţi-vă la Iisus: niciodată nu a manifestat emoţii inaf r decvate. De exemplu, a plâns la moartea prietenului Său, Lazăr – fapt cât se poate de natural pentru un individ sănătos din punct de vedere emoţional.

— Au fost însă momente în care S-a înfuriat rău de tot, am afirmat eu.

— Da, aşa este, dar era o furie sănătoasă, stârnită de cei care profi tău de pe urma celor lipsiţi, căptuşindu-şi buzunarele la templu. Nu era doar o iritare iraţională cauzată de nişte indivizi care îl agasau; era o reacţie îndreptăţită împotriva nedreptăţii şi asupririi flagrante a oamenilor. Cine suferă de astfel de tulburări prezintă de obicei probleme de percepţie, a adăugat el. Astfel de persoane au impresia că alţii îi urmăresc şi vor să îi prindă, deşi nu se întâmplă nimic de genul acesta. Ei sunt rupţi de realitate. Percep greşit acţiunile celor din jur şi îi acuză de lucruri pe care aceştia nici nu s-ar fi gândit să le facă vreodată. Din nou, nu vedem aşa ceva la Iisus. El era în mod evident ancorat în realitate. Nu era paranoic, deşi înţelegea foarte bine că era înconjurat de nişte pericole foarte reale. Apoi, persoanele cu probleme de ordin psihologic pot suferi tulburări în gândire – nu pot purta o conversaţie logică, ajung la concluzii greşite, sunt iraţionali. Nu vedem aşa ceva la Iisus. El a vorbit clar, elocvent şi cu putere. Era extrem de inteligent şi avea o percepţie extraordinar de fină a naturii umane.

Un alt semn al tulburărilor psihice îl reprezintă comportamentul nepotrivit, cum ar fi îmbrăcămintea ciudată sau incapacitatea de raportare socială la alţii. Comportamentul lui Iisus a fost cât se poate de conform aşteptărilor şi El a întreţinut relaţii profunde şi trainice cu oameni foarte diferiţi, ce proveneau dintr-o gamă largă de medii sociale.

S-a oprit, deşi simţeam că nu terminase încă ce avea de spus. L-am îndemnat să continue, punându-i următoarea întrebare:

— Ce altceva aţi mai observat la El?

Collins a întors privirea spre peisajul superb şi plin de pace acoperit de zăpadă de dincolo de fereastră. Când a reînceput să vorbească, parcă ar fi depănat amintiri despre un prieten vechi.

— Era plin de dragoste, dar nu a îngăduit milei să-L imobilizeze; nu era plin de Sine, deşi deseori a fost înconjurat de mulţimi care îl adorau; Şi-a păstrat echilibrul în ciuda unui stil de viaţă adesea foarte solicitant; a ştiut întotdeauna ce face şi încotro se îndreaptă; avea o afecţiune profundă faţă de oameni, chiar şi pentru femei şi copii, care la vremea respectivă nu erau consideraţi prea importanţi; a ştiut să îi accepte pe oameni dar în acelaşi timp să nu le tolereze păcatele; a răspuns fiecăruia potrivit cu starea şi cu nevoia lui unică.

— Aşadar, am întrebat eu, domnule doctor, care este diagnosticul dumneavoastră?

— Punând totul cap la cap, pur şi simplu nu văd niciun semn care să indice că Iisus ar fi suferit de vreo boală psihică cunoscută, a conchis el, adăugând cu un zâmbet – a fost mult mai sănătos decât orice alt om pe care îl cunosc – şi aici mă includ şi pe mine!

„NEBUN DE LEGAT".

Categoric, dacă privim înapoi în istorie, nu găsim la Iisus semne evidente de tulburări psihice. Dar ce se poate spune despre oamenii care au intrat în contact direct cu El? Ce au văzut ei, din poziţia aceea mult mai avantajoasă?

— Unii oameni ce s-au aflat pe scena istoriei în primul secol v-ar contrazice vehement, i-am spus lui Collins. Ei au ajuns la concluzia că Iisus a fost nebun. În Ioan 10: 20 ni se spune că mulţi evrei credeau că „are drac şi este nebun". Acestea sunt nişte cuvinte foarte tari!

— Da, dar ele nu sunt nici pe departe diagnosticul unui medic specializat în sănătatea mentală, a replicat Collins. Uitaţi-vă la evenimentele ce au determinat aceste cuvinte – învăţătura emoţionantă şi

profundă a lui Iisus conform căreia El este Păstorul cel Bun. Ei au reacţionat astfel deoarece afirmaţiile Sale despre Sine depăşeau cu mult puterea lor de a înţelege norma, şi nu pentru că Iisus ar fi fost cu adevărat dezechilibrat din punct de vedere psihic. Şi observaţi că aceste comentarii au fost imediat contestate de alţii, care spun în versetul 21: „Cuvintele acestea nu sunt cuvinte de îndrăcit; poate un drac să deschidă ochii orbilor?"

— De ce este semnificativ acest lucru? am întrebat eu.

— Deoarece Iisus nu. Se mulţumea să facă nişte afirmaţii cu totul

Ieşite din comun despre Sine, ci sprijinea acele afirmaţii prin acte miraculoase pline de compasiune, cum ar fi redarea vederii orbilor. Vedeţi, dacă eu aş pretinde că sunt preşedintele Statelor Unite, ar fi o nebunie. V-aţi uita la mine şi nu aţi vedea niciunul din însemnele / / /

distinctive ale funcţiei prezidenţiale. Nu aş semăna deloc cu preşedintele. Oamenii nu mi-ar accepta autoritatea ca preşedinte. Nu aş fi protejat de niciun agent al Serviciilor Secrete. Dar dacă adevăratul preşedinte ar pretinde că este preşedintele ţării, aceasta nu ar mai fi o nebunie, deoarece el este preşedinte şi ar exista destule dovezi care să confirme acest fapt. La fel, Iisus nu a pretins doar a fi Dumnezeu – El Şi-a susţinut afirmaţia prin vindecări miraculoase, prin demonstraţii uluitoare ale puterii Sale asupra elementelor naturii, prin învăţături transcendente şi fără precedent, printr-o percepţie divină asupra oamenilor şi în cele din urmă prin propria Sa înviere din morţi, pe care absolut nimeni nu a putut-o imita. Aşadar atunci când Iisus a pretins că este Dumnezeu, aceasta nu era o nebunie. Era purul adevăr.

Menţionarea de către Collins a minunilor înfăptuite de Iisus mi-a oferit ocazia să ridic şi alte obiecţii.

— Unii oameni au încercat să atace aceste minuni ce ar valida afirmaţia lui Iisus că este Fiul lui Dumnezeu, am zis scoţând din servietă o carte.

I-am citit cuvintele scepticului Charles Templeton.

Numeroase boli, atunci ca şi acum, erau psihosomatice, şi puteau fi „vindecate" când percepţia celui suferind se schimba. Tot aşa cum azi un medicament placebo prescris de un medic în care pacientul are încredere poate avea efectul unei aparente vindecări, în vremurile străvechi credinţa în vindecător avea puterea de a îndepărta simptomele bolii. Cu fiecare succes, reputaţia vindecătorului creştea şi, în consecinţă, puterile lui deveneau tot mai eficace.2

— Explică oare această teorie miracolele ce se presupune că susţin afirmaţia lui Iisus că ar fi Fiul lui Dumnezeu? am întrebat eu.

Reacţia lui Collins m-a surprins.

— Nu aş avea prea mult de obiectat la ceea ce a scris Templeton, a răspuns el.

— Nu?

— Nu chiar. Este posibil ca uneori Iisus să fi vindecat prin puterea sugestiei? Pot să accept asta fără nicio problemă. Uneori oamenii suferă de boli provocate pe cale psihologică şi dacă găsesc un scop nou pentru care să trăiască, o nouă direcţie în viaţă, nu mai au nevoie de boală. Efectul placebo? Dacă crezi că te vei însănătoşi, de multe ori chiar aşa se întâmplă. E un fapt medical dovedit. Iar atunci când oamenii au venit la Iisus, ei au crezut că El îi poate vindeca, iar El îi vindeca. Dar rămâne realitatea acestui fapt: indiferent cum o făcea, Iisus îi vindeca. Desigur, a adăugat el imediat, această teorie nu explică toate vindecările înfăptuite de Iisus. Deseori o vindecare psihosomatică ia timp; vindecările lui Iisus erau instantanee. De multe ori oamenilor vindecaţi pe cale psihologică le revin simptomele câteva zile mai târziu, dar în cazul nostru nu vedem nicio dovadă în acest sens. Apoi, Iisus a vindecat boli cum ar fi orbirea sau lepra din naştere, pentru care explicaţia psihosomatică nu este foarte probabilă. Pe lângă toate acestea, a înviat oameni din morţi – iar moartea nu este o stare indusă pe cale psihologică! în plus, mai avem şi acele minuni legate de elementele naturii – liniştirea mării, transformarea apei în vin. Acestea sfidează răspunsurile naturaliste.

Ei bine… poate. Dar când Collins a menţionat transformarea apei în vin mi-am amintit o altă posibilă explicaţie pentru actele uimitoare ale lui Iisus.

IISUS – HIPNOTIZATORUL

Aţi văzut vreodată pe scenă un hipnotizator ce dă apă cuiva căruia i-a indus în prealabil starea de transă şi îi sugerează că bea vin? Persoana respectivă plescăie din buze, este ameţită, începe să simtă că i se urcă băutura la cap, de parcă ar fi dat pe gât un Bordeaux ieftin.

Scriitorul britanic Ian Wilson a ridicat întrebarea dacă nu cumva la fel a procedat şi Iisus când i-a convins pe participanţii la nunta din Cana că transformase apa din nişte vase mari în cea mai bună licoare fermentată.

De fapt, Wilson avansează posibilitatea ca Iisus să fi fost un maestru al hipnozei, fapt care ar putea explica aspectele presupus supranaturale ale vieţii Lui. De exemplu, hipnoza ar putea explica exorcizările, schimbarea Sa la faţă, când trei dintre ucenicii Lui I-au văzut fata luminându-se şi hainele luând strălucirea albă a luminii, ba chiar şi vindecările. Drept dovadă, Wilson citează exemplul

contemporan al unui băiat de şaisprezece ani a cărui boală dermatologică gravă a fost inexplicabil vindecată prin sugestie hipnotică.

Poate că Lazăr nu a înviat din morţi cu adevărat. Nu este oare /

posibil să se fi aflat doar într-o transă asemănătoare cu moartea, indusă prin hipnoză? Cât despre învierea Sa, Iisus ar fi putut să „îi condiţioneze [pe ucenici] să aibă halucinaţii ale apariţiilor Sale, ca reacţie la anumite semnale prestabilite (frângerea pâinii?) pentru o perioadă de timp predeterminată, după moartea Sa", speculează Wilson.3

Această teorie ar explica chiar şi referinţa enigmatică din Evanghelii la faptul că Iisus nu a putut să facă multe minuni în oraşul Său – Nazaret. Wilson spune:

Iisus a eşuat exact acolo unde ne-am aştepta mai mult să eşueze ca hipnotizator, între cei care îl cunoşteau cel mai bine, care îl văzuseră crescând ca un copil obişnuit. Succesul unui hipnotizator se datorează în mare măsură aurei de admiraţie şi mister cu care se înconjoară, iar aceşti factori esenţiali lipseau cu desăvârşire în oraşul în care a crescut Iisus.4

— Trebuie să recunoaşteţi, i-am spus lui Collins, că este o încercare cât se poate de interesantă de explicare a minunilor lui Iisus.

Faţa lui avea o expresie de incredulitate.

— Omul ăsta are mult mai multă încredere în hipnoză decât mine! a exclamat el. Deşi este un argument inteligent, pur şi simplu nu stă în picioare la o analiză atentă. Este plin de fisuri.

Şi a început să le enumere una câte una.

— În primul rând, este problema numărului mare de oameni hipnotizaţi. Nu toţi oamenii sunt la fel de susceptibili la hipnoză. Hipnotizatorii de scenă vorbesc spectatorilor pe un ton liniştitor şi îi urmăresc pe cei ce par a fi sugestionabili, şi pe aceştia îi vor alege ca voluntari. Într-un grup mare, mulţi oameni opun rezistenţă. Când Iisus a înmulţit pâinea şi peştii, erau acolo cinci mii de martori. Cum ar fi putut să îi hipnotizeze pe toţi? în al doilea rând, hipnoza nu are în general efect asupra celor sceptici şi îndoielnici. Atunci cum l-a hipnotizat Iisus pe fratele Său, Iacov, care s-a îndoit de El, dar ceva mai târziu L-a văzut pe Cristosul înviat? Cum l-a hipnotizat pe Saul din Tars, prigonitorul creştinismului, care nici măcar nu L-a întâlnit pe Iisus până în momentul în care L-a văzut după învierea Sa? Cum l-a hipnotizat pe

Toma, care a fost atât de sceptic, încât a spus că nu va crede în înviere până nu va pune degetul în urma cuielor din mâinile lui Iisus? în al treilea rând, în ceea ce priveşte învierea, hipnoza nu ar putea explica mormântul gol.

Aici am intervenit.

— Presupun că s-ar putea pretinde că ucenicii au fost hipnotizaţi să-şi imagineze că mormântul era gol, m-am oferit eu cu explicaţia.

— Chiar dacă acest lucru ar fi posibil, a răspuns Collins, cu siguranţă că Iisus nu i-ar fi putut hipnotiza pe farisei şi autorităţile romane, care ar fi fost bucuroşi să arate trupul, dacă acesta ar fi rămas în mormânt. Faptul că nu l-au putut arăta ne spune că mormântul a fost cu adevărat gol. În al patrulea rând, haideţi să ne uităm la minunea transformării apei în vin. Iisus nu S-a adresat deloc invitaţilor la nuntă. Nici măcar nu le-a sugerat slujitorilor că apa fusese transformată în vin – le-a cerut doar să ducă puţin din apa aceea maestrului de ceremonii, care a gustat şi a spus că este vin, fără să i se fi sugerat dinainte acest lucru. În al cincilea rând, vindecarea bolii dermatologice despre care vorbeşte Wilson nu a fost instantanee, nu-i aşa?

— De fapt, am spus eu, British Medical Journal spune că a fost nevoie de 5 zile după hipnoză ca pielea reptiliană, numită ihtioză, să cadă de pe braţul stâng al adolescentului şi încă de câteva zile după aceea pentru ca pielea să devină normală. Succesul hipnozei asupra altor părţi ale trupului său într-o perioadă de câteva săptămâni a fost între 50 şi 95%.5

— Comparaţi asta, a zis Collins, cu vindecarea de către Iisus a zece leproşi, în Luca 17. Aceştia au fost vindecaţi instantaneu şi 100%. Faptul nu se poate explica numai prin hipnoză. Şi nici vindecarea omului cu mâna uscată din Marcu 3. Chiar dacă oamenii ar fi fost în transă hipnotică şi ar fi crezut doar că mâna a fost vindecată, în cele din urmă tot ar fi aflat adevărul. Hipnoza nu durează prea mult timp. Şi, în sfârşit, Evangheliile consemnează tot felul de detalii cu privire la ceea ce a spus şi a făcut Iisus, dar nici măcar o dată nu îl prezintă ca spunând sau făcând ceva ce ar putea sugera că ar fi hipnotizat oamenii. Şi aş putea continua.

Am râs.

— Eu am spus doar că este o explicaţie interesantă, nu că ar fi şi convingătoare! am zis. Şi cu toate acestea, se scriu cărţi ce avansează astfel de idei.

— Mi se pare pur şi simplu uimitor, a răspuns Collins, cum se agaţă oamenii de orice teorie în încercarea de a combate minunile lui Iisus.

IISUS – EXORCISTUL

Înainte de a încheia discuţia, doream să apelez la experienţa de psiholog a lui Collins pentru încă un domeniu pe care scepticii îl găsesc problematic.

— Iisus a fost un exorcist, am observat eu. A vorbit demonilor şi

I-a alungat din oamenii pe care se credea că îi posedă. Dar este oare raţional să credem că duhurile necurate sunt răspunzătoare pentru anumite boli şi comportamente bizare?

Întrebarea nu l-a deranjat pe Collins.

— Ca urmare a convingerilor mele teologice, a răspuns el, eu accept existenţa demonilor. Trăim într-o societate în care mulţi cred în îngeri. Ei ştiu că există forţe spirituale şi nu este greu să ajungi la concluzia că unele dintre acestea sunt rele. Acolo unde îl vedem pe Dumnezeu la lucru, aceste forţe sunt uneori mai active, şi probabil aşa s-a întâmplat şi în vremea lui Iisus.

Am observat că interlocutorul meu se referă la convingerile sale teologice şi nu la experienţa lui clinică.

— În calitate de psiholog, l-am întrebat, aţi văzut vreodată dovezi clare ale existentei demonilor?

— Personal nu, a răspuns el, dar eu nu mi-am petrecut toată cariera într-un mediu clinic. Prietenii mei din domeniul clinic mi-au spus că uneori au văzut astfel de dovezi, şi nu sunt oameni înclinaţi să vadă demoni îndărătul oricărei probleme. Dimpotrivă, tind să fie sceptici. Psihiatrul M. Scott Peck s-a referit puţin la această problemă în cartea sa, People of the Lie.6

Am arătat că Ian Wilson, sugerând că Iisus ar fi folosit hipnoza pentru a vindeca oameni care doar credeau că sunt posedaţi, a afirmat fără drept de apel că „nicio persoană realistă" nu ar explica starea de posedare ca fiind „opera unor demoni reali".7

— Într-o anumită măsură, găseşti ceea ce cauţi, a răspuns Collins. Oamenii care neagă existenţa supranaturalului vor găsi o cale, indiferent cât ar fi ea de forţată, ca să explice o situaţie fără să apeleze la existenta demonilor. Vor continua să administreze medicamente, să

drogheze oamenii, dar aceştia nu se vor simţi mai bine. Există cazuri în care oamenii nu reacţionează la tratamente medicale sau psihiatrice normale.

— Este posibil ca exorcizările înfăptuite de Iisus să fi fost exemple de vindecări psihosomatice? am întrebat.

— Da, în unele cazuri, dar trebuie să priviţi întreg contextul. Cum rămâne cu omul ce era posedat şi Iisus a trimis demonii în turma de porci care s-au aruncat în mare? Ce se întâmplă dacă aceasta a fost o situaţie psihosomatică? Eu cred că Iisus a alungat cu adevărat demonii şi cred că unii oameni fac asta şi azi. În acelaşi timp, nu ar trebui să ne grăbim să tragem concluzia că e vorba de posedare demonică ori de câte ori ne confruntăm cu o problemă recalcitrantă. După cum spunea C.S. Lewis, există două extreme la fel de greşite în care putem cădea în ceea ce priveşte existenţa demonilor: „Una este să nu credem în existenta lor, cealaltă este să credem şi să simţim un interes excesiv şi nesănătos fată de ei. Demonii înşişi sunt la fel de mulţumiţi

de ambele erori.”8

— Ideea aceasta s-ar putea să meargă în cadrul Asociaţiei Americane a Consilierilor Creştini, dar psihologii laici ar considera oare că este raţional să crezi în existenta demonilor? am întrebat eu.

Am crezut că s-ar putea simţi ofensat de această întrebare, care suna mult mai condescendent decât intenţionasem eu, dar nu s-a supărat.

— Este foarte interesant cum se schimbă lucrurile, a zis el gânditor. Societatea noastră de azi este prinsă de valul „spiritualităţii”. Acesta este un termen ce poate însemna aproape orice, dar ideea este că recunoaşte existenţa supranaturalului. Este foarte interesant să vezi în ce mai cred psihologii zilelor noastre. Unii sunt foarte preocupaţi de misticismul oriental; alţii vorbesc despre puterea şamanilor de a influenţa vieţile oamenilor. Dacă în urmă cu douăzeci / / /

şi cinci de ani orice sugestie a activităţii demonice ar fi fost imediat respinsă, acum numeroşi psihologi încep să admită că s-ar putea să existe mai multe lucruri în cer şi pe pământ decât pot explica filosofiile noastre.

„CE IDEE RIDICOLĂ!”

Deviaserăm puţin de la obiectul discuţiei noastre. Pe când mă

întorceam cu maşina spre casă şi mă gândeam la discuţia pe care tocmai o încheiasem, am revenit la aspectul principal ce mă adusese la Collins: Iisus a pretins că este Dumnezeu. Nimeni nu L-a acuzat că ar fi înşelat lumea intenţionat. Iar Collins a ajuns la concluzia, bazată pe treizeci şi cinci de ani de experienţă în domeniul psihologiei, că Iisus nu suferea de vreo tulburare psihică.

Dar acum mă găseam în faţa unei noi întrebări: a împlinit Iisus atributele lui Dumnezeu? La urma urmei, una este să pretinzi că eşti Dumnezeu şi cu totul altceva să întruchipezi caracteristicile ce îl fac pe Dumnezeu să fie Dumnezeu.

La un semafor, am scos din servietă un carneţel şi am mâzgălit pe el o scurtă notiţă: Caută-l pe D.A. Carson. Ştiam că în această problemă doream să discut cu unul dintre teologii de frunte ai ţării.

Până atunci însă, discuţia cu Gary Collins m-a îndemnat să recitesc în noaptea aceea cu atenţie cuvântările lui Iisus. Nu am putut detecta niciun semn de demenţă, halucinaţie sau paranoia. Dimpotrivă, am fost mişcat încă o dată de înţelepciunea Sa profundă, de percepţia Lui misterioasă, de elocvenţa Lui poetică şi de compasiunea Sa adâncă. Istoricul Philip Schaff a exprimat toate acestea mai bine decât aş putea-o face eu.

Este oare posibil ca un astfel de intelect – limpede ca cerul, înviorător ca aerul de munte, ascuţit şi pătrunzător ca o sabie, plin de sănătate şi vigoare, mereu pregătit şi mereu sigur pe Sine – să fie predispus la halucinaţii atât de grave şi de radicale cu privire la propriul Său caracter şi la propria Sa misiune? Ce idee ridicolă! 9

Deliberări întrebări pentru reflecţie sau studiu în grup

1. Enumeraţi câteva diferenţe dintre un pacient internat într-un spital psihiatric ce susţine că este Dumnezeu şi Iisus, care a făcut aceeaşi afirmaţie despre Sine?

2. Citiţi învăţăturile lui Iisus, cunoscute sub numele de „Fericiri", din Matei 5: 1 – 12. Ce observaţii puteţi face cu privire la intelectul, elocvenţa, compasiunea Sa, percepţia fină asupra naturii umane, capacitatea de a-i învăţa pe alţii adevăruri profunde şi starea generală a sănătăţii Sale psihice?

3. După ce aţi citit răspunsul lui Collins la teoria conform căreia hipnoza ar putea explica minunile înfăptuite de Iisus, credeţi că aceasta este o ipoteză viabilă? De ce da sau de ce nu?

Pentru dovezi suplimentare

Mai multe resurse pe această temă

Collins, Gary R., Can You Trust Psychology? Downers Grove, III., InterVarsity Press, 1988.

Christian Counseling: A Comprehensive Guide, Waco, Tex., Word, 1988.

The Soul Search, Nashville, Nelson, 1998.

Lewis, C.S., The Screwtape Letters, London, Collins-Fontana, 1942.

9

DOVEZILE ATRIBUTELOR DIVINE

A împlinit Iisus atributele lui Dumnezeu?

La scurt timp după ce opt studente în asistenţă medicală au fost ucise într-un apartament din Chicago, singura supravieţuitoare, încă tremurând, s-a întâlnit cu un artist specializat în portrete robot şi l-a descris în detaliu pe ucigaşul pe care îl văzuse din ascunzătoarea ei de sub pat.

Imediat portretul a fost răspândit în întreg oraşul – la ofiţerii de poliţie, la spitale, în staţiile de tranzit, la aeroport. Curând un medic de la urgenţă i-a sunat pe detectivi pentru a le spune că tratează un bărbat ce semăna suspect de mult cu fugarul cu ochi de cremene înfăţişat în portretul robot.

Aşa a arestat poliţia un vagabond pe nume Richard Speck, care a fost neîntârziat condamnat pentru acele crime atroce şi şi-a sfârşit zilele în închisoare, 30 ani mai târziu.1

Încă de când Scotland Yard-ul a transpus pentru prima dată amintirile unui martor în portretul robot al unui suspect într-un caz de crimă din 1889, artiştii criminalişti au jucat un rol foarte important în cadrul forţelor poliţiei. Astăzi peste 300 de artişti specializaţi în portrete robot colaborează cu departamentele de poliţie din Statele Unite şi un număr tot mai mare de departamente apelează la un sistem computerizat numit TEIF (Tehnică Electronică de Identificare Facială).

Această tehnologie, recent elaborată, a fost folosită cu succes în 1997 pentru rezolvarea unui caz de răpire ce a avut loc într-un centru comercial aflat la câteva mile de casa mea, într-o suburbie a oraşului Chicago. Victima a oferit unui tehnician detalii legate de aspectul fizic al răpitorului, iar acesta s-a folosit de computer pentru a realiza o imagine electronică a infractorului, alegând dintre diferite forme ale nasului, gurii, părului şi aşa mai departe.

La câteva minute doar după ce acest desen a fost trimis prin fax agenţiilor de poliţie din întreaga zonă, un anchetator dintr-o altă suburbie a recunoscut în el imaginea fidelă a unui criminal pe care îl întâlnise înainte. Din fericire, aceasta a dus la arestarea rapidă a suspectului în cazul de răpire.2

Chiar dacă pare ciudat, conceptul de portret robot oferă o analogie ce ne-ar putea ajuta în căutarea adevărului despre Iisus. Iată cum: Vechiul Testament dă numeroase detalii referitoare la Dumnezeu, detalii care ne prezintă cât se poate de specific cum este El. De exemplu, Dumnezeu este descris ca fiind omniprezent – există peste tot în Univers; omniscient – cunoaşte tot ce se poate cunoaşte din veşnicii în veşnicii; omnipotent sau atotputernic; veşnic – este atât dincolo de timp, cât şi sursa timpului; şi imuabil – neschimbător în atributele Sale. Este plin de dragoste, este sfânt, este drept, este înţelept, este just.

Acum, Iisus pretinde că este Dumnezeu. Dar împlineşte El aceste caracteristici ale divinităţii? Cu alte cuvinte, dacă îl examinăm cu atenţie pe Iisus, se potriveşte imaginea Lui cu portretul lui Dumnezeu schiţat în restul Bibliei? Dacă nu, putem conchide că afirmaţia Lui conform căreia ar fi Dumnezeu este falsă.

Aceasta este o problemă extrem de complexă şi de dificilă. De exemplu, când Iisus a rostit Predica de pe munte pe o înălţime din preajma Capernaumului, El nu se afla în acelaşi timp şi pe strada principală din Ierihon, aşadar în ce sens ar putea fi El numit omniprezent? Sau cum ar putea fi numit omniscient dacă El însuşi recunoaşte în Marcu 13: 32 că nu ştie totul despre viitor? Dacă este veşnic, de ce în Coloseni 1: 15 este numit „cel întâi-născut din toată zidirea”?

La suprafaţă, aceste aspecte par să sugereze că Iisus nu seamănă cu portretul robot al lui Dumnezeu. Cu toate acestea, am învăţat de-a lungul anilor că primele impresii pot fi înşelătoare. De aceea mă bucuram să pot discuta aceste probleme cu dr. D.A. Carson, teologul ce s-a remarcat în ultimii ani ca unul dintre cei mai distinşi gânditori în domeniul creştinismului.

AL OPTULEA INTERVIU: DONALD A. CARSON, PH. D.

D.A. Carson, profesor-cercetător de Noul Testament în cadrul Şcolii Teologice Evanghelice Trinity, a scris şi a editat peste 40 cărţi, printre care se numără: The Sermon on the Mount; Exegeticul Fallacies;

The Gospel According to John; și cartea sa premiată The Gagging of God.

De asemenea, poate citi în douăsprezece limbi (stăpânirea limbii franceze își are originile în copilăria petrecută la Québec) și este membru al Asociației Tyndale pentru Cercetare Biblică, al Societății pentru Literatură Biblică și al Institutului pentru Cercetare Biblică. Domeniile sale de specialitate sunt persoana istorică a lui Iisus, postmodernismul, gramatica limbii grecești și teologia apostolilor Pavel și Ioan.

După ce inițial a studiat chimia (a obținut diploma de licență din partea Universității McGill), Carson a continuat cu diploma de masterat în Teologie, după care a mers în Anglia, unde a obținut doctoratul în Noul Testament la prestigioasă Universitate Cambridge. A mai predat în alte trei colegii și seminarii înainte de a se alătura echipei de la Trinity în 1978.

Nu îl întâlnisem niciodată pe Carson înainte de a merge cu mașina la campusul Trinity din Deerfield, Illinois, pentru acest interviu. Sincer să fiu, mă așteptam să întâlnesc un savant scrobit. Dar deși Carson s-a dovedit a fi un adevărat savant, după cum anticipasem, am fost uimit de tonul cald, sincer și pastoral cu care a răspuns la întrebări ce s-au dovedit a fi, în unele cazuri, destul de caustice.

Conversația noastră a avut loc într-o anticameră aproape părăsită a facultății, în timpul vacanței de Crăciun. Carson purta un impermeabil alb peste cămașă, jeanși și încălțăminte sport. După ce ne-am tachinat reciproc cu privire la respectul nostru comun față de Marea Britanie (Carson a locuit acolo cu intermitențe de-a lungul anilor, iar soția sa, Joy, este englezoaică), am scos carnețelul cu însemnări, am pornit reportofonul și am început cu o întrebare generală de la care să pornim în încercarea de a determina dacă Iisus are „ce îi trebuie" ca să fie Dumnezeu.

TRĂIND ȘI IERTÂND CA DUMNEZEU /

Întrebarea mea inițială se concentra asupra motivului pentru care Carson crede înainte de toate că Iisus este Dumnezeu.

— Ce a spus sau ce a făcut, am întrebat, ca să vă convingă că este o persoană divină?

Nu eram sigur cum va răspunde, dar anticipam că se va concentra asupra faptelor miraculoase săvârșite de Iisus. M-am înșelat.

— Am putea invoca de exemplu minunile Sale, a zis Carson lăsându-se pe spate în scaunul cu spătar confortabil capitonat, dar și alți

oameni au făcut minuni, aşa că, deşi acest fapt poate fi un indiciu, nu este un element decisiv. Desigur, învierea a reprezentat revendicarea supremă a identităţii Sale. Dar dintre toate lucrurile pe care le-a făcut, cel mai izbitor mi se pare că a iertat păcate.

— Chiar? am întrebat eu răsucindu-mă în scaunul poziţionat perpendicular faţă de al său, pentru a-l vedea cât mai bine. Cum aşa?

Ideea este că dacă faci ceva împotriva mea, eu am dreptul să te iert. Dar dacă faci ceva împotriva mea şi vine altul şi spune „te iert", asta e pură insolenţă. Singura persoană care poate spune aşa ceva într-un mod semnificativ este Dumnezeu însuşi, căci păcatul, chiar dacă a fost săvârşit împotriva altor oameni, reprezintă în primul şi în primul rând o sfidare la adresa lui Dumnezeu şi a legilor Lui. Când David a păcătuit comiţând adulter şi punând la cale moartea soţului acelei femei, el îi spune în cele din urmă lui Dumnezeu, în Psalmul 51: „Împotriva Ta, numai împotriva Ta am păcătuit şi am făcut ce este rău înaintea Ta". El recunoaşte că, deşi a greşit faţă de oameni, în ultimă instanţă a păcătuit împotriva lui Dumnezeu, care l-a făcut după chipul şi asemănarea Sa, şi Dumnezeu era Cel care trebuia să îl ierte. Aşadar vine acum Iisus şi le spune păcătoşilor „vă iert". Evreii recunosc imediat blasfemia din această afirmaţie. Ei reacţionează spunând: „Cine poate să ierte păcatele decât singur Dumnezeu?" Pentru mine, acesta este unul dintre lucrurile cele mai izbitoare pe care le-a făcut Iisus.

— Nu numai că Iisus a iertat păcate, am observat eu, dar a şi afirmat că este fără păcat. Iar lipsa păcatului este categoric un atribut al divinităţii.

— Aşa este, a răspuns el. În istoria Occidentului oamenii consideraţi a fi cei mai sfinţi au fost totodată şi cei mai conştienţi de propriile eşecuri şi păcate. Sunt oameni ce îşi dau seama de defectele, poftele şi resentimentele lor şi luptă sincer împotriva lor prin harul lui Dumnezeu. De fapt, luptă atât de bine împotriva lor, încât cei din jurul lor observă şi spun: „Uite un sfânt sau o sfântă". Dar iată că vine Iisus care poate spune cu toată seriozitatea: „Cine din voi Mă poate dovedi că am păcat?" Dacă aş spune eu aşa ceva, soţia mea, copiii mei şi toţi cei ce mă cunosc ar fi gata să se ridice să depună mărturie, pe când în cazul lui Cristos nimeni nu a putut face acest lucru.

Cu toate că perfecţiunea morală şi iertarea păcatelor sunt fără îndoială caracteristici ale divinităţii, mai există o sumedenie de alte

atribute pe care Iisus trebuie să le împlinească pentru a se potrivi cu portretul robot al lui Dumnezeu. Venise vremea să le discutăm. Pentru început îi aruncasem lui Carson numai mingi uşoare, de încălzire; acum mă pregăteam de câteva lovituri în forţă.

MISTERUL ÎNTRUPĂRII

Folosindu-mă de câteva însemnări pe care le adusesem cu mine, l-am bombardat pe Carson cu o succesiune rapidă de întrebări referitoare la cele mai mari obstacole în calea pretenţiei lui Iisus la divinitate.

— Dr. Carson, cum ar fi putut să fie Iisus omniprezent, dacă nu se putea afla în două locuri în acelaşi timp? Cum ar fi putut să fie omniscient, când El însuşi a spus: „Nici chiar Fiul Omului nu ştie ceasul revenirii Sale”? Cum ar fi putut să fie omnipotent, când Evangheliile ne spun clar că nu a putut face multe minuni în propriul Său oraş?

Pentru a-mi sublinia spusele, am îndreptat spre el stiloul şi am zis:

— Haideţi să recunoaştem: Biblia însăşi pare să argumenteze împotriva divinităţii lui Iisus.

Fără să se clintească măcar, Carson a admis că aceste întrebări nu au răspunsuri facile. La urma urmei, ele lovesc în însăşi esenţa întrupării – Dumnezeu devenind om, duhul devenind trup, infinitul devenind finit, veşnicia devenind încătuşată în timp. Este o doctrină ce i-a preocupat pe teologi secole la rând. Şi de aici a ales Carson să-şi înceapă răspunsul: privind înapoi la răspunsurile pe care cercetătorii au încercat să le dea acestor probleme de-a lungul vremii.

— În decursul istoriei, au existat două sau trei abordări ale acestei probleme, a început el, de parcă ar fi început să predea un curs în faţa studenţilor. De exemplu, la începutul secolului trecut, marele teolog Benjamin Warfield a parcurs Evangheliile şi a atribuit diferite aspecte fie naturii umane, fie naturii divine a lui Cristos. Când Iisus a făcut ceva ce reflecta divinitatea Sa, acel aspect era atribuit naturii divine a lui Cristos. Când apărea ceva ce reflecta limitarea sau mărginirea umanităţii – ca de exemplu lacrimile Sale; plânge oare Dumnezeu? – acestea erau atribuite naturii Sale umane.

Această explicaţie mi s-a părut încărcată de probleme.

— Dacă procedăm astfel, am întrebat eu, nu ajungem la imaginea unui Iisus schizofrenic?

— Este uşor să aluneci fără voie la această extremă, a răspuns el.

Toate confesiunile de credinţă insistă asupra faptului că umanitatea şi divinitatea lui Iisus au rămas distincte, combinându-se totuşi în aceeaşi persoană. De aceea este de dorit să evităm o soluţie ce ar presupune existenţa a două minţi – ceva de genul mintea umană a lui Iisus şi mintea cerească a lui Cristos. Însă este şi aceasta o soluţie, şi s-ar putea să conţină ceva adevăr. Cealaltă soluţie este o formă de kenosis, ceea ce înseamnă „golire". Aceasta are ca sursă textul din Filipeni 2, unde Pavel ne spune că Iisus, „cu toate că avea chipul lui Dumnezeu, nu a crezut că egalitatea cu Dumnezeu ar fi ceva de exploatat" – aşa ar trebui să fie tradus – „ci S-a golit de Sine însuşi". A devenit un nimeni.

Mi s-a părut cam ambiguu.

— Nu aţi putea fi mai explicit? am întrebat. De ce anume S-a golit?

Se pare că pusesem degetul pe rană.

— Aha, iată întrebarea, a răspuns Carson încuviinţând din cap. De-a lungul secolelor, oamenii au dat diferite răspunsuri la această întrebare. De pildă, S-a golit de divinitatea Lui? Ei bine, atunci nu ar mai fi Dumnezeu. S-a golit de atributele divinităţii sale? Mi-e greu să accept şi asta, deoarece este greu să separi atributele de realitate. Dacă ai un animal care arată ca un cal, miroase ca un cal, umblă ca un cal şi are toate atributele unui cal, ai de-a face cu un cal. Aşa că nu ştiu ce înseamnă că Dumnezeu S-a golit de atributele Sale şi a rămas în continuare Dumnezeu. Unii au spus atunci: „Nu S-a golit de atributele Sale, ci de uzul atributelor Sale" – ceva de genul unei autolimitări. Această teorie se apropie de adevăr, deşi există momente în care nu asta a făcut Iisus – El a iertat păcate aşa cum numai Dumnezeu poate, ceea ce este un atribut al divinităţii. Alţii merg mai departe şi spun: „S-a golit de uzul independent al atributelor Sale". Adică a funcţionat ca Dumnezeu atunci când Tatăl Său ceresc I-a dat permisiunea explicită de a o face. Această explicaţie e mult mai aproape de adevăr. Dificultatea constă în faptul că într-un anumit sens, Fiul veşnic a acţionat dintotdeauna în conformitate cu poruncile Tatălui Său. Nu putem pierde din vedere acest fapt, valabil şi în veşnicia trecută. Dar această teorie se apropie de adevăr.

Simţeam că ne aflăm undeva aproape de ţintă, dar nu eram sigur dacă ne vom putea apropia mai mult de atât. Carson părea să simtă la fel.

— Strict vorbind, a zis el, textul din Filipeni 2 nu ne spune exact de ce S-a golit Fiul veşnic, ci doar că S-a golit; a devenit un nimeni. Este

vorba de un fel de golire, dar să fim sinceri – vorbim aici despre întrupare, una din tainele centrale ale credinţei creştine. E vorba despre un Duh fără formă sau trup, omniscient, omnipotent şi omniprezent şi despre făpturi limitate, concrete, fizice, încătuşate în timp. Atunci când una devine cealaltă este inevitabil să rămâi învăluit în mistere. Aşadar parte din teologia creştină s-a străduit nu atât să minimalizeze acest aspect, cât să caute dovezi biblice şi, reţinându-le pe toate cât mai corect, să găsească metode de sintetizare cât mai coerente, chiar dacă nu oferă explicaţii exhaustive.

Era un mod sofisticat de a spune că teologii pot găsi explicaţii logice chiar dacă nu sunt în stare să explice fiecare nuanţă a întrupării, într-un fel, mi se părea logic. Dacă întruparea e adevărată, nu este surprinzător că minţile limitate nu o pot înţelege pe de-a-ntregul.

Mi se părea că teoria „golirii" lui Iisus de uzul independent al atributelor Sale divine explica în mod rezonabil de ce Iisus nu a manifestat în general atributele „omni" – omniscienţa, omnipotenţa şi omniprezenţa – în timpul existenţei Sale pământeşti, cu toate că Noul Testament afirmă clar că toate aceste calităţi sunt în esenţă adevărate // cu privire la El.

Aceasta însă era doar o parte a problemei. Am întors pagina în carneţelul meu de însemnări şi am început o nouă serie de întrebări referitoare la unele pasaje biblice care păreau să contrazică direct afirmaţia lui Iisus că ar fi Dumnezeu.

CREATOR SAU CREATURĂ?

O parte a portretului robot cu care trebuie să se potrivească Iisus spune că Dumnezeu este o fiinţă necreată ce există din veşnicii. Isaia 57: 15 îl descrie pe Dumnezeu ca fiind „Cel ce trăieşte veşnic". Dar, i-am spus lui Carson, există versete ce par să sugereze clar că Iisus a fost o făptură creată.

— De exemplu, am zis eu, Ioan 3: 16 îl numeşte pe Iisus Fiul „născut" ** al lui Dumnezeu, iar în Coloseni 1: 15 se spune că este „cel întâi-născut din toată zidirea". Nu sugerează oare aceste versete că Iisus a fost creat, ceea ce înseamnă opusul statutului de Creator?

Unul din domeniile în care s-a specializat Carson este gramatica limbii greceşti, la care a şi apelat pentru a răspunde la întrebarea ridicată de aceste două versete.

— Să ne uităm la Ioan 3: 16, a zis el. Versiunea King James traduce

textul grecesc prin cuvintele „singurul Său Fiu născut”. Cei ce consideră că aceasta este redarea corectă a sensului, îl leagă de obicei de întruparea însăşi – adică de naşterea Sa din fecioara Maria. Dar de fapt cuvântul grecesc nu asta înseamnă. Sensul lui este de „cel unic”, în secolul 1 era folosit de obicei cu înţelesul de „unic şi preaiubit”. Aşadar Ioan 3: 16 spune pur şi simplu că Iisus este Fiul unic şi preaiubit – sau, aşa cum spune traducerea NIV, „singurul Fiu” – şi nu că ar fi fost născut în timp, în sens ontologic.

— Asta explică doar un pasaj, am subliniat eu.

— Bun, să ne uităm la versetul din Coloseni, unde se foloseşte termenul „întâi-născut”. Marea majoritate a comentatorilor, fie ei conservatori sau liberali, admit că în Vechiul Testament primul născut, datorită legilor succesiunii, primea de obicei partea leului din avere, sau în cazul unei familii regale, primul născut devenea rege.

Aşadar primul născut era cel ce în ultimă instanţă primea toate drepturile tatălui. Cam prin secolul al II-lea înainte de Cristos, existau locuri în care acest termen nu numai că exprima noţiunea de a fi fost primul zămislit sau născut, ci purta ideea autorităţii ce rezultă din poziţia moştenitorului de drept. În acest sens se aplică termenul la Iisus, după cum admit de fapt toţi cercetătorii. Privit în această lumină, termenul de „întâi-născut” este uşor înşelător.

— Care ar fi o traducere mai bună? am întrebat.

Cred că „moştenitor suprem” ar fi un termen mai potrivit, mi-a răspuns el.

Deşi aceasta explica pasajul din Coloseni, Carson a mers chiar mai departe, pentru a face o ultimă subliniere.

— Dacă vrem să citim Coloseni 1: 15, trebuie să păstrăm textul în context şi să mergem la Coloseni 2: 9, unde acelaşi autor accentuează: „Căci în El locuieşte trupeşte toată plinătatea Dumnezeirii”. Autorul nu s-ar contrazice singur. Aşadar termenul de „întâi-născut” nu poate exclude caracterul etern al lui Iisus, deoarece acesta face parte din ceea ce înseamnă a poseda plinătatea dumnezeirii.

După părerea mea, cu asta subiectul era clarificat. Dar mai existau şi alte pasaje problematice. De exemplu, în Marcu 10 cineva I se adresează lui Iisus cu apelativul „Bunule învăţător”, determinându-L pe Iisus să îi răspundă: „Pentru ce Mă numeşti bun? Nimeni nu este bun decât Unul singur: Dumnezeu”.

— Spunând asta, am întrebat eu, nu şi-a negat El singur divinitatea?

— Nu, cred că a încercat să îl determine pe interlocutorul Lui să se oprească şi să se gândească mai bine la ce spune, a explicat Carson. Pasajul paralel din Matei este puţin mai extins şi nu îl vedem pe Iisus minimalizându-şi divinitatea. Cred că ceea ce spune El de fapt este: „Stai o clipă, de ce Mă numeşti bun? E doar o formulă de politeţe, ca şi cum ai spune «bună ziua»? Ce vrei să spui prin «bun»? îmi spui «Bunule învăţător» fiindcă încerci să mă linguşeşti?" în sens fundamental, Unul singur este bun, iar acesta este Dumnezeu. Ceea ce înseamnă că Iisus nu spune implicit: „Deci nu Mă numi aşa". El spune: „Chiar înţelegi ce spui când Mă numeşti aşa? îmi atribui cu adevărat ceea ce ar trebui atribuit numai lui Dumnezeu?" Iată cum am putea interpreta reacţia Lui: „Chiar sunt ceea ce spui tu că sunt; nici nu-ţi dai seama cât de adevărate sunt cuvintele tale", sau: „Să nu îndrăzneşti să mă numeşti astfel; data viitoare să-mi spui «Iisus păcătosul», aşa cum îmi spun toţi ceilalţi". În contextul a tot ce a spus şi a făcut Iisus cu alte ocazii, care dintre cele două explicaţii vi se pare mai plauzibilă?

Ţinând cont de toate versetele ce îl numesc pe Iisus „fără păcat", „sfânt", „drept", „fără vină", „fără pată" şi „separat de păcătoşi", răspunsul era destul de evident.

A FOST IISUS UN DUMNEZEU MAI MIC?

Dacă Iisus a fost Dumnezeu, ce fel de Dumnezeu a fost El? A fost egal cu Tatăl, sau a fost un fel de Dumnezeu-junior ce deţinea toate atributele divinităţii, şi cu toate acestea nu a reuşit să se identifice total cu portretul robot al divinităţii, aşa cum a fost acesta schiţat în Vechiul Testament?

Această întrebare îşi are originea într-un alt pasaj pe care i l-am arătat lui Carson.

— Iisus spune în Ioan 14: 28 „Tatăl este mai mare decât Mine". Unii oameni privesc această afirmaţie şi ajung la concluzia că Iisus trebuie să fi fost un Dumnezeu mai mic. Au dreptate? am întrebat.

Carson a oftat.

— Tatăl meu a fost predicator, a răspuns el, iar un dicton valabil în casa noastră, în copilărie, spunea: „Un text fără context devine pretext pentru subtext". Este foarte important să vedem acest pasaj în contextul său. Ucenicii plângeau pentru că Iisus le-a spus că va pleca. Iisus spune: „Dacă M-aţi iubi, v-aţi fi bucurat că v-am zis: «Mă duc la Tatăl»; căci Tatăl

este mai mare decât Mine". Cu alte cuvinte, Iisus. Se întoarce în slava care era a Lui de drept, iar ucenicii, dacă într-adevăr ştiu cine este El şi dacă îl iubesc aşa cum trebuie, se vor bucura că Se întoarce în sfera în care este cu adevărat mai mare. În Ioan 17: 5, Iisus spune: „Tată, proslăveşte-Mă la Tine însuţi cu slava pe care o aveam la Tine, înainte de a fi lumea" – adică „Tatăl este mai mare decât Mine". Când folosim o categorie cum ar fi „mai mare", aceasta nu trebuie să însemne neapărat mai mare în sens ontologic. Dacă spun, de pildă, că preşedintele Statelor Unite este mai mare decât mine, nu spun că ar fi o fiinţă ontologic superioară. Este mai mare din punctul de vedere al abilităţilor militare, al dibăciei politice şi al elogiilor publice, dar nu este mai mare decât mine ca om. El este o fiinţă umană, după cum şi eu sunt o fiinţă umană. Aşadar, când Iisus spune: „Tatăl este mai mare decât Mine", trebuie să ne uităm la context şi să ne întrebăm dacă vrea într-adevăr să spună: „Tatăl este mai mare decât Mine deoarece El este Dumnezeu, iar Eu nu sunt?" Sincer să spun, asta ar fi chiar ridicol. Să presupunem că m-aş urca pe un podium să predic şi aş spune: „Vă declar solemn că Dumnezeu este mai mare decât mine". Ar fi o observaţie mai degrabă inutilă. Comparaţia are sens numai dacă cei doi termeni se află deja pe acelaşi plan şi există o anumită delimitare. Iisus este supus limitărilor întrupării – va merge la cruce; va muri – dar este pe punctul de a. Se întoarce la Tatăl şi la slava pe care a avut-o cu Tatăl înainte de începutul lumii. El spune de fapt: „Voi Mă plângeţi pe Mine; dar ar trebui să vă bucuraţi pentru că Mă duc acasă". Afirmaţia trebuie înţeleasă în sensul: „Tatăl este mai mare decât Mine".

— Aşadar, am zis eu, ea nu reprezintă o negare implicită a divinităţii Sale.

— Nu, a concluzionat el, deloc. Contextul clarifică acest aspect.

Cu toate că eram gata să accept că Iisus nu era un Dumnezeu mai mic, voiam să mai ridic o problemă delicată: Cum poate Iisus să fie un Dumnezeu plin de milă, şi cu toate acestea să susţină ideea suferinţei veşnice pentru cei ce îl resping?

PROBLEMA TULBURĂTOARE A IADULUI

Biblia spune că Tatăl este plin de dragoste. Noul Testament afirmă acelaşi lucru despre Iisus. Dar pot Ei să fie plini de dragoste şi în acelaşi timp să trimită oameni în iad? La urma urmei, Iisus are mai multe învăţături despre iad decât oricare altul în întreaga Biblie. Nu contrazice acest fapt presupusul Lui caracter blând şi milos?

Când am ridicat această problemă înaintea lui Carson, am citat cuvintele tăioase ale agnosticului Charles Templeton: „Cum a putut un Tată Ceresc iubitor să creeze un iad fără sfârşit şi, de-a lungul secolelor, să condamne milioane de oameni la acest iad pentru că nu reuşesc, nu pot sau nu vor să accepte anumite convingeri religioase?” 3

Această întrebare, deşi era formulată în aşa fel încât să aibă un impact maxim, nu a provocat iritarea lui Carson. El a început cu o lămurire:

— Mai întâi de toate, a zis el, nu sunt sigur că Dumnezeu aruncă oameni în iad din simplul motiv că nu acceptă anumite convingeri religioase.

S-a gândit un moment, apoi a revenit pentru a încerca să ofere un răspuns cât mai amplu, analizând un subiect privit de mulţi oameni ai zilelor noastre ca un anacronism ciudat: păcatul.

— Imaginaţi-vi-L pe Dumnezeu la începutul creaţiei, alături de un bărbat şi o femeie creaţi după chipul şi asemănarea Lui, a zis Carson. Ei se trezesc dimineaţa şi se gândesc la Dumnezeu. îl iubesc cu adevărat. Bucuria lor este să facă ce vrea El; în aceasta îşi găsesc ei toată plăcerea. Se raportează corect la El şi se raportează corect unul la celălalt. Apoi, odată cu intrarea păcatului şi a rebeliunii în lume, aceşti purtători ai chipului lui Dumnezeu încep să creadă că ei sunt centrul Universului. Nu în sens literal, dar aşa gândesc. Şi aşa gândim şi noi. Toate acele lucruri pe care le numim „fenomene sociale patologice” – războiul, violul, amărăciunea, invidiile cultivate, geloziile secrete, mândria, complexele de inferioritate – toate sunt legate în primă instanţă de faptul că nu ne raportăm corect la Dumnezeu. Consecinţa este că oamenii au de suferit. Din perspectiva lui Dumnezeu, totul e şocant de dezgustător. Deci ce ar trebui să facă Dumnezeu în acest caz? Dacă ar spune: „Ei bine, nu-mi pasă nici cât negru sub unghie”, ar înseamnă de fapt că răul nu contează pentru El. Este ca şi cum am spune: „Oh, da Holocaustul – nu-mi pasă”. Nu am fi şocaţi să ne gândim că Dumnezeu nu dă sentinţe morale în aceste probleme? Dar, în principiu, dacă este un Dumnezeu care dă sentinţe morale în aceste probleme, trebuie să dea sentinţe morale şi în problema imensă a tuturor acestor purtători ai chipului divin ce îşi agită pumnii firavi în faţa Lui, cântând împreună cu Frank Sinatra „I did it my way”. * Aceasta este natura reală a păcatului. Aşadar, iadul nu este un loc la care sunt condamnaţi oamenii pentru că au fost tare de treabă, doar că nu au crezut ce ar fi trebuit să creadă. Sunt condamnaţi la iad în

primul şi în primul rând pentru că II sfidează pe Creator şi vor să fie centrul Universului. Iadul nu este plin de oameni care s-au căit deja, dar Dumnezeu nu este destul de blând sau destul de bun ca să-i lase afară de acolo. Este plin de oameni care, pentru tot restul veşniciei, încă vor să fie centrul Universului şi care persistă în rebeliunea lor ce îl sfidează pe Dumnezeu. Ce ar trebui să facă Dumnezeu? Dacă ar spune că nu îi pasă, nu ar mai fi un Dumnezeu demn de admiraţie. Este fie amoral, fie de-a dreptul înfiorător. Dacă ar face orice altceva ca reacţie la o sfidare atât de vădită, aceasta ar însemna o diminuare a lui Dumnezeu însuşi.

Aici am intervenit.

— Da, dar ceea ce îi deranjează cel mai mult pe oameni este ideea că Dumnezeu îi va chinui o veşnicie. Pare răutăcios, nu-i aşa?

— În primul rând, a răspuns Carson, Biblia spune că există diferite grade de pedeapsă, aşa că nu sunt sigur că va fi acelaşi nivel de intensitate pentru toţi oamenii. În al doilea rând, dacă Dumnezeu şi-ar ridica mâna de pe această lume căzută, în aşa fel încât nimic să nu mai stăvilească răutatea umană, am transforma-o în iad. Aşa că, dacă îngădui unei mulţimi de păcătoşi să trăiască într-un spaţiu închis unde nu pot face rău altora, ci numai lor înşişi, ce altceva obţii dacă nu iadul? într-un fel, şi-o fac cu mâna lor, şi asta îşi doresc, de vreme ce tot nu se căiesc.

Credeam că interlocutorul meu şi-a încheiat răspunsul, căci a ezitat un moment. Dar mai avea de subliniat un element crucial.

— Una din ideile aspra cărora insistă Biblia este că la sfârşit nu numai că se va face dreptate, ci oricine va putea vedea că s-a făcut dreptate, astfel încât orice gură va fi astupată.

Am prins această ultimă afirmaţie.

— Cu alte cuvinte, am zis, când va veni judecata, nu va fi nimeni în lumea aceasta care să plece după această experienţă spunând că a fost nedreptăţit de Dumnezeu. Toţi vor recunoaşte dreptatea fundamentală cu care Dumnezeu i-a judecat pe ei şi lumea.

— Aşa este, a spus Carson ferm. Nu totdeauna se face dreptate în lumea noastră; vedem asta în fiecare zi. Dar în Ultima Zi se va face dreptate şi cu toţii o vor vedea. Şi nimeni nu va putea să se plângă şi să spună: „Nu e corect".

IISUS ŞI SCLAVIA

Mai aveam încă un subiect pe care doream să îl discut cu Carson.

Mi-am privit ceasul.

— Mai aveţi câteva minute? l-am întrebat.

După ce mi-a răspuns afirmativ, am abordat un alt subiect controversat.

— Pentru a fi Dumnezeu, Iisus trebuia să fie perfect din punct de vedere etic. Dar unii critici ai creştinismului L-au acuzat că nu S-a ridicat la înălţimea acestor standarde deoarece, spun ei, a aprobat tacit atât de oribila, din punct de vedere moral, practică a sclaviei. Iată ce a scris Morton Smith:

Pe vremea aceea erau nenumăraţi sclavi ai împăratului şi ai statului Roman; Templul din Ierusalim avea sclavi; Marele Preot avea sclavi (unul dintre ei şi-a pierdut o ureche la arestarea lui Iisus); toţi cei bogaţi şi aproape toţi cei din clasa de mijloc aveau sclavi. Din câte ni se spune, Iisus nu a atacat niciodată această practică… Se pare că în tinereţea lui Iisus au existat revolte ale sclavilor în Palestina şi Iordania; un lider făcător de minuni al unei astfel de revolte ar fi atras după el mulţimi de oameni. Dacă Iisus ar fi condamnat sclavia sau ar fi promis eliberarea, sunt aproape sigur că am fi auzit de acest lucru. Dar nu am auzit nimic, aşa că cea mai probabilă presupunere este că nu a zis nimic.4

Cum se poate pune în acord faptul că Iisus nu a militat pentru abolirea sclaviei cu dragostea lui Dumnezeu pentru toţi oamenii?

— De ce nu S-a ridicat Iisus să strige: „Sclavia e greşită”? am întrebat. Neimplicarea lor în lupta pentru demolarea unei instituţii ce înjosea oamenii creaţi după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu poate fi interpretat ca o deficienţă morală în ce-L priveşte?

Carson s-a îndreptat în scaun.

— Eu cred că cine ridică această problemă nu prinde esenţa, a zis el. Dacă îmi daţi voie, am să încep prin a vorbi despre sclavie, antică şi contemporană, deoarece în cultura noastră acest subiect este încărcat, din motive lesne de înţeles, de conotaţii pe care nu le avea în lumea antică.

I-am făcut semn să continue.

— Vă rog să continuaţi, am zis.

RĂSTURNAREA ASUPRIRII

— În cartea sa, Race and Culture, 5 cercetătorul afro-american Thomas Sowell subliniază că fiecare cultură majoră a lumii până în perioada modernă, fără nicio excepţie, a cunoscut sclavia, şi-a început

Carson explicaţia. Deşi ar putea fi legată de cuceririle militare, de obicei sclavia avea o funcţie economică. Pe atunci nu existau legi ale falimentului, iar dacă ajungeai într-o situaţie extrem de grea, puteai să te vinzi pe tine şi familia ta în sclavie. Pe de o parte, sclavia achita o datorie, iar pe de cealaltă asigura un loc de muncă. Nu era neapărat ceva rău; era cel puţin o şansă de supravieţuire. Vă rog să mă înţelegeţi, nu încerc să romanţez în niciun fel sclavia. Cu toate acestea, în vremea Imperiului Roman existau sclavi ce făceau muncile de jos, dar existau şi alţii a căror pregătire era echivalentă cu cea a unor distinşi doctori, care slujeau ca învăţători în familii. Şi nicio rasă nu era asociată în mod specific cu sclavia. În sistemul sclavagist american, însă, toţi negrii şi numai negrii erau sclavi. Aceasta a fost una din ororile sale specifice, care a generat un sentiment injust de inferioritate a populaţiei de culoare, sentiment împotriva căruia mulţi dintre noi luptăm şi azi. Acum haideţi să privim în Biblie. În societatea iudaică, sub Lege, toţi robii trebuia să fie eliberaţi în fiecare An Jubiliar. Cu alte cuvinte, la fiecare cincizeci de ani exista o eliberare a sclavilor. Indiferent dacă lucrurile se petreceau într-adevăr aşa sau nu, aceasta era porunca lui Dumnezeu, şi în acest mediu cultural a crescut Iisus. Dar nu trebuie să pierdem din vedere misiunea lui Iisus. În esenţă, El nu a venit să răstoarne sistemul economic roman, care cuprindea sclavia. El a venit să elibereze bărbaţii şi femeile din păcatele lor. Şi iată unde vreau să ajung: mesajul Lui îi transformă de fapt pe oameni în aşa fel încât ei încep să îl iubească pe Dumnezeu cu toată inima, cu tot sufletul, cu toată mintea şi cu puterea lor şi să-şi iubească aproapele ca pe ei înşişi. Evident, aceasta are impact asupra ideii de sclavie. Să vedem ce spune apostolul Pavel în epistola sa către Filimon despre un sclav fugit, pe nume Onisim. Pavel nu îi spune lui Filimon să răstoarne sclavia, pentru că asta nu ar fi avut alt rezultat decât executarea lui. Ci îi spune să îl trateze pe Onisim ca pe un frate în Cristos, aşa cum l-ar trata pe Pavel însuşi. Apoi, pentru ca lucrurile să fie cât se poate de clare, Pavel subliniază: „Aminteşte-ţi că îmi datorezi viaţa ta însăşi / / / / din pricina Evangheliei". * Răsturnarea sclaviei se realizează aşadar prin transformarea bărbaţilor şi a femeilor prin Evanghelie şi nu prin simpla schimbare a unui sistem economic. Am văzut cu toţii ce se poate întâmpla când se răstoarnă un sistem economic şi se impune o nouă ordine. Întregul vis comunist era crearea „omului revoluţionar", urmat de „omul nou". Problema este că nu l-au mai găsit niciodată pe „omul nou". Au scăpat de asupritorii ţăranilor, dar

asta nu a însemnat că ţăranii au devenit deodată liberi – se aflau doar sub un nou regim al întunericului. În ultimă analiză, dacă vrei să faci o schimbare care să dureze, trebuie să transformi inimile oamenilor. Şi aceasta a fost misiunea lui Iisus. De asemenea, ar merita să ne punem întrebarea pe care şi-a pus-o Sowell însuşi: Cum s-a sfârşit sclavia? El arată că impulsul motor în abolirea sclaviei a fost dat de trezirea evanghelică din Anglia. La începutul secolului al XIX-lea creştinii au trecut decretul de abolire a sclaviei prin Parlament şi apoi au folosit canonierele englezeşti pentru a opri comerţul cu sclavi peste Atlantic. Pe când numărul de sclavi africani trimişi peste ocean în America se ridica la 11 milioane – şi mulţi dintre ei n-au supravieţuit traversării – numărul de sclavi africani trimişi în lumea arabă a fost de 13 milioane. Şi, din nou, englezii au fost aceia care, din iniţiativa unor oameni ale căror inimi fuseseră schimbate de Cristos, şi-au trimis canonierele în Golful Persic pentru a opri comerţul cu sclavi.

Răspunsul lui Carson era logic nu numai din punct de vedere istoric, ci şi în lumina propriei mele experienţe. De exemplu, cu mai mulţi ani în urmă am cunoscut un om de afaceri de un rasism virulent, ce adopta o atitudine superioară şi condescendentă faţă de orice om de altă rasă. Abia dacă făcea vreun efort să-şi ascundă dispreţul faţă de afro-americani, vărsându-şi fierea intolerantă prin glume crude şi remarci caustice. Niciun argument nu l-ar fi putut face să-şi schimbe părerea atât de dezgustătoare.

Apoi a început să-L urmeze pe Cristos. Sub privirile mele uimite, atitudinile, perspectiva şi valorile lui s-au schimbat în timp, pe măsură ce inima îi era înnoită de Dumnezeu. A ajuns să înţeleagă că nu mai poate nutri duşmănie faţă de nicio persoană, deoarece Biblia ne învaţă că toţi oamenii sunt creaţi după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu. Pot spune azi cu toată sinceritatea că acest om nutreşte o dragoste şi o acceptare autentică faţă de toţi, inclusiv faţă de cei ce sunt diferiţi de el.

Legislaţia nu l-a schimbat. Raţionamentele logice nu l-au schimbat. Apelul la sentimente nu l-a schimbat. Dar el vă va mărturisi că Dumnezeu l-a schimbat din interior – l-a schimbat decisiv, complet şi permanent. Acesta este unul dintre numeroasele exemple văzute de mine ale puterii Evangheliei, despre care vorbea Carson – puterea ce transformă oameni plini de ură răzbunătoare în filantropi, pe cei cu inima strânsă, ce adună mereu, în oameni cu inima largă, gata să dea şi

altora din ce-i al lor, pe cei însetaţi de putere în robi dezinteresaţi şi pe cei ce îi exploatează pe alţii – prin sclavie sau prin alte forme de asuprire – în oameni gata să îi accepte pe toţi ceilalţi.

Totul se potriveşte cu ce a spus apostolul Pavel în Galateni 3: 28: „Nu mai este nici iudeu, nici grec; nu mai este nici rob nici slobod; nu mai este nici parte bărbătească, nici parte femeiască, fiindcă toţi sunteţi una în Cristos Iisus".

ASEMĂNAREA CU PORTRETUL ROBOT AL LUI DUMNEZEU

Am discutat cu Carson, uneori pe un ton foarte animat, timp de două ore, umplând cu informaţii mai multe benzi decât ar cuprinde acest capitol. Răspunsurile lui mi s-au părut bine argumentate şi întemeiate din punct de vedere teologic. În cele din urmă însă, problema întrupării – felul în care Duhul ia trup – a rămas în continuare un concept enigmatic.

Chiar şi aşa, potrivit afirmaţiilor Bibliei, întruparea este o realitate. Fiecare atribut al lui Dumnezeu, spune Noul Testament, se regăseşte în Iisus Cristos:

— Omniscienţa? în Ioan 16: 30, apostolul Ioan afirmă despre Iisus: „Acum cunoaştem că ştii toate lucrurile".

— Omniprezenţa? Iisus a spus în Matei 28: 20: „Şi iată că Eu sunt cu voi în toate zilele, până la sfârşitul veacului", iar în Matei 18: 20, spune: „Căci acolo unde sunt doi sau trei adunaţi în Numele Meu, sunt şi Eu în mijlocul lor".

— Omnipotenţa? „Toată puterea Mi-a fost dată în cer şi pe pământ", a spus Iisus în Matei 28: 18.

— Veşnicia? Ioan 1: 1 declară cu privire la Iisus: „La început era Cuvântul, şi Cuvântul era cu Dumnezeu, şi Cuvântul era Dumnezeu".

— Imuabilitatea? Evrei 13: 8 spune: „Iisus Cristos este acelaşi ieri şi azi şi în veci!"

La rândul său, Vechiul Testament îl prezintă pe Dumnezeu folosind titluri şi termeni descriptivi cum ar fi Alfa şi Omega, Domn, Mântuitor, împărat, Judecător, Lumină, Stâncă, Răscumpărător, Păstor, Creator, Cel ce dă viaţa, Cel ce iartă păcatele, Cel ce vorbeşte cu autoritate divină. Este fascinant să observăm că fiecare dintre aceşti termeni I se aplică lui Iisus în Noul Testament.6

Îsus a spus totul în Ioan 14: 7 „Dacă M-aţi fi cunoscut pe Mine, aţi fi cunoscut şi pe Tatăl Meu". Parafrazare: „Când vă uitaţi la portretul lui Dumnezeu din Vechiul Testament, vedeţi chipul Meu".

Deliberări întrebări pentru reflecţie sau studiu în grup

1. Citiţi Filipeni 2: 5 – 8, pasajul care ne vorbeşte despre golirea de Sine a lui Iisus şi despre naşterea Sa în condiţii umile, având ca destinaţie crucea. Care ar fi câteva din posibilele Sale motivaţii? apoi citiţi versetele 9 – 11. Ce se întâmplă ca rezultat al misiunii lui Iisus? Ce i-ar putea determina pe toţi oamenii să ajungă într-o zi la concluzia că Iisus este Domn?

2. Ideea iadului a reprezentat un impediment în călătoria dumneavoastră spirituală? Ce părere aveţi de explicaţia lui Carson la această problemă?

3. Carson a abordat unele versete care la suprafaţă păreau a sugera că Iisus ar fi fost o făptură creată sau un Dumnezeu mai mic. Argumentaţia lui vi s-a părut convingătoare? De ce da sau de ce nu? Ce aţi învăţat din felul cum analizează aceste probleme despre necesitatea unui cadru informaţional adecvat pentru interpretarea Scripturilor?

Pentru dovezi suplimentare

Mai multe resurse pe această temă

Harris, Murray J., Jesus as God, Grand Rapids, Baker, 1993.

Martin, W.J., The Deity of Christ, Chicago, Moody Press, 1964.

McDowell, Josh şi Bart Larson, Jesus: A Biblical Defense of His Deity, San Bernardino, Calif., Here's Life, 1983.

Stott, John, Basic Christianity, Grand Rapids, Eerdmans, 1986. Zodhiates, Spiros, Was Christ God? Grand Rapids, Eerdmans, 1966.

10

DOVADA AMPRENTELOR

Se potrivea Iisus – şi numai Iisus – cu identitatea lui Mesia?

Era o sâmbătă liniştită în casa familiei Hiller din Chicago. Clarence

Hiller îşi petrecuse după-amiaza vopsind chenarele exterioare ale ferestrelor casei cu două etaje din Strada West, numărul 104. Când s-a lăsat întunericul, întreaga familie s-a retras şi s-a pregătit de culcare, întâmplările ce au urmat aveau să schimbe legislaţia penală americană pentru totdeauna.

Domnul şi doamna Hiller s-au trezit în primele ore ale dimineţii de 19 septembrie 1910 şi li s-a părut suspect că un bec cu gaz de lângă

uşa dormitorului fiicei lor era stins. Clarence a ieşit să vadă despre ce era vorba. Soţia lui a auzit o succesiune scurtă de zgomote: o încăierare, doi bărbaţi rostogolindu-se pe scări în jos, două împuşcături şi zgomotul uşii de la intrare trântite. Când a ieşit, l-a găsit pe Clarence mort la baza scărilor.

Poliţia l-a arestat pe Thomas Jennings, un hoţ cu câteva condamnări la activ, la mai puţin de 1, 5 km distanţă de casă. Avea sânge pe haine şi era rănit la braţul stâng – ambele, spunea el, urmări ale unei căzături în tramvai. În buzunar i s-a găsit un pistol de acelaşi calibru cu cel folosit în împuşcarea lui Clarence Hiller, dar nu s-a putut determina dacă este sau nu arma crimei.

Ştiind că aveau nevoie de mai multe dovezi pentru a-l condamna pe Jennings, detectivii au întors pe dos casa familiei Hiller în căutarea unor indicii suplimentare. Curând a devenit evident că ucigaşul intrase înăuntru printr-o fereastră din spate, ce dădea în bucătărie. Detectivii au ieşit din casă – şi acolo, lângă acea fereastră, imprimate pentru totdeauna în vopseaua albă pe care însăşi victima o aplicase cu atâta grijă pe chenarul ferestrei cu doar câteva ore înainte de moartea sa, au găsit patru amprente digitale clare, lăsate de mâna stângă a cuiva.

Proba amprentelor digitale era un concept nou la acea vreme, prezentat recent la o expoziţie internaţională organizată de poliţie în St. Louis. Până la acea dată amprentele digitale nu mai fuseseră folosite în Statele Unite pentru a condamna pe cineva de crimă.

În ciuda obiecţiilor foarte puternice venite din partea avocaţilor apărării, care susţineau că aceste dovezi nu sunt ştiinţifice şi ca urmare sunt inadmisibile, patru ofiţeri de poliţie au declarat că amprentele din vopsea se potriveau perfect cu cele ale lui Thomas Jennings – şi numai cu ale lui. Juraţii l-au găsit vinovat pe Jennings, Curtea Supremă a statului Illinois a susţinut această condamnare printr-o decizie istorică, iar el a fost mai târziu spânzurat.1

Premisa din spatele probei amprentelor digitale este simplă: fiecare individ are un model unic de caneluri pe degete. Când urma găsită pe un obiect se potriveşte cu modelul de caneluri de pe degetul unei persoane, investigatorii pot conchide cu certitudine ştiinţifică faptul că acea persoană a atins obiectul respectiv.

În multe cazuri penale, identificarea amprentelor digitale constituie dovada centrală. Îmi amintesc că am scris odată un articol despre un proces în care o singură amprentă a degetului mare găsită pe

învelişul de celofan al unui pachet de ţigări a fost factorul determinant în condamnarea unui hoţ în vârstă de 20 ani pentru uciderea unei studente la un colegiu co-educaţional. * Iată cât de concludente pot fi dovezile aduse de amprentele digitale.

Dar ce legătură are aceasta cu Iisus Cristos? E simplu: există un alt tip de dovezi asemănătoare cu amprentele digitale, care pot stabili cu un grad uimitor de certitudine că Iisus este într-adevăr Mesia lui Israel şi al întregii lumi.

În Scripturile iudaice, pe care creştinii le numesc Vechiul Testament, există zeci de profeţii majore cu privire la venirea lui Mesia, care urma să fie trimis de Dumnezeu să-şi răscumpere poporul. Ca atare, aceste previziuni alcătuiesc o amprentă metaforică la care nu se poate potrivi decât Unsul lui Dumnezeu. În felul acesta evreii puteau să dea la o parte orice impostor şi să valideze acreditările veritabilului Mesia.

Cuvântul grecesc pentru „Mesia" este Cristos. Dar a fost Iisus cu adevărat Cristosul? A împlinit El în mod miraculos acele previziuni scrise cu sute de ani înainte de naşterea Sa? Şi cum putem noi şti că El a fost singura persoană din istorie care a corespuns amprentei profetice?

Există numeroşi cercetători cu şiruri lungi de titluri curgând în urma numelui lor pe care i-aş fi putut consulta pe această temă. Dar doream să discut cu un om pentru care acest subiect era mai mult decât un simplu exerciţiu academic abstract, ceea ce m-a condus într-un cadru foarte neverosimil din sudul Californiei.

AL NOUĂLEA INTERVIU: LOUIS S. LAPIDES, M. DIV., TH. M.

De regulă, biserica este cel mai potrivit loc pentru o discuţie pe teme biblice. Dar discuţia cu pastorul Louis Lapides în sala bisericii sale într-o dimineaţă de duminică, după serviciul de închinare, avea ceva diferit. Nu te-ai fi aşteptat ca într-un astfel de decor, cu şiruri de bănci şi vitralii, să găseşti un evreu liniştit din Newark, New Jersey.

Şi totuşi, dintr-un astfel de mediu provenea Lapides. Pentru cineva cu moştenirea lui culturală, întrebarea dacă Iisus este sau nu îndelung-aşteptatul Mesia trece cu mult dincolo de teorie. Este o întrebare profund personală şi am apelat la Lapides tocmai pentru a auzi povestea propriei sale investigaţii privind acest subiect crucial.

Lapides a obţinut diploma de licenţă în teologie în cadrul Universităţii Baptiste Dallas, precum şi diploma de masterat în teologie, specializarea Vechiul Testament şi Semitică, la Seminarul Teologic

Talbot. A slujit timp de un deceniu în cadrul organizaţiei Chosen People Ministries, vorbindu-le despre Iisus studenţilor evrei de colegiu. A predat în cadrul departamentului biblic al Universităţii Biola şi a lucrat timp de 7 ani ca instructor în seminariile Walk Through the Bible. De asemenea, a fost preşedinte al unei reţele naţionale formate din cincisprezece congregaţii mesianice.

Zvelt şi cu ochelari, Lapides vorbeşte blând, dar are mereu un zâmbet pe buze şi este oricând gata să râdă. M-a poftit jovial şi politicos să iau loc undeva în rândurile din faţă ale Bisericii Beth Ariel /

din Sherman Oaks, California. Nu doream să începem conversaţia noastră cu dezbaterea unor nuanţe biblice; de aceea l-am invitat să-mi spună povestea călătoriei lui spirituale.

Şi-a încrucişat mâinile în poală, a privit preţ de un moment pereţii lambrisaţi în lemn închis la culoare, încercând să decidă de unde să înceapă, apoi a început să depene o poveste extraordinară ce avea să ne poarte din Newark în Greenwich Village, în Vietnam, în Los Angeles, de la scepticism la credinţă, de la iudaism la creştinism, de la Iisus ca lipsit de relevanţă la Iisus, Mesia.

— După cum ştiţi, provin dintr-o familie de evrei, a început el. Am frecventat o sinagogă evreiască conservatoare timp de şapte ani, pregătindu-mă pentru ceremonialul de Bar Mitzvah. Deşi familia noastră considera acele studii foarte importante, credinţa noastră nu ne afecta prea mult viaţa de zi cu zi. Nu încetam munca în ziua de Sabat şi nu aveam un stil de viaţă „kosher".

A zâmbit.

— La sărbătorile mari, însă, frecventam o sinagogă ortodoxă mai strictă, deoarece tata credea oarecum că acolo trebuie să mergi dacă vrei să-L iei în serios pe Dumnezeu!

Când am intervenit şi l-am întrebat ce îl învăţaseră părinţii despre Mesia, răspunsul lui Lapides a fost scurt.

— Nu a fost pomenit niciodată, a zis sec.

Nu-mi venea să cred. De fapt, am crezut că am înţeles greşit.

— Vreţi să spuneţi că subiectul acesta nici măcar nu a fost discutat? am întrebat.

— Niciodată, a repetat el. Nu-mi amintesc să fi fost discutat nici măcar în şcoala evreiască.

Am fost uimit de răspunsul lui.

— Dar Iisus? am întrebat. Despre El se vorbea? Era folosit numele Lui?

— Numai în sens peiorativ, a replicat Lapides sarcastic. În general, nu se vorbea niciodată despre El. Impresiile pe care le aveam despre Iisus mi le formasem privind bisericile catolice: vedeam acolo crucea, cununa de spini, coasta străpunsă, sângele curgându-l pe faţă. Nu înţelegeam deloc. De ce s-ar închina cineva unui bărbat atârnat pe o cruce, cu piroane în mâini şi în picioare? Nu m-am gândit niciodată că Iisus ar avea vreo legătură cu poporul evreu. Credeam că e un zeu al Neamurilor.

Bănuiam că atitudinea lui Lapides faţă de creştini trecuse dincolo de simpla confuzie legată de convingerile lor.

— Credeaţi că creştinii sunt sursa antisemitismului? l-am întrebat.

— Între Neamuri şi creştini se punea semnul egalităţii, şi noi eram învăţaţi să fim precauţi, deoarece printre Neamuri s-ar putea să fie antisemiţi, a zis el, adoptând un ton uşor diplomatic.

Am forţat subiectul puţin mai departe.

— Aţi putea spune că v-aţi format anumite atitudini negative faţă de creştini?

De data aceasta a răspuns fără înconjur.

— Da, adevărul este că da, a zis el. De fapt, mai târziu, când mi-a fost prezentat pentru prima oară Noul Testament, eram sincer convins că e vorba în esenţă de un manual de antisemitism: cum să îi urâm pe evrei, cum să îi omorâm pe evrei, cum să-i masacrăm. Credeam că Partidul Nazist American ar fi fost foarte mulţumit să-l folosească pe post de îndreptar.

Am clătinat din cap întristat la gândul atâtor copii evrei care au crescut crezând că creştinii le sunt duşmani.

ÎNCEPUTUL CĂUTĂRII SPIRITUALE

Lapides a spus că o serie de incidente i-au slăbit loialitatea faţă de iudaism odată cu trecerea anilor. Curios să aflu detalii, l-am rugat să dezvolte acest subiect, iar el a trecut imediat la cel mai sfâşietor episod al vieţii sale.

— Părinţii mei au divorţat când eu aveam 17 ani, a zis el – şi, surprinzător, chiar şi după toţi aceşti ani încă mai puteam simţi durere în vocea lui. Acest eveniment a lovit exact în centrul sentimentelor mele

religioase. Mă întrebam: „Unde este locul lui Dumnezeu în toată povestea aceasta? De ce nu s-au dus la un rabin să ceară consiliere? La ce bun religia dacă nu îi poate ajuta pe oameni într-un mod practic? Este clar că ea nu a reușit să îi țină împreună pe părinții mei. Când a intervenit ruptura dintre ei, s-a rupt și o parte din mine. În plus, în iudaism nu simțeam că am o relație personală cu Dumnezeu. Aveam o mulțime de ceremonii și tradiții frumoase, dar Dumnezeu era acel Dumnezeu distant și detașat de pe Muntele Sinai, care a spus: „Iată regulile – dacă trăiești după ele, va fi bine. Ne vedem mai târziu". Așa că iată-mă, un adolescent prins în tumultul hormonilor, întrebându-se: „Îmi înțelege Dumnezeu zbaterea? îi pasă de mine ca individ?" Nu, din câte vedeam eu.

Divorțul părinților a inițiat o perioadă de rebeliune în viața lui. Devorat de muzică și influențat de romanele lui Jack Kerouac și Timothy Leary, petrecea prea mult timp în cafenelele din Greenwich Village pentru a mai merge la colegiu – fapt ce a atras după sine încorporarea. În 1967 s-a trezit în cealaltă parte a lumii, într-o navă de transport a cărei încărcătură volatilă – muniție, bombe, rachete și alte materiale explozive extrem de puternice – o făceau o țintă tentantă pentru Vietcong.

— Îmi amintesc că în cadrul programului de pregătire din Vietnam ni s-a spus: „Probabil că 20% dintre voi veți fi uciși, iar restul de 80% veți contracta probabil o boală venerică, veți deveni alcoolici sau dependenți de droguri". Mă gândeam în sinea mea că nu am nici măcar 1% șanse să rămân normal! A fost o perioadă foarte întunecată. Am văzut multă suferință. Am văzut saci de cadavre și toată devas

tarea produsă de război. Și între camarazii mei de arme am întâlnit antisemiți. Câțiva dintre ei, originari din Sud, au ars chiar o cruce într-o noapte. Probabil că am vrut să mă distanțez de identitatea mea iudaică – poate de aceea am început să cercetez religiile orientale.

Pe când se afla în Japonia, Lapides a citit cărți despre filosofiile orientale și a vizitat temple budiste.

— Eram extrem de tulburat de tot răul pe care-l vedeam și încercam să descopăr cum poate credința să facă față unor astfel de situații, mi-a zis el. Îmi spuneam pe atunci: „Dacă există un Dumnezeu, nu-mi pasă dacă-L găsesc pe Muntele Sinai sau pe Muntele Fuji. îl iau oricum ar fi".

A supravieţuit ororilor din Vietnam şi s-a întors acasă cu o înclinaţie proaspăt descoperită spre marijuana şi cu planuri de a deveni preot budist. A încercat să trăiască o viaţă de ascet, în renunţare de sine, în efortul de a scăpa de karma rea cauzată de greşelile trecutului, dar curând şi-a dat seama că niciodată nu va reuşi să-şi răscumpere toate greşelile.

Lapides a tăcut un moment.

— Am făcut o depresie, a continuat el. Îmi amintesc că m-am urcat în metrou şi m-am gândit „Poate ăsta e răspunsul – să mă arunc pe şine. M-aş putea elibera de trupul acesta şi m-aş contopi pur şi simplu cu Dumnezeu". Eram tare dezorientat. Ca să înrăutăţesc şi mai mult situaţia, am început să experimentez LSD-ul.

În căutarea unui nou început, a decis să se mute în California, unde cercetarea lui spirituală a continuat.

— Am participat la întâlniri ale budiştilor, dar nu am găsit decât un mare gol, a zis el. Budismul chinez era ateu, budismul japonez se închina statuilor lui Buddha, budismul Zen era prea evaziv. Am mers la întâlniri ale scientologilor, dar aceştia erau prea înclinaţi spre manipulare şi control. Hinduismul credea în toate orgiile nebuneşti ale zeilor şi în zei întruchipaţi de elefanţi albaştri. Nimic nu avea vreun sens; nimic nu mă mulţumea.

Şi-a însoţit chiar prietenii la întâlniri cu substrat satanic.

— Priveam şi mă gândeam – se întâmplă ceva aici, dar nu ceva bun, a zis el. Prins în lumea mea ce o luase razna din cauza drogurilor, le-am spus prietenilor mei că sunt convins că există dincolo de mine o putere a răului, o putere ce poate lucra în mine, care există ca o entitate. Văzusem destul rău la viaţa mea ca să cred asta.

M-a privit cu un zâmbet ironic.

— Cred că am acceptat existenţa lui Satan, a zis el, înainte de a accepta existenţa lui Dumnezeu.

„NU POT SĂ CRED ÎN IISUS".

Era în 1969. Curiozitatea l-a îndemnat pe Lapides să viziteze Sunset

Strip ca să privească împreună cu alţi gură-cască un evanghelist ce se legase cu lanţuri de o cruce înaltă de doi metri şi jumătate, în semn de protest faţă de proprietarii tavernelor locale ce reuşiseră să obţină evacuarea lui din locul unde îşi făcea lucrarea, în faţa unui magazin. Acolo, pe trotuar, Lapides a dat peste nişte creştini care l-au antrenat

într-o dezbatere spirituală ad-hoc.

Puţin trufaş, a început să-i bombardeze cu idei din filosofia orientală.

— Nu există niciun Dumnezeu acolo, a zis el arătând spre cer. Noi suntem Dumnezeu. Eu sunt Dumnezeu. Tu eşti Dumnezeu. Trebuie doar să-ţi dai seama de asta.

— Ei bine, dacă eşti Dumnezeu, de ce nu creezi o piatră? i-a răspuns cineva. Fă să apară ceva. Dumnezeu aşa face.

În mintea lui zăpăcită de droguri, Lapides şi-a imaginat că ţine în mână o piatră.

— Da, bun, uite o piatră, a zis el întinzând mâna goală. Creştinul i-a râs în faţă.

— Asta e diferenţa dintre tine şi Dumnezeul adevărat, a spus el. Când Dumnezeu creează ceva, toată lumea poate vedea acel lucru. E ceva obiectiv, nu subiectiv.

Argumentul şi-a atins ţinta. După ce s-a gândit un timp la aceste cuvinte, Lapides şi-a zis: „Dacă îl voi găsi pe Dumnezeu, El trebuie să aibă existentă obiectivă. M-am săturat de filosofia orientală care /

spune că totul e în mintea mea şi că îmi pot crea propria realitate. Dumnezeu trebuie să fie o realitate obiectivă, dacă e să aibă vreo însemnătate dincolo de propria mea imaginaţie".

Când unul dintre creştini a pomenit numele lui Iisus, Lapides a încercat să pareze folosind răspunsul lui standard.

— Sunt evreu, a zis el. Nu pot să cred în Iisus.

Un pastor a intervenit.

— Cunoşti profeţiile privitoare la Mesia? a întrebat el. Întrebarea l-a surprins pe Lapides cu garda jos.

— Profeţii? a zis el. Nu am auzit niciodată de ele.

Pastorul l-a uimit pe Lapides referindu-se la câteva preziceri din Vechiul Testament. „Stai puţin! s-a gândit Lapides. Citează din scripturile mele iudaice! Cum ar putea să fie Iisus în ele?"

Când pastorul i-a întins o Biblie, Lapides s-a arătat sceptic.

— E şi Noul Testament acolo? a întrebat el.

Pastorul a încuviinţat din cap.

— Bine, voi citi Vechiul Testament, dar nu am de gând să-l

deschid şi pe celălalt, i-a zis Lapides.

Răspunsul pastorului l-a surprins.

— Bine, a zis el. Citeşte numai Vechiul Testament şi cere-l Dumnezeului lui Avraam, Isaac şi Iacov – Dumnezeul lui Israel – să-ţi arate dacă Iisus este Mesia. Căci El este Mesia vostru. Iniţial a venit la poporul evreu, iar apoi a devenit Mântuitorul întregii lumi.

Pentru Lapides, acestea erau informaţii noi. Informaţii ce i-au trezit interesul. Informaţii uimitoare. Aşa că s-a întors în apartamentul lui, a deschis Vechiul Testament la prima carte, Geneza, şi a început să-L caute pe Iisus printre cuvintele scrise cu sute de ani înainte ca dulgherul din Nazaret să se fi născut.

„STRĂPUNS PENTRU FĂRĂDELEGILE NOASTRE".

— Nu mult timp după aceea, mi-a spus Lapides, citeam din Vechiul Testament în fiecare zi şi găseam profeţie după profeţie. De pildă, Deuteronom vorbea despre un profet mai mare decât Moise care va veni şi de care ar trebui să ascultăm. Mă întrebam: Cine poate fi mai mare ca Moise? Părea să fie vorba de Mesia – cineva la fel de mare şi de respectat ca Moise, dar cu mai multă învăţătură şi autoritate. M-am agăţat de această idee şi am pornit în căutarea Lui.

Progresând în citirea Scripturilor, Lapides a fost uluit de textul din Isaia 53. Clară şi specifică, într-o profeţie obsedantă redată într-o formă poetică de excepţie, aceasta era imaginea unui Mesia care urma să sufere şi să moară pentru păcatele poporului Israel şi ale lumii – toate aceste lucruri fiind scrise cu mai mult de şapte sute de ani înainte ca Iisus să fi pus piciorul pe Pământ.

„Dispreţuit şi părăsit de oameni, om al durerii şi obişnuit cu suferinţa, era aşa de dispreţuit că îţi întorceai faţa de la El, şi noi nu L-am băgat în seamă.

Totuşi, El suferinţele noastre le-a purtat, şi durerile noastre le-a luat asupra Lui, şi noi am crezut că este pedepsit, lovit de Dumnezeu, şi smerit. Dar El era străpuns pentru păcatele noastre, zdrobit pentru fărădelegile noastre. Pedeapsa care ne dă pacea a căzut peste El, şi prin rănile Lui suntem tămăduiţi. Noi rătăceam cu toţii ca nişte oi, fiecare îşi vedea de drumul lui; dar Domnul a făcut să cadă asupra Lui nelegiuirea noastră a tuturor.

Când a fost chinuit şi asuprit, n-a deschis gura deloc, ca un miel pe care-l duci la măcelărie, şi ca o oaie mută înaintea celor ce o tund: n-a deschis gura. El a fost luat prin apăsare şi jude cată; dar cine din cei de

pe vremea Lui a crezut că El fusese șters de pe pământul celor vii și lovit de moarte pentru păcatele poporului meu? Groapa Lui a fost pusă între cei răi și mormântul Lui la un loc cu cel bogat, cu toate că nu săvârșise nicio nelegiuire și nu se găsise niciun vicleșug în gura Lui…

Pentru că a purtat păcatele multora și S-a rugat pentru cei vinovați".

Isaia 53: 3 – 9, 12

Lapides a recunoscut imediat portretul: era Iisus din Nazaret! Abia acum începea să înțeleagă picturile din bisericile catolice, pe lângă care trecuse în copilărie: Iisus în suferință, Iisus răstignit, Iisus despre care acum înțelegea că fusese „străpuns pentru fărădelegile noastre", pe când purta „păcatele multora".

Tot așa cum evreii Vechiului Testament căutau să aducă ispășire pentru păcatele lor printr-un sistem de jertfe animale, iată-L aici pe Iisus, Mielul suprem de jertfă al lui Dumnezeu, care a plătit pentru păcat o dată pentru totdeauna. El era personificarea planului de răscumpărare al lui Dumnezeu.

Această descoperire a fost atât de șocantă, încât Lapides nu a putut să tragă decât o singură concluzie: era o fraudă! Era convins că creștinii au rescris Vechiul Testament și au răstălmăcit cuvintele lui Isaia în așa fel încât să sune de parcă profetul L-ar fi prevestit pe Iisus.

Așa că a pornit să demaște înșelătoria.

— Am rugat-o pe mama mea vitregă să-mi trimită o Biblie evreiască pentru a putea verifica eu însumi, a zis el. Mi-a trimis-o, și ce să vezi? Am aflat că spunea același lucru! Acum chiar că aveam o problemă.

EVREUL IISUS

Lapides descoperea profețiile din Vechiul Testament una după alta – în jur de 50 profeții majore. Isaia a revelat felul în care se va naște Mesia (dintr-o fecioară); Mica a specificat locul nașterii Sale (Betleem); Geneza și Ieremia precizau descendența Lui (un urmaș al lui Avraam, Isaac și Iacov, din seminția lui Iuda, din casa lui David); Psalmii au prevestit trădarea Lui, acuzarea de către martori mincinoși, felul în care urma să moară (cu mâinile și picioarele străpunse, deși crucificarea nu fusese inventată încă la acea vreme) și învierea Sa (nu va putrezi, ei. Se va înălța la cer); și așa mai departe.3 Fiecare dintre ele a ciobit câte puțin din scepticismul lui Lapides, până când a fost gata să facă în cele din urmă un pas drastic.

— Am hotărât să deschid Noul Testament şi să citesc doar prima pagină, a zis el. Tremurând, am deschis la Evanghelia după Matei, privind spre cer în aşteptarea fulgerului ce urma să mă lovească!

Primele cuvinte ale Evangheliei după Matei i-au sărit în ochi: „Cartea neamului lui Iisus Cristos, fiul lui David, fiul lui Avraam…"

Ochii lui Lapides se măresc şi acum, când îşi aminteşte momentul în care a citit pentru prima oară acea propoziţie.

— Mă gândeam – Uau! Fiul lui Avraam, fiul lui David – totul se potriveşte! Am parcurs relatările naşterii şi m-am gândit: Ia te uită! Matei citează din Isaia 7: 14: „Fecioara va rămâne însărcinată şi va naşte un fiu". Apoi am văzut că citează din profetul Ieremia. Stăteam şi mă gândeam: Toate acestea se referă la poporul evreu. Unde sunt Neamurile? Ce se întâmplă aici? Nu mai puteam să pun cartea jos. Am citit şi restul Evangheliilor şi mi-am dat seama că nu era un manual pentru Partidul Nazist American, era istoria relaţiilor dintre Iisus şi comunitatea iudaică. Am ajuns la cartea Faptele Apostolilor şi – incredibil! – aceştia încercau să găsească o cale de a duce istoria lui Iisus la Neamuri. Ce răsturnare de roluri!

Profeţiile împlinite erau atât de convingătoare, încât Lapides a început să le spună oamenilor că el crede că Iisus este Mesia. La acea vreme, aceasta era doar o posibilitate intelectuală pentru el, dar implicaţiile ei erau profund tulburătoare.

— Mi-am dat seama că dacă îl accept pe Iisus în viaţa mea, trebuia să fac nişte schimbări însemnate în stilul meu de viaţă, a explicat el. Trebuia să rezolv problema drogurilor, a relaţiilor sexuale şi aşa mai departe. Nu am înţeles că Dumnezeu urma să mă ajute să fac acele schimbări; credeam că trebuie să-mi fac singur ordine în viaţă.

EPIFANIA DIN DESERT

La un moment dat, Lapides a ieşit împreună cu nişte prieteni în Desertul Mojave. Din punct de vedere spiritual, se simţea prins într-un conflict. îl chinuiau coşmaruri în care era sfâşiat de câini ce / /

trăgeau de el în direcţii opuse. Pe când şedea între arborii pitici ai deşertului, şi-a amintit cuvintele pe care cineva i le spusese pe Sunset Strip: „Eşti fie de partea lui Dumnezeu, fie de partea lui Satan".

Credea în întruparea răului – şi nu voia să fie de acea parte a baricadei. Aşa că s-a rugat: „Doamne, trebuie să ajung la capătul acestei lupte. Trebuie să ştiu fără umbră de îndoială că Iisus este Mesia. Am

nevoie să știu că Tu, Dumnezeul poporului Israel, vrei ca eu să cred asta".

În timp ce îmi relata istoria lui, Lapides a ezitat o clipă, neștiind exact cum să pună în cuvinte ce s-a întâmplat după aceea. Au trecut câteva minute. Apoi mi-a zis:

— Cea mai bună cale de a exprima în cuvinte acea experiență este să spun că Dumnezeu a vorbit obiectiv inimii mele. M-a convins la modul empiric că există. Și în acel moment, acolo, în deșert, I-am spus în inima mea: „Doamne, îl accept pe Iisus în viața mea. Nu înțeleg ce ar trebui să fac cu El, dar îl vreau. Am reușit să-mi distrug serios viața; am nevoie de Tine ca să mă schimbi".

Dumnezeu a început să facă acest lucru, și procesul continuă și azi.

— Prietenii mei și-au dat seama că viața mea s-a schimbat, dar nu erau în stare să înțeleagă ce se întâmplă, a zis el. Îmi spuneau: „S-a petrecut ceva cu tine în deșert. Nu mai vrei să ai de-a face cu drogurile. Ceva e schimbat la tine". Iar eu le răspundeam: „Nu pot să vă explic ce s-a întâmplat. Tot ce știu e că acum e Cineva în viața mea, Cineva sfânt și drept, care e o sursă de gânduri pozitive despre viață – și pur și simplu mă simt întreg".

Ultimul cuvânt se pare că spunea tot.

— Întreg, a accentuat el, așa cum nu mă mai simțisem niciodată până atunci.

În ciuda schimbărilor pozitive, era preocupat de modul în care le va da vestea părinților săi. Când le-a spus în cele din urmă, reacțiile au fost amestecate.

— La început s-au bucurat, pentru că și-au dat seama că nu mai eram dependent de droguri și starea mea emoțională părea mult mai bună, și-a amintit el. Dar toate au început să se clarifice când au înțeles care era sursa tuturor schimbărilor. S-au crispat, de parcă ar fi vrut să spună: „De ce trebuie să fie vorba de Iisus? De ce nu poate fi altceva?" Nu știau ce să facă cu toate acestea.

Cu o umbră de tristețe în glas, a adăugat:

— Nici acum nu sunt sigur că știu ce să facă.

Printr-un remarcabil concurs de împrejurări, rugăciunea lui Lapides pentru o soție și-a primit răspunsul atunci când a întâlnit-o pe Deborah, care era și ea evreică și urmașă a lui Iisus. L-a dus în biserica

ei – care, după cum avea să se dovedească, era condusă chiar de pastorul care cu mai multe luni în urmă, pe Sunset Strip, îl făcuse pe Lapides să citească Vechiul Testament.

Lapides a început să râdă.

— Credeţi-mă, a rămas cu gura căscată când m-a văzut intrând în biserică!

Congregaţia aceea era formată din foşti membri ai unor bande de motocicliști, foşti hipioţi şi foşti drogaţi din zona Strip, alături de o mână de sudişti transplantaţi aici. Pentru un tânăr evreu din Newark temător în relaţiile cu cei diferiţi de el din cauza antisemitismului de / /

care s-ar fi putut izbi, era o alinare să înveţe să numească o mulţime atât de pestriţă „fraţi şi surori".

Lapides s-a căsătorit cu Deborah la un an după ce s-au întâlnit. De atunci ea i-a dăruit doi fii. Şi împreună au dat naştere Bisericii Beth Ariel, un cămin pentru evrei şi Neamuri care şi-au găsit întregirea în Cristos.

RĂSPUNS LA OBIECŢII

Lapides şi-a încheiat istorisirea şi s-a lăsat relaxat pe spătarul scaunului. Am păstrat un timp această atmosferă. Sanctuarul era plin de pace; vitraliile străluceau roşii, galbene şi albastre în soarele Californiei. Stăteam şi meditam la puterea istoriei unui om care a găsit credinţa. Mă uimea această saga cu droguri şi război, Greenwich Village, Sunset Strip şi un deşert pustiu, lucruri şi locuri pe care nu le-aş fi asociat niciodată cu persoana plăcută şi echilibrată a pastorului din faţa mea.

Dar nu voiam să ignor întrebările evidente pe care istoria lui le genera. Cu permisiunea lui Lapides, am început cu cea pe care eu o consideram cea mai importantă.

— Dacă profeţiile vi s-au părut atât de evidente şi dacă ele indică atât de neîndoios înspre Iisus, atunci de ce nu îl acceptă mai mulţi evrei ca Mesia al lor?

Era o întrebare pe care Lapides însuşi şi-o pusese de multe ori de-a lungul celor trei decenii scurse din momentul în care un creştin îl provocase să cerceteze scripturile iudaice.

— În ceea ce mă priveşte, eu mi-am făcut timp să le citesc, mi-a răspuns el. E ciudat, dar deşi evreii sunt consideraţi oameni foarte inteligenţi, în acest domeniu există multă ignoranţă. Pe deasupra, există şi organizaţii contramisionare, care ţin seminarii în sinagogi în

încercarea de a combate profeţiile mesianice. Evreii participă la ele şi le folosesc ca scuză pentru a nu cerceta personal aceste profeţii. Ei spun: „Rabinul mi-a zis că nu e aşa". Iar eu îi întreb: „Crezi că rabinul a ridicat vreo obiecţie de care creştinismul nu a mai auzit? Cercetătorii se ocupă de aceste obiecţii de sute de ani! Există cărţi extraordinare pe această temă şi răspunsuri creştine puternic fundamentate pentru aceste obiecţii". Dacă se arată interesaţi, îi ajut să meargă mai departe.

Mă gândeam la ostracizarea cu care se confruntă un evreu dacă devine creştin.

— Categoric, este şi acesta un factor, a zis el. Unii oameni nu permit profeţiilor mesianice să îi atragă deoarece se tem de repercusiuni – posibilitatea respingerii de către familia şi comunitatea lor evreiască. Nu e uşor să înfrunţi aşa ceva. Credeţi-mă, eu ştiu.

Chiar şi aşa, unele obiecţii împotriva profeţiilor sună destul de convingător când le auzi pentru prima oară. Aşa că i-am prezentat lui Lapides, rând pe rând, cele mai obişnuite obiecţii pentru a vedea cum va răspunde la ele.

1. Argumentul coincidenţelor

Mai întâi, l-am întrebat pe Lapides dacă este posibil ca Iisus să fi împlinit profeţiile din întâmplare. Poate este doar unul dintre numeroasele personaje ale istoriei care s-au potrivit amprentei profetice din pură coincidenţă.

— Imposibil, a venit răspunsul lui. Cifrele date de calculul probabilităţilor sunt atât de astronomice, încât elimină această ipoteză. Cineva a făcut calculele şi a descoperit că probabilitatea ca numai opt profeţii să se fi împlinit este de unu la o sută de milioane de miliarde. Acest număr este de milioane de ori mai mare decât numărul total al oamenilor ce au trăit vreodată pe această planetă! A calculat că dacă am strânge atâtea monede, acestea ar acoperi suprafaţa statului Texas într-un strat gros de 61 cm. Dacă am marca una singură dintre aceste monede şi am trimite un om legat la ochi să cutreiere întreg statul, să se aplece şi să aleagă o singură monedă, ce şanse ar avea să o aleagă exact pe cea marcată?

Spunând acestea, a dat singur răspunsul la întrebare.

— Ar fi exact şansele pe care le-ar fi avut o persoană din istorie să împlinească doar opt dintre profeţii.

Studiasem şi eu aceeaşi analiză efectuată de matematicianul Peter r r

W. Stoner, pe când cercetam pe cont propriu profeţiile mesianice. Stoner a mai calculat că probabilitatea împlinirii a patruzeci şi opt de profeţii este de unu la un trilion de trilioane de trilioane de trilioane de trilioane de trilioane de trilioane de trilioane de trilioane de trilioane de trilioane de trilioane de trilioane! 4

Mintea noastră nu poate cuprinde un număr atât de mare. Este un număr statistic uluitor, egal cu numărul de atomi minusculi dintr-un număr de un trilion de trilioane de trilioane de trilioane de miliarde de universuri de dimensiunile Universului nostru!

— Calculul probabilităţilor spune că este imposibil ca o persoană să împlinească profeţiile Vechiului Testament, a concluzionat Lapides. Cu toate acestea Iisus – şi numai Iisus pe întreg parcursul istoriei – a reuşit să le împlinească.

Mi-au venit în minte cuvintele apostolului Petru: „Dar Dumnezeu a împlinit astfel ce vestise mai înainte prin gura tuturor prorocilor Lui: că, adică, Cristosul Său va pătimi" (Faptele Apostolilor 3: 18).

2. Argumentul Evangheliilor modificate

I-am prezentat lui Lapides un alt scenariu şi l-am întrebat:

— Nu este posibil ca scriitorii Evangheliilor să fi fabricat detalii în aşa fel încât să pară că Iisus a împlinit profeţia? De pildă, am zis eu, profeţiile spun că oasele lui Mesia nu vor fi frânte, aşa că poate Ioan a inventat povestea că romanii ar fi zdrobit fluierele picioarelor celor doi tâlhari răstigniţi împreună cu Iisus, dar nu şi pe ale Lui. Apoi, profeţiile vorbesc despre vânzarea lui Mesia pentru treizeci de arginţi, aşa că poate Matei a tratat faptele cu neglijenţă şi a zis: Da, Iuda l-a vândut pe Iisus pentru aceeaşi sumă.

Dar nici această obiecţie nu era cu nimic mai fondată decât prima.

— În înţelepciunea Sa, Dumnezeu a creat un sistem de control atât în interiorul, cât şi în afara comunităţii creştine, a explicat Lapides. Când au început să circule Evangheliile, mai trăiau încă oameni ce fuseseră martori la cele întâmplate. Cineva i-ar fi putut spune lui Matei: „Ştii că nu aşa s-a întâmplat. Noi încercăm să prezentăm o viaţă de dreptate şi adevăr, aşa că nu o mânji cu o minciună".

Şi apoi, a adăugat el, de ce ar fi inventat Matei împlinirea unei profeţii şi apoi ar fi fost gata să meargă la moarte pentru cineva despre care ar fi ştiut în taină că nu e cu adevărat Mesia? Nu ar avea sens.

Ba chiar mai mult, comunitatea iudaică ar fi profitat de orice

ocazie de a discredita Evangheliile, dezvăluind orice fals.

— Ar fi spus: „Am fost acolo, şi oasele lui Iisus au fost zdrobite de romani în procesul răstignirii", a răspuns Lapides. Dar deşi Talmudul ebraic face referiri peiorative la adresa lui Iisus, nu avansează nici măcar o dată ideea că împlinirea profeţiilor ar fi fost falsificată. Nici măcar o dată.

3. Argumentul împlinirii intenţionate

Unii sceptici au afirmat că Iisus şi-ar fi manipulat viaţa în aşa fel încât să împlinească profeţiile.

— Nu ar fi putut oare să citească în cartea profetului Zaharia că Mesia va intra în Ierusalim călare pe un măgăruş, şi să aranjeze lucrurile în aşa fel încât să procedeze întocmai? am întrebat.

Lapides a făcut o uşoară concesie.

— În cazul câtorva dintre profeţii, da, putem concepe un asemenea scenariu, a răspuns el. Dar există multe altele în privinţa cărora acest lucru ar fi fost absolut imposibil. De pildă, cum ar fi putut controla ca Sinedriul să-i ofere lui Iuda treizeci de arginţi ca preţ al trădării? Cum ar fi putut să-şi aranjeze descendenţa, locul naşterii, modul de execuţie, ca soldaţii să tragă la sorţi pentru hainele Sale, sau ca picioarele să nu-I fie zdrobite pe cruce? Cum ar fi putut să potrivească lucrurile în aşa fel încât să facă minuni în faţa scepticilor? Cum şi-ar fi putut aranja învierea? Sau cum ar fi putut rândui să se nască atunci când S-a născut?

Ultimul comentariu mi-a stârnit curiozitatea.

— Ce vreţi să spuneţi cu momentul naşterii Sale? am întrebat.

— Interpretarea textului din Daniel 9: 24 – 26 arată că Mesia urma să vină la o anumită perioadă de timp după emiterea decretului prin care împăratul Artaxerxe I dădea voie poporul evreu să plece din Persia pentru a reclădi zidurile Ierusalimului, a răspuns Lapides.

S-a aplecat spre mine pentru a-mi oferi argumentul hotărâtor:

— Aceasta plasează apariţia anticipată a lui Mesia exact în momentul istoric în care a apărut Iisus, a zis el. Cu siguranţă nu ar fi avut cum să rânduiască dinainte acest fapt.

4. Argumentul contextului

Mai trebuia să clarificăm o obiecţie: pasajele identificate de către creştini ca fiind profeţii mesianice erau cu adevărat menite să indice venirea Unsului, sau creştinii le smulg din context şi le interpretează greşit?

Lapides a oftat.

— Ştiţi, citesc cărţile scrise de unii autori care încearcă să dărâme ce credem noi. Nu e o îndeletnicire prea plăcută, dar îmi fac timp să cercetez fiecare obiecţie în parte, iar apoi cercetez contextul şi terminologia din limba originală, a zis el. Şi absolut de fiecare dată profeţiile au rămas în picioare şi s-au dovedit a fi adevărate. Aşa că iată provocarea pe care o arunc scepticilor: să nu mă credeţi pe cuvânt, dar să nu-l credeţi pe cuvânt nici pe rabin; cercetaţi singuri profeţiile. Azi nimeni nu poate spune: „Nu avem informaţii". Există o mulţime de cărţi care să vă ajute. Şi încă ceva: cereţi-l sincer lui Dumnezeu să vă arate dacă Iisus este sau nu Mesia. Eu aşa am făcut – şi fără niciun fel de îndrumări, am înţeles clar cui I se potriveşte amprenta mesianică.

„TREBUIE SĂ SE ÎMPLINEASCĂ TOT…"

Îi eram recunoscător lui Lapides pentru răspunsul la aceste obiecţii, dar în ultimă instanţă nu răspunsurile, ci istoria călătoriei sale spirituale îmi revenea mereu în minte în timpul zborului de noapte înapoi spre Chicago. M-am gândit de câte ori am mai întâlnit oameni cu istorii asemănătoare, în special printre evreii de succes, serioşi, şi care erau ferm hotărâţi să combată pretenţiile mesianice.

M-am gândit la Stan Telchin, om de afaceri de pe Coasta de Est, care a pornit o luptă de demascare a „sectei" creştine, după ce fiica lui plecase la colegiu şi îl primise pe Y'shua (Iisus) ca Mesia al ei. A fost uimit să descopere că această investigaţie l-a condus – pe el, pe soţia lui şi pe cea de-a doua fiică a lor – la acelaşi Mesia. Mai târziu a devenit lucrător creştin, iar cartea lui care îi relatează povestea – Betrayed! (Trădat!) – a fost tradusă în peste 20 limbi.6

Apoi mai era Jack Sternberg, un eminent medic specialist în oncologie din Little Rock, Arkansas, care a fost atât de alarmat de cele descoperite în Vechiul Testament, încât a apelat la trei rabini ca să îi aducă argumente care să demonstreze faptul că Iisus nu este Mesia. Aceştia nu au reuşit, iar dr. Sternberg a afirmat şi el, la rândul său, că şi-a găsit împlinirea în Cristos.7

Apoi era Peter Greenspan, un medic cu specializarea în obstetrică-ginecologie, ce îşi are cabinetul în zona Kansas City şi este de asemenea profesor asistent în domeniul clinic la Universitatea Missouri – Facultatea de Medicină Kansas City. Ca şi Lapides, a fost îndemnat să-l caute pe Iisus în iudaism. Cele descoperite l-au tulburat, aşa că a apelat la Tora şi la Talmud, căutând să discrediteze acreditările mesianice ale

lui Iisus. În loc de aceasta, a ajuns la concluzia că Iisus a împlinit într-un mod miraculos profeţiile.

Cu cât citea mai multe cărţi ce încercau să submineze dovezile în favoarea lui Iisus ca Mesia, cu atât deveneau mai clare erorile din argumentele lor. Greenspan a ajuns la concluzia ironică: „De fapt, am ajuns să cred în Y'shua citind scrierile detractorilor Săi". 8

El a descoperit, la fel ca Lapides şi mulţi alţii, că cuvintele lui Iisus din Evanghelia după Luca s-au dovedit a fi adevărate: „Trebuie să se împlinească tot ce este scris despre Mine în Legea lui Moise, în Proroci şi în Psalmi" (Luca 24: 44). Toate acestea s-au împlinit, dar numai în Iisus – singura persoană din istorie care S-a potrivit cu amprenta profetică a Unsului lui Dumnezeu.

Deliberări întrebări pentru reflecţie sau studiu în grup

1. Chiar dacă nu sunteţi evreu, seamănă vreunul din episoadele călătoriei spirituale a lui Lapides cu vreun episod din propria dumneavoastră călătorie? Aţi învăţat de la Lapides cum ar trebui să procedaţi mai departe?

2. Lapides a considerat că moştenirea lui evreiască şi stilul său de viaţă nebiblic erau obstacole ce îl împiedicau să-L urmeze pe Iisus. Există vreun lucru în viaţa dumneavoastră ce vă împiedică să deveniţi creştin? Vedeţi vreun preţ pe care trebui să îl plătiţi dacă deveniţi creştin? S-ar putea acesta compara cu foloasele?

3. Lapides a crezut că creştinii sunt antisemiţi. Recent, în cadrul unui exerciţiu de asociere a cuvintelor efectuat la o universitate de

pe Coasta de Est, cuvântul cel mai des asociat cu creştin a fost acela de intolerant. Aveţi anumite percepţii negative cu privire la creştini? Care este sursa acestora? în ce fel v-ar putea ele afecta receptivitatea la dovezile în favoarea lui Iisus?

Pentru dovezi suplimentare

Mai multe resurse pe această temă

Fruchtenbaum, Arnold, Jesus Was a Jew, Tustin, Calif., Ariel Ministries, 1981.

Frydiand, Rachmiel, What the Rabbis Know about the Messiah, Cincinanţi, Messianic, 1993.

Kaiser, Walter C. jr., The Messiah in the Old Testament, Grand Rapids, Zondervan, 1995.

Rosen, Moishe, Y'shua, the Jewish Way to Say Jesus, Chicago,

Moody Press, 1982.

Rosen, Ruth, ed., Jewish Doctors Meet the Great Physician, San Francisco, Purple Pomegranate, 1997.

Telchin, Stan, Betrayed! Grand Rapids, Chosen, 1982.

11
DOVEZILE MEDICALE

A fost moartea lui Iisus un fals şi învierea Lui o farsă?

M-am oprit să citesc inscripţia de pe placa atârnată în anticamera cabinetului medical: „Conversaţia să înceteze. Râsul să fugă. Aici moartea se bucură să vină în ajutorul celor vii".

Evident, acesta nu era un medic obişnuit. Iată-mă din nou în vizită la doctorul Robert J. Stein, unul dintre cei mai cunoscuţi medici legişti din lume, un detectiv extravagant, cu voce răguşită, ce mi-a făcut onoarea de a-mi povesti numeroase istorisiri despre indicii neaşteptate descoperite în timp ce examina cadavrele. În cazul lui, cadavrele e/iwr spun poveşti – poveşti care de multe ori fac dreptate celor vii.

De-a lungul îndelungatei sale cariere de medic legist în Districtul Provinciei Cook, Illinois, Stein a făcut peste douăzeci de mii de autopsii, căutând de fiecare dată cu meticulozitate indicii subtile ale circumstanţelor în care a murit victima. Ochiul format să surprindă detaliile, cunoaşterea enciclopedică a anatomiei umane şi intuiţia lui neobişnuită de anchetator l-au ajutat în repetate rânduri pe acest copoi al medicinei să reconstituie scenariul sfârşitului violent al victimelor.

Uneori oameni nevinovaţi au fost reabilitaţi ca urmare a descoperirilor sale. Dar de cele mai multe ori munca lui Stein bătea ultimul cui în sicriul acuzatului. Aşa au stat lucrurile în cazul lui John Wayne Gacy, care a fost executat după ce Stein a ajutat la condamnarea sa pentru treizeci şi trei de crime înfiorătoare.

Iată ce importanţă crucială pot avea dovezile medicale. Pot determina dacă un copil a murit ca urmare a unui abuz sau a unei căderi accidentale. Pot stabili dacă o persoană a murit din cauze naturale sau a fost ucisă de cineva care i-a strecurat arsenic în cafea. Pot susţine sau demonta alibiul unui acuzat, precizând cu exactitate ora morţii victimei, cu ajutorul unui procedeu ingenios de măsurare a cantităţii de potasiu din ochii celui decedat.

Şi da, chiar şi în cazul cuiva executat cu brutalitate pe o cruce romană în urmă cu două milenii, dovezile medicale încă mai pot avea o

contribuţie esenţială: pot distruge unul din argumentele cel mai des invocate de cei ce susţin că învierea lui Iisus – justificarea supremă pentru revendicarea divinităţii Sale – nu a fost nimic mai mult decât o farsă bine ticluită.

ÎNVIERE SAU RESUSCITARE?

Ideea că Iisus nu a murit cu adevărat pe cruce se regăseşte în Coran, 1 care a fost scris în secolul al VII-lea – de fapt, musulmanii Ahmadiya susţin că Iisus ar fi fugit în India. S-a păstrat până în zilele noastre un altar ce se presupune că ar marca locul adevărat al îngropării Sale, în Srinagar, Kashmir.2

În zorii secolului al XIX-lea, Karl Bahrdt, Karl Venturini şi alţii au încercat să combată realitatea învierii, sugerând că Iisus a leşinat doar pe cruce din cauza epuizării, sau că i s-a dat un drog care l-a făcut să pară mort şi că mai târziu a fost reanimat de aerul rece şi umed din mormânt.3

Adepţii teoriei conspiraţiei au sprijinit această ipoteză pe faptul că, pe când. Se afla pe cruce, Iisus a primit un lichid îmbibat într-un burete – (Marcu 15: 36) şi că Pilat a părut surprins de cât de repede a murit Iisus (Marcu 15: 44). În consecinţă, au spus ei, reapariţia lui Iisus nu a fost o înviere miraculoasă, ci doar o resuscitare accidentală, iar mormântul Lui a rămas gol pentru că El a continuat să trăiască.

Deşi cercetătorii respectabili au repudiat această aşa-numită teorie a leşinului, ea continuă să reapară în literatura destinată marelui public. În 1929, D.H. Lawrence a întreţesut această temă într-o nuvelă în care sugera că Iisus ar fi fugit în Egipt, unde S-ar fi îndrăgostit de preoteasa Isis.4

În 1965, bestsellerul lui Hugh Schonfield, The Passover Plot (Complotul de Paşte), pretinde că doar intervenţia neprevăzută a soldatului roman care a străpuns cu o suliţă coasta lui Iisus I-a zădărnicit planul complicat de a scăpa viu de pe cruce; cu toate acestea, Schonfield a recunoscut: „Nu susţinem nicăieri... că [această carte] prezintă ce s-a întâmplat cu adevărat". 5

Ipoteza leşinului a apărut din nou în cartea lui Donovan Joyce din 1972, The Jesus Scroll (Sulul lui Iisus), care, potrivit spuselor lui Gary Habermas, expert în problemele învierii, „conţine un şir încă şi mai incredibil de improbabilităţi decât cartea lui Schonfield".6 în anul 1982, cartea Holy Blood, Holy Grail (Sfântul sânge, Sfântul Graal) adău ga încă un element la această intrigă: Pilat din Pont a fost mituit pentru a

îngădui coborârea lui Iisus de pe cruce înainte de a fi murit. Chiar şi aşa, autorii mărturisesc: „Nu am putut – şi nu putem nici acum – să dovedim acurateţea concluziei noastre”. 7

Mai recent, în 1992, un savant cvasinecunoscut din Australia, pe nume Barbara Thiering, a provocat agitaţie reluând teoria leşinului în cartea sa, Jesus and the Riddle of the Dead Sea Scrolls (Iisus şi enigma Sulurilor de la Marea Moartă), ce a fost lansată cu surle şi trâmbiţe de către o editură respectată din Statele Unite, iar apoi a fost respinsă cu ironie de Luke Timothy Johnson, cercetător la Universitatea Emory, ca fiind „cea mai pură aberaţie, produs mai degrabă al unei imaginaţii înfierbântate decât al unei analize atente”.8

Ca orice mit urban, teoria leşinului continuă să înflorească. O aud de fiecare dată când discut problema învierii cu oameni angajaţi în căutarea adevărurilor spirituale. Dar ce s-a stabilit de fapt prin dovezi? Ce s-a întâmplat realmente la răstignire? Care a fost cauza morţii lui Iisus? Există vreo posibilitate ca El să fi supravieţuit acestor chinuri? Speram ca dovezile medicale să dea un răspuns la acest fel de întrebări.

Aşadar am luat avionul spre sudul Californiei şi am bătut la uşa unui medic renumit care a studiat în amănunţime datele istorice, arheologice şi medicale ale morţii lui Iisus din Nazaret – deşi se pare că, din cauza dispariţiei misterioase a corpului, nu a fost făcută niciodată o autopsie.

AL ZECELEA INTERVIU: ALEXANDER METHERELL, M.D., PH. D.

Decorul îmbrăcat în pluş era total incompatibil cu tema pe care urma să o discutăm. Iată-ne aşezaţi în camera de zi a casei confortabile a lui / /

Metherell din California, într-o seară înmiresmată de primăvară, cu briza caldă a oceanului şoptind pe sub ferestre în timp ce noi discutam un subiect de o brutalitate inimaginabilă: o schingiuire atât de sălbatică încât şochează conştiinţa, şi un gen de pedeapsă capitală atât de depravată încât stă ca o mărturie infamă a cruzimii omului faţă de om.

Îl căutasem pe Metherell deoarece auzisem că deţine autoritatea medicală şi ştiinţifică de a explica răstignirea. Dar mai aveam o motivaţie: mi se spusese că poate să discute acest subiect pe cât de detaşat, pe atât de exact – aspect important pentru mine, deoarece voiam ca faptele să vorbească de la sine, fără acel limbaj hiperbolic sau

emoţional ce poate manipula sentimentele.

Aşa cum era de aşteptat din partea unui licenţiat în medicină (Universitatea Miami din Florida) şi doctor în Inginerie (Universitatea Bristol din Marea Britanie), Metherell se exprimă cu precizie ştiinţifică. Este autorizat în diagnoză de către Bordul American de Radiologie şi a fost consultant al Institutului Naţional pentru Inimă, Plămâni şi Sânge din cadrul Institutelor Naţionale pentru Sănătate din Bethesda, Maryland.

Pe lângă faptul că a fost cercetător şi a predat la Universitatea California, Metherell este şi editorul a cinci cărţi de specialitate, dar şi autorul unor articole pentru diferite publicaţii – de la Aerospace Medicine la Scientific American. Ingenioasa lui analiză privind contracţia musculară a apărut în The Physiologist şi în Biophysics Journal. Chiar şi înfăţişarea-i exterioară se potriveşte cu rolul distinsei sale personalităţi în domeniul medical: are o Statură impunătoare, cu părul argintiu şi maniere curtenitoare, dar în acelaşi timp protocolare.

Sincer să fiu, uneori mă întrebam ce se întâmplă în lăuntrul acestui om. Cu rezerva lui ştiinţifică şi vorba domoală şi metodică, nu lăsa să se întrevadă niciun semn de frământare interioară în timp ce descria calm detaliile înfiorătoare ale sfârşitului lui Iisus. Indiferent ce se petrecea în sinea lui, oricâtă tulburare i-ar fi provocat ca şi creştin să vorbească despre moartea crudă a lui Iisus, era în stare să mascheze totul cu un profesionalism deprins în decursul deceniilor de cercetare în laborator.

Mi-a prezentat doar faptele – şi, la urma urmei, pentru asta traversasem jumătate de ţară.

TORTURA DINAINTEA CRUCII

Pentru început, doream să obţin de la Metherell o descriere generală a evenimentelor premergătoare morţii lui Iisus. Aşadar, după câteva minute de conversaţie politicoasă, am pus jos ceaiul cu gheaţă şi mi-am răsucit scaunul în aşa fel încât să-l privesc drept în faţă.

— Aţi putea să-mi descrieţi ce I s-a întâmplat lui Iisus? l-am rugat. Şi-a dres glasul.

— Totul a început după Cina cea de Taină, a zis el. Iisus S-a dus cu ucenicii Săi pe Muntele Măslinilor – mai exact în Grădina Ghetsimani. Acolo, dacă vă amintiţi, S-a rugat toată noaptea. În tot acest timp, El anticipa evenimentele zilei următoare. Deoarece ştia câtă suferinţă avea să îndure, era normal să experimenteze o presiune psihică enormă.

Am ridicat mâna ca să-l opresc.

— Staţi puţin, aici scepticii au şansa de a jubila, am zis. Evangheliile ne spun că în acel moment sudoarea I s-a preschimbat în picături de sânge. Hai să fim serioşi, oare nu avem aici rezultatul unei imaginaţii prea active? Nu pune aceasta sub semnul întrebării credibilitatea autorilor acestor scrieri?

Fără să se arate deconcertat, Metherell a clătinat din cap.

— Deloc, a răspuns el. Avem aici o condiţie medicală cunoscută, numită hematidroză. Nu este foarte comună, dar este asociată cu o presiune psihică foarte mare. Iată ce se întâmplă: neliniştea profundă cauzează eliberarea de substanţe chimice care rup capilarele din glandele sudoripare. În consecinţă, se produce o uşoară sângerare în aceste glande, iar sudoarea apare amestecată cu sânge. Nu e vorba de mult sânge, doar de o cantitate foarte, foarte mică.

Deşi mă simţeam oarecum pus la punct, am continuat.

— A mai avut aceasta şi alte efecte asupra corpului?

— Un alt efect este fragilitatea deosebită a pielii, aşa că atunci când Iisus a fost biciuit a doua zi de soldatul roman, pielea Lui era foarte, foarte sensibilă.

Bun, m-am gândit, începe. M-am pregătit pentru imaginile întunecate ce ştiam că aveau să-mi inunde mintea. Văzusem o mulţime / / de trupuri moarte de-a lungul carierei mele de jurnalist – victime ale accidentelor rutiere, ale incendiilor şi ale răzbunării sindicatului crimei – dar este foarte deprimant să asculţi povestea unui om brutalizat intenţionat de călăi hotărâţi să obţină suferinţă maximă.

— Spuneţi-mi, am zis, cum a fost biciuirea?

Privirea lui Metherell nu s-a mutat nicio clipă de la mine.

— Biciuirile romanilor erau recunoscute ca fiind extrem de brutale. De obicei constau în treizeci şi nouă de lovituri de bici, dar de multe ori erau mai numeroase, în funcţie de dispoziţia în care se afla soldatul ce le aplica. Acesta folosea un bici din curele de piele împletite, între care erau prinse bile metalice. Când biciul lovea carnea, aceste bile cauzau vânătăi sau contuzii profunde, care se rupeau la următoarele lovituri. Biciul mai avea totodată şi bucăţi ascuţite de os, care tăiau adânc în carne. Spinarea era atât de sfâşiată, încât uneori, din cauza tăieturilor extrem de adânci, se putea vedea o porţiune din coloana vertebrală. Biciuirea se făcea de la umeri în jos, pe spinare, pe fese şi pe

partea din spate a picioarelor. Era absolut oribil.

Metherell s-a oprit.

— Continuaţi, am zis.

— Un medic care a studiat metoda romană de biciuire a spus: „Pe măsură ce biciuirea înainta, loviturile sfâşiau muşchii scheletici / /

Interni şi lăsau în urmă fâşii tremurătoare de carne sângerândă". Un istoric din secolul al III-lea, pe nume Eusebiu, a descris biciuirea după cum urmează: „Venele celui biciuit erau sfârtecate, iar muşchii, tendoanele şi intestinele victimei erau expuse vederii". Ştim că mulţi oameni mureau în urma unor astfel de bătăi încă înainte de a fi crucificaţi. În cel mai bun caz, victima suferea nişte dureri îngrozitoare şi intra în şoc hipovolemic.

Metherell a introdus în conversaţie un termen medical pe care nu îl cunoşteam.

— Ce înseamnă şoc hipovolemic? l-am întrebat.

— Hypo înseamnă „scăzut", voi se referă la volum, iar emic înseamnă „sânge"; aşadar şocul hipovolemic înseamnă că persoana respectivă suferă efectele pierderii unei cantităţi însemnate de sânge, a explicat doctorul. Şi el are patru efecte. În primul rând, inima galopează în încercarea de a pompa sângele care nu mai este acolo; în al doilea rând, scade tensiunea arterială, provocând leşin sau colaps; în al treilea rând, rinichii nu mai produc urină pentru a păstra volumul rămas; şi în al patrulea rând, persoana respectivă are o senzaţie foarte puternică de sete, deoarece corpul tânjeşte după lichide ca să înlocuiască volumul de sânge pierdut.

— Avem în relatările Evangheliilor dovezi că aşa s-a întâmplat?

— Da, categoric, a răspuns el. Iisus era în şoc hipovolemic pe când urca împletindu-Se pe drumul spre locul execuţiei Sale de la Calvar, purtând bârna orizontală a crucii. În cele din urmă Iisus a căzut, iar soldatul roman i-a poruncit lui Simon să poarte crucea în locul Lui. Mai târziu citim că Iisus a spus „Mi-e sete", moment în care I s-a oferit oţet. Din cauza efectelor teribile ale bătăii, este sigur că Iisus se afla deja într-o stare gravă, aproape critică, înainte chiar de a I se bate piroanele în mâini şi în picioare.

AGONIA CRUCII

Pe cât de dezgustătoare a fost descrierea biciuirii, ştiam că mărturiile mai respingătoare de-abia acum urmau să vină. Şi asta pentru că toţi istoricii spun în unanimitate că Iisus a supravieţuit bătăii

din acea zi și a mers la cruce – și aici găsim adevărata problemă.

În zilele noastre, când criminalii condamnați la moarte sunt legați de pat și li se administrează injecția cu otravă, sau sunt fixați într-un scaun de lemn și electrocutați, situația este foarte controlată. Moartea vine repede și previzibil. Examinatorii medicali certifică atent moar tea victimei. Martorii urmăresc de la o distanță mică tot ce se întâm/ plă, de la început și până la sfârșit.

Dar cât de sigură era moartea prin această metodă crudă, lentă și mai degrabă inexactă de execuție, numită crucificare? Adevărul este că mulți nu știu sigur în ce fel își omoară crucea victimele. Și în absența unui examinator medical cu pregătire în domeniu, care să ateste moartea lui Iisus, oare nu ar fi putut El scăpa din această experiență brutalizat și sângerând, dar totuși viu?

Am început să desfac problema în bucăți.

— Ce s-a întâmplat când a ajuns la locul răstignirii? am întrebat.

— A fost culcat pe pământ și mâinile I-au fost întinse lateral și pironite de bârna orizontală. Această bârnă transversală era numită „patibulum" și în această fază a răstignirii era separată de bârna verticală, care era înfiptă definitiv în pământ.

Îmi era greu să vizualizez toate acestea; aveam nevoie de mai multe detalii.

— Pironit cu ce? am întrebat. Pironit de ce?

— Romanii foloseau piroane cu o lungime cuprinsă între 13 cm și 18 cm, ascuțite la vârf. Acestea erau bătute prin încheietură, a zis Metherell, arătând un punct aflat cam la 2, 5 cm sub palma lui stângă.

— Stați puțin, l-am întrerupt. Credeam că piroanele I-au străpuns palmele. Așa arată toate picturile. De fapt, acesta a devenit simbolul standard de reprezentare a răstignirii.

— Prin încheieturi, a repetat Metherell. Aceasta era o poziție sigură, care bloca mâinile; dacă piroanele ar fi fost bătute prin palme, greutatea trupului ar fi provocat sfâșierea pielii și Iisus ar fi căzut de pe cruce. Așadar cuiele au fost bătute prin încheieturi, deși în limbajul vremii acestea erau considerate ca făcând parte din mână. Este important să înțelegem că pironul traversa locul prin care trece nervul median. Acesta este cel mai mare nerv ce pornește spre palmă și el a fost zdrobit de pironul trecut prin el.

Întrucât cunoștințele mele de anatomie umană erau mai degrabă rudimentare, nu eram tocmai sigur ce înseamnă acest lucru.

— Ce fel de durere provoacă asta? am întrebat.

Să încerc să vă explic, a răspuns el. Vă amintiţi durerea pe care o simţiţi când vă loviţi la cot? Acela este de fapt un alt nerv, numit nervul cubital. Durerea provocată de lovirea lui accidentală este extrem de puternică. Ei bine, imaginaţi-vă că aţi lua o pereche de cleşti cu care aţi strânge şi aţi zdrobi acel nerv, a zis el accentuând cuvântul strângeţi de parcă ar fi răsucit o pereche imaginară de cleşti. Efectul produs ar fi asemănător cu durerea experimentată de Iisus.

Imaginea m-a cutremurat şi m-am răsucit în scaun.

— Durerea era absolut insuportabilă, a continuat el. De fapt, literalmente nu există cuvinte care s-o descrie; a trebuit să fie inventat un cuvânt nou: atroce1. Acest cuvânt înseamnă literal „de pe cruce". Gândiţi-vă numai: a fost nevoie să se creeze un cuvânt nou, deoarece niciunul dintre cele existente în limbă nu putea descrie chinurile intense provocate de crucificare. Apoi Iisus a fost ridicat şi bârna orizontală a fost prinsă de stâlpul vertical, apoi I s-au bătut piroane în picioare. Din nou, nervii picioarelor au fost zdrobiţi, provocând acelaşi gen de durere.

Fără îndoială că este destul de cumplit să te gândeşti la nervii zdrobiţi şi retezaţi, dar trebuia să aflu şi ce efect a avut asupra lui Iisus atârnarea pe cruce.

— Ce presiune a exercitat această poziţie asupra corpului?

Metherell a răspuns:

— În primul rând, braţele i-au fost imediat întinse şi alungite cu aproximativ 15 cm, ceea ce a provocat dislocarea ambilor umeri – acest fapt se poate determina prin ecuaţii matematice simple. Astfel s-a împlinit profeţia din Psalmul 22, care a prevestit răstignirea cu sute de ani înainte de a avea loc: „Oasele mi se despart".

CAUZA MORŢII

Metherell a demonstrat – plastic – câtă durere a suportat Iisus la începutul procesului crucificării. Dar trebuia să ajung la ce anume cauzează moartea victimei pe cruce, căci acesta este aspectul central în încercarea de a determina dacă moartea poate fi simulată şi astfel evitată. Aşa că l-am întrebat direct pe Metherell care a fost cauza morţii lui Iisus.

— O dată ce omul era atârnat în poziţie verticală, a răspuns el, crucificarea era în esenţă o moarte lentă şi agonizantă prin asfixiere. Şi

aceasta din cauză că presiunile exercitate asupra muşchilor şi a diafragmei forţau pieptul în poziţie de inspiraţie; în esenţă, pentru a putea expira, omul trebuia să se împingă în sus cu picioarele pentru ca tensiunea asupra muşchilor să fie uşurată câteva clipe. Dar făcând acest lucru, piroanele sfâşiau mai adânc în carne, blocându-se în ultimă instanţă la nivelul oaselor târşiene. După ce reuşea să expire, omul putea să se lase din nou jos şi să inspire. Apoi trebuia să se ridice din nou pentru a expira, frecându-şi spatele însângerat de lemnul aspru al crucii. Acest proces se repeta mereu şi mereu, până când omul era biruit de epuizare şi nu se mai putea ridica să respire. Când ritmul respiraţiei încetineşte, omul intră în aşa-numita acidoză respiratorie – bioxidul de carbon din sânge se dizolvă sub formă de acid carbonic, provocând creşterea acidităţii sângelui. Aceasta duce în ultimă instanţă la bătăi neregulate ale inimii. De fapt, cu inima bătând nebuneşte, Iisus a ştiut că se află în pragul morţii şi atunci a putut să spună „Tată, în mâinile Tale îmi încredinţez duhul!" Şi apoi a murit în urma unui stop cardiac.

Aceasta era cea mai clară explicaţie a morţii prin crucificare pe care o auzisem vreodată – dar Metherell nu terminase încă.

— Chiar înainte de a muri – şi acest amănunt este şi el important – şocul hipovolemic a provocat un ritm cardiac rapid susţinut, care a contribuit la insuficienţa cardiacă, având ca rezultat reţinerea de lichid în membrana ce înconjoară inima – scurgerea pericardică – precum şi în membrana ce înconjoară plămânii – scurgerea pleurală.

— De ce este important acest lucru?

— Din pricina celor întâmplate atunci când soldatul roman a venit şi, convins fiind că Iisus este mort, I-a confirmat moartea înfigând o suliţă în coasta Lui dreaptă. Probabil că în coasta dreaptă; nu putem fi siguri de aceasta, dar din descrieri rezultă că probabil a fost vorba de partea dreaptă, între coaste. Se pare că suliţa a pătruns prin plămânul drept în inimă, aşa că atunci când a fost scoasă, a curs un lichid – scurgerea pericardică şi pleurală. Acesta avea aspectul unui lichid limpede, ca apa, şi a fost urmat de un volum mare de sânge, conform descrierii martorului ocular Ioan în Evanghelia sa.

Probabil că Ioan nu a avut nici cea mai vagă idee de ce a văzut atât sânge, cât şi un lichid limpede – cu siguranţă că cineva fără pregătire medicală nu s-ar aştepta la aşa ceva. Cu toate acestea, descrierea lui Ioan este în deplină concordanţă cu ceea ce spune medicina modernă că ar fi trebuit să se întâmple. Iniţial, acest amănunt pare să confere

credibilitate relatării de martor ocular a lui Ioan; dar se părea că există totuşi o problemă serioasă aici.

Mi-am scos Biblia şi am deschis la Ioan 19: 34.

— Staţi o clipă, domnule doctor, am protestat. Dacă citim cu atenţie ce spune Ioan, vedem că el spune că a curs „sânge şi apă"; a pus intenţionat cuvintele în această ordine. Dar potrivit spuselor dumneavoastră, lichidul acela limpede ar fi curs primul. Se pare că avem o discrepanţă semnificativă aici.

Metherell zâmbi uşor.

— Eu nu sunt specialist în limba greacă, a răspuns el, dar după cum spun cei ce sunt, ordinea cuvintelor în greaca veche era determinată nu neapărat de succesiune, ci de importanţă. Ceea ce înseamnă că, de vreme ce a curs mult mai mult sânge decât apă, lui Ioan i s-a părut mai logic să menţioneze sângele întâi.

Am cedat în faţa argumentelor, dar mi-am notat în minte să confirm mai târziu aspectul.

— În această fază, am întrebat, care era starea lui Iisus?

Privirea lui Metherell s-a fixat într-a mea. A răspuns cu fermitate:

— Nu există nicio îndoială că era mort.

RĂSPUNSURI PENTRU SCEPTICI

Afirmaţia doctorului Metherell părea să fie puternic susţinută de dovezi. Dar mai existau câteva detalii pe care doream să le abordez – precum şi cel puţin un punct slab din relatarea lui, care ar fi putut foarte bine să submineze credibilitatea istorisirii biblice.

— Evangheliile spun că soldaţii romani au zdrobit picioarele ambilor tâlhari crucificaţi împreună cu Iisus, am zis eu. De ce au făcut asta?

— Dacă doreau să grăbească momentul morţii – şi cum se apropiau Sabatul şi Pastele evreiesc, conducătorii iudeilor doreau cu siguranţă ca totul să se termine înainte de apusul soarelui – romanii foloseau mânerul de oţel al unei lăncii romane scurte pentru a zdrobi oasele inferioare de la picioarele victimelor. Astfel omul nu mai putea să se înalţe pentru a respira şi moartea prin asfixiere intervenea în câteva minute. Desigur, în Noul Testament ni se spune că oasele lui Iisus nu au fost zdrobite, deoarece soldaţii romani stabiliseră deja că era mort şi folosiră suliţa pentru a-i confirma moartea. Astfel s-a împlinit o altă profeţie a Vechiului Testament cu privire la Mesia, şi anume că oasele

Lui nu vor fi sfărâmate.

Am intervenit din nou:

— Unii au încercat să ridice îndoieli asupra Evangheliilor, atacând istoria răstignirii, am spus. De exemplu, un articol din Harvard Theological Review a ajuns cu mai mulţi ani în urmă la concluzia că există „uimitor de puţine dovezi că picioarele crucificaţilor erau bătute în piroane". În loc de asta, susţinea articolul, mâinile şi picioarele victimei erau legate de cruce cu frânghii.9 Nu sunteţi de acord că aceasta ridică probleme de credibilitate privind relatarea Noului Testament?

Dr. Metherell s-a tras înainte pe scaun, până când a ajuns chiar pe marginea lui.

— Nu, a zis el, deoarece arheologia a stabilit acum istoricitatea folosirii piroanelor – dar sunt categoric de acord cu ideea că uneori s-au folosit şi frânghii.

— Care sunt dovezile?

— În 1968, arheologii au descoperit în Ierusalim rămăşiţele pământeşti ale câtorva zeci de evrei ucişi în timpul răscoalei din anul 70 d.Hr. împotriva Romei. Una dintre victime, al cărei nume se pare că a fost Yohanan, fusese crucificată. Şi în picioarele ei s-a găsit un piron lung de aproape 18 cm, ce încă păstra ataşat de el bucăţele mici din lemnul de măslin al crucii. Iată o confirmare arheologică extraordinară a unui detaliu cheie surprins în relatările Evangheliilor cu privire la răstignire.

Drept la ţintă, mi-am zis în sinea mea.

— Un alt punct controversat se referă la competenţa romanilor de a determina dacă Iisus era mort, am subliniat eu. Aceşti oameni aveau cunoştinţe rudimentare în domeniul medicinei, al anatomiei şi aşa mai departe – cum putem şti că nu s-au înşelat pur şi simplu atunci când au declarat că Iisus nu mai trăieşte?

— Sunt de acord cu dumneavoastră că aceşti soldaţi nu au urmat

O şcoală medicală. Dar nu uitaţi că erau experţi în uciderea oamenilor – aceasta le era slujba, şi o făceau foarte bine. Ştiau fără urmă de îndoială când un om era mort şi, să fim sinceri, nu e chiar atât de greu să-ţi dai seama de asta. În plus, dacă un prizonier ar fi reuşit cumva să scape, soldaţii răspunzători ar fi fost ei înşişi condamnaţi la moarte, aşa că aveau o motivaţie foarte puternică să se asigure pe deplin că fiecare victimă era moartă când trupul îi era coborât de pe cruce.

ARGUMENTUL FINAL

Apelând la istorie şi medicină, la arheologie şi chiar la regulamentul militar roman, Metherell a acoperit orice breşă: Iisus nu ar fi avut cum să coboare viu de pe cruce. Cu toate acestea, am insistat:

— Există vreo posibilitate – orice posibilitate – ca Iisus să fi supravieţuit acestor evenimente?

Metherell a clătinat din cap şi m-a ţintuit cu degetul pentru a-şi sublinia cuvintele.

— Absolut niciuna, a zis el. Amintiţi-vă că era deja în şoc hipovolemic din cauza pierderii masive de sânge încă înainte de a începe crucificarea în sine. Ar fi fost cu neputinţă să-şi simuleze moartea, deoarece nu poţi să simulezi prea mult timp incapacitatea de a respira. În plus, suliţa înfiptă în inima Lui ar fi rezolvat problema o dată pentru totdeauna. iar romanii nu şi-ar fi riscat propria lor viaţă lăsându-L să plece viu.

— Aşadar, am zis eu, când cineva vine cu sugestia că Iisus ar fi leşinat doar pe cruce…

— Îi spun că e imposibil. Este o teorie fantezistă fără niciun fundament faptic.

Şi totuşi, nu eram gata să renunţ la acest subiect. Cu riscul de a-l supăra pe domnul doctor, am zis:

— Haideţi să speculăm puţin şi să presupunem că imposibilul s-a produs şi că Iisus a reuşit cumva să supravieţuiască crucificării. Să presupunem că a reuşit să scape din fâşiile de pânză, să rostogolească stânca uriaşă de la gura mormântului şi să treacă de soldaţii romani ce stăteau de pază. Din punct de vedere medical, în ce stare s-ar fi găsit după ce ar fi dat de urma ucenicilor?

Metherell nu era dispus să intre în joc.

— Încă o dată, a subliniat el, devenind ceva mai animat, nu există nicio posibilitate ca El să fi supravieţuit crucii. Dar dacă ar fi supravieţuit, cum ar fi putut umbla după ce picioarele I-ar fi fost bătute în piroane? Cum ar fi putut să apară pe drumul spre Emaus la scurt timp după aceea, parcurgând pe jos distanţe atât de mari? Cum şi-ar fi putut folosi braţele după ce acestea ar fi fost întinse şi dislocate din încheieturi? Nu uitaţi că ar mai fi avut răni masive la spate şi o rană de suliţă în piept.

Apoi s-a oprit. I-a venit o idee, iar acum era gata să vină cu un ultim argument ce avea să dea lovitura fatală teoriei leşinului, o dată

pentru totdeauna. Era un argument pe care nimeni nu a reuşit să-l combată încă de când a fost enunţat pentru prima oară de către teologul german David Strauss, în 1835.

— Ascultaţi-mă, a zis Metherell, o persoană într-o stare atât de jalnică nu i-ar fi inspirat niciodată pe ucenici să meargă să proclame că El este Domnul vieţii, care a biruit mormântul. Înţelegeţi ce vreau să spun? După acele abuzuri oribile, cu toată trauma şi pierderea catastrofală de sânge, ar fi arătat atât de vrednic de milă încât ucenicii nu L-ar fi aclamat niciodată ca învingător triumfător al morţii; L-ar fi compătimit şi ar fi încercat să îl îngrijească pentru a-şi recăpăta sănătatea. Aşadar este absurd să credem că dacă li S-ar fi arătat în

acea stare mizerabilă, adepţii Săi ar fi fost îndemnaţi să pornească o mişcare mondială bazată pe speranţa că într-o bună zi vor avea şi ei parte de un trup înviat ca al Lui. E absolut imposibil.

ÎNTREBARE PENTRU INIMĂ

Convingător şi abil, Metherell şi-a construit pledoaria dincolo de orice îndoială. Făcuse acest lucru concentrându-se în exclusivitate pe întrebarea „cum”: Cum a fost Iisus executat astfel încât moartea Lui să fie absolut sigură? Dar acum, pe măsură ce ne apropiam de încheiere, simţeam că lipseşte ceva. Sondasem cunoştinţele interlocutorului meu, dar nu îi atinsesem inima. Aşa că, pe când ne ridicam să ne luăm rămas bun, m-am simţit împins să pun întrebarea ce implora să fie pusă – „De ce?”

— Înainte de a pleca, daţi-mi voie să vă cer părerea într-o problemă – nu părerea dumneavoastră de medic, nu evaluarea dumneavoastră ştiinţifică, ci ceva din inimă.

Am simţit că lasă puţin garda jos.

— Bine, a zis el, voi încerca.

— Iisus a mers intenţionat în braţele vânzătorului Său, nu S-a opus arestării, nu S-a apărat la proces – era clar că Se supune de bunăvoie la ceea ce aţi descris a fi o formă umilitoare şi agonizantă de tortură. Iar eu aş vrea să ştiu de ce. Oare ce ar fi putut motiva pe cineva să consimtă să sufere o astfel de pedeapsă?

Alexander Metherell – omul, de această dată, nu medicul – şi-a căutat cuvintele potrivite.

— Sincer să fiu, nu cred că o persoană obişnuită ar fi putut să facă lucrul acesta, a răspuns el în cele din urmă. Dar Iisus a ştiut ce îl aşteaptă

şi a fost gata să treacă prin toate, deoarece numai aşa putea să ne răscumpere – slujind ca înlocuitor al nostru şi plătind pedeapsa cu moartea ce ni se cuvine nouă, din pricina rebeliunii noastre împotriva lui Dumnezeu. În aceasta a constat misiunea Lui aici pe pământ.

După ce a spus toate acestea, simţeam cum mintea veşnic raţională, logică şi organizată a lui Metherell încă mai rumega întrebarea mea până la răspunsul cel mai elementar şi ireductibil.

— Aşadar, dacă mă întrebaţi ce L-a motivat, a concluzionat el, ei bine… presupun că răspunsul poate fi rezumat într-un singur cuvânt

— Şi acel cuvânt ar fi dragostea.

Pe drumul de întoarcere în acea seară, răspunsul lui îmi răsuna mereu şi mereu în gând.

În general, călătoria mea în California se dovedise foarte folositoare. Metherell stabilise cât se poate de convingător că Iisus nu ar fi putut supravieţui chinurilor cumplite ale crucii, o formă de cruzime atât de degradantă încât romanii şi-au scutit propriii cetăţeni de ea

— Cu excepţia celor vinovaţi de înaltă trădare.

Concluziile lui Metherell erau în acord cu concluziile altor medici care studiaseră cu atenţie această problemă. Printre aceştia se numără dr. William D. Edwards, al cărui articol publicat în 1986 în Journal of the American Medical Association afirma în concluzie: „Greutatea dovezilor istorice şi medicale arată clar că Iisus era mort încă înainte să fi primit rana în coastă… Prin urmare, interpretările bazate pe presupunerea că Iisus nu ar fi murit pe cruce par să contrazică cunoştinţele medicale moderne”. 10

Aceia care caută să combată învierea lui Iisus susţinând că ar fi /

scăpat cumva din ghearele morţii pe Golgota trebuie să vină cu o teorie mai plauzibilă, care să se potrivească cu faptele.

Şi apoi, chiar şi ei trebuie să sfârşească prin a medita la obsedanta întrebare pe care trebuie să ne-o punem fiecare dintre noi: Oare ce L-ar fi putut motiva pe Iisus să accepte de bunăvoie să fie înjosit şi brutalizat în felul acesta?

Deliberări întrebări pentru reflecţie sau studiu în grup

1. După ce am analizat relatarea lui Metherell, credeţi că teoria leşinului are vreo validitate? De ce da sau de ce nu?

2. Timp de două milenii crucea a fost un simbol pentru creştini.

Acum că aţi citit mărturia lui Metherell, cum s-ar putea schimba

pe viitor concepţia dumneavoastră despre acest simbol?

3. Aţi fi gata să suferiţi de dragul unei alte persoane? Pentru cine şi de ce? Ce ar trebui să vă motiveze ca să suferiţi tortura în locul

altcuiva?

4. Cum aţi reacţiona faţă de soldatul care v-ar brutaliza, v-ar umili şi v-ar tortura, ca pe Iisus? Cum s-ar explica reacţia lui Iisus, care a spus în plină agonie: „Tată, iartă-i”?

Pentru dovezi suplimentare

Mai multe resurse pe această temă

Edwards, William D., şi alţii, „On the Physical Death of Jesus Christ”, Journal of the American Medical Association, 21 martie, 1986, 1455 – 1463.

Foreman, Dale, Crucify Him, Grand Rapids, Zondervan, 1990.

Hengel, M., Crucifixion in the Ancient World, Philadelphia, Fortress, 1977.

McDowell, Josh, The Resurrection Factor, San Bernardino, Calif., Here’s Life, 1981.

12

DOVADA

TRUPULUI LIPSĂ

Lipsea cu adevărat trupul lui Iisus din mormânt?

Moştenitoarea imperiului dulciurilor, Helen Vorbees Brach, a sosit cu avionul în cel mai aglomerat aeroport din lume, într-o după-amiază rece de toamnă, s-a pierdut în mulţime şi a dispărut imediat după aceea fără urmă. Timp de peste douăzeci de ani, misterul celor întâmplate cu femeia roşcată, mare iubitoare de animale, i-a contrariat pe poliţişti şi pe jurnalişti deopotrivă.

Deşi anchetatorii sunt convinşi că a fost ucisă, nu au reuşit să stabilească circumstanţele exacte, în mare parte din cauză că nu i-au găsit niciodată trupul. Poliţia a emis câteva speculaţii, au furnizat presei nişte posibilităţi incitante şi a reuşit chiar să convingă un judecător să declare că un şarlatan era răspunzător pentru dispariţia ei. Dar în lipsa unui cadavru, crima a rămas oficial nerezolvată. Nimeni nu a fost niciodată acuzat de uciderea ei.

Cazul Brach este una dintre acele enigme frustrante ce mă ţin treaz în unele nopţi, când trec mental în revistă puţinele dovezi existente şi încerc să pun cap la cap ce s-a întâmplat. Dar în ultimă

instanţă, acest exerciţiu nu aduce niciun fel de satisfacţie; vreau să ştiu ce s-a întâmplat, dar pur şi simplu nu există destule date pentru a merge dincolo de simplele bănuieli.

Uneori, în literatura ieftină şi în viaţa reală, se mai întâmplă să dispară câte un corp, dar rareori dai peste un mormânt gol. Spre deosebire de cazul Hélènei Brach, problema în cazul lui Iisus nu era că nu mai fusese văzut. Ci că a fost văzut – viu; a fost văzut – mort; iar apoi a fost văzut din nou – viu. Dacă credem relatările Evangheliilor, problema nu este trupul dispărut. Nu, ci faptul că Iisus este încă viu, până în zilele noastre, chiar şi după ce toţi cei prezenţi au văzut că a murit în urma chinurilor crucificării, atât de grăitor descrise în capitolul precedent.

Mormântul gol, ca simbol permanent al învierii, este reprezentarea absolută a revendicării divinităţii de către Iisus. Apostolul Pavel scrie în 1 Corinteni 15: 17 că învierea este centrul credinţei creştine: / /

„Şi dacă n-a înviat Cristos, credinţa voastră este zadarnică, voi sunteţi încă în păcatele voastre".

Teologul Gerald O'Collins a spus aşa: „Într-un sens profund, creştinismul fără înviere nu e doar creştinism căruia îi lipseşte ultimul capitol. Nu mai e creştinism deloc". 1

Învierea este justificarea supremă a identităţii divine a lui Iisus şi a învăţăturii Lui inspirate. Este dovada triumfului Său asupra păcatului şi a morţii. Este prefigurarea învierii celor ce îl urmează. Este baza speranţei creştine. Este cel mai mare dintre miracole.

Dacă este adevărată. Scepticii susţin că ceea ce s-a întâmplat cu trupul lui Iisus este încă un mister, asemenea dispariţiei Hélènei Brach – nu există destule dovezi, spun ei, pentru a ajunge la o concluzie fermă.

Dar alţii susţin că acest caz a fost închis cu succes, deoarece există dovezi convingătoare că mormântul a fost gol în prima dimineaţă de Paşte. Şi dacă doriţi să vă prezinte cineva cazul într-un mod irezistibil, cea mai bună soluţie este să îl vizitaţi pe William Lane Craig, considerat de mulţi a fi unul din cei mai importanţi experţi din lume în problema învierii.

AL UNSPREZECELEA INTERVIU: WILLIAM LANE CRAIG, PH. D., D. TH.

Când l-am întâlnit pentru prima dată pe Bill Craig în acţiune, l-am văzut dintr-o perspectivă neobişnuită: eram aşezat în spatele lui în timp

ce vorbea în apărarea creştinismului în faţa unei audienţe de aproape opt mii de oameni, iar nenumăraţi alţii îl ascultau prin intermediul a peste o sută de posturi de radio ce difuzau emisiunea în întreaga ţară.

În calitate de moderator al unei dezbateri între Craig şi un ateu ales de purtătorul de cuvânt al Asociaţiei Ateilor Americani, Inc., l-am urmărit cu uimire pe Craig construindu-şi, politicos dar ferm, pledoaria în favoarea creştinismului şi demolând în acelaşi timp argumentele în sprijinul ateismului. Din locul în care mă aflam, puteam urmări feţele oamenilor care descopereau – mulţi dintre ei pentru prima oară – că doctrina creştină rămâne în picioare în faţa analizei raţionale şi a examinărilor severe.

La sfârşit nici nu s-a pus problema câştigătorului. Dintre cei ce intraseră în sală în acea seară ca atei, agnostici sau sceptici declaraţi, un procent copleşitor de 82% au ieşit conchizând că argumentele în favoarea creştinismului sunt cele mai puternice. Patruzeci şi şapte de oameni au intrat ca necredincioşi şi au ieşit creştini – atât de convin/ / / /

gătoare fuseseră probele prezentate de Craig în favoarea credinţei, mai ales în comparaţie cu sărăcia dovezilor în favoarea ateismului. În paranteză fie spus, nimeni nu a devenit ateu.2

Aşadar atunci când am luat avionul spre Atlanta pentru a-i lua un interviu în vederea realizării acestei cărţi, eram nerăbdător să văd cum va răspunde provocărilor referitoare la mormântul gol al lui Iisus.

Arăta la fel ca atunci când îl văzusem ultima dată, cu câţiva ani în urmă. Cu barba neagră tunsă scurt, trăsături ascuţite şi privirea scrutătoare, Craig este şi acum imaginea vie a cercetătorului riguros. Se exprimă convingător, nu pierde niciodată şirul ideilor şi îşi construieşte întotdeauna răspunsul metodic, punct cu punct, fapt cu fapt.

Cu toate acestea, nu este un teolog sec. Craig este de un entuziasm înviorător când vine vorba de munca lui. Ochii săi de un albastru deschis dansează în timp ce ţese fraze şi teorii elaborate; îşi punctează propoziţiile cu gesturi ale mâinii ce solicită înţelegerea şi acordul interlocutorului; vocea îi oscilează între ritmul ameţitor pe care îl adoptă când discută un aspect teologic esoteric considerat de el fascinant şi sinceritatea şoptită cu care se întreabă de ce unii cercetători se împotrivesc acelor dovezi pe care el le găseşte atât de irezistibile.

Pe scurt, mintea lui este pe deplin implicată, dar la fel îi este şi

inima. Când vorbeşte despre scepticii pe care i-a combătut, nu o face pe un ton îngâmfat sau ostil. Face tot posibilul să menţioneze calităţile lor plăcute atunci când poate – acesta e un vorbitor extraordinar, celălalt a fost fermecător pe parcursul cinei.

În timpul discuţiei noastre, am sesizat că nu e pornit să îşi ia oponenţii la pumni cu argumentele sale; ci caută sincer să câştige oameni despre care crede că sunt importanţi în ochii lui Dumnezeu. Pare realmente nedumerit de ce unii nu pot, sau nu vor, să recunoască realitatea mormântului gol.

ÎN APĂRAREA MORMÂNTULUI GOL

Îmbrăcat în jeanşi, şosete albe şi un pulover bleumarin cu guler înalt roşu, Craig stătea tolănit pe divanul înflorat din camera lui de zi. Pe peretele din spatele lui trona o fotografie mare a oraşului München.

Acolo a început Craig, ca proaspăt posesor al unui masterat în Litere obţinut la Şcoala de Teologie Evanghelică Trinity şi al unui doctorat în Filosofie acordat de Universitatea din Birmingham, Marea Britanie, să studieze pentru prima oară învierea, obţinând un al doilea doctorat, de această dată în teologie, de la Universitatea din München. Mai târziu a predat la Şcoala de Teologie Evanghelică Trinity, iar apoi a slujit ca cercetător invitat la Institutul Superior de Filosofie din cadrul Universităţii Louvain, în apropiere de Bruxelles.

Printre cărţile sale se numără: Reasonable Faith; No Easy Answers; Knowing the Truth About the Resurrection; The Only Wise God; The Existence of God and the Begining of the Universe; şi (în colaborare cu Quentin Smith) Theism, Atheism, and Big Bang Cosmology, publicată la Oxford University Press.

De asemenea, a contribuit la scrierea cărţilor The Intellectuals Speak out About God; Jesus under Fire; În Defense of Miracles; şi Does God Exist? în plus, articolele sale de specialitate au apărut în jurnale cum ar fi: New Testament Studies: Journal for the Study of the New Testament; Gospel Perspectives; Journal of the American Scientific Afiliation; şi Philosophy. Este membru în nouă societăţi, printre care Academia Americană de Religie şi Asociaţia Americană de Filosofie.

Deşi este cunoscut la nivel internaţional pentru scrierile sale referitoare la interferenţa dintre ştiinţă, filosofie şi teologie, nu a avut nevoie de prea multe îndemnuri ca să vorbească despre subiectul ce încă îi face inima să bată mai repede: învierea lui Iisus.

A FOST IISUS ÎNGROPAT CU ADEVĂRAT ÎN MORMÂNT?

Înainte de a discuta dacă mormântul lui Iisus era gol, trebuia să stabilim mai întâi dacă trupul lui Iisus fusese acolo. Istoria ne spune că de obicei criminalii crucificaţi erau lăsaţi pe cruce pentru a fi devoraţi de păsări sau erau aruncaţi într-o groapă comună. Acest fapt l-a determinat pe John Dominic Crossan de la Seminarul Iisus să ajungă la concluzia că trupul lui Iisus a fost probabil dezgropat şi mâncat de câini sălbatici.

— În baza acestor practici uzuale, i-am zis lui Craig, nu sunteţi de acord că probabil aşa s-a întâmplat?

— Dacă ne-am uita numai la practicile uzuale, da, aş fi de acord, a venit răspunsul lui. Dar astfel am ignora dovezile specifice ale acestui caz.

— Bun, atunci haideţi să privim la dovezile specifice, am zis eu.

Acestea fiind spuse, am scos în evidenţă o primă problemă: Evangheliile spun că trupul mort al lui Iisus i-a fost dat lui Iosif din Arimateea, un membru al aceluiaşi consiliu – Sinedriul – ce votase condamnarea lui Iisus.

— Nu pare deloc plauzibil, nu-i aşa? am întrebat eu pe un ton mai incisiv decât intenţionasem.

Craig şi-a schimbat poziţia pe divan, pregătindu-se parcă să se năpustească asupra întrebării mele.

— Nu, nu şi dacă ne uităm la toate dovezile în sprijinul îngropării, a răspuns el. Aşa că daţi-mi voie să le trec în revistă. În primul rând, îngroparea este menţionată de apostolul Pavel în 1 Corinteni 15: 3 – 7, unde transmite un crez extrem de timpuriu al Bisericii.

Am încuviinţat din cap, căci dr. Craig Blomberg îmi prezentase deja acest crez în detaliu într-un interviu anterior. Craig a fost de acord cu Blomberg că acest crez poate fi urmărit în timp până la câţiva ani după crucificarea lui Iisus, şi îi fusese transmis lui Pavel după convertirea sa, în Damasc, sau în timpul vizitei lui la Ierusalim, unde i-a întâlnit pe apostolii Iacov şi Petru.

Întrucât Craig urma să facă referire la crez, mi-am deschis Biblia în poală şi am recitit în grabă: „V-am învăţat înainte de toate, aşa cum am primit şi eu: că Cristos a murit pentru păcatele noastre, după Scripturi, că a fost îngropat şi a înviat a treia zi, după Scripturi…” Crezul continuă apoi enumerând mai multe arătări ale lui Iisus cel înviat.

— Acest crez este extrem de timpuriu şi de aceea e un material demn de crezare, a zise Craig. În esenţă, este formulat în patru rânduri.

Primul rând se referă la răstignire, al doilea la îngropare, al treilea la înviere şi al patrulea la arătările lui Iisus. După cum vedeţi, al doilea rând afirmă că Iisus a fost îngropat.

Informaţia mi s-a părut prea vagă.

— Staţi o clipă, am exclamat. E posibil să fi fost îngropat, dar a fost îngropat într-un mormânt? Şi oare l-a îngropat Iosif din Arimatea, misteriosul personaj care apare din senin şi revendică trupul mort?

Craig a răspuns calm.

— Acest crez este de fapt un rezumat ce corespunde rând cu rând învăţăturii Evangheliilor, a explicat el. Când deschidem Evangheliile, găsim multiple atestări independente ale istoriei îngropării, iar numele lui Iosif din Arimatea este specificat în toate cele patru relatări. În plus, povestirea îngropării din Marcu este atât de timpurie încât este absolut imposibil să fi fost coruptă de legendă.

— De unde ştiţi că este atât de timpurie? am întrebat.

— Din două motive, a zis el. În primul rând, Evanghelia după Marcu este considerată în general cea mai timpurie dintre Evanghelii, în al doilea rând, Evanghelia lui constă în principal din scurte istorioare despre Iisus, semănând mai degrabă cu o înşiruire de perle pe o salbă decât cu o naraţiune curgătoare, continuă. Dar când ajungem la ultima săptămână din viaţa lui Iisus – la aşa-numita istorie a patimilor – avem o narare continuă a unor evenimente consecutive. Se pare că această istorie a patimilor a fost preluată de către Marcu dintr-o sursă şi mai timpurie – sursă ce cuprindea istoria îngropării lui Iisus în mormânt.

ESTE IOSIF DIN ARIMATEA UN PERSONAJ ISTORIC?

Deşi argumentele lui Craig erau solide, am observat o problemă în relatarea lui Marcu.

— Marcu spune că întregul Sinedriu a votat condamnarea lui Iisus, am zis eu. Dacă acest lucru este adevărat, înseamnă că şi Iosif din Arimatea şi-a dat votul pentru uciderea lui Iisus. Nu este oare cât se poate de improbabil ca apoi să fi decis să îi ofere lui Iisus o înmormântare decentă?

Se pare că observaţia aceasta m-a plasat într-o companie selectă.

— Probabil că Luca a fost deranjat de acelaşi aspect, a spus Craig, ceea ce ar explica de ce a adăugat un detaliu important – Iosif din Arimatea nu a fost prezent atunci când s-a dat votul decisiv. Aceasta ar clarifica lucrurile. Dar aspectul semnificativ în ceea ce îl priveşte pe Iosif din Arimatea este că nu era genul de persoană care să fi fost inventată

de legendele creştine sau de autorii creştini.

Aveam nevoie de mai mult decât o simplă concluzie în această problemă; voiam să aud o argumentaţie solidă.

— De ce nu? am întrebat.

— Având în vedere mânia şi amărăciunea resimţite de primii creştini faţă de conducătorii iudeilor care instigaseră la răstignirea lui Iisus, a zis el, este foarte puţin probabil ca ei să fi inventat un lider care să facă un gest frumos oferindu-l lui Iisus o înmormântare decentă – mai ales că toţi ucenicii Lui L-au părăsit! în plus, nu ar fi inventat un anume membru aparţinând unui anume grup, a cărui existenţă ar fi putut fi verificată. Aşa că Iosif este cu siguranţă un personaj istoric.

Înainte de a putea interveni cu următoarea întrebare, Craig a continuat.

— Aş mai adăuga faptul că, dacă această înmormântare făcută de Iosif ar fi fost o legendă dezvoltată ulterior, ne-am putea aştepta să găsim şi alte tradiţii concurente legate de înmormântarea lui Iisus. Dar nu întâlnim nicăieri aşa ceva. Drept urmare, majoritatea cercetătorilor Noului Testament se declară azi de acord cu credibilitatea fundamentală a relatării înmormântării lui Iisus. John A.T. Robinson, regretatul cercetător al Noului Testament din cadrul Universităţii Cambridge, a afirmat că înmormântarea decentă a lui Iisus este unul dintre cele mai timpurii şi mai bine atestate date pe care le deţinem cu privire la Iisus ca personaj istoric.

Explicaţiile lui Craig m-au convins că trupul lui Iisus a fost într-adevăr pus în mormântul lui Iosif. Dar crezul lăsa loc unei ambiguităţi: poate că chiar şi după înviere, trupul Lui a rămas înmormântat.

— Deşi crezul spune că Iisus a fost crucificat, îngropat şi că apoi a înviat, el nu precizează că mormântul era gol, am subliniat eu. Oare nu lasă asta loc posibilităţii ca învierea să fi fost numai una de natură spirituală şi ca trupul lui Iisus să fi rămas în mormânt?

— Crezul implică în mod categoric mormântul gol, a replicat Craig. Vedeţi dumneavoastră, iudeii aveau o concepţie fizică despre înviere. Pentru ei, obiectul principal al învierii îl reprezentau oasele celui decedat – nici măcar carnea, despre care credeau că este perisabilă. După ce carnea putrezea, iudeii adunau oasele morţilor lor şi le puneau în cutii pentru a fi păstrate în vederea învierii de la sfârşitul lumii, când Dumnezeu îi va învia pe morţii drepţi ai lui Israel iar ei se vor întâlni în împărăţia finală a lui Dumnezeu. Privind lucrurile în

această lumină, ar fi fost pur şi simplu o contradicţie în termeni pentru un iudeu din acea vreme să spună că cineva a înviat din morţi, dar trupul acestuia zăcea încă în mormânt. Astfel, când acest crez creştin timpuriu spune că Iisus a fost îngropat şi că a treia zi a înviat, spune implicit, dar în acelaşi timp foarte clar: în urma Lui a rămas un mormânt gol.

CÂT DE SIGUR ERA MORMÂNTUL?

După ce primisem dovezi convingătoare că Iisus a fost pus în mormânt, mi se părea important să ştiu cât de sigur era acel mormânt în faţa influenţelor exterioare. Cu cât era paza mai bine asigurată, cu atât e mai puţin probabil ca trupul să fi fost luat.

— Cât de sigur era mormântul lui Iisus? am întrebat.

Craig a început să-mi descrie cum arăta un astfel de mormânt, din câte au putut să-şi dea seama arheologii în urma excavaţiilor la siturile din secolul I.

— Un şanţ în pantă ducea la o intrare joasă; prin acest şanţ se rostogolea o piatră mare în formă de disc şi se fixa în deschizătura uşii, a zis el folosindu-se de mâini pentru a-şi ilustra spusele. O piatră mai mică era folosită apoi pentru a imobiliza acest disc. Deşi uriaşul disc era uşor de rostogolit în josul şanţului, ar fi fost nevoie de mai mulţi bărbaţi ca să rostogoleşti piatra în sens invers, în sus, pentru a redeschide mormântul. Din acest punct de vedere mormântul era sigur.

Dar era păzit mormântul lui Iisus? Ştiam că unii sceptici au încercat să arunce îndoieli asupra convingerii generale că mormântul lui Iisus a fost păzit 24 de ore din 24 de soldaţi romani extrem de disciplinaţi, care ar fi fost ei înşişi condamnaţi la moarte dacă nu şi-ar fi împlinit bine datoria.

— Sunteţi convins că erau acolo gărzi romane? am întrebat.

— Numai Matei relatează că au fost puse gărzi în preajma mormântului, a răspuns el. Dar în orice caz, nu cred că istoria gărzilor este un element important al dovezii în favoarea învierii. În primul rând, acest aspect este prea disputat de către cercetătorii contemporani. Mi se pare prudent să-mi întemeiez argumentele pe dovezile cele mai larg acceptate de majoritatea cercetătorilor, aşa că ar fi mai bine să lăsăm istoria gărzilor deoparte.

Am fost surprins de această abordare.

— Dar nu slăbeşte acest lucru argumentaţia dumneavoastră? am întrebat.

Craig a negat din cap.

— Sincer să spun, poate că istoria gărzilor a fost importantă în secolul al XVIII-lea, când criticii sugerau că ucenicii ar fi furat trupul lui Iisus, dar astăzi nimeni nu mai îmbrăţişează această teorie, a răspuns el. Dacă citim Noul Testament, a continuat el, vedem că nu există niciun dubiu că ucenicii au crezut sincer în adevărul învierii, pe care l-au proclamat până la moarte. Ideea că mormântul gol ar fi rezultatul unei farse, al unei conspiraţii sau al unui furt este pur şi simplu respinsă azi. Aşa că istoria gărzilor a devenit oarecum incidentală.

ERAU GĂRZI LA MORMÂNT?

Chiar şi aşa, doream să ştiu dacă există vreo dovadă care să susţină afirmaţia lui Matei referitoare la gărzi. Deşi înţelegeam motivele pentru care Craig lăsa deoparte acest aspect, am insistat totuşi cu întrebarea dacă există vreo dovadă solidă că povestea gărzilor ar fi adevărată din punct de vedere istoric.

— Da, există, a zis el. Gândiţi-vă numai la argumentele şi contra-argumentele referitoare la înviere aruncate dintr-o parte într-alta de iudeii şi creştinii primului secol. Proclamaţia iniţială a creştinilor a fost: „Iisus a înviat". Iudeii au răspuns: „Ucenicii I-au furat trupul". La aceasta, creştinii au spus: „A, dar gărzile de la mormânt ar fi împiedicat un astfel de furt". Iudeii au replicat: „O, dar gărzile de la mormânt au adormit". La care, creştinii au răspuns: „Nu, iudeii au mituit gărzile să spună că au adormit". Acum, dacă nu ar fi fost gărzi la mormânt, schimbul de replici ar fi decurs în felul următor: ca răspuns la afirmaţia că Iisus a înviat, iudeii ar fi spus: „Nu, ucenicii I-au furat trupul". Creştinii ar fi răspuns: „Dar gărzile de la mormânt ar fi împiedicat furtul". Atunci răspunsul iudeilor ar fi fost: „Care gărzi? Sunteţi nebuni! Nu au fost niciun fel de gărzi!" Dar istoria ne spune că iudeii nu au răspuns aşa. Ceea ce ne sugerează că gărzile au fost realmente acolo, istoric vorbind, şi că iudeii ştiau acest lucru şi de aceea au fost nevoiţi să inventeze povestea absurdă că gărzile dormeau în timp ce ucenicii au luat trupul.

O întrebare nu-mi dădea pace şi m-a făcut să intervin din nou.

— Se pare că mai există o problemă aici, am zis făcând o pauză pentru a-mi formula obiecţia cât mai succint posibil.

— Înainte de toate, de ce ar fi plasat autorităţile iudaice gărzi la mormânt? Dacă anticipau învierea sau posibilitatea ca ucenicii să simuleze învierea, asta ar fi însemnat că au înţeles mai bine profeţiile lui Iisus cu privire la învierea Sa decât au făcut-o ucenicii! La urma urmei, ucenicii au fost surprinşi de tot ce s-a întâmplat.

— Aţi atins o problemă importantă aici, a recunoscut Craig. Poate că au pus gărzile ca să prevină jafurile de la morminte sau vreo altă tulburare în timpul Paştelui evreiesc. Nu ştim. Este un argument bun; trebuie să îi recunosc întreaga forţă. Dar nu cred că este insurmontabil.

Da, dar ridică nişte întrebări în ceea ce priveşte istoria gărzilor. În plus, mi-a mai venit o obiecţie.

— Matei spune că gărzile romane au mers să dea raportul autorităţilor iudaice, am zis. Dar nu pare improbabil acest lucru, de vreme ce ei erau subordonaţi lui Pilat?

Un zâmbet uşor a fluturat pe buzele lui Craig.

— Dacă vă uitaţi cu atenţie, a zis el, veţi vedea că Matei nu spune că gărzile au fost romani. Când iudeii se duc la Pilat şi îi cer o gardă, Pilat le răspunde: „Aveţi o strajă". Acum, a vrut el să spună: „Bine, iată un detaşament de soldaţi romani"? Sau: „Aveţi propria voastră strajă la templu; folosiţi-i pe ei"? Cercetătorii s-au întrebat dacă nu cumva garda aceasta era formată din iudei. Iniţial am înclinat să cred, din motivul menţionat de dumneavoastră, că garda a fost formată din iudei. Am reevaluat însă acest aspect, deoarece termenul folosit de Matei când se referă la gărzi este asociat deseori cu soldaţii romani şi nu cu simplii străjeri ai templului. Şi amintiţi-vă, Ioan ne spune că un centurion roman i-a condus pe soldaţii romani atunci când au pornit să îl aresteze pe Iisus sub conducerea liderilor iudeilor. Aşadar iată un precedent pentru subordonarea gărzilor romane în faţa unor lideri religioşi iudei. Pare plauzibil ca ei să fi fost implicaţi şi în păzirea mormântului.

Cântărind dovezile, m-am convins că mormântul a fost păzit de gărzi, dar am hotărât să renunţ la această serie de întrebări, de vreme ce Craig oricum nu se bazează pe istoria gărzilor. Mai ales că eram nerăbdător să îl confrunt pe Craig cu ceea ce pare a fi argumentul cel mai convingător împotriva ideii că mormântul lui Iisus a fost gol în dimineaţa Paştelui.

CUM RĂMÂNE CU CONTRADICŢIILE?

De-a lungul anilor, criticii creştinismului au atacat istoria mormântului gol scoţând în evidenţă aparente discrepanţe între relatările Evangheliilor. De exemplu, scepticul Charles Templeton a spus recent: „Cele patru descrieri ale evenimentelor… diferă atât de puternic în atât de multe puncte încât, cu toată bunăvoinţa din lume, nu

pot fi împăcate". 3

Fără o analiză amănunţită, această obiecţie pare să atingă problema centrală a credibilităţii relatărilor despre mormântul gol. Citiţi cu atenţie acest rezumat al dr. Michael Martin de la Universitatea din Boston, rezumat pe care i l-am citit şi lui Craig în acea dimineaţă:

În Evanghelia după Matei, când Maria Magdalena şi cealaltă Marie au ajuns dimineaţa la mormânt, la gura acestuia este o piatră mare, urmează un cutremur puternic, iar un înger din cer se coboară şi rostogolește piatra. În Evanghelia după Marcu, femeile ajung la mormânt pe când răsărea soarele, dar piatra fusese deja rostogolită. În Evanghelia după Luca, când femeile ajung dis-de-dimineaţă la mormânt văd că piatra fusese deja rostogolită.

În Evanghelia după Matei, un înger stă pe piatră în afara mormântului, iar în Evanghelia după Marcu un tânăr se află în mormânt. În Luca, în mormânt sunt doi bărbaţi.

În Evanghelia după Matei, femeile care au venit la mormânt sunt Maria Magdalena şi cealaltă Marie. În Evanghelia după Marcu, femeile sunt cele două Marii şi Salomé. În

Evanghelia după Luca, este vorba despre Maria Magdalena, Maria mama lui Iacov, Ioana şi celelalte femei.

În Evanghelia după Matei, cele două Marii pleacă în grabă de la mormânt pline de frică şi de bucurie, aleargă să le spună ucenicilor şi pe drum îl întâlnesc pe Iisus. În Evanghelia după Marcu, ele fug înspăimântate din mormânt şi nu spun nimănui nimic. În Evanghelia după Luca, femeile relatează povestea ucenicilor, care nu le cred şi nu se sugerează nicăieri că L-ar fi întâlnit pe Iisus.4

— Şi, i-am zis lui Craig, Martin subliniază că Evanghelia după Ioan contrazice o mare parte din celelalte trei Evanghelii. El conchide: „Pe scurt, relatările celor întâmplate la mormânt sunt fie incompatibile, fie pot fi făcute compatibile numai cu ajutorul unor interpretări implauzibile". 5

M-am oprit din citit şi mi-am ridicat ochii de pe notiţe. Când privirea mea a întâlnit-o cu a lui Craig l-am întrebat direct:

— În lumina tuturor acestor informaţii, mă întreb cum mai e posibil să consideraţi că povestea mormântului gol este adevărată?

Am observat imediat o caracteristică a comportamentului lui Craig. În conversaţia obişnuită sau când discută obiecţiile moderate la istoria mormântului gol, este mai degrabă potolit. Dar cu cât întrebările

sunt mai dificile şi provocările mai pătrunzătoare, cu atât îi cresc mai mult însufleţirea şi concentrarea. Iar din limbajul trupului său îmi dădeam seama că abia aşteaptă să se cufunde în aceste ape ce par periculoase.

După ce şi-a dres glasul, Craig a început:

— Cu tot respectul, a zis el, Michael Martin este filosof, nu istoric, şi cred că nu înţelege meşteşugul unui istoric. Pentru un filosof, atunci când apar incompatibilităţi, legea contradicţiei spune: „Aceasta nu poate fi adevărată, s-o eliminăm!" Un istoric însă priveşte relatările şi spune: „Văd nişte inadvertenţe, dar observ ceva în legătură cu ele: toate vizează detaliile secundare". Esenţa istoriei este aceeaşi: Iosif din Arimatea ia trupul lui Iisus, ÎI pune într-un mormânt, mormântul este vizitat dis-de-dimineaţă în duminica de după răstignire de un grup restrâns de femei care descoperă că mormântul este gol. Li se arată nişte îngeri care le spun că Iisus a înviat. Istoricul atent, spre deosebire de filosof, nu aruncă şi copilul odată cu apa din cadă. El spune: „Aceasta sugerează că există un sâmbure istoric credibil în relatare şi că mă pot baza pe el, oricât ar fi de contradictorii detaliile secundare". Aşadar putem avea deplină încredere în esenţa care este comună tuturor relatărilor şi asupra căreia majoritatea cercetătorilor contemporani ai Noului Testament s-au pus de acord, chiar dacă există anumite diferenţe în ceea ce priveşte numele femeilor, momentul exact al dimineţii, numărul îngerilor şi aşa mai departe. Acest gen de discrepanţe secundare nu îl deranjează pe istoric.

Chiar şi istoricul, în general sceptic, Michael Grant, membru al Colegiului Trinity, Cambridge, şi profesor la Universitatea Edinburgh, admite în cartea sa, Jesus: An Historian's Review of the Gospels: „Adevărat, descoperirea mormântului gol este descrisă în mod diferit de Evanghelii, dar dacă aplicăm aici aceleaşi criterii pe care le aplicăm oricăror alte surse ale literaturii antice, dovezile sunt destul de puternice şi de plauzibile pentru a trage concluzia că mormântul a fost găsit într-adevăr gol". 6

POT FI ARMONIZATE DISCREPANŢELE?

Uneori, pe când relatam desfăşurarea unor procese penale, am avut ocazia să văd doi martori spunând exact aceleaşi lucruri, până în cele mai microscopice detalii, pentru ca pe urmă să fie desfiinţaţi de avocatul apărării pe motiv că s-au pus de acord înainte de proces. Aşadar i-am spus lui Craig:

— Presupun că dacă cele patru Evanghelii ar fi identice în cele mai mici detalii, ar fi apărut suspiciunea de plagiat.

— Da, este o observaţie foarte bună, a zis el. Diferenţele dintre relatările referitoare la mormântul gol sugerează că avem de-a face cu multiple atestări independente ale istoriei mormântului gol. Uneori oamenii spun: „Matei şi Luca n-au făcut altceva decât să-l plagieze pe Marcu", dar când ne uităm mai îndeaproape la relatări, vedem divergenţe ce sugerează că chiar dacă Luca şi Matei cunoşteau relatarea lui Marcu, au avut şi surse diferite, independente, pentru istoria mormântului gol. Aşadar, având în vedere aceste multiple relatări independente, niciun istoric nu ar neglija aceste dovezi numai din pricina unor discrepanţe secundare. Daţi-mi voie să vă dau un exemplu din istoria laică. Avem două relatări ale traversării Alpilor de către Hannibal pentru a ataca Roma, şi aceste relatări sunt incompatibile şi ireconciliabile. Cu toate acestea, niciun istoric clasic nu se îndoieşte că Hannibal a organizat o astfel de campanie. Acesta este un caz non-biblic în care discrepanţele din detaliile secundare nu au subminat miezul istoric al unei relatări istorice.

Am recunoscut forţa acestui argument. Şi meditând la criticile lui Martin, mi s-a părut că unele dintre aşa-numitele contradicţii citate de el ar putea fi împăcate relativ uşor. I-am spus lucrul acesta lui Craig apoi am întrebat:

— Există modalităţi de armonizare a unora dintre aceste diferenţe în relatare, nu-i aşa?

— Da, aveţi dreptate, există, mi-a răspuns Craig. De pildă, momentul vizitei la mormânt. Unul dintre autori a putut spune că era încă întuneric, un altul a putut afirma că tocmai se lumina de zi, dar această situaţie ne aduce oarecum aminte de pesimistul şi de optimistul care se contrazic dacă paharul era pe jumătate gol sau pe jumătate plin. Era în zorii zilei, iar ei descriu acelaşi moment în cuvinte diferite. Cât despre numărul şi numele femeilor, niciuna dintre Evanghelii nu pretinde că ar oferi lista completă. Toate listele o includ pe Maria Magdalena şi alte femei, aşa că probabil era vorba de un grup format din primii ucenici, grup ce cuprindea femeile numite şi probabil încă câteva. Cred că ar fi un dogmatism prea mare să spunem că avem aici o contradicţie.

— Cum rămâne cu diferitele relatări cu privire la ce s-a întâmplat pe urmă? am întrebat. Marcu declară că femeile nu au spus nimănui

nimic, dar celelalte Evanghelii afirmă că au spus.

Craig a explicat:

— Dacă ne uităm la teologia lui Marcu, vedem că îi place să accentueze reverenţa, spaima, teama şi sentimentul de închinare în prezenţa divinului. Aşadar această reacţie a femeilor – care aleargă pline de frică şi tremurând, fără să spună nimănui nimic, deoarece se temeau – face parte din stilul literar şi teologic al lui Marcu. Se prea poate să fi fost vorba despre o tăcere temporară, după care femeile au mers să le spună şi celorlalţi ce s-a întâmplat. De fapt, a conchis el cu un zâmbet, trebuie să fi fost o tăcere temporară; altfel Marcu nu ar fi avut cum să relateze incidentul!

Voiam să îl mai consult cu privire la o discrepanţă invocată de obicei.

— Iisus spune în Matei 12: 40 „Căci, după cum Iona a stat trei zile şi trei nopţi în pântecele chitului, tot aşa şi Fiul omului va sta trei zile şi trei nopţi în inima pământului". Evangheliile relatează însă că Iisus a stat în mormânt o zi întreagă, două nopţi întregi şi părţi din încă două zile. Nu e acesta un exemplu al faptului că Iisus a greşit şi nu şi-a împlinit propria profeţie?

— Unii creştini bine-intenţionaţi au folosit acest verset pentru a sugera că Iisus a fost crucificat miercuri şi nu vineri, pentru a obţine cele trei zile şi trei nopţi! a zis Craig. Dar cei mai mulţi cercetători admit că, potrivit obiceiului evreilor antici de a calcula timpul, orice parte a unei zile conta ca o zi întreagă. Iisus a fost în mormânt vineri după-amiaza, toată ziua de sâmbătă şi duminica dimineaţa – din perspectiva conceptului temporal al evreilor din acea vreme, acestea s-ar socoti ca trei zile. Din nou, a zis el în concluzie, acesta este un alt exemplu menit să arate cât de multe dintre aceste discrepanţe pot fi explicate sau minimalizate dacă le cercetezi pur şi simplu fără părtinire.

PUTEM AVEA ÎNCREDERE ÎN MARTORI?

Există un consens între Evanghelii că mormântul gol a fost găsit de femei ce erau prietene şi ucenice ale lui Iisus. Dar după părerea lui Martin, acest fapt ridică suspiciuni în ceea ce priveşte mărturia lor, fiindcă „probabil nu erau martori obiectivi".

Aşadar l-am întrebat pe Craig:

— Relaţia femeilor cu Iisus pune sub semnul întrebării credibilitatea mărturiei lor?

Am jucat pe mâna lui Craig.

— De fapt acest argument se întoarce împotriva celor ce îl folosesc, a răspuns el. Cu siguranţă că aceste femei erau prietene cu Iisus. Dar când înţelegem rolul femeilor în societatea iudaică a secolului I, ne dăm seama că aspectul cu adevărat extraordinar este, înainte de toate, că această istorie a mormântului gol prezintă nişte femei ca fiind cele ce au descoperit mormântul gol. Femeile se aflau pe o treaptă foarte joasă a scării sociale în Palestina secolului I. Există vechi maxime rabinice care spun: „Cuvintele Legii să fie mai degrabă arse decât să fie date femeilor" şi „Binecuvântat este cel ai cărui copii sunt de parte bărbătească, dar vai de cel ai cărui copii sunt de parte femeiască". Mărturia femeilor era considerată atât de lipsită de valoare încât nici măcar nu le era permis să apară ca martori legali în tribunalele evreieşti. În lumina acestor informaţii, este absolut remarcabil că martorii principali ai istoriei mormântului gol sunt aceste femei, prietene ale lui Iisus. Cu siguranţă că orice relatare legendară ulterioară ar fi declarat că mormântul a fost descoperit de ucenici bărbaţi – de Petru sau Ioan, de exemplu. Cea mai plauzibilă explicaţie a faptului că femeile sunt primele ce văd cu ochii lor mormântul gol este că – fie că ne place, fie că nu – ele au fost cele care au descoperit mormântul gol! Aceasta ne demonstrează că autorii Evangheliilor au consemnat cu exactitate cele întâmplate, chiar dacă aspectele prezentate erau incomode şi vădeşte istoricitatea tradiţiei, iar nu calitatea ei legendară.

DE CE AU VIZITAT FEMEILE MORMÂNTUL?

Însă explicaţia lui Craig lăsa o altă întrebare în aer: de ce au pornit femeile să ungă trupul lui Iisus, dacă ştiau că mormântul era bine pecetluit?

— Sunt logice acţiunile lor? am întrebat.

Craig s-a gândit un moment înainte să răspundă – de data aceasta pe un ton mai blând, nu pe cel de polemist.

— Cred din toată inima că cercetătorii care nu cunosc dragostea şi devotamentul pe care l-au simţit aceste femei faţă de Iisus nu au dreptul să se pronunţe cu atâta răceală asupra pragmatismului a ceea ce voiau ele să facă. În cazul oamenilor îndureraţi, care au pierdut un om pe care îl urmau şi îl iubeau cu disperare, a dori să meargă la mormânt în speranţa infimă de a-l unge trupul – nu cred că un critic are dreptul să vină mai târziu şi, văzându-i ca pe nişte roboţi, să spună: „Nu ar fi trebuit să meargă".

A ridicat din umeri.

— Poate au crezut că vor fi prin preajmă bărbaţi care să dea piatra la o parte. Dacă mormântul era păzit, poate s-au gândit că străjile ar putea da piatra la o parte. Nu ştiu. Cert este însă că evreii practicau obiceiul de a merge la mormânt pentru a unge trupul decedatului cu uleiuri parfumate; singura întrebare practică era cine va muta piatra pentru ele. Şi nu cred că avem dreptul să dăm sentinţe de genul: ar fi fost mai bine să stea pur şi simplu acasă.

DE CE NU AU CITAT CREŞTINII MORMÂNTUL GOL?

Pe când mă pregăteam pentru discuţia cu Craig, am căutat pe Internet diferite organizaţii atee pentru a vedea ce fel de argumente ridică împotriva învierii. Din nu ştiu ce motive, puţini atei se ocupă de acest subiect. Un critic însă a ridicat o obiecţie pe care doream să i-o prezint lui Craig.

În esenţă, acesta spunea că un argument major împotriva teoriei mormântului gol este faptul că niciunul dintre ucenici sau dintre predicatorii creştini de mai târziu nu s-au deranjat să îndrepte atenţia spre el. El a scris: „Ne-am fi aşteptat ca primii predicatori creştini să spună: «Nu ne credeţi? Mergeţi să vedeţi voi înşivă mormântul! E la intersecţia dintre străzile Fifth şi Main, al treilea cavou pe dreapta.»”.

Cu toate acestea, a zis el, Petru nu menţionează mormântul gol în predica lui din Faptele Apostolilor 2. Concluzia acestui critic este că: „Dacă nici măcar ucenicii nu au crezut că tradiţia mormântului gol ar fi reală, de ce am crede noi?”

Ochii lui Craig se măreau pe măsură ce îi formulam întrebarea.

— Dar nu cred că este adevărat, a răspuns el cu o urmă de uimire în glas, luându-şi Biblia şi deschizând-o la al doilea capitol din cartea Faptele Apostolilor, care redă predica lui Petru din Ziua Cincizecimii. Mormântul gol apare în predica lui Petru, a insistat Craig. El proclamă în versetul 24 că „Dumnezeu L-a înviat, dezlegându-l legăturile morţii”. Apoi citează dintr-un psalm ce spune că Dumnezeu nu va îngădui ca Sfântul Său să vadă putrezirea. Aceste cuvinte fuseseră scrise de David, iar Petru continuă „Cât despre patriarhul David, să-mi fie îngăduit, fraţilor, să vă spun fără sfială că a murit şi a fost îngropat; şi mormântul lui este în mijlocul nostru până în ziua de azi”. Dar, spune el, Cristos „nu a fost lăsat în Locuinţa morţilor, şi trupul Lui nu a văzut putrezirea. Dumnezeu a înviat pe acest Iisus, şi noi toţi suntem martori ai acestui fapt”. *

Craig şi-a ridicat privirea din Biblie.

— Acest discurs pune în contrast mormântul lui David, care se păstrase până la acea vreme, cu profeţia în care David spune că Cristos va fi înălţat – că trupul Lui nu va cunoaşte putrezirea. Implicaţia clară este că mormântul a rămas gol.

Apoi a deschis la un capitol ulterior din cartea Faptele Apostolilor.

— În Faptele Apostolilor 13: 29 – 31, Pavel spune: „Şi, după ce au împlinit tot ce este scris despre El, L-au dat jos de pe lemn, şi L-au pus într-un mormânt. Dar Dumnezeu L-a înviat din morţi. El S-a arătat, timp de mai multe zile celor ce se suiseră cu El din Galilea la Ierusalim". Cu siguranţă că mormântul gol este implicit aici.

A închis Biblia, apoi a adăugat:

— Cred că trebuie să fii rigid şi absurd să susţii că aceşti primi predicatori nu s-au referit la mormântul gol din simplul motiv că nu au folosit exact cuvintele mormânt gol. Nu există niciun dubiu că ei ştiau – şi ascultătorii lor înţelegeau din predicile lor – că mormântul lui Iisus era gol.

CARE SUNT DOVEZILE AFIRMATIVE?

Folosisem prima parte a discuţiei noastre bombardându-l pe Craig cu obiecţii şi argumente contra mormântului gol. Dar deodată mi-am dat seama că nu îi dădusem ocazia să-şi dezvăluie dovezile /

În favoarea acestuia. Având în vedere că făcuse deja aluzie la câteva din motivele pentru care crede că mormântul lui Iisus a rămăs gol, am zis:

— Prezentaţi-mi, vă rog, dovezile dumneavoastră în favoarea mormântului gol, motivele ce vă fac să credeţi că mormântul gol este un fapt istoric.

Craig s-a ridicat la înălţimea provocării. Şi-a enumerat argumentele unul după altul, concis şi cu multă forţă.

— În primul rând, a zis el, ideea mormântului gol este implicită în tradiţia timpurie transmisă de Pavel în 1 Corinteni 15, pasaj ce este o sursă foarte veche şi credibilă de informaţii despre Iisus. În al doilea rând, locul mormântului lui Iisus le era cunoscut creştinilor şi iudeilor deopotrivă. Aşadar, dacă mormântul nu ar fi fost gol, ar fi fost imposibil să se nască o mişcare bazată pe credinţa în înviere chiar în cetatea unde acest om a fost executat public şi înmormântat, în al treilea rând, ne putem da seama din limbaj, gramatică şi stil că Marcu a prelucrat istoria

mormântului gol – ca și întreaga relatare a patimilor, de altfel – dintr-o sursă mai timpurie. De fapt, există dovezi că aceasta a fost scrisă înainte de anul 37 d.Hr., ceea ce e mult prea devreme pentru ca legenda să o fi alterat semnificativ. A.N. Sherwin-White, respectatul istoric al clasicismului greco-roman din cadrul Universității Oxford, a declarat că ar fi un fapt lipsit de orice precedent istoric ca legenda să se fi dezvoltat atât de repede și să fi denaturat Evangheliile într-o măsură atât de semnificativă. În al patrulea rând, e vorba de simplitatea istoriei mormântului gol din Evanghelia după Marcu. Relatările fictive apocrife din secolul al II-lea conțin tot felul de narațiuni bombastice, în care Iisus iese din mormânt înconjurat de slavă și putere și este văzut de toți, inclusiv de preoți, de autoritățile iudaice și de gărzile romane. Așa spun legendele, dar acestea apar abia la câteva generații după consumarea evenimentelor, adică după moartea martorilor oculari. În comparație cu acestea, relatarea lui Marcu referitoare la mormântul gol este izbitoare prin simplitate și lipsită de ornamentele reflecțiilor teologice. În al cincilea rând, mărturia unanimă ce spune că femeile au descoperit mormântul gol pledează în favoarea autenticității istoriei, deoarece trebuie să fi fost stânjenitor pentru ucenici să recunoască acest fapt și cu siguranță că ar fi fost mușamalizat dacă ar fi fost doar o legendă. În al șaselea rând, cele mai timpurii polemici iudaice presupun istoricitatea mormântului gol. Cu alte cuvinte, nimeni nu susținea că mormântul ar mai fi conținut trupul lui Iisus. Întrebarea care s-a pus întotdeauna a fost: „Ce s-a întâmplat cu trupul?" Iudeii au propus povestea ridicolă cum că gărzile ar fi adormit. Este evident că se agățau de orice pai. Dar important este următorul fapt: că au pornit de la presupunerea că mormântul era gol! De ce? Pentru că știau că e gol!

CUM RĂMÂNE CU TEORIILE ALTERNATIVE?

L-am ascultat pe Craig articulând fiecare idee de mai sus, și după părerea mea cele șase argumente se constituiau într-o pledoarie impresionantă. Dar înainte de a conchide că aceasta este lipsită de fisuri, voiam să mă asigur că nu avea nicio breșă.

— Kirsopp Lake a sugerat în 1907 că femeile au mers pur și simplu la alt mormânt, am zis. El spune că femeile s-au rătăcit și că un îngrijitor aflat în preajma unui mormânt liber le-a spus: „Îl căutați pe Iisus din Nazaret. Nu e aici", după care ele au fugit, speriate. Nu este aceasta o explicație plauzibilă?

Craig a oftat.

— Lake nu a reuşit să atragă adepţi cu această teorie, a răspuns el. Motivul este următorul – amplasamentul mormântului lui Iisus era cunoscut autorităţilor iudaice. Chiar dacă femeile ar fi greşit, autorităţile ar fi fost cât se poate de fericite să le arate mormântul şi să corecteze greşeala ucenicilor atunci când aceştia au început să proclame că Iisus a înviat din morţi. Nu cunosc pe nimeni care să mai susţină azi teoria lui Lake.

Sincer să fiu, nici celelalte opţiuni nu păreau mai probabile. Evident, ucenicii nu au avut niciun motiv să fure trupul şi apoi să moară pentru o minciună; iar autorităţile iudaice cu siguranţă că nu ar fi mutat trupul. Am zis:

— Mai rămâne teoria conform căreia mormântul gol ar fi o legendă dezvoltată mai târziu şi că la vremea apariţiei ea nu mai putea fi combătută, deoarece amplasamentul mormântului fusese uitat.

— Această părere a iscat controverse încă din 1835, când David Strauss a afirmat că aceste istorii ar fi de fapt materiale legendare, a răspuns Craig. De aceea ne-am concentrat atât de mult în discuţia de azi asupra acestei ipoteze şi am arătat că istoria mormântului gol poate fi urmărită în timp până la câţiva ani după derularea evenimentelor înseşi. Acest fapt scoate din circulaţie teoria legendei. Chiar dacă există elemente de legendă în detaliile secundare ale relatării, esenţa istorică a acesteia rămâne bine stabilită.

Într-adevăr, existau răspunsuri pentru aceste explicaţii alternative. La o analiză mai atentă, fiecare teorie părea să se prăbuşească sub greutatea dovezilor şi a logicii. Singura opţiune rămasă în picioare este să credem că Iisus cel crucificat a revenit la viaţă – o concluzie pe care mulţi oameni o găsesc mult prea greu de înghiţit.

M-am gândit o clipă cum aş putea exprima acest gând sub forma unei întrebări pe care să i-o pun lui Craig. În cele din urmă, am spus:

— Chiar dacă aceste teorii au fisurile lor, recunosc, nu sunt ele mai plauzibile decât ideea absolut incredibilă că Iisus este Dumnezeu întrupat care a înviat din morţi?

— Cred că aici e nodul gordian, a zis el aplecându-se înainte. Cred că cei ce forţează aceste teorii alternative recunosc: „Da, teoriile noastre sunt implauzibile, dar nu sunt chiar atât de improbabile ca ideea acestui miracol spectaculos”. De la acest punct, problema nu mai este una de natură istorică ci devine o întrebare filosofică ce interoghează

posibilitatea existenţei miracolelor.

— Şi care ar fi răspunsul dumneavoastră la toate acestea? am întrebat.

— Aş susţine că ipoteza că Dumnezeu L-a înviat pe Iisus din morţi nu este deloc improbabilă. De fapt, în baza dovezilor, aceasta este cea mai bună explicaţie pentru cele întâmplate. Improbabilă este doar ipoteza că Iisus ar fi înviat din morţi în mod natural. Asta, recunosc, este absurd. Orice altă ipoteză ar fi mai probabilă decât să spui că trupul mort al lui Iisus a revenit la viaţă în mod spontan. Dar ipoteza că Dumnezeu L-a înviat pe Iisus din morţi nu contrazice ştiinţa ori alte fapte cunoscute din experienţă. E nevoie doar să pornim de la ipoteza existenţei lui Dumnezeu, şi cred că există motive independente serioase pentru a crede acest lucru.

După care, Craig a adăugat argumentul decisiv:

— Atâta timp cât existenţa lui Dumnezeu este cel puţin posibilă, există posibilitatea ca El să fi intervenit în istorie înviindu-L pe Iisus din morţi.

CONCLUZIE: MORMÂNTUL ERA GOL

Craig a fost convingător: istoria mormântului gol – care, să recunoaştem, este un miracol de proporţii uluitoare – este logică în lumina dovezilor. Şi el este doar o parte din argumentul în favoarea învierii. De la casa lui Craig din Atlanta, mă pregăteam să pornesc spre Virginia pentru a consulta un renumit expert în domeniul arătărilor lui Iisus înviat, iar apoi spre California pentru a discuta cu un alt cercetător numeroasele dovezi circumstanţiale.

Pe când le mulţumeam lui Craig şi soţiei sale, Jan, pentru ospitalitate, îmi spuneam că privit de aproape, în jeanşi şi şosete albe, Craig nu arăta deloc a fi adversarul formidabil capabil să-i facă praf până şi pe cei mai puternici critici ai învierii din lumea întreagă. Dar ascultasem cu urechile mele casetele dezbaterilor în care fusese implicat.

Puşi în faţa dovezilor, criticii învierii nu au reuşit să plaseze tru pul lui Iisus înapoi în mormânt. Se zbat, se luptă, se agaţă de orice pai, se contrazic singuri, susţin teorii disperate şi fantastice în încercarea de a explica dovezile. Şi totuşi, de fiecare dată, la sfârşit, mormântul rămâne gol.

Mi-am amintit de evaluarea pe care o făcuse una din minţile cele mai strălucite şi mai proeminente din domeniul legislativ ce au existat vreodată, Sir Norman Anderson, absolvent al Universităţii Cambridge, care a predat la Universitatea Princeton, şi a primit o catedră de profesor pe viaţă la Universitatea Harvard şi a slujit ca decan al Facultăţii de Drept din cadrul Universităţii londoneze.

Concluzia lui, după o viaţă întreagă de analiză a acestui aspect din perspectivă legală, se rezumă într-o singură propoziţie: „Aşadar mormântul gol reprezintă o veritabilă stâncă de care se izbesc în van toate valurile teoriilor raţionaliste cu privire la înviere". 8

Deliberări întrebări pentru reflecţie sau studiu în grup

1. Care este propria dumneavoastră concluzie – era sau nu gol mormântul lui Iisus în dimineaţa Paştelui? Care dintre dovezi vi

s-a părut cea mai convingătoare în stabilirea acestui verdict?

2. După cum a subliniat Craig, toţi din vremea aceea au recunoscut că mormântul era gol; întrebarea ce se punea era cum a ajuns să fie gol. Vă puteţi gândi la o altă explicaţie logică pentru mormântul gol, în afară de învierea lui Iisus? Dacă da, cum credeţi că ar răspunde cineva ca Bill Craig la teoria dumneavoastră?

3. Citiţi Marcu 15: 42 – 16: 8, cea mai timpurie relatare a înmormântării lui Iisus şi a mormântului gol. Sunteţi de acord cu Craig când spune că „este izbitoare prin simplitate şi lipsită de ornamentele reflecţiilor teologice"? De ce da sau de ce nu?

Pentru dovezi suplimentare

Mai multe resurse pe această temă

Craig, William Lane, „Did Jesus râse from the Dead?", în Jesus under

Fire, ed. Michael J. Wilkins şi J.P. Moreland, 147 – 182, Grand Rapids, Zondervan, 1995.

„The Empty Tomb of Jesus", în Defense of Miracles, ed. R. Douglas Geivett şi Gary R. Habermas, 247 – 261, Downers Grove, III., InterVarsity Press, 1997.

Knowing the Truth about the Resurrection, Ann Arbor, Mich., Servant, 1988.

Reasonable Faith. Westchester, III., Crossway, 1994.

Craig, William Lane şi Frank Zindler, Atheism vs. Christianity: Where Does the Evidence Point? Grand Rapids, Zondervan, 1993. Casetă

video.

Harris, Murray J., Three Crucial Questions about Jesus, Grand Rapids, Baker, 1994.

13
DOVADA APARIŢIILOR

A fost Iisus văzut viu după moartea Lui pe cruce?

În 1963 trupul unei fete de 14 ani – Addie Mae Collins – una din cele patru fete afro-americane ucise în mod tragic într-un infam atentat cu bombă organizat de rasişti albi în clădirea unei biserici – a fost îngropat în Birmingham, Alabama. Mulţi ani după aceea membrii familiei au continuat să meargă la mormânt pentru a se ruga şi a aduce flori. În 1998 au hotărât să exhumeze trupul decedatei pentru a-l reîngropa într-un alt cimitir.

Însă lucrătorii trimişi să exhumeze trupul s-au întors cu o descoperire zguduitoare: mormântul era gol.

Membrii familiei au fost, pe drept cuvânt, înnebuniţi. Stânjenită de arhivele prost păstrate, conducerea cimitirului s-a zbătut să înţeleagă ce s-a întâmplat. S-au ridicat mai multe ipoteze, prima fiind aceea că piatra funerară a fost înălţată într-un loc greşit.1

Cu toate acestea, în efortul de a se stabili cele întâmplate nimeni nu a sugerat vreodată următoarea explicaţie: că tânăra Addie Mae ar fi înviat şi că ar fi continuat să trăiască pe pământ. De ce? Pentru că mormântul gol în sine nu înseamnă înviere.

Discuţia mea cu dr. William Lane Craig a dovedit cu multă forţă că mormântul lui Iisus era gol în duminica de după răstignire. Deşi ştiam că aceasta reprezintă o probă importantă şi necesară în favoarea învierii, eram de asemenea conştient că lipsa trupului în sine nu este o dovadă concludentă. Era nevoie de mai multe fapte pentru a se putea stabili că Iisus S-a întors cu adevărat dintre cei morţi.

Acesta a fost motivul pentru care am luat avionul spre Virginia. În timp ce zburam uşor pe deasupra dealurilor împădurite, mai aruncam o ultimă privire asupra unei cărţi scrise de Michael Martin, un profesor de la Universitatea din Boston ce căuta să discrediteze creştinismul. Cuvintele lui m-au făcut să zâmbesc: „Poate că cea mai /

sofisticată pledoarie în apărarea învierii de până acum a fost

realizată de Gary Habermas."2

Mi-am privit în fugă ceasul. După aterizare aveam exact timpul necesar să închiriez o maşină şi să şofez până la Lynchburg, unde aveam stabilită deja pentru ora două întâlnirea cu însuşi Gary Habermas.

AL DOISPREZECELEA INTERVIU: GARY HABERMAS, PH. D., D.D.

Pe pereţii biroului auster al lui Habermas atârnă două fotografii cu autograf ale unor jucători de hochei surprinşi în plină luptă pe gheaţă. Una dintre ele îl înfăţişează pe nemuritorul Bobby Hull de la Chicago Blackhawks; cealaltă pe Dave „Ciocanul" Schultz, atacantul scandalagiu şi dur al echipei Philadelphia Flyers.

— Hull este jucătorul meu preferat, mi-a explicat Habermas. Schultz este luptătorul meu preferat. A zâmbit strâmb, apoi a adăugat – există o diferenţă.

Habermas – bărbos, direct, colţuros – este la rândul său un luptător, un pitbull academic care seamănă mai degrabă cu una din gărzile de corp dintr-un club de noapte decât cu un intelectual în turnul său de fildeş. Înarmat cu argumente tăioase şi cu dovezi istorice pentru a-şi susţine argumentele, nu se teme niciodată să iasă la atac.

Antony Flew, unul dintre cei mai de seamă filosofi atei ai lumii, a simţit acest lucru pe propria piele când s-a angajat într-o dezbatere majoră cu Habermas pe tema „A înviat Iisus cu adevărat dintre cei morţi?" Rezultatele au înclinat categoric într-o singură direcţie. Dintre cei cinci filosofi independenţi provenind din diferite colegii şi universităţi, care au slujit ca arbitri pentru conţinutul acestei dezbateri, patru au conchis că Habermas a câştigat. Unul a decis că scorul este egal. Niciunul nu a votat în favoarea lui Flew. Un arbitru a comentat: „Am fost surprins (şocat ar putea fi un termen mai potrivit) să văd cât de slabă a fost abordarea lui Flew… Am rămas cu următoarea concluzie: De vreme ce argumentele împotriva învierii nu sunt mai puternice decât le-a prezentat Antony Flew, cred că ar fi timpul să încep să mă gândesc serios la înviere". 3

Un alt arbitru profesionist al dezbaterii, care a evaluat tehnicile de argumentare ale concurenţilor (şi aici Habermas a câştigat), s-a simţit obligat să scrie: „Concluzia mea este că dovezile istorice, deşi au slăbiciuni, sunt destul de puternice pentru a convinge persoanele rezonabile să ajungă la concluzia că Iisus a înviat cu adevărat din morţi… Habermas sfârşeşte prin a aduce «dovezi foarte probabile» în favoarea istoricităţii învierii şi nu avem «dovezi naturaliste plauzibile împotriva

ei.» Aşadar, după părerea mea, Habermas câştigă dezbaterea". 4

După ce a obţinut doctoratul la Universitatea de stat Michigan cu o dizertaţie pe tema învierii, Habermas a mai obţinut o diplomă de doctor în teologie de la Colegiul Emmanuel din Oxford, Marea Britanie. Este autorul a şapte cărţi pe tema învierii lui Iisus din morţi, printre care se numără: The Resurrection of Jesus: A Raţional Inquiry; The Resurrection of Jesus: An Apologetic; The Historical Jesus; şi Did Jesus râse from the Dead? The Resurrection Debate, bazată pe dezbaterea cu Flew. Printre celelalte cărţi ale sale se numără şi Dealing with Doubt şi (împreună cu J.P. Moreland) Beyond Death: Exploring the Evidence for Immortality.

În plus, a fost co-editor al lucrării în Defense of Miracles şi a contribuit de asemenea la realizarea altor două cărţi: Jesus under Fire şi Living Your Faith: Closing the Gap between Mind and Heart. Cele o sută de articole ale sale au apărut în publicaţii adresate marelui public (cum ar fi Saturday Evening Post), în jurnale de specialitate (printre care se numără Faith and Philosophy şi Religious Studies) şi în cărţi de referinţă (ca de exemplu, în The Baker Dictionary of Theology). În plus, a fost şi preşedintele Societăţii Filosofice Evanghelice.

Prin prezentarea pe care i-am făcut-o mai sus, nu intenţionez să sugerez că Habermas ar fi combativ în mod gratuit; este prietenos şi modest în discuţiile libere. Doar că nu mi-aş dori să mă aflu în echipa adversă – indiferent dacă obiectul confruntării ar fi un puc de hochei sau un argument. Are un radar interior care îl ajută să depisteze punctele vulnerabile ale adversarului său. Dar are şi o latură blândă, pe care aveam să o descopăr – cât se poate de neaşteptat – înainte de încheierea interviului nostru.

L-am găsit pe Habermas în biroul lui lipsit de artificii de la Universitatea Liberty, unde activează acum ca distins profesor şi ca preşedinte al Departamentului de Filosofie şi Teologie, precum şi ca director al programului de masterat în apologetică. Încăperea, mobilată cu dulapuri negre pentru dosare, o masă cu schelet metalic şi tăblie din imitaţie de lemn, un covor uzat şi scaune pliante pentru oaspeţi, nu este cu niciun chip sală de expoziţie. Ca şi cel ce o ocupă, este lipsită de orice pretenţii.

„MORŢII NU FAC AŞA CEVA".

Aşezat la biroul său, Habermas şi-a suflecat mânecile cămăşii albas".

tre' pe care o purta, iar eu am pornit reportofonul şi am început discuţia.

— Nu este oare adevărat, am întrebat eu pe tonul inchizitorial al unui procuror, că nu există absolut niciun martor ocular al învierii lui Iisus?

— Este cât se poate de adevărat – nu există nicio descriere a învierii, a recunoscut Habermas, răspuns ce i-ar putea surprinde pe cei ce nu sunt foarte familiarizaţi cu acest subiect. În tinereţe am citit o

carte a lui C.S. Lewis, care afirma că în Noul Testament nu se spune nimic despre înviere. Am scris pe marginea paginii un „NU!" mare de tot. Apoi mi-am dat seama ce voia să spună: nimeni nu s-a aflat în interiorul mormântului ca să vadă cum trupul începe să vibreze, se ridică, îşi dă jos fâşiile de pânză, le împăturește, rostogolește piatra, lasă gărzile cu gura căscată şi pleacă.

Mi se părea că aceasta ar ridica câteva probleme:

— Nu vă stânjenește acest fapt în efortul de a stabili că învierea este un eveniment istoric? l-am întrebat.

Habermas şi-a împins scaunul înapoi pentru a sta mai confortabil.

— Nu, nu ne afectează cu nimic, deoarece ştiinţa se ocupă în esenţă de cauze şi efecte. Nu vedem dinozauri, dar studiem fosilele. Putem să nu ştim care este originea unei anumite boli, dar îi studiem simptomatologia. S-ar putea ca nimeni să nu fi fost martor ocular la o crimă oarecare, dar poliţia pune cap la cap toate dovezile după ce aceasta a fost comisă. Aşadar, a continuat el, iată cum privesc eu dovezile în favoarea învierii: în primul rând, a murit Iisus pe cruce? Şi în al doilea rând: S-a arătat El după aceea oamenilor? Dacă putem stabili aceste două fapte, cazul nostru este asigurat, deoarece în mod normal morţii nu fac aşa ceva.

Istoricii sunt de acord că există numeroase dovezi care să ateste crucificarea lui Iisus, iar dr. Alexander Metherell ne-a demonstrat într-un capitol anterior că Iisus nu avea cum să supravieţuiască rigorilor execuţiei. Şi cu aceasta am ajuns la a doua parte a problemei: S-a arătat Iisus cu adevărat după aceea?

— Ce dovezi există că a fost văzut de oameni? am întrebat.

— Voi începe cu dovezile recunoscute de toţi cercetătorii critici, a zis el deschizându-şi Biblia în faţă. Nimeni nu se îndoieşte că Pavel a

scris 1 Corinteni şi vedem că apostolul afirmă în două locuri că L-a întâlnit personal pe Cristos înviat. În 1 Corinteni 9: 1, el spune: „Nu sunt eu apostol? N-am văzut eu pe Iisus, Domnul nostru?", iar în 1 Corinteni 15: 8: „După ei toţi… mi S-a arătat şi mie".

Am recunoscut citatul acesta din urmă ca făcând parte din crezul Bisericii primare, despre care am discutat deja împreună cu Craig Blomberg. După cum a arătat William Lane Craig, prima parte a crezului (versetele 3 – 4) se referă la execuţia, îngroparea şi învierea lui

Iisus. Partea finală a crezului (versetele 5 – 8) se ocupă de arătările Lui de după înviere: „S-a arătat lui Chifa, apoi celor doisprezece. După aceea S-a arătat la peste cinci sute de fraţi deodată, dintre care cei mai mulţi sunt încă în viaţă, iar unii au adormit. În cele din urmă S-a arătat lui Iacov, apoi tuturor apostolilor". În versetul următor Pavel adaugă: „După ei toţi, ca unei stârpituri, mi S-a arătat şi mie".

La prima vedere, aceste cuvinte reprezintă o mărturie incredibil de influentă că Iisus S-a arătat într-adevăr viu după moartea Sa. Se dau aici numele unor persoane sau grupuri de persoane care L-au văzut, specificate într-o vreme când oamenii încă le mai puteau verifica, dacă aveau nevoie de confirmare. Ştiind că acest crez va fi crucial în stabilirea învierii, am decis să îl supun unei analize mai amănunţite: De ce sunt convinşi istoricii că este vorba de un crez? Cât / /

de credibil este el? Cât de vechi este el?

— Vă deranjează dacă am să vă interoghez cu privire la acest crez? l-am întrebat pe Habermas.

A făcut un semn cu mâna, invitându-mă parcă să încep.

— Chiar vă rog, a zis el politicos.

„CONVINGEŢI-MĂ CĂ ESTE VORBA DE UN CREZ".

Pentru început voiam să stabilesc de ce Habermas, Craig, Blomberg şi alţii sunt convinşi că acest text reprezintă un crez al Bisericii primare şi nu sunt doar cuvintele lui Pavel, expeditorul epistolei către biserica din Corint, unde textul apare.

Provocarea pe care i-am adresat-o lui Habermas a fost simplă şi directă:

— Convingeţi-mă că este vorba de un crez.

— Ei bine, aş putea să vă dau mai multe motive solide. În primul rând, Pavel introduce acest pasaj folosind cuvintele primit şi învăţat [sau transmis, NIV], care sunt termeni tehnici rabinici ce ne arată că el

transmite o tradiţie sacră. În al doilea rând, a zis Habermas uit în

du-se spre mâinile sale şi ridicând câte un deget pentru a sublinia fiecare idee enunţată, paralelismul şi conţinutul stilistic al textului arată că este vorba de un crez. În al treilea rând, textul original foloseşte numele Chifa pentru Petru, acesta fiind numele lui aramaic. De fapt, însăşi folosirea limbii aramaice ar putea indica originea foarte timpurie a textului. În al patrulea rând, crezul foloseşte şi alte expresii arhaice pe care Pavel nu le-ar fi folosit în mod obişnuit, cum ar fi: „cei doisprezece", „a treia zi", „a înviat" şi altele. În al cincilea rând, folosirea anumitor cuvinte este similară modalităţilor narative

din aramaică şi din ebraica în care a fost scrisă Mishna.

După ce şi-a folosit toate degetele de la mână, şi-a ridicat ochii spre mine şi a întrebat:

— Să mai continuu?

— Bine, bine, am zis eu. Vreţi să spuneţi că aceste fapte vă conving pe dumneavoastră, ca creştin evanghelic conservator, că este vorba de un crez timpuriu.

Habermas a părut puţin ofensat de această remarcă voit usturătoare.

— Nu numai creştinii conservatori sunt convinşi, a insistat el indignat. Această evaluare este împărtăşită de numeroşi cercetători de diferite nuanţe teologice. Eminentul cercetător Joachim Jeremias spune că crezul despre care vorbim este „cea mai timpurie dintre toate tradiţiile", iar Ulrich Wilckens declară că „provine fără îndoială din cea mai veche dintre fazele istoriei creştinismului primar".

Aceasta ridica întrebarea vechimii crezului.

— Cât de timpuriu poate fi datat crezul acesta? am întrebat eu.

— Ştim că Pavel a scris 1 Corinteni între anii 55 şi 57 d.Hr. El precizează în 1 Corinteni 15: 1 – 4 că a transmis deja crezul bisericii din Corint, ceea ce înseamnă că acesta ar trebui să dateze dinainte de vizita lui Pavel la Corint, în anul 51 d.Hr. Aşadar, crezul era folosit la douăzeci de ani după înviere, ceea ce este destul de devreme. Dar sunt de acord cu diverşii cercetători care îl datează încă şi mai devre

me, la 2 – 8 ani după înviere, adică între anii 32 şi 38 d.Hr., când Pavel l-a primit fie în Damasc, fie în Ierusalim. Aşadar este un material incredibil de timpuriu – o mărturie primară, fără înfloriturі, ce atestă că

Iisus S-a arătat viu unor sceptici ca Pavel şi Iacov, precum şi lui Petru şi celorlalţi apostoli.

— Dar, am protestat eu, nu e chiar o relatare direct de la sursă. Lista lui Pavel este din a doua sau chiar a treia sursă. Nu îi micşorează acest fapt valoarea ca mărturie?

Nu, considera Habermas.

— Nu uitaţi că Pavel afirmă că Iisus i S-a arătat şi lui personal, ceea ce constituie o mărturie din sursă directă. Şi apoi, Pavel nu a preluat această listă pur şi simplu de la nişte necunoscuţi de pe stradă. Concepţia predominantă este că a primit-o direct de la martorii oculari Petru şi Iacov şi că s-a străduit mult să îi confirme acurateţea.

Iată o afirmaţie categorică.

— De unde ştiţi asta? am întrebat.

— Sunt de acord cu cercetătorii care cred că Pavel a primit acest material la trei ani după convertirea lui, când a făcut o călătorie la Ierusalim şi s-a întâlnit cu Petru şi Iacov. Pavel îşi descrie călătoria în Galateni 1: 18 – 19, unde foloseşte un cuvânt grecesc foarte interesant – historeo.

Nu cunoşteam sensul cuvântului.

— De ce este semnificativ acest cuvânt?

— Deoarece ne arată că nu au vorbit pur şi simplu verzi şi uscate când i-a întâlnit. Ne arată că a întreprins o anchetă. Pavel juca rolul unui judecător de instrucţie care verifică totul cu mare atenţie. Aşadar faptul că Pavel confirmă aceste lucruri personal cu ajutorul a doi martori oculari citaţi pe nume în crez – Petru şi Iacov – le conferă o şi mai mare greutate. Unul dintre foarte puţinii cercetători evrei ai Noului Testament, Pinchas Lapide, spune că dovezile ce susţin crezul sunt atât de puternice încât acesta „poate fi considerat o declaraţie a martorilor oculari".

Înainte de a apuca să intervin, Habermas a continuat:

— Iar mai departe, în 1 Corinteni 15: 11, Pavel subliniază că ceilalţi apostoli au consimţit să predice aceeaşi Evanghelie, acelaşi mesaj al învierii. Ceea ce înseamnă că martorul ocular Pavel spune exact ce spun martorii oculari Petru şi Iacov.

Recunosc: totul suna foarte convingător. Dar mai aveam câteva rezerve în legătură cu crezul şi nu voiam ca afirmaţiile categorice ale lui Habermas să mă împiedice să sondez mai departe.

Misterul celor cinci sute

Crezul din 1 Corinteni 15 este singurul loc din literatura străveche în care se afirmă că Iisus S-a arătat deodată unei mulţimi formate din cinci sute de oameni. Evangheliile nu coroborează acest fapt. Niciun istoric laic nu îl menţionează. Ceea ce, pentru mine, este un semnal de alarmă.

— Dacă acest lucru s-a întâmplat realmente, de ce nu mai vorbeşte nimeni altcineva despre el? l-am întrebat pe Habermas. Ne-am aştepta ca apostolii să-l fi menţionat ca dovadă oriunde ar fi mers. După cum spune ateul Michael Martin: „Trebuie să conchidem că este foarte improbabil ca acest incident să fi avut efectiv loc", ceea ce „aruncă indirect îndoiala asupra credibilităţii lui Pavel ca sursă".5

Ultima remarcă l-a deranjat pe Habermas.

— Ei bine, este pur şi simplu o prostie să spui că acest fapt aruncă îndoiala asupra lui Pavel, a răspuns el pe un ton deopotrivă uimit şi iritat că cineva poate susţine aşa ceva. Hai să fim serioşi! în primul rând, deşi apare menţionat într-o singură sursă, întâmplarea face ca acesta să fie cel mai timpuriu şi mai bine atestat pasaj dintre toate! Ceea ce trebuie să însemne ceva. În al doilea rând, se pare că Pavel a fost oarecum apropiat de oamenii menţionaţi. El spune: „dintre care cei mai mulţi sunt încă în viaţă, iar unii au adormit". Pavel fie îi cunoştea pe unii dintre acei oameni, fie îi spusese cineva că ei sunt încă în viaţă şi acceptă să fie interogaţi. Acum, să ne oprim şi să ne gândim un moment: nu ai include aceste cuvinte decât dacă ai fi absolut sigur că oamenii citaţi de tine vor confirma că L-au văzut într-adevăr pe Iisus viu. Pavel îi invită pur şi simplu pe oameni să meargă şi să verifice singuri! Nu ar fi spus acest lucru dacă nu ar fi ştiut că mărturia îi va fi susţinută. În al treilea rând, când ai o singură sursă ai dreptul să întrebi „De ce nu sunt mai multe?" Dar nu ai dreptul să spui „Această unică sursă nu este bună de nimic în baza faptului că nimeni altcineva nu a mai observat evenimentele". Nu poţi reduce astfel valoarea unei surse unice. Aşa că aspectul în discuţie nu aruncă nicio îndoială asupra lui Pavel – credeţi-mă, Martin s-ar bucura foarte mult să poată face acest lucru, dar nu are niciun temei legitim. Avem aici un exemplu al felului în care criticii vor să împace două aspecte cu totul diferite. În general, ei denigrează relatările învierii din Evanghelii în favoarea lui Pavel, de vreme ce el este considerat a fi cea mai mare autoritate în domeniu. Dar în situaţia de faţă, ei pun la îndoială relatarea lui Pavel de dragul unor texte în care oricum nu prea

au încredere! Ce ne spune acest lucru despre metodologia lor?

Încă nu reuşeam să vizualizez arătarea lui Iisus înaintea unei mulţimi atât de mari.

— Unde ar fi putut avea loc întâlnirea lui Iisus cu cinci sute de oameni? am întrebat.

— Ei bine, undeva în Galilea, la ţară, a speculat Habermas. Dacă Iisus a putut să hrănească cinci mii de oameni, a putut să şi predice la cinci sute. Iar Matei ne spune că Iisus S-a arătat pe un deal; poate că acolo erau prezente mai multe persoane, nu numai cei unsprezece ucenici.

Imaginându-mi scena, nu mă puteam împiedica să mă întreb de ce nu a mai consemnat şi altcineva evenimentul.

— Nu ar fi fost probabil ca istoricul Josephus să fi menţionat un eveniment de o asemenea anvergură?

— Nu, nu cred că acest lucru este neapărat adevărat. Josephus a scris la 60 ani după întâmplări. Cât timp circulă istoriile locale înainte de a începe să dispară? a întrebat Habermas. Aşadar fie că Josephus nu a ştiut nimic despre acel eveniment, ceea ce este posibil, fie a ales să nu îl menţioneze, ceea ce ar fi logic, deoarece ştim că Josephus nu a fost un adept al lui Iisus. Nu ne putem aştepta ca Josephus să fi început să pledeze în favoarea lui Iisus.

Văzând că nu răspund pe moment, Habermas a continuat:

— Uitaţi, tare mi-ar plăcea să am cinci surse care să ateste acest fapt. Dar nu le am. Am însă o sursă excelentă – un crez atât de puternic, încât istoricul german Hans von Campenhausen a spus: „Relatarea de faţă satisface toate cerinţele ce s-ar putea impune unui astfel de text pentru stabilirea credibilităţii istorice". De altfel, nici nu e nevoie să ne bazăm pe această referinţă la cei 500 de oameni pentru a pleda în favoarea învierii. De obicei eu nici nu o folosesc.

Răspunsul lui Habermas avea o oarecare logică. Mai era însă un aspect al crezului care mă apăsa: el spune că Iisus S-a arătat întâi lui Petru, pe când Ioan spune că S-a arătat mai întâi Mariei Magdalena. De fapt, crezul nici măcar nu menţionează vreo femeie, deşi în relatările din Evanghelii femeile au o poziţie proeminentă.

— Aceste contradicţii nu îi afectează credibilitatea? am întrebat.

— Oh, nu, a venit răspunsul. În primul rând, să privim crezul cu

atenţie: acolo nu spune că Iisus S-ar fi arătat întâi lui Petru. Pur şi simplu numele lui Petru este pus primul pe listă. Şi de vreme ce în cultura iudaică a secolului I femeile nu erau considerate a fi martori competenţi, nu trebuie să ne surprindă că ele nu sunt amintite aici. În lumea secolului I, mărturia lor nu ar fi avut nicio greutate. Aşadar plasarea lui Petru în capul listei ar putea indica întâietatea logică şi nu cea temporală. Din nou, a conchis el, credibilitatea crezului rămâne neatinsă. Aţi ridicat câteva întrebări, dar nu sunteţi gata să admiteţi că ele nu subminează dovezile convingătoare ce ne spun că acest crez este timpuriu, nu este contaminat de legendă, că este specific şi lipsit de ambiguitate şi că în esenţă este fundamentat pe relatările martorilor oculari?

Punând totul cap la cap, eram obligat să recunosc că avea dreptate. Greutatea dovezilor sprijină clar şi convingător crezul ca fiind o dovadă puternică în favoarea arătărilor lui Iisus de după înviere.

Atât de puternică, încât William Lane Craig, expertul în înviere pe care îl consultasem pentru capitolul precedent, a spus că Wolfhart Pannenberg, probabil cel mai mare teolog sistematic în viaţă al lumii „a zguduit teologia germană modernă, sceptică, elaborându-şi întregul sistem teologic exact pe dovezile istorice ale învierii lui Iisus, aşa cum sunt ele furnizate în lista arătărilor pe care ne-o dă Pavel”. 6

O dată stabilită satisfăcător credibilitatea fundamentală a crezului din 1 Corinteni 15, a venit vremea să ne ocupăm de cele patru Evanghelii ce relatează mai detaliat diferitele arătări ale lui Iisus înviat.

MĂRTURIA EVANGHELIILOR

La începutul acestei serii de întrebări i-am cerut lui Habermas să descrie arătările de după înviere aşa cum apar ele în Evangheliile după Matei, Marcu, Luca, respectiv Ioan.

— În Evanghelii şi în Faptele Apostolilor găsim diferite arătări ale lui Iisus în faţa mai multor persoane – uneori individual, alteori în grup, uneori în casă, alteori în mijlocul naturii, în faţa unor oameni deschişi ca Ioan şi în faţa unor sceptici ca Toma – a început el. Uneori L-au atins pe Iisus ori au stat la masă cu El, când textul ne spune că El a fost prezent fizic între ei. Aceste arătări au avut loc de-a lungul mai multor săptămâni. Şi există motive întemeiate să avem încredere în relatările care le prezintă – de exemplu, le lipsesc numeroase tendinţe legendare tipice.

— Îmi puteţi enumera aceste arătări?

Habermas le-a prezentat rând pe rând, din memorie. Iisus S-a arătat:

— Mariei Magdalena, în Ioan 20: 10 – 18;

— Celorlalte femei, în Matei 28: 8 – 10;

— Lui Cleopa şi unui alt ucenic pe drumul spre Emaus, în Luca 24: 13 – 32;

— Celor 11 ucenici şi altora, în Luca 24: 33 – 49;

— Celor 10 ucenici şi altora, în absenţa lui Toma, în Ioan 20: 19 – 23;

— Lui Toma şi celorlalţi ucenici, în Ioan 20: 26 – 30;

— Celor 7 ucenici, în Ioan 21: 1 – 14;

— Ucenicilor, în Matei 28: 16 – 20;

— Şi a fost împreună cu apostolii pe Muntele Măslinilor înainte de înălţarea Sa, în Luca 24: 50 – 52 şi Faptele Apostolilor 1: 4 – 9.

— Este cât se poate de interesant, a adăugat Habermas, că C.H. Dodd, cercetător în cadrul Universităţii Cambridge, a analizat cu atenţie arătările şi a ajuns la concluzia că mai multe dintre ele se bazează pe materiale extrem de timpurii, printre acestea numărându-se şi întâlnirea lui Iisus cu femeile, în Matei 28: 8 – 10; întâlnirea Sa cu cei 11 apostoli, ocazie cu care le-a dat Marea Trimitere, în Matei 28: 16 – 20; şi întâlnirea Lui cu ucenicii, în Ioan 20: 19 – 23, când le-a arătat mâinile şi coasta Sa.

Din nou, aveam aici o mulţime de apariţii ale lui Iisus. Nu era vorba de o simplă observare pasageră a unei siluete fantomatice de către unul sau doi oameni, ci au fost arătări multiple înaintea a numeroşi oameni, multe dintre aceste arătări fiind confirmate în cel / puţin două Evanghelii sau în crezul din 1 Corinteni.

— Există şi alte coroborări? am întrebat.

— Să ne uităm numai în Faptele Apostolilor, a răspuns Habermas referindu-se la cartea din Noul Testament care consemnează începuturile Bisericii. Nu numai că arătările lui Iisus sunt menţionate cu regularitate, dar ni se dau şi detalii, iar ideea că ucenicii sunt martori ai acestor lucruri se regăseşte în aproape fiecare context. Elementul cheie, a continuat Habermas, este că relatările din Faptele Apostolilor 1 – 5, 10 şi 13 cuprind la rândul lor unele crezuri care, ca şi cel din 1 Corinteni 15, consemnează unele informaţii foarte timpurii referitoare la moartea şi învierea lui Iisus.

Spunând acestea, Habermas a luat o carte şi a citit concluzia

cercetătorului John Diane:

Cele mai timpurii dovezi ale învierii pe care le deţinem pot fi datate aproape cu certitudine în perioada imediat următoare momentului în care se presupune că ar fi avut loc învierea. Aceste dovezi sunt conţinute în primele predici din Faptele Apostolilor… nu poate fi nicio îndoială că în primele câteva capitole din Faptele Apostolilor autorul a păstrat materiale din surse foarte timpurii.7

Într-adevăr, cartea Faptele Apostolilor este înţesată de referiri la arătările lui Iisus. În special apostolul Petru a fost foarte ferm cu privire la acest subiect. În Faptele Apostolilor 2: 32, el spune: „Dumnezeu L-a înviat pe acest Iisus şi noi toţi suntem martori ai acestui fapt" (traducere după NIV). În Faptele Apostolilor 3: 15 el repetă: „L-aţi ucis pe Creatorul vieţii, dar Dumnezeu L-a înviat din morţi. Noi suntem martori ai acestui fapt" (traducere după NIV). În Faptele Apostolilor 10: 41, el îi confirmă lui Corneliu, că el, împreună cu alţii: „am mâncat şi am băut împreună cu El, după ce a înviat din morţi".

Ca să nu se lase mai prejos, Pavel spune într-o cuvântare consemnată în Faptele Apostolilor 13: 31 „El S-a arătat, timp de mai multe zile celor ce se suiseră cu El din Galilea la Ierusalim, şi care acum sunt martorii Lui înaintea norodului".

Habermas a afirmat: „Învierea a fost fără îndoială proclamaţia centrală a Bisericii primare chiar de la începuturile ei. Primii creştini nu au susţinut doar învăţăturile lui Iisus; ei erau convinşi că L-au văzut viu după răstignire. Acest fapt le-a schimbat vieţile şi a dat naştere Bisericii. Cu siguranţă, de vreme ce aceasta era convingerea lor esenţială, ar fi căutat să se încredinţeze pe deplin că este adevărată".

Toate dovezile din Evanghelii şi din Faptele Apostolilor – fapt după fapt, martor după martor, detaliu după detaliu, coroborare după coroborare – erau extrem de impresionante. Deşi am încercat, nu am reuşit să-mi amintesc vreun eveniment mai bine atestat în toată istoria antică.

Mai exista însă o întrebare ce trebuia pusă, o întrebare referitoare la Evanghelia despre care cei mai mulţi cercetători cred că reprezintă prima relatare scrisă despre Iisus.

LIPSA FINALULUI LA EVANGHELIA DUPĂ MARCU

Când am început investigaţia cu privire la înviere, am găsit un comentariu incomod pe marginea textului biblic: „Manuscrisele timpurii cele mai demne de încredere şi alte mărturii străvechi nu

conţin Marcu 16: 9 – 20". Cu alte cuvinte, majoritatea cercetătorilor cred că Evanghelia după Marcu se încheie la 16: 8, cu scena în care femeile descoperă mormântul gol, dar fără ca Iisus să se fi arătat viu vreunei persoane. Acest lucru m-a nedumerit.

— Nu vă deranjează că Evanghelia cea mai timpurie nu relatează nici măcar o singură apariţie a lui Iisus după înviere? l-am întrebat pe Habermas.

Dimpotrivă, aceasta nu părea să fie deloc o problemă pentru el.

— Nu mă deranjează absolut deloc, a răspuns el. Sigur, ar fi fost frumos dacă ar fi inclus o listă a arătărilor, dar iată câteva lucruri pe care ar trebui să le luaţi în considerare: Chiar dacă Marcu îşi încheie Evanghelia aici, lucru de care nu toţi sunt convinşi, el tot consemnează că mormântul era gol şi că un tânăr a proclamat: „A înviat!" şi le-a spus femeilor că El Se va arăta. Aşadar avem, în primul rând, o proclamare a realităţii învierii şi în al doilea rând, o prezicere a arătărilor ce vor urma. Puteţi închide romanul dumneavoastră preferat şi să spuneţi: „Nu-mi vine să cred că autorul nu îmi povesteşte ce se întâmplă în episodul următor", dar nu puteţi închide cartea spunând: „Autorul nu crede în episodul următor". Marcu crede cu siguranţă. Este evident că el a crezut că învierea a avut loc. El încheie cu scena în care femeilor li se spune că Iisus. Se va arăta în Galilea, iar apoi alţii au confirmat că aşa s-a întâmplat.

Potrivit tradiţiei Bisericii, Marcu a fost un însoţitor al martorului ocular Petru.

— Nu vi se pare ciudat, am întrebat eu, că Marcu nu menţionează că Iisus S-ar fi arătat lui Petru, dacă într-adevăr S-a arătat?

— Marcu nu menţionează nicio arătare, aşa că nu este ciudat că nu apare enumerat şi Petru, a zis el. Observaţi însă că Marcu îl menţionează în mod specific pe Petru. În Marcu 16: 7, el spune: „Dar duceţi-vă de spuneţi ucenicilor Lui, şi lui Petru, că merge înaintea voastră în Galilea: acolo îl veţi vedea, cum v-a spus". Acest pasaj este în concordanţă cu 1 Corinteni 15: 5, care ne confirmă că Iisus i S-a arătat lui Petru, şi cu Luca 24: 34, un alt crez timpuriu care spune: „A înviat Domnul cu adevărat, şi S-a arătat lui Simon", sau Petru. Aşadar ceea ce Marcu prezice cu privire la Petru este confirmat ca fapt împlinit în două crezuri timpurii şi cât se poate de demne de încredere ale Bisericii – precum şi de către Petru însuşi, în Faptele Apostolilor.

EXISTĂ ŞI TEORII ALTERNATIVE?

Fără îndoială, numărul mărturiilor şi al coroborărilor cu privire la arătările lui Iisus după înviere este uimitor. Ca să vă dau doar o idee, dacă aţi convoca toţi martorii la tribunal pentru a fi interogaţi timp de doar 15 minute fiecare şi dacă aţi lucra continuu, fără pauză, audierea tuturor ar dura de luni dimineaţa până vineri seara. Cine nu ar fi convins după audierea unor martori oculari timp de 129 ore, una după alta?

Întrucât am fost jurnalist pe probleme legale şi am scris despre zeci de procese, atât penale cât şi civile, trebuia să mă declar de acord cu evaluarea lui Sir Edward Clarke, judecător al înaltei Curţi Britanice, care a întreprins o analiză legală minuţioasă a primei zile de Paşte: „După părerea mea, dovezile sunt concludente; în repetate rânduri am dat la înalta Curte verdicte în temeiul unor dovezi mult mai puţin convingătoare. În calitate de om al legii, accept fără rezerve dovezile Evangheliilor ca fiind mărturii ale unor oameni oneşti cu privire la fapte pe care au putut să le demonstreze". 8

Ar putea exista însă alternative plauzibile care să înlăture prin explicaţiile lor aceste întâlniri cu Iisus cel înviat? Ar putea fi aceste relatări de natură legendară? Sau ar fi posibil ca martorii să fi avut halucinaţii? Am hotărât să îi prezint lui Habermas aceste probleme şi să aştept răspunsul lui.

Scenariul 1: Arătările sunt legendare

Dacă este adevărat că Evanghelia după Marcu se încheia în varianta originală înainte de a se consemna vreo apariţie a lui Iisus, s-ar putea argumenta că în Evanghelii se poate observa o dezvoltare evolutivă: Marcu nu consemnează nicio arătare a lui Iisus, în Matei apar câteva, în Luca ceva mai multe şi în Ioan cele mai multe.

— Nu demonstrează acest lucru că arătările lui Iisus sunt simple legende ce s-au dezvoltat în timp? am întrebat eu.

— Din mai multe motive, nu, nu este aşa, m-a asigurat Habermas, în primul rând, nu toată lumea crede că Evanghelia după Marcu este cea mai timpurie. Există cercetători, e drept că ei reprezintă o minoritate în acest caz, care cred că prima Evanghelie scrisă a fost cea a lui Matei. În al doilea rând, chiar dacă accept teza dumneavoastră ca fiind adevărată, ea dovedeşte doar că legendele se dezvoltă în timp – explicaţie ce nu poate înlătura convingerea iniţială că Iisus a înviat din morţi. S-a întâmplat ceva ce i-a determinat pe apostoli să facă din înviere proclamaţia centrală a Bisericii primare. Teoria legendei nu poate explica relatările iniţiale ale martorilor oculari. Cu alte cuvinte, teoria

legendei poate explica cum s-a amplificat o anumită istorie; dar nu poate explica în ce fel s-a născut ea atunci când participanţii sunt în acelaşi timp martori oculari şi cronicarii timpurii ai evenimentelor. În al treilea rând, uitaţi că crezul din 1 Corinteni 15 este datat înainte de scrierea oricărei Evanghelii şi face afirmaţii foarte categorice cu privire la arătările lui Iisus. De fapt, afirmaţia ce implică cel mai mare număr de martori – că a fost văzut de 500 de oameni deodată – provine din această sursă foarte timpurie! Ceea ce ridică probleme pentru teoria legendei dezvoltate în timp. Cele mai puternice motive pentru respingerea teoriei legendei provin din crezurile timpurii din 1 Corinteni 15 şi Faptele Apostolilor, ambele datând dinainte de materialul conţinut în Evanghelii. Şi în al patrulea rând, cum rămâne cu mormântul gol? Dacă învierea ar fi o simplă legendă, mormântul ar avea ocupant. Însă acesta era gol în dimineaţa Paştelui. Fapt ce solicită o altă ipoteză.

Scenariul 2: Arătările au fost halucinaţii /

Poate că martorii au fost sinceri în credinţa lor că L-au văzut pe Iisus. Poate că au consemnat cu acurateţe cele întâmplate. Dar nu este oare posibil să fi avut o halucinaţie care să-i fi convins că L-au întâlnit pe Iisus, când de fapt nu era aşa?

Habermas a zâmbit auzindu-mi întrebarea.

— Îl cunoaşteţi pe Gary Collins? m-a întrebat el.

Întrebarea aceasta m-a luat prin surprindere. I-am răspuns că sigur, îl cunosc.

— L-am vizitat de curând la biroul său pentru a-l consulta în vederea realizării acestei cărţi, am răspuns.

— Credeţi că este competent ca psiholog? a întrebat Habermas.

— Da, am răspuns eu precaut, căci simţeam că îmi pregăteşte o cursă. Un doctorat, o carieră de 20 ani ca profesor universitar, autor a zeci de cărţi în domeniul psihologiei, preşedinte al unei asociaţii naţionale a psihologilor – da, sigur, aş zice că e competent.

Habermas mi-a întins o foaie de hârtie.

— L-am întrebat pe Gary dacă este posibil să fi fost vorba de halucinaţii, şi iată părerea lui de expert, a zis el.

Am privit documentul.

Halucinaţiile sunt fenomene individuale. Prin natura lor, numai o singură persoană poate avea o halucinaţie la un moment dat. Cu siguranţă nu pot fi văzute de un grup de oameni. Şi nu este posibil nici ca o persoană să inducă o halucinaţie altei persoane. Deoarece

halucinaţiile există doar în acest sens subiectiv, personal, este evident că alţii nu pot fi martori la ele.9

— Aceasta, a zis Habermas, este o mare problemă pentru teoria halucinaţiilor, căci există consemnări repetate ale arătărilor lui Iisus în faţa mai multor oameni care au declarat acelaşi lucru. Mai există o

mulţime de alte argumente ce confirmă că teoria halucinaţiilor nu poate explica arătările lui Iisus, a continuat el. Ucenicii erau temători, îndoielnici şi disperaţi după răstignire, pe când cei predispuşi la halucinaţii au nevoie de o atitudine propice de aşteptare sau anticipaţie. Petru era încăpăţânat; Iacov era sceptic – cu siguranţă nişte candidaţi nu tocmai potriviţi pentru halucinaţii. Apoi, halucinaţiile sunt relativ rare. Ele sunt cauzate în general de droguri sau de privaţiuni corporale. Există mari şanse să nu cunoşti pe nimeni care să fi avut vreodată o halucinaţie care să nu fi fost cauzată de unul din aceşti doi factori. Cu toate acestea, ni se cere să credem că în decurs de câteva săptămâni, oameni provenind din diferite medii sociale, cu temperamente diferite, în locuri diferite, au avut cu toţii halucinaţii? E o ipoteză puţin forţată, nu credeţi? în plus, dacă am stabilit că relatările Evangheliilor sunt demne de încredere, cum explicaţi faptul că ucenicii au mâncat împreună cu Iisus şi L-au atins?

Cum a putut merge alături de doi dintre ei pe drumul spre Emaus? Şi cum rămâne cu mormântul gol? Dacă oamenii ar fi crezut doar că îl văd pe Iisus, trupul Lui ar fi încă în mormânt.

Bun, m-am gândit, dacă nu a fost o halucinaţie, poate că a fost ceva mai subtil.

— Ar fi oare posibil să avem de-a face cu un caz tipic al spiritului de turmă, când oamenii se conving unii pe alţii că au văzut ceva ce de fapt nu există? am întrebat eu. După cum observa Michael Martin: „Cineva plin de zel religios poate vedea ce vrea să vadă şi nu ce este de fapt”. 10

Habermas a râs.

— Ştiţi, unul dintre ateii cu care am intrat în polemică, Antony Flew, mi-a spus că nu îi place când alţi atei folosesc acest ultim argument, deoarece este o sabie cu două tăişuri. După cum spunea Flew: „Creştinii cred pentru că vor să creadă, iar ateii nu cred pentru că nu vor să creadă!” De fapt, există numeroase motive pentru care ucenicii nu ar fi avut cum să se convingă unul pe altul. Având în vedere că învierea era

punctul central al credinţei lor, miza era prea mare; ei au mers până la moarte apărându-şi credinţa. Oare nu ar fi fost posibil ca vreunul dintre ei să renunţe ulterior la spiritul de turmă şi să se dezică de aceste idei, sau pur şi simplu să se îndepărteze tacit de ele? Şi cum rămâne cu Iacov, care nu a crezut în Iisus, şi cu Pavel, care a fost un prigonitor al creştinilor – cum ar fi putut fi ei convinşi să vadă ceva ce nu era? Mai mult, cum rămâne cu mormântul gol? Şi, pe deasupra, această teorie nu explică limbajul explicit referitor la viziune din crezul consemnat în 1 Corinteni 15 şi în celelalte pasaje. Martorii erau cel puţin convinşi că îl văzuseră pe Iisus viu, iar spiritul de turmă nu explică prea bine acest aspect.

Habermas a făcut o pauză destul de lungă pentru a se ridica să ia o carte şi să-şi încununeze argumentul cu un citat dintr-un eminent teolog şi istoric, Carl Braaten: „Chiar şi istoricii mai sceptici sunt de acord că pentru primii creştini… învierea lui Iisus din morţi a fost un eveniment istoric real, însăşi baza credinţei lor, şi nu o idee mitică născută din imaginaţia creatoare a credincioşilor”. 11

— Uneori, a concluzionat Habermas, oamenii se agaţă de orice pai în încercarea de a explica arătările lui Iisus. Dar nimic nu se potriveşte mai bine tuturor dovezilor decât explicaţia că Iisus era viu.

NICIO URMĂ DE ÎNDOIALĂ ÎNTEMEIATĂ

Iisus a fost omorât pe cruce – Alexander Metherrel a clarificat cât se poate de elocvent acest aspect. Mormântul Lui era gol în dimineaţa Paştelui – William Lane Craig nu a lăsat nicio îndoială în privinţa asta. Ucenicii Lui şi alţi oameni L-au văzut, L-au atins şi au mâncat împreună cu El după înviere – Gary Habermas a construit acest caz pe un număr copleşitor de dovezi. După cum a spus eminentul teolog britanic Michael Green: „Arătările lui Iisus sunt la fel de bine atestate ca orice alt eveniment din istoria antică… Nu poate exista nicio urmă de îndoială întemeiată că ele s-au petrecut cu adevărat şi că acesta a fost motivul principal pentru care creştinii au ajuns să fie siguri de înviere încă din primele zile. Ei au putut spune cu convingere: «L-am văzut pe Domnul.» Ei ştiau că este El”. 12

Şi dovezile nu se epuizează nicidecum aici. Făcusem deja rezervarea pentru un zbor către celălalt colţ al ţării, ca să consult un ultim expert într-o ultimă categorie de dovezi ce atestă că învierea a fost un eveniment real în istorie.

Înainte însă de a părăsi biroul lui Habermas, mai aveam o ultimă

întrebare. Sincer să fiu, ezitam să o pun deoarece era puţin cam previzibilă şi credeam că voi primi un răspuns întrucâtva prea prompt.

Întrebarea se referea la importanţa învierii. Mă gândeam că dacă i-aş pune lui Habermas întrebarea aceasta, mi-ar da răspunsul standard şi mi-ar spune că învierea este centrul doctrinei creştine, axa în jurul căreia se constituie credinţa creştină. Şi am avut dreptate. Chiar mi-a dat acest răspuns-clişeu.

Dar am fost surprins să văd că nu se opreşte aici. Acest cercetător atât de practic, acest polemist vajnic şi cât se poate de direct, acest apărător al credinţei mereu gata de luptă mi-a îngăduit să îi privesc în suflet, dându-mi un răspuns născut în cea mai adâncă vale a disperării prin care trecuse vreodată.

ÎNVIEREA LUI DEBBIE

Habermas şi-a mângâiat barba ce începuse să-i încărunţească. Cadenţa rapidă şi tonul tăios al polemistului dispăruseră. Nu mai cita din cercetători ai Bibliei, nu mai cita din Scripturi, nu mai construia argumente. îl întrebasem despre importanţa învierii, iar Habermas hotărâse să rişte să cheme înapoi amintirile anului 1995, când soţia lui, Debbie, s-a stins încet în urma unui cancer la stomac. Luat prin surprindere de emoţia momentului, nu puteam face altceva decât să ascult.

— Stăteam afară pe veranda casei, a început el privind într-o parte, în gol.

A oftat adânc, apoi a continuat.

— Soţia mea era pe moarte, sus în casă. Cu excepţia câtorva săptămâni, a luptat cu boala acasă. A fost o perioadă groaznică. Era cel mai rău lucru care ni s-ar fi putut întâmpla.

S-a întors şi şi-a aţintit privirea asupra mea.

— Dar ştiţi ce a fost extraordinar? Studenţii mei mă sunau – nu

doar unul, ci mai mulţi – şi îmi spuneau: „În momente ca acestea, nu vă bucuraţi de înviere?" în ciuda circumstanţelor sumbre, aveam două motive să zâmbesc. În primul rând, studenţii mei încercau să mă îmbărbăteze folosind propria mea învăţătură. Şi în al doilea rând, avea efect. Stăteam acolo şi mi-l imaginam pe Iov, care a trecut prin toate acele greutăţi teribile şi L-a luat pe Dumnezeu la întrebări, dar apoi Dumnezeu a inversat rolurile şi i-a pus El câteva întrebări lui Iov. Ştiam că dacă Dumnezeu ar fi venit la mine, aş fi avut să-l pun o singură

întrebare: „Doamne, de ce e Debbie sus în pat?" Şi cred că Dumnezeu mi-ar fi răspuns întrebându-mă blând: „Gary, L-am înviat Eu pe Fiul Meu din morţi?" I-aş fi răspuns: „Să fim serioşi, Doamne. Am scris şapte cărţi pe tema asta! Sigur că a înviat din morţi. Dar eu vreau să ştiu cum e cu Debbie!" Cred că ar fi revenit mereu la aceeaşi / / întrebare – „L-am înviat Eu pe Fiul Meu din morţi?", „L-am înviat Eu pe Fiul Meu din morţi?" – până aş fi înţeles ce vrea să-mi spună: mesajul învierii este că dacă Iisus a înviat în urmă cu 2000 ani, există un răspuns şi pentru moartea lui Debbie, în 1995. Şi ştiţi ceva? A avut efect când stăteam afară pe verandă şi are efect şi azi. Aceea a fost pentru mine o perioadă teribil de întunecată din punct de vedere emoţional, dar nu puteam trece cu vederea faptul că învierea este răspunsul la suferinţa ei. Încă mai îmi făceam griji; încă mă mai întrebam cum voi reuşi să cresc singur patru copii. Dar nu a existat nici măcar un moment în care să nu găsesc mângâiere în acest adevăr. Pierderea soţiei mele a fost cea mai dureroasă experienţă pe care a trebuit să o înfrunt vreodată, dar dacă învierea m-a ajutat să trec prin ea, mă poate ajuta să trec prin orice. A fost valabilă în anul 30 d.Hr., a fost valabilă în 1995, este valabilă în 1998 şi va fi valabilă şi mai departe.

Habermas şi-a fixat privirea în ochii mei.

— Aceasta nu e o predică, a zis el încet. E ceva ce cred din toată inima. Dacă există înviere, există şi Cer. Dacă Iisus a înviat, şi Debbie a înviat. Şi voi învia şi eu cândva. Atunci îi voi vedea pe amândoi.

Deliberări întrebări pentru reflecţie sau studiu în grup

1. Habermas a redus problema învierii la două întrebări: A murit Iisus? Şi: A fost El văzut viu după aceea? Pe baza dovezilor de până acum, cum aţi răspunde la aceste întrebări şi de ce?

2. Cât de mult vă influenţează crezul din 1 Corinteni 15 în evaluarea întrebării: A fost sau nu Iisus văzut viu? Care sunt motivele care v-au făcut să ajungeţi la concluzia că acest crez este semnificativ sau nesemnificativ pentru investigaţia dumneavoastră?

3. Petreceţi câteva minute căutând în Biblie câteva din apariţiile lui Iisus citate de Habermas. Vi se par adevărate? Cum le-aţi evalua în calitate de mărturii în favoarea învierii?

4. Habermas a spus că învierea are o semnificaţie personală pentru el. Aţi suferit o astfel de pierdere în viaţa dumneavoastră? în ce fel credeţi că poate influenţa învierea perspectiva dumneavoastră asupra ei?

Pentru dovezi suplimentare

Mai multe resurse pe această temă

Ankerberg, John şi John Weldon, Ready with an Answer, Eugene, Ore., Harvest House, 1997.

Geivett, R. Douglas şi Gary R. Habermas, editori, în Defense of Miracles, Downers Grove, III., InterVarsity Press, 1997.

Habermas, Gary şi Antony Flew, Did Jesus râse from the Dead? The Resurrection Debate, San Francisco, Harper & Row, 1987.

Habermas, Gary şi J.P. Moreland, Beyond Death: Exploring the Evidence for Immortality, Westchester, III., Crossway, 1998.

Morison, Frank, Who Moved the Stone? Grand Rapids, Zondervan, 1987.

Proctor, William, The Resurrection Report, Nashville, Broadman & Holman, 1998.

14

DOVEZILE CIRCUMSTANŢIALE

Există fapte ce susţin învierea?

Niciun martor nu l-a văzut pe Timothy McVeigh încărcând două tone de material explozibil într-un camion Ryder închiriat. Nimeni nu l-a văzut conducând acest vehicul până în faţa clădirii birourilor federale din Oklahoma City şi detonând bomba, ucigând astfel 168 de oameni. Nicio cameră video nu a surprins vreo imagine a lui părăsind locul faptei.

Cu toate acestea, juriul a reuşit să stabilească dincolo de orice îndoială că McVeigh se făcea vinovat de cel mai grav act de terorism intern din istoria Statelor Unite. De ce? Deoarece fapt după fapt, probă după probă, martor după martor, procurorii s-au folosit de dovezile circumstanţiale pentru a construi împotriva lui un caz fără fisuri.

Deşi niciunul dintre cei 137 oameni chemaţi ca martori în acest / /

proces nu l-au văzut pe McVeigh comiţând delictul, mărturia lor a adus dovezi indirecte ale vinovăţiei lui: un om de afaceri a spus că McVeigh închiriase un camion Ryder, un prieten a spus că McVeigh menţionase că va pune o bombă în clădirea respectivă din mânie faţă de guvern, iar un om de ştiinţă a spus că hainele lui McVeigh conţineau reziduuri de material explozibil atunci când a fost arestat.

Procurorii au sprijinit aceste mărturii cu peste 700 probe, de la

chitanţe de motel şi taxi, liste de apeluri telefonice, o cheie de camion şi până la o notă de plată de la un restaurant chinezesc. Timp de optsprezece zile au ţesut cu migală o reţea convingătoare de dovezi din care, copleşit, McVeigh nu a mai reuşit să iasă.

Declaraţiile martorilor oculari se numesc dovezi directe, deoarece oamenii descriu sub prestare de jurământ cum l-au văzut ei înşişi pe acuzat comiţând delictul respectiv. Deşi deseori aceste dovezi sunt convingătoare, ele pot fi uneori afectate de amintirile estompate, de prejudecăţi şi chiar de pure născociri. Spre deosebire de acestea, dovezile circumstanţiale se bazează pe date indirecte din care se pot trage concluzii logice.1 Efectul lor cumulat poate fi tot atât de puternic – şi în unele cazuri chiar mai convingător – decât cel al relatărilor unor martori oculari.

Întrebaţi-l pe Timothy McVeigh. Poate credea că a comis crima perfectă evitând martorii oculari, şi cu toate acestea a ajuns în celula condamnaţilor la moarte din cauza dovezilor circumstanţiale care indicau spre el la fel de devastator ca orice mărturie directă.

După ce am analizat dovezile convingătoare în favoarea mormântului gol şi relatările martorilor oculari despre Iisus înviat, a venit vremea să caut dovezile circumstanţiale ce ar putea sprijini pledoaria în favoarea învierii. Ştiam că dacă un eveniment atât de extraordinar ca învierea lui Iisus s-a petrecut cu adevărat, istoria trebuia să fie plină de dovezi indirecte care să îl susţină.

Această căutare m-a purtat încă o dată spre sudul Californiei, de data aceasta în biroul unui profesor care îmbină cu mult talent cunoştinţele lui de istorie cu cele de filosofie şi cele specifice ştiinţelor exacte.

AL TREISPREZECELEA INTERVIU: J.P. MORELAND, PH. D.

Părul negru-grizonat al lui J.P. Moreland, mustaţa căruntă şi ochelarii cu rame aurii îl fac să pară ceva mai bătrân decât cei 50 ani ai săi. Cu toate acestea, e de o energie debordantă. Vorbeşte pe un ton animat şi entuziast, aplecându-se deseori înainte în scaunul său pivotant pentru a-şi sublinia spusele, uneori chiar săltând uşor în el, gata parcă să sară să mă sufoce cu argumentele lui.

— Îmi plac lucrurile astea! a exclamat el în timpul unei scurte pauze – singurul moment pe parcursul discuţiei noastre când a afirmat ceea ce era evident.

Mintea bine organizată a lui Moreland funcţionează atât de

sistematic, atât de logic, încât pare să-şi construiască pledoaria fără efort, în fraze complete şi paragrafe întregi, fără cuvinte de prisos sau exprimări în afara subiectului, numai bună de trimis la corectură şi tipar. Când mi se oprea reportofonul, făcea o pauză, îmi îngăduia timpul necesar să introduc o casetă nouă, apoi continua exact de unde rămăsese, fără să-şi piardă şirul gândurilor.

Cu toate că Moreland este un binecunoscut filosof (cu un doctorat de la Universitatea Southern California) şi se simte în elementul său cutreierând lumile conceptuale ale lui Kant şi Kierkegaard, nu se ocupă exclusiv de probleme abstracte. Formaţia sa ştiinţifică (are o diplomă în chimie din partea Universităţii Missouri) şi cunoştinţele aprofundate de istorie (dovedite de excelenta sa carte Scaling the Secular City) îl ancorează în lumea cotidiană şi îl împiedică să plutească în sfere pur eterice.

Moreland, care deţine de asemenea o diplomă de masterat în teologie din partea Seminarului Teologic Dallas, este în prezent profesor în cadrul programului de masterat în filosofie şi etică al Şcolii Teologice Talbot.

Articolele lui au fost publicate în peste treizeci de jurnale de specialitate, cum ar fi American Philosophical Quarterly; Metaphilosophy; şi Philosophy and Phenomenological Research. Este autorul, co-autorul sau editorul a douăsprezece cărţi, printre care se numără Christianity and the nature of Science; Does God Exist? (într-o dezbatere cu Kai Nielsen); The Life and Death Debate; The Creation Hypothesis; Beyond Death: Exploring the Evidence for Immortality; Jesus under Pire; şi Love Your God with all Your Mind.

Când m-am aşezat împreună cu Moreland în biroul său mic dar primitor, ştiam deja că dovezile circumstanţiale sunt mai degrabă un complex de dovezi decât elemente singulare. Cu alte cuvinte, se aştern cărămidă peste cărămidă, peste cărămidă, până se formează o fundaţie solidă pe care se pot ridica în deplină siguranţă concluziile.

Aşa că am început discuţia cu o provocare cât se poate de directă:

— Puteţi să-mi daţi cinci dovezi circumstanţiale care v-au convins

că Iisus a înviat din morţi?

Moreland a ascultat atent întrebarea mea.

— Cinci exemple? a întrebat el. Cinci lucruri nedisputate de

nimeni?

Am aprobat din cap. După care Moreland şi-a împins scaunul în spate şi s-a lansat în analiza primei dovezi: vieţile schimbate ale ucenicilor şi disponibilitatea lor de a muri pentru convingerea că Iisus a înviat din morţi.

PROBA 1: UCENICII AU MURIT PENTRU CONVINGERILE LOR

— Când Iisus a fost răstignit, a început Moreland, urmaşii Lui au rămas descurajaţi şi deprimaţi. Nu mai aveau siguranţa că Iisus fusese trimis de Dumnezeu, deoarece ei credeau că oricine este crucificat este blestemat de Dumnezeu. De asemenea, fuseseră învăţaţi că Dumnezeu nu va îngădui ca Unsul Lui să treacă prin moarte. Aşa că s-au risipit. Mişcarea lui Iisus a fost cât pe ce să se sfârşească încă din start. Apoi, după o perioadă scurtă de timp îi vedem cum îşi părăsesc ocupaţiile, se adună din nou şi se dedică răspândirii unui mesaj cât se poate de specific – că Iisus este Mesia, Unsul lui Dumnezeu care a murit pe cruce, a revenit la viaţă şi a fost văzut viu de către ei. Şi erau dispuşi să-şi petreacă tot restul vieţii lor proclamând acest mesaj, fără vreo răsplată omenească. Nu îi aştepta în niciun caz o vilă pe ţărmul Mediteranei. Dimpotrivă, îi aştepta o viaţă plină de greutăţi. Deseori le-a lipsit mâncarea, au dormit sub cerul liber, au fost ridiculizaţi, bătuţi, întemniţaţi. Iar în final cei mai mulţi dintre ei au fost torturaţi şi executaţi. Şi toate acestea pentru ce? Pentru bune intenţii? Nu, ci pentru că erau convinşi dincolo de orice umbră de îndoială că îl văzuseră pe Iisus Cristos înviat din morţi. Ceea ce nu poate fi explicat este felul cum micul grup de bărbaţi a ajuns să proclame această convingere fără să se fi întâlnit cu Cristosul înviat. Nu există o altă explicaţie adecvată.

L-am întrerupt cu o obiecţie de genul: „Da, dar…”

— Da, am admis eu, au fost dispuşi să moară pentru convingerile lor. Dar, am adăugat, la fel au fost şi musulmanii, şi mormonii, şi adepţii lui Jim Jones sau ai lui David Koresh. Asta ar putea demonstra că erau fanatici, dar să fim sinceri: nu dovedeşte că ceea ce credeau ei este adevărat.

— Staţi puţin – gândiţi-vă atent la deosebiri, a insistat Moreland răsucindu-şi scaunul pentru a mă privi în faţă şi înfigându-şi hotărât ambele picioare în podea. E posibil ca musulmanii să fie dispuşi să moară pentru convingerea lor că Allah i s-a revelat lui Mohammed, dar această revelare nu s-a realizat într-un mod public, observabil. Aşa că s-

ar fi putut înşela în privinţa ei. E posibil ca credinţa lor în adevărul acestei revelaţii să fie sinceră, dar nu pot să ştie sigur că aşa s-au petrecut lucrurile, fiindcă nu au fost martori la evenimentul respectiv. Apostolii însă erau gata să moară pentru ceva ce au văzut cu ochii lor şi au atins cu mâinile lor. Postura lor este unică: ei nu numai că

credeau că Iisus a înviat din morţi, ci ştiau acest lucru în mod cert. Şi când unsprezece oameni demni de încredere, care nu au niciun motiv ascuns şi nu au nimic de câştigat, dar multe de pierdut, spun într-un glas că au observat cu ochii lor un anumit lucru – asta e ceva mai greu de contestat prin tot felul de explicaţii.

Am zâmbit pentru că ridicând această obiecţie, nu făceam altceva decât să fiu „avocatul diavolului". În realitate ştiam că are dreptate. Această distincţie crucială era chiar elementul central în propria mea călătorie spirituală.

Problema mi se prezentase astfel: Oamenii sunt gata să moară pentru convingerile lor religioase dacă cred sincer că ele sunt adevărate, dar nu vor muri pentru aceste convingeri dacă ştiu că sunt false.

Pe când majoritatea oamenilor pot doar să creadă că propriile lor convingeri sunt adevărate, ucenicii se aflau în situaţia de a şti fără nicio îndoială dacă Iisus înviase sau nu din morţi. Ei afirmau că L-au văzut, că au vorbit cu El şi au mâncat cu El. Dacă nu ar fi fost absolut siguri de acest lucru, nu s-ar fi lăsat torturaţi până la moarte pentru proclamarea realităţii învierii.2

— Bine, m-aţi convins în această privinţă, am zis eu. Dar ce alte dovezi mai aveţi?

PROBA 2: CONVERTIREA SCEPTICILOR

— O altă dovadă circumstanţială, a continuat Moreland, este că au existat sceptici înrăiţi care nu au crezut în Iisus înainte de răstignirea Lui – şi erau într-un anumit grad înverşunaţi împotriva creştinismului – care şi-au schimbat radical poziţia şi au îmbrăţişat credinţa creştină după moartea lui Iisus. Nu există un motiv plauzibil pentru aceasta cu excepţia aceluia că L-au întâlnit pe Cristos înviat.

— Evident, vă referiţi la Iacov, fratele lui Iisus şi la Saul din Tars, care a devenit apostolul Pavel, am zis eu. Dar aveţi vreo dovadă viabilă că Iacov fusese sceptic faţă de Iisus?

— Da, am, a răspuns el. Evangheliile ne spun că membrii familiei

lui Iisus, inclusiv Iacov, erau stingheriţi de ceea ce pretindea El a fi. Nu credeau în El; L-au înfruntat. În cultura iudaică antică era extrem de stânjenitor pentru un rabin să nu fie acceptat de familia sa. Aşadar, autorii Evangheliilor nu ar fi avut niciun motiv să inventeze această atitudine sceptică dacă ea nu ar fi fost adevărată. Mai târziu, istoricul Josephus ne spune că Iacov, fratele lui Iisus, care era conducătorul bisericii din Ierusalim, a fost omorât cu pietre din pricina credinţei în fratele său. De ce s-a schimbat viaţa lui Iacov? Ne spune Pavel: i S-a arătat Iisus înviat. Nu există nicio altă explicaţie.

Într-adevăr, nu îmi venea niciuna în minte.

— Şi Saul? am întrebat.

— Fiind fariseu, el ura orice submina tradiţiile poporului evreu. Pentru el, acest curent de opoziţie numit creştinism reprezenta culmea lipsei de loialitate. De fapt, el îşi vărsa frustrarea executându-i pe creştini ori de câte ori avea ocazia, a răspuns Moreland. Şi deodată, nu numai că opreşte persecuţia, ci chiar se alătură acestei mişcări! Cum s-a întâmplat aşa ceva? Ei bine, cu toţii sunt de acord că Pavel a scris Epistola către Galateni, iar în această epistolă Pavel însuşi ne spune ce l-a determinat să facă o întoarcere de 180 grade şi să devină cel mai fervent susţinător al credinţei creştine. El scrie cu mâna lui că

L-a văzut pe Cristos înviat şi L-a auzit desemnându-l drept unul dintre urmaşii Săi.

Aşteptam ca Moreland să-şi exprime punctul de vedere pentru a-l putea provoca cu o obiecţie pe care a dus-o iniţial criticul creştinismului, Michael Martin. Acesta spune că dacă socotim convertirea lui Pavel ca o dovadă a învierii, ar trebui să considerăm şi convertirea lui Mohammed la islamism ca o dovadă că Iisus nu a înviat, deoarece musulmanii neagă învierea!

— În esenţă, el spune că valoarea de dovadă a convertirilor lui Pavel şi Mohammed se anulează reciproc, i-am spus lui Moreland. Drept să spun, pare un argument bun. Nu credeţi că are dreptate?

Moreland nu a muşcat momeala.

— Haideţi să ne uităm la convertirea lui Mohammed, a zis el cu siguranţă în glas. Nimeni nu ştie nimic despre ea. Mohammed pretinde că a intrat într-o peşteră şi a avut o experienţă religioasă în care Allah i-a revelat Coranul. Nu există niciun alt martor ocular care să confirme

acest lucru. Mohammed nu a făcut niciun semn public miraculos care să-i certifice experienţa. Şi e foarte posibil ca unii să fi avut motive ascunse să îl urmeze pe Mohammed, deoarece la începuturile sale, islamismul s-a răspândit în primul rând prin intermediul războaielor. Adepţii lui Mohammed câştigau influenţă şi putere politică asupra satelor cucerite şi „convertite" la islamism prin sabie. Comparaţi această situaţie cu afirmaţiile primilor urmaşi ai lui Iisus, printre care se numără şi Pavel. Aceştia au susţinut că au văzut evenimente publice pe care le-au văzut şi alţii. Erau lucruri care s-au consumat în afara minţii lor, şi care nu erau deloc un produs al imaginaţiei. Mai mult decât atât, când Pavel a scris 2 Corinteni – şi nimeni nu contestă acest lucru – el le-a amintit corintenilor că făcuse minuni în timpul vizitei sale anterioare. Ar fi fost o nebunie din partea lui să facă această afirmaţie dacă ei ar fi ştiut că nu făcuse minuni.

— Şi ce vreţi să spuneţi cu asta? am întrebat.

— Reţineţi, a zis el, că aici nu avem de-a face cu o simplă modificare de viziune a lui Pavel. Trebuie explicat şi cum s-a ajuns la această schimbare foarte clară de credinţă, care era complet opusă educaţiei pe care o primise; cum L-a văzut pe Cristos într-un eveniment public la care au fost martori şi alţii, chiar dacă nu l-au înţeles; şi cum a făcut minuni pentru a-şi susţine afirmaţia că este apostol.

— Bine, bine, am spus. Înţeleg. Şi recunosc, e un argument puternic.

Şi cu aceasta, i-am făcut semn să treacă la următorul element din setul dovezilor circumstanţiale.

PROBA 3: SCHIMBĂRI ALE STRUCTURILOR SOCIALE FUNDAMENTALE

Pentru a explica următoarea categorie de probe circumstanţiale, Moreland trebuia să prezinte câteva informaţii istorice esenţiale cu privire la cultura iudaică.

— Pe vremea lui Iisus, evreii fuseseră asupriţi timp de şapte sute de ani de către babilonieni, asirieni, perşi, iar acum de către greci şi romani, a explicat Moreland. Mulţi evrei fuseseră risipiţi şi trăiau ca robi ai acestor popoare. Cu toate acestea, azi încă mai întâlnim evrei, în schimb nu mai întâlnim hetiţi, fereziţi, amoniţi, asirieni, perşi, babilonieni şi alte popoare ce au trăit în acea vreme. De ce? Pentru că aceste popoare au fost ocupate de către alte popoare, s-au căsătorit

între ele şi şi-au pierdut identitatea naţională. De ce nu s-a întâmplat acelaşi lucru şi în cazul evreilor? Pentru că acele lucruri care îi făceau

pe evrei, evrei – adică structurile sociale care le confereau identitate naţională – erau incredibil de importante pentru ei. Evreii transmiteau aceste structuri copiilor lor, le celebrau în întâlnirile de la sinagogă în fiecare zi de Sabat şi le întăreau prin ritualurile lor, deoarece ştiau că dacă nu procedează astfel, curând nu ar mai rămâne niciun evreu. Ar fi asimilaţi de culturile ce i-au capturat. Şi mai există un motiv pentru care aceste instituţii sociale erau atât de importante: credeau că le-au fost încredinţate de Dumnezeu. Credeau că, părăsindu-le, şi-ar expune sufletele riscului condamnării la iad după moarte. Acum, din clasele de jos se ridică un rabin pe nume Iisus. Acesta dă învăţături timp de trei ani, strânge lângă El un grup de adepţi din clasele de jos şi de mijloc, intră în conflict cu autorităţile şi ajunge să fie răstignit, alături de alţi 30.000 de evrei ce au fost răstigniţi în acea perioadă. Dar la cinci săptămâni după răstignirea Lui, peste 10.000 de evrei îl urmează şi susţin că este iniţiatorul unei noi religii. Şi încă ceva: sunt dispuşi să renunţe sau să modifice toate cele cinci instituţii sociale despre care fuseseră învăţaţi încă din copilărie că sunt extrem de importante atât din punct de vedere sociologic, cât şi teologic.

— Aşadar putem trage concluzia că se petrecea ceva important, am zis eu.

— Se petrecea ceva foarte important! a exclamat Moreland.

Revoluţionarea vieţii iudaice

f

L-am rugat pe Moreland să treacă în revistă cele cinci structuri sociale şi să explice în ce fel le-au modificat ori le-au părăsit adepţii lui Iisus.

— În primul rând, a zis el, încă din vremea lui Moise şi a lui Avraam fuseseră învăţaţi că trebuie să aducă anual un animal ca jertfă de ispăşire pentru păcatele lor. Dumnezeu transfera păcatele lor asupra acelui animal şi păcatele le erau iertate, iar ei deveneau astfel plăcuţi lui Dumnezeu. Dar deodată, după moartea tâmplarului din Nazaret, evreii aceştia nu mai aduc jertfe. În al doilea rând, evreii acordau mare importanţă supunerii faţă de legile care le-au fost încredinţate de Dumnezeu prin Moise. În viziunea lor, aceasta îi deosebea de popoarele păgâne. Însă la scurtă vreme după moartea lui Iisus, evreii au început să

spună că nu devii membru marcant al comunităţii lor numai împlinind Legea lui Moise. În al treilea rând, evreii ţineau cu sfinţenie Sabatul, ceea ce însemna că în fiecare sâmbătă nu făceau nicio altă activitate în afară de închinarea religioasă. Astfel deveneau ei plăcuţi lui Dumnezeu, asigurau mântuirea familiei lor şi erau plăcuţi întregului popor. Dar după moartea tâmplarului din Nazaret, această tradiţie veche de o mie cinci sute de ani este schimbată brusc. Creştinii se închină duminica – de ce? Pentru că este

ziua în care Iisus a înviat din morţi. În al patrulea rând, credinţa lor era monoteistă – un singur Dumnezeu. Deşi creştinii propovăduiesc şi ei o formă de monoteism, ei spun că Tatăl, Fiul şi Duhul Sfânt sunt un singur Dumnezeu. Această credinţă diferă radical de ceea ce credeau evreii, care ar fi considerat culmea ereziei să spui că cineva ar putea fi Dumnezeu şi om în acelaşi timp. Totuşi, evreii încep să i se închine lui Iisus ca unui Dumnezeu încă din primul deceniu al religiei creştine. Şi în al cincilea rând, aceşti creştini L-au prezentau pe Mesia ca pe unul care a suferit şi a murit pentru păcatele lumii, pe când evreii fuseseră învăţaţi să creadă că Mesia urma să fie un con/ /

ducător politic ce va distruge armatele romane.

Contextul fiind astfel stabilit, Moreland se pregătea să-mi aplice lovitura de graţie, sfredelindu-mă cu privirea lui intensă şi neclintită.

— Lee, a zis el, cum poţi explica faptul că într-o perioadă scurtă de timp nu numai un iudeu, ci o întreagă comunitate de cel puţin zece mii de iudei au fost gata să renunţe la aceste cinci practici fundamentale pe care se sprijiniseră din punct de vedere sociologic şi teologic timp de atâtea secole? Explicaţia mea este simplă: L-au văzut pe Iisus înviat din morţi.

Deşi argumentul lui Moreland era extrem de impresionant, mi se părea că el ar fi mai greu înţeles pentru oamenii zilelor noastre. I-am spus că americanilor din secolul XX le-ar fi foarte greu să aprecieze radicalitatea acestei transformări.

— În zilele noastre oamenii au o credinţă foarte schimbătoare, am zis. Trec cu uşurinţă de la creştinism la convingerile New Age şi înapoi. Cochetează cu budismul, amestecă şi potrivesc diferite ingrediente religioase pentru a obţine propria lor reţetă de spiritualitate. Pentru ei nu ar fi o problemă prea mare să facă schimbările pe care le-aţi menţionat.

Moreland m-a aprobat din cap. Pare că mai auzise această obiecţie înainte.

— L-aş întreba pe unul dintre aceşti oameni: „Care este convingerea ta cea mai preţioasă? Că părinţii tăi au fost oameni buni? Că este imoral să ucizi? Gândeşte-te cât de radical ar trebui să fie ceva pentru a te determina să-ţi schimbi sau să renunţi la această convingere pe care o preţuieşti atât de mult. Acum începi să prinzi ideea". Să nu uităm că e vorba de o întreagă comunitate de oameni care au părăsit nişte convingeri preţioase transmise de-a lungul secolelor şi despre care credeau că provin de la Dumnezeu însuşi. Au făcut acest lucru periclitându-şi propria condiţie şi credeau, de asemenea, că riscă astfel condamnarea la iad a sufletului lor în caz că greşeau. Mai mult decât atât, nu făceau acest lucru pentru că le-ar fi venit nişte idei mai bune. Erau foarte mulţumiţi cu vechile tradiţii. Dar au renunţat la ele

pentru că au văzut minuni pe care nu le puteau explica şi care i-au făcut să vadă lumea cu alţi ochi.

— Noi suntem nişte individualişti occidentali cărora ne plac schimbările de ordin tehnologic şi sociologic, am observat eu. Tradiţiile nu înseamnă prea mult pentru noi.

— Recunosc, aşa este, a răspuns Moreland. Dar acei oameni preţuiau tradiţia. Trăiau într-o vreme în care un lucru era cu atât mai bun cu cât era mai vechi. Ei considerau de fapt că cu cât era mai îndepărtată originea unei idei, cu atât era mai mare probabilitatea ca ideea respectivă să fie adevărată. Aşadar pe atunci era cu totul altceva să susţii idei noi. Credeţi-mă, a conchis el, aceste schimbări în structurile sociale iudaice nu au fost nişte simple ajustări minore operate cu uşurinţă – erau absolut monumentale. Nu erau nici mai mult, nici mai puţin decât un adevărat cutremur social! Şi cutremurele nu se produc fără o cauză.

PROBA 4: CINA DOMNULUI ŞI BOTEZUL

În continuare, Moreland s-a concentrat asupra apariţiei sacramentelor Cinei Domnului şi botezului în Biserica primară ca dovezi circumstanţiale ale realităţii învierii. Dar eu aveam câteva îndoieli.

— Nu este oare firesc ca religiile să-şi creeze propriile ritualuri şi

practici? am întrebat. Toate religiile au aşa ceva. Cum ar putea acest lucru să dovedească ceva cu privire la înviere?

— A, dar să ne uităm un moment la Cina Domnului, a răspuns el. Este ciudat că aceşti primi adepţi ai lui Iisus nu se adunau pentru a-l celebra învăţăturile sau cât de minunat a fost. Se adunau regulat şi organizau mese festive dintr-un singur motiv: să comemoreze execuţia publică, grotească şi umilitoare a lui Iisus. Gândiţi-vă la acest aspect în termeni contemporani. Un grup de admiratori ai lui John E Kennedy s-ar putea întâlni regulat pentru a-şi aminti de confruntările sale cu Rusia, că a promovat drepturile civile şi personalitatea lui carismatică. Dar nu vor celebra faptul că a fost ucis de Lee Harvey Oswald! Dar cam aşa ceva au făcut primii creştini. Cum puteţi explica acest fapt? Iată cum îl explic eu: şi-au dat seama că omorârea lui Iisus era un pas necesar spre o biruinţă cu mult mai mare. Uciderea Lui nu era ultimul cuvânt – ultimul cuvânt era faptul că a învins moartea pentru noi toţi prin învierea Lui. Au sărbătorit execuţia Lui pentru că erau convinşi că L-au văzut viu după ce a ieşit din mormânt.

— Şi botezul? am întrebat.

— Biserica primară a adoptat o formă de botez ce îşi avea originile în educaţia lor iudaică, numită botezul prozeliţilor. Când cineva dintre Neamuri dorea să primească Legea lui Moise, iudeii îl botezau în autoritatea Dumnezeului lui Israel. Dar în Noul Testament, oamenii erau botezaţi în numele lui Dumnezeu Tatăl, Dumnezeu Fiul şi Dumnezeu Duhul Sfânt – ceea ce înseamnă că L-am ridicat pe Iisus la statutul deplin de Dumnezeu. Nu numai atât, dar botezul era şi el o celebrare a morţii lui Iisus, la fel ca şi Cina. Prin cufundarea sub apă se evocă moartea Lui, iar prin ridicarea din apă se evocă faptul că El a înviat la o viaţă nouă.

L-am întrerupt:

— Dumneavoastră porniţi de la presupunerea că aceste sacramente nu au fost pur şi simplu adaptate după aşa-numitele religii ale misterelor.

— Am toate motivele să pornesc de la această presupunere, a răspuns Moreland. În primul rând, nu există dovezi concludente că vreuna din religiile misterelor ar fi crezut în zei ce mor şi învie înainte de perioada Noului Testament. Aşadar, dacă a existat vreun împrumut, religiile misterelor au împrumutat elemente din creştinism. În al doilea

rând, practica botezului își are originile în obiceiurile iudaice, iar iudeii se împotriveau cu îndârjire oricăror influențe din partea Neamurilor sau a grecilor asupra închinării lor.

Și în al treilea rând, aceste două sacramente pot fi urmărite în timp până la primele comunități creștine – prea devreme pentru ca influențe din alte religii să se fi strecurat în modul în care înțelegeau ei însemnătatea morții lui Iisus.

PROBA 5: APARIȚIA BISERICII

Moreland și-a prefațat ultimul argument cu următoarele cuvinte:

— Atunci când are loc o schimbare culturală majoră, istoricii caută întotdeauna evenimentele ce o pot explica.

— Da, e de înțeles, am zis eu.

— Bun, atunci să ne gândim la începuturile Bisericii creștine. Este absolut sigur că ea a luat ființă imediat după moartea lui Iisus și s-a răspândit atât de repede, încât după aproximativ douăzeci de ani a ajuns până la palatul lui Cezar din Roma. Mai mult decât atât, această mișcare a triumfat asupra câtorva ideologii rivale și în cele din urmă a copleșit întreg Imperiul Roman. Acum, dacă ați fi marțian și ați privi înspre secolul I, care credeți că ar avea șanse mai mari de supraviețuire: creștinismul sau Imperiul Roman? Probabil nu ați paria pe un grup de amărâți al căror mesaj central era că un tâmplar crucificat dintr-un sătuc obscur a triumfat asupra mormântului. Și cu toate acestea, mișcarea a avut un asemenea succes încât azi ne numim copiii Petru și Pavel, iar câinii Cezar și Nero! îmi place cum se exprimă C.F.D. Moule, cercetător al Noului Testament la Cambridge: „Dacă apariția nazarinenilor, un fenomen atestat fără niciun dubiu de Noul Testament, lasă o falie în istorie – o falie de forma și dimensiunile învierii – cu ce propun istoricii seculari să o umple?”

Deși acesta nu era cel mai puternic argument al lui Moreland, deoarece și alte mișcări religioase au apărut și s-au răspândit, dovezile circumstanțiale nu se bazează în exclusivitate pe forța unui singur fapt. Ci mai degrabă pe greutatea cumulată a mai multor fapte, care puse unul peste altul înclină balanța înspre o anumită concluzie. Iar pentru Moreland această concluzie era limpede.

— Ei bine, a zis el, dacă cineva vrea să cântărească aceste dovezi circumstanțiale și să dea verdictul că Iisus nu a înviat din morți –

perfect. Dar trebuie să vină cu o explicaţie alternativă plauzibilă pentru toate aceste cinci fapte. Să nu uităm fără nicio îndoială că aceste fapte sunt adevărate; întrebarea ce se pune e cum pot fi ele explicate. Iar eu nu am auzit nicio explicaţie mai bună decât învierea.

Am derulat în minte caseta dovezilor circumstanţiale: disponibilitatea ucenicilor de a muri pentru ceea ce experimentaseră; vieţile transformate ale unor sceptici ca Iacov şi Pavel; schimbările radicale în structuri sociale preţuite secole întregi de evrei; apariţia bruscă a Cinei Domnului şi a botezului; naşterea şi creşterea uimitoare a Bisericii.

Având în vedere aceste cinci fapte de necontestat, trebuia să mă declar de acord cu Moreland că învierea, şi numai învierea, este explicaţia cea mai logică. Nicio alta nu e destul de bună. Iar acestea sunt doar dovezile indirecte. Dacă mai adăugăm dovezile puternice în favoarea mormântului gol al lui Iisus şi mărturiile convingătoare cu privire la apariţiile Sale de după înviere, cazul pare concludent.

Aceasta era şi evaluarea lui Sir Lionel Luckhoo, avocatul sclipitor şi priceput care, după 245 achitări consecutive în cazuri de crimă, şi-a câştigat renumele de cel mai eficient avocat din lume şi un loc în Cartea Recordurilor Mondiale Guiness.4 înălţat de două ori la rangul de cavaler de către Regina Elizabeta, acest fost judecător şi diplomat a trecut prin filtrul analizei sale riguroase faptele istorice legate de înviere şi după mai mulţi ani de studiu a declarat: „Declar fără niciun echivoc că dovezile în favoarea învierii lui Iisus Cristos sunt atât de copleşitoare încât ne obligă să le acceptăm în baza probelor ce nu lasă nici urmă de îndoială”. 5

Dar staţi. Mai e ceva.

PASUL FINAL

O dată încheiat interviul, am început să vorbim despre fotbal în timp ce scoteam din priză casetofonul şi începeam să-mi împachetez notiţele. Deşi mă grăbeam puţin ca să prind zborul ce urma să mă ducă înapoi la Chicago, Moreland a spus ceva ce m-a făcut să mă opresc.

— Mai există o categorie de dovezi despre care nu m-aţi întrebat, a remarcat el.

Am reluat mental interviul.

— Mă dau bătut, am zis. Care?

— E vorba despre întâlnirea continuă cu Cristosul înviat ce are loc în lumea întreagă, în orice cultură, în vieţile unor oameni din diferite

medii sociale şi cu diferite personalităţi – oameni cu educaţie înaltă şi mai puţin înaltă, bogaţi şi săraci, oameni raţionali şi emoţionali, bărbaţi şi femei, a zis el. Cu toţii vor mărturisi că Iisus Cristos, mai presus de orice alt lucru din viaţa lor, i-a schimbat.

Moreland s-a aplecat înainte pentru a-şi sublinia spusele.

— Pentru mine, aceasta este dovada ultimă – nu singura dovadă. Dovezile circumstanţiale

ci proba finală, care confirmă că mesajul lui Iisus poate deschide uşa către o întâlnire directă cu Cristosul înviat.

— Presupun că aţi avut o astfel de întâlnire, am zis eu. Povestiţi-mi despre ea.

— În anul 1968 eram un student cinic al Facultăţii de Chimie, Universitatea Missouri, când am înţeles pentru prima dată că dacă aş examina critic, dar deschis, afirmaţiile lui Iisus Cristos, aş vedea că există dovezi mai mult decât suficiente pentru a le crede. Aşadar am făcut un pas prin credinţă în direcţia în care arătau dovezile, primindu-L pe Iisus ca pe Cel ce m-a iertat şi Cel ce mă conduce şi am început să mă raportez la El – la Cristosul înviat – într-un mod foarte real şi continuu. De-a lungul a trei decenii am primit sute de răspunsuri specifice la rugăciuni, mi s-au întâmplat lucruri ce pur şi simplu nu pot fi explicate pe cale naturală şi trăiesc experienţa unei vieţi schimbate dincolo de orice mi-aş fi putut imagina vreodată.

Dar, am protestat eu, oamenii experimentează schimbarea vieţii şi în cadrul altor religii, ale căror doctrine contravin creştinismului.

— Nu e periculos să îţi bazezi decizia pe experienţe subiective? am întrebat.

— Daţi-mi voie să clarific două aspecte, a zis el. În primul rând, eu nu spun: „Încrede-te numai în experienţa ta”. Ci spun: „Foloseşte-ţi mintea cu calm şi cântăreşte dovezile, iar apoi lasă ca experienţa să fie o confirmare”. În al doilea rând, dacă lucrul indicat de aceste dovezi este adevărat – adică dacă toate dovezile arată realmente spre învierea lui Iisus – dovezile însele cer un test al experienţei.

— Definiţi acest concept, am cerut eu.

— Testul experienţei este următorul: „El este viu şi pot să-mi dau seama de acest lucru raportându-mă la El”. Dacă aţi face parte dintr-un juriu şi aţi audia dovezi suficiente pentru a vă convinge de vinovăţia cuiva, nu ar avea sens să vă opriţi înainte de a face ultimul pas, acela de

a-l condamna. Iar dacă oamenii acceptă dovezile în favoarea învierii lui Iisus, dar nu fac pasul ultim al testării ei în propria experienţă, înseamnă că nu înţeleg încotro bat de fapt dovezile.

— Aşadar, am zis eu, dacă dovezile arată categoric în această direcţie, următorul pas raţional şi logic ar fi să intrăm în domeniul experienţei.

Moreland a aprobat printr-o mişcare a capului.

— Exact, a zis el. Aceasta este confirmarea ultimă a dovezilor. Aş zice chiar că dovezile reclamă imperios testul experienţei.

Deliberări întrebări pentru reflecţie sau studiu în grup

1. Ucenicii se aflau în postura unică de a şti cu siguranţă dacă Iisus a înviat din morţi sau nu şi au fost gata să moară pentru convingerea că a înviat. Vă puteţi gândi la vreun personaj din istorie care să-şi fi dat viaţa în mod conştient şi voit pentru o minciună? Ce nivel de certitudine ar trebui să atingeţi înainte de a fi dispuşi să vă daţi viaţa pentru o convingere? Cu câtă minuţiozitate aţi analiza o problemă dacă ar urma să vă bazaţi viaţa pe ea?

2. Care sunt convingerile dumneavoastră cele mai preţioase? De ce ar fi nevoie pentru ca să părăsiţi sau să reevaluaţi radical aceste opinii preţioase – mai ales dacă aţi crede cu adevărat că riscaţi eterna damnare a sufletului în caz că aţi alege greşit? Cum se raportează răspunsul dumneavoastră la faptul istoric că mii de evrei au părăsit brusc cinci structuri sociale şi religioase fundamentale la scurt timp după răstignirea lui Iisus?

3. În afară de învierea lui Iisus, vă puteţi gândi la o altă teorie care să explice simultan cele cinci categorii de dovezi prezentate de J.P. Moreland? Cum credeţi că ar răspunde cineva ca el la ipotezele dumneavoastră?

4. Moreland a încheiat interviul vorbind despre testul experienţei. Ce ar trebui să se întâmple înainte de a fi dispuşi să faceţi dumneavoastră înşivă acest pas?

Pentru dovezi suplimentare

Mai multe resurse pe această temă

Green, Michael, Christ is Risen: So What? Kent, Marea Britanie, Sovereign World, 1995.

McDowell, Josh, The Resurrection Factor, 105 – 120, San Bernardino, Calif., Here's Life, 1981.

Moreland, J.P., Scaling the Secular City, Grand Rapids, Baker,

1987.

Moule, C.F.D., The Phenomenon of the New Testament, Londra, SCM Press, 1967.

CONCLUZIE:

VERDICTUL ISTORIEI

Ce stabilesc dovezile – şi ce însemnătate are acest lucru azi?

8 noiembrie 1981. O zi de duminică. M-am încuiat în biroul meu de acasă şi am petrecut după-amiaza derulând în minte călătoria mea spirituală ce durase douăzeci şi una de luni.

Ancheta pe care am întreprins-o cu privire la Iisus a fost ceva asemănător cu ceea ce ai citit până aici, cu deosebirea că am studiat în primul rând cărţi şi alte resurse istorice documentare în loc să mă întâlnesc personal cu cercetători. Am pus întrebări şi am analizat răspunsurile cât de deschis am putut. Acum mă găseam la punctul critic. Dovezile erau limpezi. Singura problemă ce se mai punea era ce voi face cu ele.

Am scos un carneţel şi am început să fac o listă cu întrebările pe care le-am pus la începutul acestei anchete şi cu câteva dintre faptele cheie pe care le-am descoperit. Aş putea rezuma aici esenţa a ceea ce am aflat din examinarea dovezilor.

— SUNT BIOGRAFIILE LUI IISUS VREDNICE DE CREZARE?

Odată credeam că Evangheliile sunt simple materiale de propagandă religioasă, iremediabil denaturate de o imaginaţie mult prea bogată şi de zel misionar. Însă Craig Blomberg, una dintre autorităţile de frunte ale ţării în acest domeniu, mi-a argumentat foarte convingător că ele reflectă declaraţii ale martorilor oculari şi poartă marca inconfundabilă a acurateţei. Aceste biografii sunt atât de timpurii, încât nu pot fi date la o parte ca născociri legendare. De fapt credinţa fundamentală în minunile, învierea şi divinitatea lui Iisus poate fi urmărită în timp până în zorii mişcării creştine.

— REZISTĂ BIOGRAFIILE LUI IISUS LA O ANALIZĂ AMĂNUNŢITĂ?

Blomberg a adus dovezi puternice în favoarea ideii că autorii Evangheliilor au urmărit să păstreze date istorice demne de crezare, au reuşit să facă acest lucru, au fost sinceri şi dispuşi să includă materiale greu de explicat şi nu au permis prejudecăţilor să le nuanţeze în mod nejustificat consemnările. Armonia esenţială a Evangheliilor în ceea ce

privește faptele esențiale, împreună cu divergențele în anumite detalii, conferă acestor relatări credibilitate istorică. Mai mult decât atât, Biserica primară nu ar fi putut să prindă rădăcini şi să înflorească chiar în Ierusalim, dacă învăţăturile lor / /

ar fi putut fi demascate ca exagerate sau false de către contemporanii lor. Pe scurt, Evangheliile au reuşit să treacă toate cele opt teste la care au fost supuse dovezile.

— AU FOST PĂSTRATE CU ACURATEŢE BIOGRAFIILE LUI IISUS?

Cercetătorul de renume mondial, Bruce Metzger, spune că în comparaţie cu alte documente ale antichităţii, numărul manuscriselor Noului Testament este fără precedent şi că ele pot fi datate foarte aproape în timp de scrierile originale. Varianta modernă a Noului Testament este lipsită de discrepanţe textuale într-o proporţie de 99, 5% şi niciuna dintre doctrinele creştine majore nu este pusă sub semnul întrebării. Criteriile folosite de Biserica primară pentru a determina căror cărţi trebuie să li se recunoască autoritatea ne dau siguranţa că deţinem cele mai bune date cu privire la Iisus.

— EXISTĂ DOVEZI CREDIBILE DESPRE IISUS ÎN AFARA BIOGRAFIILOR SALE?

„Avem pentru Iisus o atestare documentară istorică mai puternică decât pentru oricare alt fondator al unei religii din antichitate", a spus Edwin Yamauchi. Sursele din afara Bibliei coroborează datele ce ne spun că mulţi oameni credeau că Iisus a făcut minuni şi că era Mesia, că a fost crucificat şi că în ciuda morţii Sale umilitoare, ucenicii Săi, care credeau că este încă viu, I s-au închinat ca unui Dumnezeu. Un expert a cercetat treizeci şi nouă de surse antice ce verifică peste 100 de fapte legate de viaţa, învăţăturile, răstignirea şi învierea lui Iisus. Şapte surse seculare şi şapte crezuri timpurii fac referire la divinitatea lui Iisus, o doctrină „în mod categoric prezentă în Biserica primară", potrivit spuselor lui Gary Habermas.

— ARHEOLOGIA CONFIRMĂ SAU CONTRAZICE BIOGRAFIILE LUI IISUS?

Arheologul John McRay spune că, fără nicio îndoială, descoperirile arheologice au întărit credibilitatea Noului Testament. Nicio descoperire nu a infirmat vreo referinţă biblică. Mai mult, arheologia a stabilit că Luca, cel care a scris aproximativ un sfert din Noul Testament, a fost un istoric extrem de atent. Un expert

concluzionează: „Dacă Luca s-a străduit să fie atât de exact în relatarea sa istorică [în ceea ce priveşte detaliile minore], ce motiv logic am avea să presupunem că ar fi fost prea credul şi inexact în relatarea aspectelor mult mai importante nu numai pentru el, ci şi pentru alţii?" Ca, de exemplu, învierea lui Iisus.

— ESTE IISUS AL ISTORIEI ACELAŞI CU IISUS AL CREDINŢEI?

Gregory Boyd afirmă că mult mediatizatul Seminar Iisus, care se îndoieşte că Iisus a spus marea majoritate a cuvintelor ce îi sunt atribuite, reprezintă „un număr extrem de mic de cercetători radicali ce se află în stânga extremă a spectrului gândirii nou-testamentare". Seminarul exclude din start posibilitatea miracolelor, aplică criterii îndoielnice, iar unii dintre membrii săi au promovat documente de o calitate extrem de dubioasă, pline cu mituri. Mai mult, ideea că istorisirile despre Iisus îşi au originea în legendele zeilor ce mor şi învie nu stă nici ea în picioare la o analiză atentă. Iată ce spune Boyd: „Dovezile care atestă că Iisus a fost cine au spus ucenicii că a fost… sunt pur şi simplu la distanţă de ani-lumină de orice motiv aş avea să cred că cercetătorii de stânga din cadrul Seminarului Iisus ar avea dreptate". Pe scurt, Iisus al credinţei este acelaşi cu Iisus al istoriei.

— ERA IISUS CU ADEVĂRAT CONVINS CĂ ESTE FIUL LUI DUMNEZEU?

Privind înapoi la cele mai timpurii tradiţii, categoric neafectate de dezvoltarea elementelor legendare, Ben Witherington 111 a reuşit să demonstreze că Iisus avea o percepţie de Sine supremă şi transcendentală. În baza dovezilor, Witherington declară: „A crezut Iisus că El este Fiul lui Dumnezeu, Unsul lui Dumnezeu? Răspunsul este da. S-a văzut El pe Sine ca Fiul Omului? Răspunsul este da. S-a văzut pe Sine ca adevăratul Mesia? Da, aşa S-a văzut. A crezut El că cineva mai prejos de Dumnezeu ar putea mântui lumea? Nu, nu cred că a crezut aşa ceva".

— ERA IISUS NEBUN CÂND A PRETINS CĂ ESTE FIUL LUI DUMNEZEU?

Bine-cunoscutul psiholog Gary Collins spune că Iisus nu a prezentat emoţii inadecvate, că era ancorat în realitate, era extrem de inteligent, avea o percepţie extraordinar de fină a naturii umane şi. Se bucura de relaţii profunde şi trainice. „Pur şi simplu nu văd niciun semn

care să indice că Iisus ar fi suferit de vreo boală psihică cunoscută", a conchis el. În plus, Iisus şi-a sprijinit afirmaţia că ar fi Dumnezeu prin vindecări miraculoase, demonstraţii uluitoare de autoritate asupra elementelor naturii, învăţături fără precedent, o înţelegere divină a oamenilor şi prin propria Sa înviere, ce a fost confirmarea supremă a identităţii Sale.

— A ÎMPLINIT IISUS ATRIBUTELE LUI DUMNEZEU?

Deşi conceptul de întrupare – Dumnezeu devine om, infinitul devine finit – ne pune la grea încercare imaginaţia, eminentul teolog D.A. Carson subliniază că există o mulţime de dovezi că Iisus manifesta

atributele divinităţii. În baza textului din Filipeni 2, numeroşi teologi cred că Iisus S-a golit voluntar de uzul independent al atributelor Sale divine, împlinind astfel misiunea de răscumpărare a fiinţei umane. Chiar şi aşa, Noul Testament confirmă foarte clar că Iisus deţinea în continuare într-un mod fundamental fiecare atribut al divinităţii, inclusiv omniscienţa, omniprezenţa, omnipotenţa, veşnicia şi imuabilitatea.

— SE POTRIVEA IISUS – ŞI NUMAI IISUS – CU IDENTITATEA LUI MESIA?

Cu sute de ani înainte de naşterea lui Iisus, profeţii au prevestit venirea lui Mesia, sau a Unsului, care urma să răscumpere poporul lui Dumnezeu. De fapt, zecile de profeţii vechi-testamentare au format o amprentă cu care nu. Se putea potrivi decât adevăratul Mesia. Astfel poporul Israel avea posibilitatea de a da la o parte impostorii şi de a valida acreditările veritabilului Mesia. În ciuda probabilităţilor astronomice – o şansă la un trilion de trilioane de trilioane de trilioane de trilioane de trilioane de trilioane de trilioane de trilioane de trilioane de trilioane de trilioane de trilioane – Iisus, şi numai Iisus în toată istoria, S-a potrivit amprentei profetice. Acest fapt confirmă identitatea lui Iisus într-un grad incredibil de ridicat de certitudine.

— A FOST MOARTEA LUI IISUS UN FALS ŞI ÎNVIEREA LUI O FARSĂ?

Analizând datele medicale şi istorice dr. Alexander Metherell a ajuns la concluzia că Iisus nu ar fi putut supravieţui rigorilor înfiorătoare ale crucificării, cu atât mai puţin rănii deschise provocate de suliţa ce I-a străpuns inima şi plămânii. Teoria conform căreia Iisus ar fi leşinat cumva pe cruce, pretinzând doar că ar fi murit, nu se bazează

pe nicio dovadă. Călăii romani erau de o eficientă sinistră, știind că ar fi riscat ei înșiși să fie uciși în cazul în care vreuna dintre victime ar fi / / /

coborât vie de pe cruce. Chiar dacă Iisus ar fi supraviețuit cumva torturii, starea înspăimântătoare în care S-ar fi aflat nu ar fi putut niciodată să inspire o mișcare mondială bazată pe premisa că El a triumfat într-un mod glorios asupra morții.

— LIPSEA CU ADEVĂRAT TRUPUL LUI IISUS DIN MORMÂNT?

William Lane Craig aduce dovezi zdrobitoare că simbolul permanent al Paștelui – mormântul gol al lui Iisus – este o realitate istorică. Mormântul gol este consemnat sau subînțeles în surse extrem de timpurii – Evanghelia după Marcu și crezul din 1 Corinteni 15 – care sunt datate atât de aproape de evenimentul în sine, încât este imposibil să fie produse legendare. Faptul că Evangheliile consemnează că femeile au fost cele care au descoperit mormântul gol susține autenticitatea relatării. Amplasamentul mormântului lui Iisus le era cunoscut în egală măsură atât creștinilor cât și iudeilor, astfel că ar fi putut fi verificat de sceptici. De fapt nimeni, nici măcar autoritățile romane sau conducătorii iudeilor, nu au susținut vreodată că trupul lui Iisus ar fi fost încă în mormânt. În schimb, au fost nevoiți să inventeze povestea absurdă că ucenicii, fără să fi avut nici motivul și nici oportunitatea, au furat trupul – o teorie pe care nu o mai crede azi nici cel mai sceptic dintre critici.

— A FOST IISUS VĂZUT VIU DUPĂ MOARTEA LUI PE CRUCE?

Dovezile în favoarea aparițiilor lui Iisus după înviere nu s-au dezvoltat treptat în timp, pe măsură ce legenda distorsiona amintirile legate de viața Lui. Dimpotrivă, spune expertul în domeniu Gary Habermas, învierea a fost „proclamația centrală a Bisericii primare încă de la începuturile ei". Crezul străvechi din 1 Corinteni 15 menționează persoane concrete care L-au întâlnit pe Cristos înviat, iar Pavel i-a îndemnat chiar pe îndoielnicii primului secol să discute direct cu aceste persoane pentru a determină singuri valoarea de adevăr a relatărilor. Cartea Faptele Apostolilor este înțesată cu afirmații extrem de timpurii privitoare la învierea lui Iisus, iar Evangheliile descriu în detaliu multe dintre aceste întâlniri. Teologul britanic Michael Green concluzionează: „Arătările lui Iisus sunt la fel de bine atestate ca orice alt eveniment din istoria antică… Nu poate exista nicio urmă de îndoială întemeiată asupra faptului că ele au avut loc".

— EXISTĂ FAPTE CE SUSŢIN ÎNVIEREA?

r

Dovezile circumstanţiale aduse de J.P. Moreland au încheiat documentaţia cazului învierii. În primul rând, ucenicii s-au aflat în postura unică de a şti dacă învierea a avut loc cu adevărat sau nu, iar ei au mers la moarte proclamând că era adevărată. Nimeni nu îşi dă viaţa în mod conştient şi de bunăvoie pentru o minciună. În al doilea rând, în afara învierii, nu există un motiv destul de puternic pentru ca Pavel şi Iacov să se convertească şi să moară pentru credinţa lor. În al treilea rând, la câteva săptămâni după răstignire, mii de iudei au început să părăsească practici sociale fundamentale, care de-a lungul secolelor au jucat un rol crucial din punct de vedere sociologic şi religios. În al patrulea rând, vechile sacramente ale Cinei Domnului şi botezului afirmau învierea şi divinitatea lui Iisus. Şi în al cincilea rând, naşterea miraculoasă a Bisericii în ciuda persecuţiei brutale din partea romanilor „lasă o falie în istorie, o falie de forma şi dimensiunile învierii", după cum se exprimă C.F.D. Moule.

PROVOCAREA LUI MULLER RĂMÂNE FĂRĂ RĂSPUNS

Recunosc: mă simţeam asaltat de mulţimea şi calitatea dovezilor în / / /

favoarea identităţii lui Iisus ca unicul Fiu al lui Dumnezeu. Stând la biroul meu în acea după-amiază de duminică, am clătinat din cap cu uimire. Am văzut acuzaţi duşi în celula condamnaţilor la moarte pe baza unor dovezi mult mai puţin convingătoare! Faptele şi datele cumulate arătau limpede către o concluzie la care nu prea aş fi vrut să ajung.

Sincer să fiu, aş fi dorit să cred că divinizarea lui Iisus a fost rezultatul dezvoltării unor elemente de legendă, prin care oameni bine intenţionaţi dar prost îndrumaţi au transformat treptat un învăţător înţelept în miticul Fiu al lui Dumnezeu. Gândul acesta îmi dădea un sentiment de siguranţă şi linişte; la urma urmei, un predicator apocaliptic itinerant din secolul I nu putea să aibă nicio pretenţie de la mine. Deşi pornisem în această anchetă cu gândul că teoria legendei era intuitiv evidentă, am încheiat-o convins că este complet nefondată.

Elementul decisiv pentru mine l-a reprezentat cunoscutul studiu al lui A.N. Sherwin-White, marele istoric al clasicismului de la Universitatea Oxford, la care s-a referit şi William Lane Craig în discuţia pe care o purtasem cu el. Sherwin-White a examinat cu minuţiozitate ritmul de dezvoltare al elementelor legendare în lumea antică.

Concluzia lui: nici măcar două generaţii întregi nu este destul pentru ca legenda să se dezvolte şi să steargă un miez solid de adevăr istoric.1

Acum să ne uităm la cazul lui Iisus. Din punct de vedere istoric, vestea mormântului gol, relatările martorilor oculari cu privire la apariţiile Sale de după înviere şi convingerea că este cu adevărat unicul Fiu al lui Dumnezeu au apărut de-a dreptul instantaneu.

Crezul din 1 Corinteni 15, care afirmă moartea lui Iisus pentru păcatele noastre şi enumeră arătările Sale de după înviere în faţa unor martori oculari numiţi, era recitat deja de către creştini la abia douăzeci şi patru de luni după răstignire. Relatarea lui Marcu despre mormântul gol a fost inspirată dintr-un material datat la câţiva ani de la evenimentul în sine.

Evangheliile, care atestă învăţăturile, minunile şi învierea lui Iisus, circulau încă din timpul vieţii contemporanilor lui Iisus, care s-ar fi bucurat să lămurească lucrurile dacă ar fi depistat vreo înfrumuseţare sau falsificare a faptelor. Cele mai timpurii imnuri creştine afirmă deja natura divină a lui Iisus.

Blomberg rezumă toate acestea în următoarele cuvinte: „Aşadar în primii doi ani de după moartea Lui se pare că un număr însemnat de ucenici ai lui Iisus au formulat o doctrină a ispăşirii, erau convinşi că a înviat din morţi în trup, L-au asociat pe Iisus cu Dumnezeu şi credeau că găsesc sprijin pentru toate aceste convingeri în Vechiul Testament". 2

William Lane Craig conchide: „Perioada de timp necesară pentru dezvoltarea semnificativă a unor elemente legendare în legătură cu evenimentele Evangheliilor ne-ar plasa în secolul al II-lea d.Hr., chiar în vremea în care s-au născut legendarele Evanghelii apocrife. Acestea sunt relatările legendare pe care le caută criticii". 3

Pur şi simplu nu a existat timpul necesar pentru ca elementele mitologice să altereze total consemnările istorice referitoare la Iisus, mai ales în prezenţa martorilor oculari care îl cunoscuseră personal. Când teologul german Julius Müller a lansat, în 1844, provocarea să se găsească în întreaga istorie un singur exemplu de material legendar care să se fi dezvoltat atât de rapid, răspunsul cercetătorilor acelei vremi – ba chiar şi astăzi – a fost o tăcere grăitoare.4

La 8 noiembrie 1981, mi-am dat seama că până şi cea mai puternică obiecţie a mea împotriva lui Iisus a fost redusă la tăcere de dovezile istorice. M-am trezit râzând pe înfundate la gândul cum s-au inversat rolurile.

În lumina faptelor convingătoare pe care le-am aflat pe parcursul investigaţiei mele, în faţa avalanşei copleşitoare de dovezi în cazul Cristos, cea mai mare ironie era aceasta: ar fi fost nevoie de mult mai multă credinţă din partea mea ca să-mi păstrez convingerile ateiste decât să mă încred în Iisus din Nazaret!

IMPLICAŢIILE DOVEZILOR

Vă mai amintiţi povestea lui James Dixon de la începutul acestei cărţi? Dovezile susţineau cu tărie vinovăţia lui de a fi împuşcat un sergent din Poliţia oraşului Chicago. Ba chiar a şi recunoscut că este vinovat!

Cu toate acestea, când s-a deschis o anchetă mai atentă, s-a produs o schimbare bruscă: scenariul ce se potrivea cel mai bine cu faptele era că sergentul îi înscenase totul lui Dixon, care nu îl împuşcase şi era nevinovat. Dixon a fost eliberat şi ofiţerul s-a trezit el însuşi condamnat. În încheierea anchetei cazului Cristos merită să ne reamintim cele două lecţii mari pe care le-am învăţat din această istorie.

— În primul rând, este seria de dovezi completă?

Da, este. Am ales experţi capabili să îşi afirme poziţia şi să o apere cu dovezi istorice, pe care să le pot apoi testa printr-o verificare încrucişată. Nu mă interesau doar opiniile lor; voiam fapte. I-am provocat cu teoriile cele mai recente emise de atei şi de profesorii liberali. Ţinând cont de formaţia, competenţa, experienţa şi caracterul lor, aceşti cercetători sunt mai mult decât calificaţi să prezinte date istorice demne de încredere cu privire la Iisus.

— În al doilea rând, care explicaţie se potriveşte cel mai bine cu întreaga serie de dovezi?

Pe 8 noiembrie 1981, teza legendei de care mă agăţasem cu încăpăţânare de mulţi ani era complet demontată. Ba chiar mai mult decât atât, scepticismul meu jurnalistic faţă de supranatural s-a topit în lumina dovezilor istorice captivante ce atestă că învierea lui Iisus a fost un eveniment istoric real. De fapt, mintea mea nu reuşea să găsească nici măcar o singură explicaţie care să se potrivească dovezilor istorice la fel de bine ca şi concluzia că Iisus a fost cine a pretins a fi: unicul Fiu al lui Dumnezeu.

Ateismul pe care îl îmbrăţişasem atâţia ani se încovoia sub greutatea adevărului istoric. Era un efect uluitor şi radical, la care evident că nu m-am aşteptat când am pornit acest proces de investigare.

Dar, după părerea mea, era o decizie impusă de fapte.

Toate acestea m-au dus la întrebarea „Şi ce dacă?". Dacă este adevărat, ce importanţă are? Existau câteva implicaţii evidente.

— Dacă Iisus este Fiul lui Dumnezeu, învăţăturile Lui sunt mai mult decât nişte idei bune ale unui învăţător bun; ele sunt

Introspecţii de natură divină pe care îmi pot construi cu încredere viaţa.

— Dacă Iisus stabileşte standardele moralităţii, pot avea de acum un fundament neclintit pentru alegerile şi deciziile mele, fără să mai fiu nevoit să le bazez pe nisipurile veşnic mişcătoare ale superficialităţii şi egocentrismului.

— Dacă Iisus a înviat din morţi, El este viu şi azi, şi pot să îl întâlnesc personal.

— Dacă Iisus a învins moartea, El poate să-mi deschidă şi mie poarta spre viaţa veşnică.

— Dacă Iisus are putere divină, El are capacitatea supranaturală de a mă conduce, de a mă ajuta şi de a mă transforma în timp ce îl urmez.

— Dacă Iisus cunoaşte în mod direct durerea pierderii şi a suferinţei, El mă poate mângâia şi încuraja în mijlocul tulburărilor cu privire la care ne-a avertizat, spunându-ne că sunt inerente unei lumi corupte de păcat.

— Dacă Iisus mă iubeşte aşa cum spune, El are în vedere binele meu. Ceea ce înseamnă că nu am nimic de pierdut şi totul de câştigat dacă mă predau Lui şi scopurilor Lui.

— Dacă Iisus este cine pretinde a fi (şi reţineţi, niciun lider al vreunei alte religii majore nu a pretins vreodată a fi Dumnezeu), ca şi Creator al meu merită pe drept loialitatea, supunerea şi închinarea mea.

Îmi amintesc că am scris aceste implicaţii pe foaia acelui carneţel, după care m-am lăsat pe spătarul scaunului. Ajunsesem la punctul culminant al călătoriei mele ce ţinuse aproape doi ani. Sosise în sfârşit vremea să mă ocup de cea mai presantă dintre toate întrebările: „Şi acum?"

FORMULA CREDINŢEI

După o anchetă personală care s-a desfăşurat de-a lungul a mai

mult de şase sute de zile şi nenumărate ore, propriul meu verdict în cazul Cristos era limpede. Stând însă la birou, mi-am dat seama că este nevoie de ceva mai mult decât o decizie a intelectului. Voiam să fac acel pas al experienţei despre care a vorbit J.P. Moreland în ultimul interviu.

Căutând o modalitate de a realiza acest lucru, am întins mâna după Biblie şi am deschis-o la Ioan 1: 12, un verset pe care îl găsisem pe parcursul anchetei: „Dar tuturor celor ce L-au primit, adică celor ce cred în Numele Lui, le-a dat dreptul să se facă (sau să devină) copii ai lui Dumnezeu".

Verbele cheie ale acestui verset exprimă cu precizie matematică de ce este nevoie pentru a trece dincolo de simpla acceptare mentală a divinităţii lui Iisus, la o relaţie continuă cu El prin adopţia în familia lui Dumnezeu: a crede + a primi = a deveni.

1. A crede

Prin formaţia mea de jurnalist şi om de drept, am fost învăţat să răspund la fapte, indiferent unde duc ele. După părerea mea, datele demonstrau convingător că Iisus este Fiul lui Dumnezeu care a murit în locul meu pentru a plăti pedeapsa pe care o meritam pentru greşelile mele.

Şi erau multe. Mă voi scuti de penibilul detaliilor, dar adevărul este că stilul meu de viaţă fusese egoist şi imoral, dominat de înjurături şi alcool. De-a lungul carierei mele, îmi trădasem colegii pentru a obţine avantaje personale şi încălcasem de multe ori standardele legale şi etice în căutarea senzaţionalului. În viaţa mea personală, îmi sacrificasem soţia şi copiii pe altarul succesului. Eram un mincinos, un escroc şi un înşelător.

Inima îmi era împietrită faţă de toţi ceilalţi. Motivaţia mea principală era plăcerea personală – şi ironic, cu cât mai însetat o căutam, cu atât devenea mai amăgitoare şi mai distructivă.

Când am citit în Biblie că aceste păcate mă despărţeau de Dumnezeu, care este sfânt şi curat din punct de vedere moral, totul mi s-a părut perfect adevărat. Evident, Dumnezeu – a cărui existenţă o negasem ani la rând – părea foarte depărtat şi am înţeles cât se poate de clar că aveam nevoie de crucea lui Iisus ca punte peste acea prăpastie. Apostolul Petru a spus: „Cristos, de asemenea, a suferit o dată pentru păcate, El, Cel drept, pentru cei nelegiuiţi, ca să ne aducă la Dumnezeu". (1 Petru 3: 18)

Acum credeam toate acestea. Dovezile istoriei şi din propria mea experienţă erau prea puternice pentru a putea fi ignorate.

2. A primi

Toate celelalte sisteme religioase pe care le-am studiat pe parcursul acestei anchete se bazau pe planul „fă". Cu alte cuvinte, era necesar ca omul să facă ceva – ca de pildă să folosească o roată de rugăciune tibetană, să plătească pomeni, să facă pelerinaje, să treacă prin diferite reîncarnări, să elimine karma greşelilor trecute, să-şi reformeze caracterul – să încerce să-şi câştige cumva calea înapoi spre Dumnezeu. În ciuda eforturilor susţinute, mulţi oameni, deşi sinceri, nu vor reuşi niciodată.

Creştinismul este unic. Se bazează pe planul „făcut" – Iisus a făcut pentru noi pe cruce ceea ce noi nu puteam să facem singuri: a plătit pedeapsa cu moartea pe care o meritam pentru răzvrătirea şi greşelile noastre, ca să fim împăcaţi cu Dumnezeu.

Nu trebuia să lupt şi să mă căznesc în încercarea imposibilă de a-mi câştiga acest drept. Biblia spune mereu şi mereu că Iisus oferă iertarea şi viaţa eternă ca pe un dar ce nu poate fi câştigat (vezi Romani 6: 23; Efeseni 2: 8 – 9; Tit 3: 5). Se numeşte har – un har măreţ, o favoare nemeritată. Şi este la îndemâna oricui îl primeşte într-o rugăciune sinceră de pocăinţă. Chiar şi dacă e vorba de cineva ca mine.

Da, trebuia să fac un pas prin credinţă, aşa cum trebuie să facem ori de câte ori luăm o decizie în viaţă. Dar este o deosebire crucială: nu mai încercam să înot împotriva curentului puternic al dovezilor; ci alesesem să merg în direcţia în care curgea torentul faptelor. Era ceva rezonabil, era raţional, era logic. Mai mult, era ceea ce simţeam, într-un mod intim şi inexplicabil, că mă îndeamnă Duhul lui Dumnezeu să fac.

Aşadar la 8 noiembrie 1981, I-am vorbit lui Dumnezeu printr-o rugăciune izvorâtă din inimă şi ne-editată, recunoscându-mi greşelile şi întorcându-mă de la ele, primind darul iertării şi al vieţii veşnice prin Iisus. I-am spus că, cu ajutorul Lui, voiam ca din acea zi înainte să îl urmez pe El şi căile Lui.

Nu au urmat fulgere de lumină, niciun răspuns audibil, nici furnicături. Ştiu că unii oameni simt un fior de emoţie în astfel de momente; în ceea că mă priveşte, a fost vorba de ceva la fel de înălţător: fiorul raţiunii.

3. A deveni

După ce am făcut acel pas, ştiam din Ioan 1: 12 că am trecut pragul înspre o experienţă nouă. Devenisem ceva diferit: un copil al lui Dumnezeu, adoptat pentru totdeauna în familia Lui prin Iisus cel istoric, înviat. După cum spune apostolul Pavel: „Căci, dacă este cineva în Cristos, este o făptură nouă. Cele vechi s-au dus: iată că toate lucrurile s-au făcut noi". (2 Corinteni 5: 17)

Desigur, în timp ce mă străduiam să urmez învăţăturile lui Iisus şi să mă deschid faţă de puterea Lui transformatoare, priorităţile mele, valorile şi caracterul meu au fost (şi sunt în continuare) schimbate treptat. Doresc tot mai mult ca motivaţia şi perspectiva lui Iisus să fie şi ale mele. Ca să îl parafrazez pe Martin Luther King jr., s-ar putea să nu fiu încă omul care ar trebui să fiu, sau omul care, cu ajutorul lui Cristos, voi fi într-o zi – dar îi mulţumesc lui Dumnezeu că nu mai sunt omul care am fost!

Poate vi se pare mistic; nu ştiu. Nu cu mult timp în urmă aşa mi s-ar fi părut şi mie. Dar acum totul e foarte real pentru mine şi pentru cei din jurul meu. De fapt, schimbarea din viaţa mea a fost atât de radicală, încât la câteva luni după ce am devenit ucenic al lui Iisus, fiica noastră în vârstă de 5 ani, Alison, s-a dus la soţia mea şi i-a spus: „Mami, vreau ca Dumnezeu să facă şi pentru mine ce a făcut pentru tati".

Iată o fetiţă care cunoscuse doar un tată care înjura, era mereu mânios, avea un limbaj dur şi era de mult prea multe ori absent. Şi cu toate că nu a stat niciodată de vorbă cu vreun cercetător, nu a analizat niciodată datele, nu a examinat niciodată dovezile istorice, văzuse de aproape influenţa pe care o poate avea Iisus asupra vieţii cuiva. Ea spunea de fapt: „Dacă asta face Dumnezeu cu omul, asta vreau şi eu".

Privind în urmă la ultimii douăzeci de ani, îmi dau seama limpede că ziua în care am luat acea decizie personală în cazul Cristos a fost nimic mai puţin decât punctul de cotitură al vieţii mele.

PROPRIUL DUMNEAVOASTRĂ VERDICT

Acum e rândul dumneavoastră. Din start v-am încurajat să abordaţi dovezile prezentate în această carte ca un membru pe cât posibil corect şi imparţial al unui juriu şi să trageţi concluziile în baza greutăţii dovezilor. În cele din urmă, verdictul este în întregime responsabilitatea dumneavoastră. Nimeni altcineva nu poate să voteze în locul dumneavoastră.

După ce aţi citit una după alta opiniile unor experţi, aţi ascultat

argument după argument, aţi văzut răspunsuri la întrebări peste întrebări şi aţi testat dovezile cu ajutorul logicii şi bunului simţ, poate aţi ajuns ca şi mine la concluzia că dovezile în favoarea lui Cristos sunt convingătoare.

Aspectul referitor la credinţă din Ioan 1: 12 e valabil şi azi; tot ce rămâne de făcut e să primiţi harul lui Iisus şi veţi deveni fiul sau fiica Lui şi veţi porni într-o aventură spirituală ce ar putea înflori tot restul vieţii dumneavoastră şi apoi în veşnicie. A venit vremea să faceţi acel pas al experienţei, şi nu am cuvinte destul de puternice pentru a vă încuraja să îl faceţi cu entuziasm.

Pe de altă parte, s-ar putea să fi rămas cu nişte întrebări neelucidate. Poate că în cartea aceasta nu am abordat obiecţia pe care o consideraţi cea mai importantă. E posibil. Nicio carte nu poate aborda toate nuanţele unei probleme. Sper însă că mulţimea informaţiilor consemnate în aceste pagini vă vor convinge cel puţin că este logic – imperativ, de fapt – să vă continuaţi investigaţia.

Identificaţi acele dovezi care consideraţi că au nevoie de susţinere / / / suplimentară, apoi căutaţi răspunsurile unor experţi respectaţi. Dacă credeţi că aţi găsit un scenariu care explică mai bine faptele, fiţi gata să îl supuneţi unei analize amănunţite. Folosiţi resursele sugerate de această carte pentru o analiză mai profundă. Studiaţi singur Biblia (o sugestie: folosiţi The Journey, o ediţie specială a Bibliei destinată celor ce încă nu cred că ea este Cuvântul lui Dumnezeu).5

Decideţi să stabiliţi verdictul atunci când veţi fi adunat suficiente / / /

Informaţii, ştiind că nu veţi putea niciodată să soluţionaţi pe deplin fiecare aspect în parte. Poate ar fi bine să şoptiţi chiar o rugăciune către acest Dumnezeu de a cărui existenţă nu sunteţi siguri, cerându-l să vă călăuzească înspre adevărul despre El. Prin toate acestea, eu vă încurajez sincer să vă continuaţi căutarea spirituală.

În acelaşi timp, mă simt obligat să vă îndemn să faceţi din această problemă aspectul cel mai important al vieţii dumneavoastră. Nu o abordaţi superficial şi frivol, deoarece foarte multe lucruri depind de concluzia la care ajungeţi. După cum bine spune Michael Murphy: „Noi înşine – şi nu doar valoarea de adevăr a acestor afirmaţii – reprezentăm miza acestei investigaţii". 6 Cu alte cuvinte, dacă verdictul meu în cazul Cristos este corect, viitorul şi veşnicia dumneavoastră depind de felul în care îi răspundeţi lui Cristos. Şi Iisus a declarat: „Dacă nu credeţi că Eu

sunt, veţi muri în păcatele voastre". (Ioan 8: 24)

Sunt cuvinte grave, izvorâte dintr-o preocupare sinceră şi plină de dragoste. Le-am citat pentru a sublinia importanţa covârşitoare a acestei probleme şi în speranţa că vă vor îmboldi să analizaţi în mod susţinut şi amănunţit dovezile în favoarea lui Cristos.

În încheiere, amintiţi-vă că unele opţiuni pur şi simplu nu sunt viabile. Dovezile acumulate le-au exclus deja. C.S. Lewis, profesor sclipitor şi odată sceptic de la Universitatea Cambridge, dar care a fost în cele din urmă câştigat de dovezile în favoarea lui Iisus, spune:

Încerc aici să împiedic pe oricine să spună lucrul acela cu totul absurd pe care oamenii îl spun deseori despre El: „Sunt gata să accept că Iisus a fost un mare învăţător moral, dar nu accept afirmaţia Lui că este Dumnezeu. Acesta este un lucru pe care nu ar trebui să-l spunem. Un om care nu a fost decât om şi care a spus lucrurile pe care le-a spus Iisus nu ar fi un mare învăţător moral. Ar fi sau un nebun [...] sau ar fi însuşi Diavolul iadului. Trebuie să alegi. Fie că acest om a fost, şi este, Fiul lui Dumnezeu, fie că a fost un nebun sau ceva şi mai rău. îl poţi închide ca nebun, îl poţi scuipa şi îl poţi omorî ca demon; sau poţi să cazi la picioarele Lui şi să-L numeşti Domn şi Dumnezeu. Dar să nu spunem cu un aer de superioritate absurditatea aceasta că El a fost un mare învăţător uman. El nu ne-a lăsat deschisă această posibilitate. Şi nici nu a intenţionat să ne-o lase.7

BIBLIOGRAFIE

Archer – Gleason L. Archer, The Encyclopedia of Bible Difficulties, Grand Rapids, Zondervan, 1982.

Anderson – J.N.D. Anderson, The Evidence for the Resurrection, Downers Grove, III., InterVarsity Press, 1966.

Ankerberg – John Ankerberg şi John Weldon, The Facts on the Mormon Church, Eugene, Ore., Harvest House, 1991.

Ankerberg – John Ankerberg şi John Weldon, Knowing the Truth about the Resurrection, Eugene, Ore., Harvest House, 1996.

Ankerberg – John Ankerberg şi John Weldon, Ready with an Answer, Eugene, Ore., Harvest House, 1997.

Armstrong – Karen Armstrong, A History of God, New York, Ballantine/Epiphany, 1993.

Baigent – Michael Baigent, Richard Leigh şi Henry Lincoln, Holy Blood, Holy Grail, New York, Delacorte, 1982.

Barnett – Paul Barnett, Is the New Testament History? Ann Arbor,

Mich., Vine, 1986.

Barnett – Paul Barnett, Jesus and the Logic of History, Grand Rapids, Eerdmans, 1997.

Black – Henry Campbell Black, Black's Law Dictionary, ediţia a V-a St. Paul, Minn., West, 1979.

Blomberg – Craig Blomberg, The Historical Reliability of the Gospels, Downers Grove, III., InterVarsity Press, 1987.

Boyd, Gregory A., Cynic Sage or Son of God? Recovering the Real Jesus în an Age of Revisionist Replies, Wheaton, III., Bridge Point, 1995.

Boyd – Gregory A. Boyd, Jesus under Siege, Wheaton, III., Victor, 1995. Boyd – Robert Boyd, Tells, Tombs and Treasure, Grand Rapids, Baker, 1969.

Braaten – Carl Braaten, History and Hermeneutics, vol. 2 din New Directions in Theology Today, editor William Bordern, Philadelphia, Westminster Press, 1966.

British Medical Journal – „A Case of Congenital Ichtyosiform Erythrodermia of Brocq Treated by Hypnosis", British Medical Journal 2, 1952.

Brown – R.E. Brown, „Did Jesus Know He Was God?", Biblical Theology Bulletin, 15, 1985.

Bruce – F.F. Bruce, The New Testament Documents: Are They Reliable? Grand Rapids, Eerdmans, 1960.

Bruce – F.F. Bruce, The Books and the Parchments, Old Tappan, N.J., Revell, 1963.

Bruce – F.F. Bruce, Jesus and Christian Origins outside the New Testament, Grand Rapids, Eerdmans, 1974.

Bruce – F.F. Bruce, The Canon of Scripture, Downers Grove, III., InterVarsity Press, 1988.

Chicago Tribune – „Bomb Victim's Body Not în Grave", Chicago Tribune, 14 ianuarie 1998.

Clifford – Ross Clifford, The Case for the Empty Tomb, Claremont, Calif., Albatross, 1991.

Collins, Gary R., Can You Trust Psychology? Downers Grove, III., InterVarsity Press, 1988.

Collins, Gary R., Christian Counseling: A Comprehensive Guide, Dallas, Word, 1988.

Collins, Gary R., The Soul Search, Nashville, Nelson, 1998.

Craig – William Lane Craig, Knowing the Truth about the

Resurrection, Ann Arbor, Mich., Servant, 1988.

Craig – William Lane Craig, Reasonable Faith, Westchester, III., Crossway, 1994.

Craig – William Lane Craig, The Son Rises: Historical Evidence for the Resurrection of Jesus, Chicago, Moody Press, 1981.

Craig, William Lane şi Frank Zindler. Atheism vs. Christianity: Where Does the Evidence Point, Grand Rapids, Zondervan, 1993. Casetă video.

Crossan – John Dominic Crossan, The Historical Jesus, San Francisco, Harper San Francisco, 1991.

Donato – Marla Donato, „That Guilty Look", Chicago Tribune, 1 aprilie 1994.

Diane – John Diane, Introducing the New Testament, San Francisco, Harper & Row, 1986.

Dunn – James D.G. Dunn, Jesus and the Spirit, Londra, SCM Press, 1975.

Dunn – James Dunn, The Living Word, Philadelphia, Fortress, 1988.

Edwards – William D. Edwards et al., „On the Physical Death of Jesus Christ", Journal of the American Medical Association, 21 martie 1986, 1455 – 1463.

Evans – Colin Evans, The Casebook of Forensic Detection, New York, John Wiley & Sons, 1996.

Bibliografie

Finegan – Jack Finegan, The Archaeology of the New Testament, Princeton, Princeton Univ. Press, 1992.

Foreman, Dale, Crucify Him, Grand Rapids, Zondervan, 1990.

France – R.T. France, The Evidence for Jesus, Downers Grove, III., InterVarsity Press, 1986.

Fruchtenbaum, Arnold, Jesus Was a Jew, Tustin, Calif., Ariel Ministries, 1981.

Frydiand, Rachmiel, What the Rabbis Know about the Messiah, Cincinanţi, Messianic, 1993.

Geisler – Norman Geisler şi Thomas Howe, When Critics Ask, Wheaton, III., Victor, 1992.

Geisler – Norman L. Geisler şi William E. Nix, A Generat Introduction to the Bible, 1968; retip., Chicago, Moody Press, 1980.

Geivett – R. Douglas Geivett şi Gary R. Habermas editori, în

Defense of Miracles, Downers Grove, III., Inter Vârşity Press, 1997.

Grant – Michael Grant, Jesus: An Historian's Review of the Gospels, New York, Charles Schribner's Sons, 1977.

Green – Michael Green, Christ Is Risen: So What? Kent, Marea Britanie, Sovereign World, 1995.

Green – Michael Green, The Empty Cross of Jesus, Downers Grove, III., InterVarsity Press, 1984.

Greenleaf – Simon Greenleaf, The Testimony of the Evangelists, Grand Rapids, Baker, 1984.

Gregory – Leland H. Gregory III, „Top Ten Government Bloopers", George, noiembrie 1997.

Gruenler – Royce Gordon Gruenler, New Approaches to Jesus and the Gospels, Grand Rapids, Baker, 1982.

Habermas – Gary Habermas, The Historical Jesus, Joplin, Mo., Collège Press, 1996.

Habermas – Gary Habermas, The Verdict of History, Nashville, Nelson, 1988.

Habermas – Gary Habermas şi Antony Flew, Did Jesus râse from the Dead? The Resurrection Debate, San Francisco, Harper & Row, 1987, XIV.

Habermas, Gary şi J.P. Moreland. Beyond Death: Exploring the Evidence for Immortality. Westchester, III., Crossway, 1998.

Habermas – Gary Habermas şi J.P. Moreland, Immortality: The Other Side of Death, Nashville, Nelson, 1992.

Harris, Murray J., Jesus As God, Grand Rapids, Baker, 1993.

Harris, Murray J., Three Crucial Questions about Jesus, Grand Rapids, Baker, 1994.

Hengel, M., Crucifixion in the Ancient World, Philadelphia, Fortress, 1977. Ignatius – Ignatius, Trallians, 9.

Irenaeus – Irenaeus, Adversus haereses, 3.3.4.

Johnson – Denny Johnson, „Police Add Electronic Sketch Artist to Their Bag of Tricks", Chicago Tribune, 22 iunie 1997.

Johnson – Luke Timothy Johnson, The Real Jesus, San Francisco, Harper San Francisco, 1996.

Josephus – Josephus, The Antiquities, 20.200.

Kaiser, Walter C., Jr. The Messiah in the Old Testament, Grand Rapids, Zondervan, 1995.

Kenyon – Frederic Kenyon, Handbook to the Textual Criticism of

the New Testament, New York, Macmillan, 1912.

Kenyon – Frederic Kenyon, The Bible and Archaeology, New York, Harper, 1940.

Lake – Kirsopp Lake, The Historical Evidence for the Resurrection of Jesus Christ, Londra, Williams & Norgate, 1907.

Lawrence – D.H. Lawrence, Love among the Haystacks and Other Stories, New York, Penguin, 1960.

Lewis – C.S. Lewis, Mere Christianity, New York, Macmillan-Collier, 1960.

Lewis – C.S. Lewis, The Screwtape Letters, Londra, Collins-Fontana, 1942.

Maier – Paul L. Maier, Pontius Pilate, Wheaton, III., Tyndale House, 1968.

Maier – P. Maier, „Sejanus, Pilate, and the Date of the Crucifixion", Church History, 37, 1968.

Marshall – 1. Howard Marshall, I Believe in the Historical Jesus, Grand Rapids, Eerdmans, 1977.

Martin – Michael Martin, The Case against Christianity, Philadelphia, Temple Univ. Press, 1991.

Martin, W.J. The Deity of Christ, Chicago, Moody Press, 1964.

McDowell – Josh McDowell, Evidence that Demands a Verdict, 1972; retip., San Bernardino, Calif., Here's Life, 1986.

McDowell – Josh McDowell, More Than a Carpenter, Wheaton, III., Living Books, 1977.

McDowell – Josh McDowell, The Resurrection Factor, San Bernardino, Calif., Here's Life, 1981.

McDowell – Josh McDowell și Bart Larson, Jesus: A Biblical Defense of His Deity, San Bernardino, Calif., Here's Life, 1983.

McDowell – Josh McDowell și Bill Wilson, He Walked among Us, Nashville, Nelson, 1994.

McFarlan – Donald McFarlan, editor, The Guiness Book of World Records, New York, Bantam, 1991.

McGinnis – Joe McGinnis, Fatal Vision, New York, New American Library, 1989.

McRay – John McRay, Archaeology and the New Testament, Grand Rapids, Baker, 1991.

Metzger – Bruce M. Metzger, The Canon of the New Testament,

Oxford, Clarendon Press, 1988.

Metzger – Bruce M. Metzger, The Text of the New Testament, Oxford, Oxford Univ. Press, 1992.

Miller – Kevin D. Miller, „The War of the Scrolls", Christianity Today, 6 octombrie 1997.

Montgomery – John Warwick Montgomery, editor, Christianity for the Tough-Minded, Minneapolis, Bethany House, 1973.

Moreland, J.P. Scaling the Secular City. Grand Rapids, Baker, 1987.

Morison, Frank. Who Moved the Stone? Grand Rapids, Zondervan, 1987.

Moule – C.F.D. Moule, The Phenomenon of the New Testament, Londra, SCM Press, 1967.

Müller – Julius Müller, The Theory of Myths în Its Application to the Gospel History, Examined and Confuted, Londra, John Chapman, 1844.

Neill – Stephen Neill, The Interpretation of the New Testament 1861 – 1961, Londra, O.U.P., 1964.

O'Collins – Gerald O'Collins, The Easter Jesus, Londra, Darton, Longman & Todd, 1973.

Paţia – Arthur G. Paţia, The Making of the New Testament, Downers Grove, III., InterVarsity Press, 1995.

Peck – M. Scott Peck, People of the Lie, New York, Touchstone, 1997.

Pelikan – Jaroslav Pelikan, The Christian Tradition: A History of the Development of Doctrine, vol. 1, The Emergence of the Catholic Tradition (100 – 600), Chicago, Univ. of Chicago Press, 1971.

Phlegon – Phlegon, Olympiades he Chronika 13, editor Otto Keller, Rerum Naturalium Scriptoares Graeci Minores, I, Leipzig, Teurber, 1877.

Possley – Maurice Possley, „Mob Hit Man Alemán Gets One Hundred to Three Hundred Years", Chicago Tribune, 26 noiembrie 1997.

Proctor, William. The Resurrection Report, Nashville, Broadman & Holman, 1998.

Rosen – Marjorie Rosen, „Getting Inside the Mind of a Serial Killer", Biography, octombrie 1997.

Rosen, Moishe, Y'shua, the Jewish Way to Say Jesus, Chicago,

Moody Press, 1982.

Rosen – Ruth Rosen, editor, Jewish Doctors Meet the Great Physician, San Francisco, Purple Pomegranate, 1997.

Schaff – Philip Schaff, The Person of Christ, New York, American Tract Society, 1918.

Schonfield – Hugh Schonfield, The Passover Plot, New York, Bantam, 1965.

Sherwin-White – A.N. Sherwin-White, Roman Society and Roman Law in the New Testament, Oxford, Clarendon Press, 1963.

Smith – Morton Smith, „Biblical Arguments for Slavery", Free Inquiry, primăvara, 1987, 30.

Sowell – Thomas Sowell, Race and Culture, New York, Basic, 1995. Stoner – Peter Stoner, Science Speaks, Chicago, Moody Press, 1969. Stott, John, Basic Christianity, Grand Rapids, Eerdmans, 1986.

Strobel – Lee Strobel, „His T Shot Him Stuns Courtroom", Chicago Tribune, 20 iunie 1975.

Strobel – Lee Strobel, „Pal's Confession Fails; Defendant Ruled Guilty", Chicago Tribune, 21 iunie 1975.

Strobel – Lee Strobel, „Jury în Makeshift Courtroom Hears Dying Boy Tell of Attack", Chicago Tribune, 24 februarie 1976.

Strobel – Lee Strobel, „Textbook Thumbprint Aids Conviction in Coed's Killing", Chicago Tribune, 29 iunie 1976.

Strobel – Lee Strobel, „Four Years în Jail – and Innocent", Chicago Tribune, 22 august 1976.

Strobel – Lee Strobel, „Youth's Testimony Convicts Killers, but Death Stays Ne-ar", Chicago Tribune, 25 octombrie 1976.

Strobel – Lee Strobel, „Did Justice Close Her Eyes?", Chicago Tribune, 21 august 1977.

Strobel – Lee Patrick Strobel, Reckless Homicide: Ford's Pinto Trial, South Bend, Ind., And Books, 1980.

Strobel – Lee Strobel, God's Outrageous Claims, Grand Rapids, Zondervan, 1997.

Telchin – Stan Telchin, Betrayed! Grand Rapids, Chosen, 1982.

Templeton – Charles Templeton, Act of God, New York, Bantam, 1979. Templeton – Charles Templeton, Farewell to God, Toronto, McClelland & Stewart, 1996.

Thompson, J.A. The Bible and Archaeology, Grand Rapids,

Eerdmans, 1975.

Warfield – Benjamin B. Warfield, Introduction to Textual Criticism of the New Testament, Londra, Hodder & Stoughton, 1907.

Webster's – Webster's Encyclopedic Unabridged Dictionary of the English Language, New York, Gramercy, 1989.

Wilcox – M. Wilcox, „Jesus in the Light of His Jewish Environment", Aufstieg und Niedergang der römischen Welt 2, nr. 25.1, 1982.

Wilkins – Michael J. Wilkins şi J.P. Moreland, editori, Jesus under Fire, Grand Rapids, Zondervan, 1995.

Wilson – Ian Wilson, Jesus: The Evidence, 1984, retip., San Francisco, Harper San Francisco, 1988.

Witherington – Ben Witherington III, The Christology of Jesus, Minneapolis, Fortress, 1990.

Yamauchi – Edwin Yamauchi, „Josephus and the Scriptures", Fides et Historia 13, 1980.

Yamauchi, Edwin. The Stones and the Scriptures, New York, J.B. Lippencot, 1972.

Zindler – Frank Zindler, „Where Jesus Never Walked", American Atheist, iarna 1996 – 1997.

Zodhiates, Spiros. Was Christ God? Grand Rapids, Eerdmans, 1966. Zondervan – The Journey, Grand Rapids, Zondervan, 1996.

NOTE

INTRODUCERE: REDESCHIDEREA ANCHETEI VIEŢII MELE /

1. Lee Strobel, „Four Years în Jail – and Innocent", Chicago Tribune, 22 august, 1976, şi „Did Justice Close Her Eyes?", Chicago Tribune, 21 august, 1977.

CAPITOLUL 1: DOVEZILE MARTORILOR OCULARI

1. Lee Strobel, „Youth's Testimony Convicts Killers, but Death Stays Ne-ar", Chicago Tribune, 25 octombrie, 1976.

2. Irenaeus, Adversus haereses 3.3.4.

3. Arthur G. Paţia, The Making of the New Testament, Downers Grove, III., InterVarsity Press, 1995, 164.

4. Ibid., 49.

5. Karen Armstrong, A History of God, New York, Ballantine/Epiphany, 1993, pag. 82.

6. William Lane Craig, The Son Rises: Historical Evidence for the

Resurrection of Jesus, Chicago, Moody Press, 1981, pag. 140.

7. Armstrong, A History of God, pag. 79

8.1 Corinteni 15: 3 – 7.

CAPITOLUL 2: TESTAREA DOVEZILOR ADUSE DE MARTORII OCULARI

1. Lee Strobel, „Jury în Makeshift Courtroom Hears Dying Boy Tell of Attack", Chicago Tribune, 24 februarie 1976.

2. Luca 1: 1 – 4

3. Simon Greenleaf, The Testimony of the Evangelists, Grand Rapids, Baker, 1984, vii.

4. Citat de Craig Blomberg, „Where Do We Start Studying Jesus?" din Michael J. Wilkins şi J.P. Moreland, editori, Jesus under Fire, Grand Rapids, Zondervan, 1995, pag. 34.

5. Vezi Gleason L. Archer, The Encyclopedia of Bible Difficulties, Grand Rapids, Zondervan, 1982; şi Norman Geisler şi Thomas Howe, When Critics Ask, Wheaton, III., Victor, 1992.

— În traducerea NIV (New International Version); În traducerea Cornilescu apare „ţinutul Gadarenilor" în Matei 8: 28 şi în Marcu 5: 1 şi „ţinutul Gherghesenilor" în Luca 8: 26 (n.trad.)

** Adesea o astfel de coroborare este nepreţuită în aprecierea fidelităţii autorului faţă de adevăr.

CAPITOLUL 3: DOVEZILE DOCUMENTARE

1. Vezi Lee Patrick Strobel, Reckless Homicide: Ford's Pinto Trial, South Bend, Ind., And Books, 1980, pag. 75 – 92, şi Lee Strobel, God's Outrageous Claims, Grand Rapids, Zondervan, 1997, pag. 43 – 58. Compania Ford a obţinut în cele din urmă achitarea în procesul penal care i-a fost intentat, după ce judecătorul a ascuns documente cheie de ochii juraţilor, deşi firma constructoare de maşini a fost dată în judecată şi învinsă în procese civile. Acuzaţiile privind modelul Pinto au fost consemnate pentru prima oară în revista Mother Jones.

2. F.F. Bruce, The Books and the Parchments, Old Tappan, N.J., Revell, 1963, pag. 178, citat în Josh McDowell, Evidence that Demands a Verdict, 1972; retip., San Bernardino, Calif., Here's Life, 1986, pag. 42.

3. Frederic Kenyon, Handbook to the Textual Criticism of the New Testament, New York, Macmillan, 1912, pag. 5, citat în Ross Clifford, The Case for the Empty Tomb, Claremont, Calif., Albatross, 1991, pag. 33.

4. Frederic Kenyon, The Bible and Archaeology, New York, Harper, 1940, pag. 288.

5. Norman L. Geisler şi William E. Nix, A Generat Introduction to the Bible, 1968; retip., Chicago, Moody Press, 1980, pag. 361.

6. Ibid., pag. 367, sublinierea autorului.

7. Paţia, The Making of the New Testament, pag. 158.

8. Benjamin B. Warfield, Introduction to Textual Criticism of the New Testament, Londra, Hodder & Stoughton, 1907, pag. 12 – 13.

9. Geisler şi Nix, A Generat Introduction to the Bible, pag. 195. Autorii observă că unii includ Filimon, 1 Petru şi 1 Ioan printre cărţile controversate, dar „este probabil mai bine să le considerăm cărţi omise şi nu controversate".

10. Ibid., pag. 207.

11. Ibid., pag. 199. Nu sunt cuprinse aici şi scrierile apocrife, care au fost acceptate de anumite biserici în anumite perioade de timp, iar astăzi sunt considerate valoroase, dar nu şi canonice. Exemple: Păstorul lui Hermas, Epistola către Corinteni, Epistola lui PseudoBarnaba, Didahia, Apocalipsa lui Petru, Faptele lui Pavel şi Tecla, precum şi Omilia antică sau A Doua Epistolă a lui Clement.

12. Ibid.

* „Ortodox" în sensul de conformitate cu principiile tradiţionale ale doctrinei creştine (n.trad.)

Note

CAPITOLUL 4: COROBORAREA DOVEZILOR

1. Webster's Encyclopedic Unabridged Dictionary of the English Language, New York, Gramercy, 1989, pag. 328.

2. Maurice Possley, „Mob Hit Man Alemán Gets One Hundred to Three Hundred Years", Chicago Tribune, 26 noiembrie, 1997.

3. Charles Templeton, Act of God, New York, Bantam, 1979, pag. 152.

4. Josephus, The Antiquities 20.200. Vezi de asemenea Edwin Yamauchi, „Josephus and the Scriptures", Fides et Historia, 13, 1980, pag. 42 – 63.

5. Josephus, The Antiquities 18.63 – 64.

6. Michael Martin, The Case against Christianity, Philadelphia, Temple Univ. Press, 1991, pag. 49.

7. Tacitus, Annals 15.44.

8. Pliniu cel Tânăr, Letters 10.96.

9. Gary Habermas, The Historical Jesus, Joplin, Mo., Collège Press, 1996, pag. 196 – 197.

10. Paul L. Maier, Pontius Pilate, Wheaton, III., Tyndale House, 1968, fragment citat din Phlegon, Olympiades he Chronika 13, editor Otto Keller, Rerum Naturalium Scriptoares Graeci Minores, I, Leipzig, Teurber, 1877, pag. 101. Tradus de Maier.

11. Vezi P. Maier, „Sejanus, Pilate, and the Date of the Crucifixion", Church History, 37, 1968, pag. 1 – 11.

12. M. Wilcox, „Jesus in the Light of His Jewish Environment", Aufstieg und Niedergang der römischen Welt 2, nr. 25.1, 1982, pag. 133.

13. Luke Timothy Johnson, The Real Jesus, San Francisco, Harper San Francisco, 1996, pag. 120.

14. Ignatius, Trallians 9.

15. Vezi Gary Habermas, The Verdict of History, Nashville, Nelson, 1988.

16. Ibid., 169.

CAPITOLUL 5: DOVEZILE ŞTIINŢIFICE

1. Pentru povestea întreagă, vezi Joe McGinnis, Fatal Vision, New York, New American Library, 1989. Pentru o descriere a dovezilor ştiinţifice, vezi Colin Evans, The Casebook of Forensic Detection, New York, John Wiley & Sons, 1996, pag. 277 – 280.

2. Luca 18: 35, Marcu 10: 46.

3. Norman Geisler şi Thomas Howe, When Critics Ask, Wheaton, III., Victor, 1992, pag. 385.

4. John Ankerberg şi John Weldon, Ready with an Answer, Eugene, Ore., Harvest House, 1997, pag. 272.

5. Michael Martin, The Case against Christianity, Philadelphia, Temple Univ. Press, 1991, pag. 69, sublinierea autorului.

6. John McRay, Archaeology and the New Testament, Grand Rapids, Baker, 1991, pag. 155, sublinierea autorului.

7. Robert Boyd, Tells, Tombs and Treasure, Grand Rapids, Baker, 1969, pag. 175, citat de Habermas în The Historical Jesus, pag. 172.

8. Geisler şi Howe, When Critics Ask, pag. 185.

9. Frank Zindler, „Where Jesus Never Walked", American Atheist, iarna 1996 – 1997, pag. 34.

10. Ian Wilson, Jesus: The Evidence, 1984; retip., San Francisco, Harper San Francisco, 1988, pag. 67.

11. Jack Finegan, The Archaeology of the New Testament, Princeton, Princeton Univ. Press, 1992, pag. 46.

12. Wilson, Jesus: The Evidence, pag. 67.

13. Wilkins şi Moreland, Jesus under Fire, pag. 209.

14. Ibid., pag. 211.

15. Kevin D. Miller, „The War of the Scrolls", Christianity Today, 6 octombrie 1997, pag. 44, sublinierea autorului.

16. Joseph Smith, History of the Church, 8 volume, Salt Lake City, Deseret, 1978, 4: 461, citat în Donald S. Tingle, Mormonism, Downers Grove, 111., InterVarsity Press, 1981, pag. 17.

17. John Ankerberg şi John Weldon, The Facts on the Mormon Church, Eugene, Ore., Harvest House, 1991, pag. 30, sublinierea în original.

18. Clifford Wilson, Rocks, Relics and Biblical Reliability, Grand Rapids, Zondervan; Richardson, Tex., Probe, 1977, pag. 120, citată în Ankerberg şi Weldon, Ready with an Answer, pag. 272.

— Traducerea Cornilescu spune: „multe dovezi" (n.trad.)

CAPITOLUL 6: DOVEZILE DE RESPINGERE

1. Henry Campbell Black, Black's Law Dictionary, ediţia a V-a St. Paul, Minn., West, 1979, pag. 1139.

2. Lee Strobel, „His T Shot Him Stuns Courtroom", Chicago Tribune, 20 iunie 1975, şi Lee Strobel, „Pal's Confession Fails; Defendant Ruled Guilty", Chicago Tribune, 21 iunie 1975.

3. Gregory A. Boyd, Jesus under Siege, Wheaton, III., Victor, 1995, pag. 88.

4. John Dominic Crossan, The Historical Jesus, San Francisco: Harper San Francisco, 1991, pag. 329.

5. Johnson, The Real Jesus, pag. 3, 5, 8.

6. Ibid., pag. 26.

7. Ibid.

* Iin înţelept cinic sau Fiul lui Dumnezeu? Redescoperirea lui Iisus într-o eră a replicilor revizioniste, (t.n.)

CAPITOLUL 7: DOVEZILE IDENTITĂŢII

1. Marjorie Rosen, „Getting Inside the Mind of a Serial Killer", Biography, octombrie 1997, pag. 62 – 65.

2. Ibid., pag. 64.

Note

3. R.E. Brown, „Did Jesus Know He Was God?" Biblical Theology Bulletin 15, 1985, pag. 78, citat de Ben Witherington al III-lea, The Christology of Jesus, Minneapolis, Fortress, 1990, pag. 277.

4. Jaroslav Pelikan, The Christian Tradition: A History of the Development of Doctrine, vol. 1, The Emergence of the Catholic Tradition (100 – 600), Chicago, Univ. of Chicago Press, 1971, pag. 173, citat de William Lane Craig, Reasonable Faith, Westchester, 111., Crossway, 1994, pag. 243.

5. Craig, Reasonable Faith, pag. 252.

6. Ibid., pag. 244.

7. Royce Gordon Gruenler, New Approaches to Jesus and the Gospels, Grand Rapids, Baker, 1982, pag. 74.

8. James D.G. Dunn, Jesus and the Spirit, Londra, SCM Press, 1975, pag. 60, citat în Craig, Reasonable Faith, pag. 252, sublinierea autorului.

CAPITOLUL 8: DOVEZILE PSIHOLOGICE

1. Leland H. Gregory III, „Top Ten Government Bloopers", George, noiembrie, 1997, pag. 78.

2. Charles Templeton, Farewell to God, Toronto, McClelland & Stewart, 1996, pag. 112.

3. Wilson, Jesus: The Evidence, pag. 141.

4. Ibid., pag. 109, sublinierea în original

5. „A Case of Congenital Ichtyosiform Erythrodermia of Brocq Treated by Hypnosis", British Medical Journal 2, 1952, pag. 996 citat în Wilson, Jesus: The Evidence, pag. 103.

6. M. Scott Peck, People of the Lie, New York, Touchstone, 1997.

7. Wilson, Jesus: The Evidence, pag. 107.

8. C.S. Lewis, The Screwtape Letters, Londra, Collins-Fontana, 1942, pag. 9.

9. Philip Schaff, The Person of Christ, New York, American Tract Society, 1918, pag. 97, citat de Josh McDowell, Evidence that Demands a Verdict, pag. 107, sublinierea autorului.

CAPITOLUL 9: DOVEZILE ATRIBUTELOR DIVINE

1. Marla Donato, „That Guilty Look", Chicago Tribune, 1 aprilie 1994.

2. Denny Johnson, „Police Add Electronic Sketch Artist to Their Bag of Tricks", Chicago Tribune, 22 iunie 1997.

3. Templeton, Farewell to God, 230.

4. Morton Smith, „Biblical Arguments for Slavery", Free Inquiry, primăvara 1987, pag. 30.

5. Thomas Sowell, Race and Culture, New York, Basic, 1995.

6. Josh McDowell și Bart Larson, Jesus: A Biblical Defense of His

Deity, San Bernardino, Calif., Here's Life, 1983, pag. 62 – 64.

— NIV. în traducerea Dumitru Cornilescu apare: „Cel Preaînalt, a cărui locuinţă este veşnică" (n.trad.)

** în traducerea Dumitru Cornilescu: „singurul Lui Fiu".

* * * Am făcut cum am vrut eu. (n.trad.)

* * ** Cornilescu: „Şi nu mai trebuie să-ţi spun că-mi datorezi chiar şi viaţa ta". (n.trad.)

CAPITOLUL 10: DOVADA AMPRENTELOR

1. Evans, The Casebook of Forensic Detection, pag. 98 – 100.

2. Lee Strobel, „Textbook Thumbprint Aids Conviction in Coed's Killing", Chicago Tribune, 29 iunie, 1976.

3. Pentru detaliile fundamentale ale profeţiilor împlinite, vezi McDowell, Evidence that Demands a Verdict, pag. 141 – 177.

4. Peter Stoner, Science Speaks, Chicago, Moody Press, 1969, pag. 109.

5. Pentru o discuţie despre profeţia din Daniel, vezi Robert C. Newman, „Fulfilled Prophecy As Miracle", în R. Douglas Geivett şi Gary R. Habermas editori, în Defende of Miracles, Downers Grove, III., InterVarsity Press, 1997, pag. 214 – 225.

6. Stan Telchin, Betrayed! Grand Rapids, Chosen, 1982.

7. Ruth Rosen, editor, Jewish Doctors Meet the Great Physician, San Francisco, Purple Pomegranate, 1997, pag. 9 – 23.

8. Ibid., pag. 34 – 35.

— Colegii ce educă studenţi de ambele sexe

CAPITOLUL 11: DOVEZILE MEDICALE

1. Surah IV: 156 – 157.

2. Wilson, Jesus: The Evidence, pag. 140.

3. Craig, Reasonable Faith, pag. 234.

4. D.H. Lawrence, Love among the Haystacks and Other Stories, New York, Penguin, 1960, pag. 125.

5. Hugh Schonfield, The Passover Plot, New York, Bantam, 1965, pag. 165.

6. Habermas, The Verdict of History, 56.

7. Michael Baigent, Richard Leigh şi Henry Lincoln, Holy Blood, Holy Grail, New York, Delacorte, 1982, pag. 372.

8. Johnson, The Real Jesus, pag. 30.

9. J.W. Hewitt, „The Use of Nails in the Crucifixion", Harvard Theological Review 25, 1932, pag. 29 – 45, citat în Josh McDowell, The

Resurrection Factor, San Bernardino, Calif., Here's Life, 1981, pag. 45.

10. William D. Edwards et al., „On the Physical Death of Jesus Christ", Journal of the American Medical Association, 21 martie 1986, pag. 1455 – 1463.

Note

— Cuvântul în limba engleză este exeruciating, care provine din limba latină: exeruciatus, format din ex și cruciare (n.trad.)

CAPITOLUL 12: DOVADA TRUPULUI LIPSĂ

1. Gerald O'Collins, The Easter Jesus, Londra, Darton, Longman & Todd, 1973, pag. 134, citat de Craig, The Son Rises, pag. 136.

2. Pentru caseta dezbaterii, vezi William Lane Craig și Frank Zindler. Atheism vs. Christianity: Where Does the Evidence Point? Grand Rapids, Zondervan, 1993. Casetă video.

3. Templeton, Farewell to God, pag. 120.

4. Martin, The Case against Christianity, pag. 78 – 79.

5. Ibid., pag. 81.

6. Michael Grant, Jesus: An Historian's Review of the Gospels, New York, Charles Schribner's Sons, 1977, pag. 176.

7. Kirsopp Lake, The Historical Evidence for the Resurrection of Jesus Christ, Londra, Williams & Norgate, 1907), pag. 247 – 279, citat de William Lane Craig, Knowing the Truth about the Resurrection, Ann Arbor, Mich., Servant, 1988, pag. 35 – 36.

8. J.N.D. Anderson, The Evidence for the Resurrection, Downers Grove, III., InterVarsity Press, 1966, pag. 20.

— Traducere după NIV. în traducerea Cornilescu ultima parte a acestui verset spune „martori ai lui" în loc de „martori ai acestui fapt" (n.trad.)

CAPITOLUL 13: DOVADA APARIȚIILOR

1. „Bomb Victim's Body Not în Grave", Chicago Tribune, 14 ianuarie 1998.

2. Martin, The Case against Christianity, pag. 87.

3. Gary Habermas și Antony Flew, Did Jesus râse from the Dead? The Resurrection Debat, San Francisco, Harper & Row, 1987, pag. XIV.

4. Ibid., pag. xv.

5. Martin, The Case against Christianity, pag. 90.

6. Craig, The Son Rises, pag. 125.

7. John Diane, Introducing the New Testament, San Francisco, Harper & Row, 1986, pag. 99.

8. Michael Green, Christ Is Risen: So What? Kent, Marea Britanie, Sovereign World, 1995, pag. 34.

9. Citat de asemenea de Gary Habermas şi J.P. Moreland, Immortality: The Other Side of Death, Nashville, Nelson, 1992, pag. 60.

10. Martin, The Case against Christianity, pag. 75.

11. Carl Braaten, History and Hermeneutics, vol. 2 din New Directions in

Theology Today, editor William Bordern, Philadelphia, Westminster Press.

1966, pag. 78, citat de Habermas şi Flew, Did Jesus râse from the Dead? pag. 24.

12. Michael Green, The Empty Cross of Jesus, Downers Grove, III., InterVarsity Press, 1984, pag. 97, citat în Ankerberg şi Weldon, Knowing the Truth about the Resurrection, pag. 22, sublinierea în original.

CAPITOLUL 14: DOVEZILE CIRCUMSTANŢIALE

1. Black, Black's Law Dictionary, pag. 221.

2. Vezi Josh McDowell, More Than a Carpenter, Wheaton, III., Living Books, 1977, pag. 60 – 71.

3. C.F.D. Moule, The Phenomenon of the New Testament, Londra, SCM Press.

1967, pag. 3.

4. Donald McFarlan, editor, The Guiness Book of World Records, New York, Bantam, 1991, pag. 547.

5. Clifford, The Case for the Empty Tomb, pag. 112.

CONCLUZIE: VERDICTUL ISTORIEI

1. A.N. Sherwin-White, Roman Society and Roman Law in the New Testament, Oxford, Clarendon Press, 1963), pag. 188 – 191.

2. Blomberg, „Where Do We Start Studying Jesus?", în Wilkins şi Moreland, editori, Jesus under Fire, pag. 43, sublinierea autorului.

3. Craig, The Son Rises, pag. 102, sublinierea autorului.

4. Julius Müller, The Theory of Myths în Its Application to the Gospel History, Examined and Confuted, Londra, John Chapman, 1844, pag. 26, citat în Craig, The Son Rises, pag. 101.

5. The Journey, Grand Rapids, Zondervan, 1996.

6. Michael Murphy, „The Two-Sided Game of Christian Faith", în John Warwick Montgomery, editor, Christianity for the Tough-Minded, Minneapolis, Bethany House, 1973, pag. 125, citat de Ankerberg şi Weldon, Knowing the Truth about the Resurrection, pag. 44.

7. C.S. Lewis, Mere Christianity, New York, Macmillan-Collier, 1960, pag. 55 – 56; rom. Creştinismul redus la esenţe, Societatea Misionară Română, [Wheaton, Illinois], 1994, pag. 38.

Pledoarie pentru Cristos se constituie ca o apologie de mare actualitate a istoricităţii lui Iisus Cristos ca persoană şi a miracolului învierii Sale. Formaţia juridică şi jurnalistică a lui Lee Strobel, fost reporter la rubrica judiciară din Chicago Tribune, este un atu ce a dus la producerea unei lucrau antrenante, plină de suspans, dar şi riguros ştiinţifică şi de o mare exactitate a faptului istoric. îmbinarea informaţiei jurnalistice de senzaţie ce deschide fiecare capitol, pe de o parte, cu dovezile istorice prezentate cu multă competenţă de savanţii intervievaţi, pe de alta, aduce evenimentele istorice petrecute acum două mii de ani în realitatea noastră imediată. Astfel, Iisus Cristos încetează să mai fie un personaj pierdut în negurile istoriei şi devine ilustrul nostru contemporan, o persoană cu care trebuie să ne confruntăm fiecare dintre noi într-un mod cât se poate de personal.

Cântărind rând pe rând argumentele şi contraargumentele istoricităţii vieţii, morţii şi învierii lui Iisus Cristos, Strobel, fost ateu convertit la creştinism, ajunge la concluzia că un ateu are nevoie de mult mai multă credinţă pentru a rămâne ateu decât pentru a crede în Iisus.

Prin rigoarea investigaţiei şi prin modul de prezentare a argumentelor aduse, lucrarea lui Lee Strobel instituie un nou standard în rândul scrierilor apologetice contemporane.

The Case for Faith

Lee Strobel, fost ateu, deţine un masterat în ştiinţe juridice de la Facultatea de Drept din cadrul Universităţii Yale şi a fost răsplătii cu numeroase premii pentru activitatea sa ca editor în probleme juridice la Chicago Tribune. A fost pastor la Biserica Comunitară Saddleback Valley din Orange County. California, şi membru în bordul Asociaţiei Willow Creek. A scris numeroase cărţi, între care se disting The Case for Christ, premiată cu Medalia de Aur. [ambele traduse în limba română sub titlurile Pledoarie pentru

Cristos şi Pledoarie pentru credinţa creştină de Editura Cartea Creştinai şi inside the Mind of Unchurched Harry and Mary.

Editura

Cartea Creştină

9
www.ecc.ro
ISBN 978 – 973 – 1990 – 38 – 5